

Ο. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

ΔΕΙΛΙΝΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

—ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΝΓΩΜΕΝΗ,
Μ' ΔΝΙΚΗΤΗ ΚΙ' ΑΓΕΡΟΧΑ ΠΕΡΦΑΝΗ ΨΥΧΗ -
ΠΟΥ ΜΕ ΚΡΑΤΗΣΕ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΝΘ,
- ΤΑ ΠΟΝΕΤΙΚΑ - Τ' ΑΤΡΕΜΑ - ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΑΙΑ,
ΨΗΛΑ - ΠΟΛΥ ΨΗΛΑ - ΚΑΙ ΜΑΚΡΥΑ
ΑΠ' ΤΟ ΛΙΟΠΥΡΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ - ΚΑΠΟΙΟ ΚΑΙΡΟ,
Μ' ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ.

Ήτανε μιὰ ἄρρωστη. Ρχόνταν ἀπὸ μακρυνά. Πολυπλάρευτη ψυχή, ἀνήσυχη, πὸν ἀφότον βρέθηκε στὴ γίς, κυλοῦσε ἀδιάκοπα παντοῦ, ζήτωντας λίγον ἥλιο—κάποιο ἀνέφικτη γαλήνη.

Μιὰ ἐφήμερη. Μιὰ φευγαλέα. Τεχνητή. Κουκλίσα κατωμένη ἀπὸ πολυτελὲς ἄσπρο βελούδο, μουσκεμένο στὸ ξεχωριστὸν ἄρωμα τῶν πολυταξίδευτων ὑπάρξεων. Γεννημένη γιὰ νὰ πεθάνη γρήγορα, βιαζόνταν ν' ἀπολάβη.

Ἐπιτόλαιη, ματαιόδοξη, ἐγωϊστικά ἰδιότροπη. Δὲν πολυξέταζε τ' ἀντικείμενα. Μόλις ἔσκυβε ἀπάνω τους καὶ τραβοῦσε πέρα ἀνυπόμονη. Τὴν κούραζεν ἡ ἐνατένιση. Δὲν εἶχε βάθος. Μόνο μιὰ βαθειὰ διαίστησις.

Δὲν πονοῦσε, δὲ χαιρόνταν σὰν τοὺς ἄλλους. Πάντα σ' ἓνα ξέχωρο βαθμὸ :

— Σὲ βαθμὸ παροξυσμοῦ. Ἀντιφατικῆ. Ἐστορικιά. Μὲ τρομαχτικὲς ψυχικὲς μετὰπτωσες. Πολλὲς φορὲς δὲν πίστευε πὼς ἡ κόρη, πὸν τ' ἀπόγιομα βροισκόνταν σωριασμένη σ' ἓνα κάθισμα, βουβὴ κι' ἀπελπισμένη, ἦτανε ἡ ἴδια πὸν τὸ ἴδιο βράδυ μεσουρανοῦσε—κάμνοντας χειρονομίεσ καὶ κινήματα ὑπέροχα σὲ σαρκασμὸ καὶ χάρη—σὲ μιὰν αἰθουσα χοροῦ μὲ πλοῦσια παρκέτιο κι' ἀλαβάστρινες κολῶνες ἀνθοστόλιστες—κάτω ἀπ' τὸ φῶς τὸ σκληρὸ καὶ ἄφθογο δαμασμηνῶ λαμπήρων. Ήταν στὸ στοιχεῖο της. Γινόταν παρτοδύναμη. Σαγήνευε. Στιγμές, πὸν ξεχνοῦσε καὶ τὸ θάνατο. Κι' ἂν τὸν θυμόντανε, τὸν προκαλοῦσε νὰ χορέψουν ἓνα βάλς!..

Μὰ διαβατιόρικη ἡ δόξα της, εὐκόλοσβυστ' ἡ ἐπιρροή της. Δὲν ἦταν ἀπὸ τίς γυναῖκες πὸν ξέρουν νὰ κρατήσουνε σφιχτὰ τὸν ἄντρα. Φευγαλέεσ συγκινήσεις μόνο σκόρπαγε στὸ διάβα της, γιὰ νὰ σβῆσουν μόλις χάνονταν κ' ἡ οὐβέλια σιλουέτια της στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου.

Δὲν πιστεύω ν' ἀγαπήθηκε, εἴτε ν' ἀγάπησε ποιέσ, βαθειὰ στὴ ζήση της. Ἀνήμπορος ὁ χαρακτήρας της κι' ἄβραθη ἡ ψυχὴ της. Τρόμαζε τὰ μεγάλα τὰ αἰσθήματα—τὰ πάθη—πὸν συγκλονίζον τίς ἀνώτερες ὑπάρξεις, καὶ ζητοῦσε μόνο τὴν καθημερινὴν ἀπόλαψη, τὴν εὐκολ' ἡδονή, τὴν τρυφερὴ μελαγχολία τῶ νοσταλγῶν... Φοβόνταν νὰ κυτᾶξη τὴν ἀσκήμια τῆς ζωῆς κατὰμματα, καὶ προσπαθοῦσε πάντα

νά στέκεται ἀπόμερα—σάν πιὸ ψηλά—σὲ περιοχὴν ὄνειρον. Μὰ σὲ μιὰ κουραστικὴν ὑπερένταση βρισκόμενη ἀδιάκοπα, ἔπερτε συχνά, ἀπαυδημένη, σὴν ἄσκημη πραγματικότητά !. Κι' ἀνέλπει' ἦταν ἡ ἀπελπισία της . . .

Θρησκείες καὶ πατρίδες δὲν τὴν ἀπασχολοῦσαν πολὺ — Μόνο σὲ στιγμὲς ἀδυναμίας καὶ λαχτάρας. Ἦταν μιὰ ξεροζίζωτη. — Κοσμοπολίτισσα. — Ἡ ζωὴ τῶν Palace Hotels μὲ τὴ σκοτεινὴ καὶ μυριοπρόσωπη περικυκλωσιά τους, τὴν ἐμάγευε. Ἔδινε κι' αὐτὴ μιὰ νότια ποικιλίας περισσότερο, σὴν πολυποίκιλη μορφή τῆς συντροφιάς της. Ψιλόλογη, κοκέττα—μᾶλλον ἄσκημη—μὰ μὲ κάτι ξωτικά πρωτότυπο σὺν ντύσιμο κ' ἐρωτόπαθο σὴν ἔκφραση, — ἔριχνε κάποιον ἀχίδα θλιβερῆς χαρᾶς, σὲς ψυχὲς τὶς κουρασμένες πὸν τὴν τρυγροῦσαν :

— Κ' ἦτανε μωσαϊκό, κ' ἦτανε μουσεῖο παραδοξοτήτων, κ' ἦταν μεταλλεῖο ἀνεξάντλητο ἀπὸ ἐντύπωση καὶ συναισθήματα, ὁ κύκλος της : Τύποι μυστηριώδικοι σὲ παραξενιὰ καὶ ἀφασία. — Ἀρρωστοὶ κατεργώνας στωϊκὰ τὸ θάνατο — γαλήνιοι—ὀλύμπιοι. — Πολιτικοὶ ἐξόριστοι—μάσκες τραγικὲς πνιγμένες σὲ μιὰ κοσμοχαλάστρα λύσσα. Δολερὲς—ἀμαρτωλὲς γυναῖκες—ποθερὲς σὲ ψυχὴ καὶ σάρκα. Ἐφηβοὶ ὄραιοι—πνεύματα ἀνήσυχτα μὲ ἀναλαμπὲς ἰδανικῶν σὲ μάτια τους. Ἄντρος περασμένοι—πὸν νοιοῦσαν τὴ ζωὴ καὶ γέροντες βαρειά μέτωπα στοχαστικά. — Καὶ σ' ἀνάμεσα καὶ γύρω, οἱ ἀναπόφευγες ἀσκήμιες γιὰ τὴν ἁρμονία.

Εἶχε καὶ τὴ ψυχόρμητην εὐπάθεια τῆς κωμωδοῦ. Ἦταν στιγμὲς πὸν ἤθελε νὰ τραβᾷ ὅλον τὴ συμπάθεια. Αἰστανόνταν παρὰ πολὺ μόνη μέσ' τὸν κόσμον, καὶ ζητοῦσε κάποιον ἀποκρύμπι, σὲ ὧρες πὸν τῆς ἔγευε ἡ ψυχὴ βαρειά. Γιατί, οἱ πολλοὶ τὴν ἀγνοοῦσαν κατὰ βάθος. Τραβοῦσε μόνο τὶς νοσταλγικὲς ψυχὲς, ἢ τὶς ἀρρωσιμημένες φαντασίαις.

Δὲ θὰ ξεχάσω τὴ βραδεία, πὸν ἐνῶ παίζονταν σ' ἕνα κονοῆστο τὸ «Τραγοῦδι δὶχως λόγια» τοῦ Τσακόφσκυ, ξέσπασε σὲ ἀναφυλλητὰ κρύβοντας τὸ πρόσωπό της μὲς τὰ μαξιλάρια τοῦ νιβανιοῦ ὅπου καθόνταν μὲ νωχέλεια. Ἰσως κείνη τὴ στιγμὴ νὰ εἶχε νοιώσει «τὴ νευρικὴ συγκίνηση πὸν κάμνει ν' ἀναβρῶζονε τὰ δάκρυα, καὶ πὸν ὀνομάζεται οἶχτος γιὰ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ μας» καθὼς λέει ὁ Ντανούντσιο, μπορεῖ καὶ νὰ πονοῦσε ἀληθινά—ὅπως συχνὰ ἐτύχαινε σὲ περιόδους ἀκράτητης τρομάρας καὶ πεσομιμοῦ—μὰ ὥστόσο θαρρῶ πὸς εἶχε κατορθώσει τὸν κυριώτερον σκοπὸ τῆς : Νὰ τραβῆξῃ τὴν προσοχὴ τοῦ ἀκροατηρίου, περισσότερο κι' ἀπὸ τὶς παθητικὲς νότες τοῦ Τσακόφσκυ !. . .

Τὴν τελευταία μέρα πὸν τὴν εἶδα ἦταν σὲ σιδεροδρομικὸ σταθμό. Εἶχε τὴλεφωνήσει Πήγα. Ἐφευγε. Σάν πάντα ! Γύρω της κάμποσοι νέοι ἀπὸ κείνους πὸν παντοινὰ ἀποτελοῦσαν τὴν ἐφήμερον αὐλή της . . . Τὸ βαγόνι τῆς γιομάτο ῥόδα, κόκκινα καὶ ἄσπρα. Ἐγὼ ἔφτασα μὲ χέρια ἀδειανά. Ἐσκυγα καὶ τῆς φίλησα τὸ χέρι. Εἶχα νὰ τὴν δῶ κάμποσες μέρες. Μοῦ φάνηκε πιὸ κουρασμένη, πιὸ χλωμή. Μὲ κύταζε διασταχτικά κ' ἔτσι ἀπὸ λίγο, εἶπε μὲ κείνο τὸ σιβύλλειο

χαμόγελο—πὸν δὲν εἴξερες ἂν ἦταν μίσους ἢ καλοσύνης ἀντιφύγισμα :

— «Καθὼς πάντα θελήσατε ν' ἀποφύγετε μιὰ κοινοτυπία. Μὰ εἶναι καὶ κοινοτυπίες πὸν ἀξίζονε ἀκόμα. . .»

Εἶναι τὰ τελευταῖα λόγια πὸν ἀφῆκε νὰ πέσουν ἀπ' τὸ στόμα της μέσα σ' αὐλάκι τῆς ἀρρωσιειάρικης γοητείας, πὸν ἄφρινε σὲ πέρασμα τῆς. Ὅταν ξεκίνησε τὸ τραῖνο, ἀκουμπισμένη σὲ παράθυρο χαμογελοῦσε, ἐνῶ μιὰ μεγάλη ἐσάρπα πράσινη, σὲ καπέλλο της δετῆ, ἀνέμιζε χαιρετισιά. Σὰ μιὰ θλίψη τὴ ψυχὴ μου βούρκοσε κείνη τὴ στιγμὴ γι' αὐτὴν, πὸν μόνο τραγικότητες τῆς ρυθμίζαν τὴν τρυκίμημένη τῆς ζωὴ !

Ἀργότερα πῆρα ἕνα γράμμα τῆς ἀπ' τὴν πατρίδα, σὲ σταχτὴ μεταξωτὸ χαρτί, μὲ ἀκανόνιστες γραμμὲς καὶ πολλὲς παράγραφους. Δὲν ἀπάντησα. Νόμισα πὸς τίποτα καινούργιο δὲ θὰ μοῦφεραν τὰ γράμματά της. Δὲν ἦταν ἀπὸ κείνες πὸν θὰ μποροῦσαν νὰ γράψονε ὄραϊα. Νὰ μιλᾷ μονάχα εἴξερε. Ἡ καλλίτερα νὰ ὑποβάλλῃ. Γι' αὐτὸ θέλησα νὰ σᾶς δόσω δῶ, μερικὲς ἀπ' τὶς κουβέντες πὸν μοῦ ἰστόρησε κάποιον δειλινὰ—ξαπλωμένοι οἱ δύο μας σὲ πολτρῶνες κάτω ἀπὸ ἕνα γέρω εὐκάλυπτο—εἶτε περπατώντας μὲς τὴν ἔρημο, τὴν ὄρα πὸν μενεξεδένια σούρουπα, ἀγροσκοπάζουν τῆς Μοκάτταμ τ' ἀνέλπιστα βουνά.

. . . Πέρασε καιρὸς καὶ δὲν ἄκουσα τίποτε γι' αὐτὴν τὴν κόρη. Δὲ ξέρω γιὰτὶ βιάστηκα νὰ τὴ νομίσω πεθαμένη.

*

— «Women never have anything to say, but they say it charmingly.»

«The Picture of Dorian Gray»

OSCAR WILDE

. . . Ὑστερα πλάκωσαν τὰ χιόνια. Δὲ μποροῦσα πιά νὰ μείνω σὴν πατρίδα. Κ' ἦρα δῶ κνηνημένη ἀπὸ μιὰν ἀνησυχία : Τὴν ἀνησυχία πὸν μᾶς τυραννεῖ κάθε φορὰ μπροστὰ σὲ ἄγνωστο :

— Ποῦ θὰ πᾶς ; Καὶ ποῖον θὰ δῆς ; Καὶ τί σὲ κατερεῖ ;

Ὅσο τόσο ἄμα ἔφθασα ἐδῶ, σὰ γαλήνη πέρασε ἀπ' ὅλους τοὺς πόρους τοῦ κορμοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου. Πρώτη φορὰ θαμπώθηκα ἀπὸ τόση λάμψη, τόσο φῶς ! Σάν παρηγοριὰ μοῦ παρέχουσε τὸ εἶναι σάν τὰ βροχὰ ὅλα δῶ, ἤρεμα, ναρκωμένα, σάν κοιμάμενα : ἀπὸ τοὺς ἀραπάδες πὸν διαβαίνουν ἀτάραχοι—σὴ Μοῖρα τους παραδομένοι—ὥσαμε τὶς φοινικὲς πὸν νυσταγημένες νεύονται, ὥσαμε τῆς Ἐρημὸς τῆ βουβὴν ἀπόγνωση.

Τὸ ξενοδοχεῖο μου, μιὰ βαβυλωνία ἀπὸ γλῶσσες καὶ φυλές.—Ξένη ἀνάμεσα σὲ ξένους.—Τὶς πρώτες μέρες σάν παράπονο μὲ βάραινε. Καὶ σάν πένθος γιόμιζε τὴν κάμαρη, τὴ νύχτα ἄμα πῆγαινα νὰ κοιμηθῶ. Καὶ κάπου σὲ κρεβάτι μέσα ἡ θύμησις τῆς ἀλαργινῆς Πατρίδας. Κ' ἡ θλιμμένη νοσταλγία της. Ἄθελα νοιώθεις νὰ περνᾷ μὲς τὸ μυαλό σου—σάν σὲ κινηματογράφου—ἡ ἀγαπημένη ζωγραφιά : οἱ νοτισμένες πολιτεῖες—τ' ἄγρια χωριά—οἱ βουρκομένοι οὐρανοί—οἱ χιονοστόλιστες κορφές.

Καὶ μὲς τὸ σῦταμπο,—παντοινὰ κι' ἀλύπητα—τὸ δόρσιμο τῆς Σιωπῆς. Καὶ τῆς Μοναξιάς ὁ τρόμος.—Κ' ἡ ἀνελεπιδουσύνη της :

“Αχ! Καί ποτε νά περάσ᾽ ἡ νύχτα, καί νά φέξῃ ἡ Αὐγή, καί νά φανῇ ὁ ἥλιος! Κ' ὕστερα ὅταν ἔρχεται ἡ Μέρα—πάλι μοναξιά καί πλήξη...”

Θά μοῦ πῆς: Γύρω σου τόσοι ἄνθρωποι καί τόσες γνωριμιές. Ναί. Ἀλλά σέ ποιόν νά μπιστευτῆς τῆ σκέψῃ σου, καί σέ ποιόν ν' ἀνοίξῃς τῆ ψυχῇ σου; Τίς σφιχτομανταλώνω καί τίς δυό, ὁμορφοστολίζομαι, βιάζω τὸ φριασίδι τεχνητά, κ' ὕστερα κατεβαίνω, μὲ τὴ μάσκα μου, ἀνάμεσά τους! Τοὺς τραβᾷ ἡ σκέψῃ κάποιου ἀποχτήματος... Καί σοῦ δείχνουν ἐνδιαφέρο... Μὰ ποιὸς θὰ σκύψῃ μέσα στὴ ψυχῇ σου γιὰ νά νοιώσῃ τὰ κρυφὰ τῆς μυστικῆς καί τίς λαχτάρες τῆς; Κανένας!

Καί δὲν ὑπάρχει φαίνεται μοῦ, πῶς πιρομένη μοναξιά ἀπὸ κείνη πὺν νοιώθουμε νὰ μᾶς βαραίνει ἀκριβῶς σ' ἓνα μέρος πολυσύχναστο ἀπὸ ψυχῆς—καρδιῆς—μορφῆς—ξένες πρὸς τὸ εἶναι καὶ τὸ χαρακτῆρα μας... Καί καθημερινὰ βλέπεις τῆ ψυχῇ σου νὰ λυγίζεται ἀπὸ κούραση καί πίκρα...

II

“Ὅλη τῆ μέρα στὸ κρεβάτι χτές. Ἀνήμπορη. Καί τὸ σούρουπο, σκιές, φαντάσματα, χτυποῦσανε τὴν πόρτα μου... Εἶναι ἡ ὥρα πὺν θυμῶνται λέει... Κι' ὅλα κλαίγαν μέσα μου: Οἱ ψυχῆς τῶν ὄσων πέθαναν—δὲν εἶναι πειά—τῶν ὄσων ζοῦν ἀκόμα—μὰ εἶν' ἐτοιμοθάνατα—ξεφυλλίζου—καί πέφτουν...”

Κ' ἦταν σταγτῆς ὁ οὐρανός—παράξενα—σὰν τῆς πατρίδας μου—χυνολωριάτικος. Μόνον πὺν δὲν ἔβρεχε, γιὰ νὰ βγῶ ἐξπόλυτη νὰ τρέξω—σὰν μὰ φορά... Καί κάποιον σπῆτι νείρουμουν, βουβὸ κι' ἀπόμειρο, πὺν μέσα του χιμαίρες πετοῦν κι' ἀνθια κλαίνε στῆς γωνιές...

Θυμοῦμαι... Μιὰ πευκοκορυμμένη Βίλλα στὴν ἐξοχή.—Ἀνοιξη. Ὁ Ἐρνέστος ὕμοφο ἀγόρι.—Μ' ἀναποδογύρισε σ' ἓνα ντιβάνι καί μοῦ πῆρε τὸ πρῶτον τὸ φιλί!—“Αχ! ἀξέχαστες τρομάρες καί καῖμοι... Θὰ σᾶς ξαναζωντανέψω κι' ἄς πεθάνω... Δὲ βιστῶ τὴν κούραση μου πειά. Ἡ ψυχῇ μου πεθυμᾷ. Τῆ δέρονουν νοσταλγίες καί ὀρμῆς. Κ' εἶναι μέρες—σὰν τῆ χτεσινῆ—πὺν ὅλα θλιβερά μοῦ φαίνονται μὲς τὸ δωμάτιο: Οἱ σκουροπράσινες κουρτίνες—τὰ κινδυνία ἐπιπλα—τὰ παλιὰ ταπέτα. Ὡς κ' ἡ καμαριέρα μου ἀκόμα!

Εἶναι μιὰ ψυχῇ ἀπλῆ καί πονεμένη. Μ' ἀγαπᾷ, μὰ δὲ ξέρω γιὰ τὴ χάρδια τῆς μὲ κάνουν νὰ πονῶ. Ἀδρῆς οἱ ἀπαλάμεις τῶν χεριῶν τῆς—πίκρα τὸ χαμογέλιο τῆς—θλίψη τὰ μάτια τῆς. Θάλαψε πολὺ! Λιγόλογη. Σὰ ζωτικὸ σέρνεται μέδα στὴν κάμαρη. Κι' ἀνατριχιάζω ἄμα στηλώνει ἀπάνω μου τὰ μάτια τῆς. Φοβοῦμαι. Λές, καί μοῦ φέρνει πῶς κοντὰ τὴν ἀνελεπιδούνη!...

Χτές μοῦφερε τὸ γάλα κατὰ τίς ἐφτά. Τὸ ἀπίθωσε στὸ κομοδῖνο, πιροχαμογέλασε, καί σῶρθηκε ὄξω πάλι. Βουβή. Σὰν πῶς πικρή. Κ' ἡ ψυχῇ τῆς φάνηκέ μου, ρυτιδιασμένη σὰν τὰ φτωχὰ τῆς μάγουλα. Ἄ! Τὴν ἄμοιση τὴν Γιοσφίνα. Πόσες φορὲς τὴν παρακάλεσα νὰ μοῦ πῆ τὴν ἱστορία τῆς, μὰ πάντα ἀρνῆθηκε στοχαστικὰ κουνώντας τὸ κεφάλι,

Κι' ἄμα ἔφυγε μόνη πάλι! Ὅτι μὲ τριγύριζε, ἦταν ξένο καί κακό, δίχως συμπάθεια καί λύπησῃ γιὰ μένα. Ὁ θόρυβος, τὰ βήματα, τὰ γέλοια τοῦ ξενοδοχείου δὲ φτάναν ὥσαμε κοντὰ μου. Βοῆσαν σφραλιστῆ τῆ θύρα καί πίσω στρέφανε... Κι' ὅλα γύρω μου σωπαίαν. Ἡ φωτογραφία τοῦ πατέρου μου, σοβαρῆ κι' ἀγέλαστη μὲ κύταζε—οἱ μενεξέδες ξεμυχούσαν δίπλα μου—κ' ἓνας γάτος μαῦρος καί γυαλιστερός—ἀκάλεστος μουσαφίρης—ξαπλωμένος σὲ μιὰ βαθειὰ πολτρόνα—ἀκούνητος—μὲ μισοσφραλιστὰ τὰ δολερά—τὰ γυναικῆσια μάτια του—φάνταζε σὰ ψεύτικος...

Καί ὅλα γύρω μου σωπαίαν...

III

... Τὸν εἶχα πρωτοδῆ στὴ Βενετιά προπέρουν. Εἶχε μάθει πὺς εἶμαστε συμπατριῶτες, κ' ἦρτε στὸ Ξενοδοχεῖο μου νὰ μὲ γνωρίσῃ. Παλληκᾶρι εἰκοσιδύο χρονῶ μὲ μακρὰ χουσᾶ—ἠλιάχτιδα—μαλλιά, μάτια γαλανὰ, χιμαίρικὰ, μέτωπο ψηλό, χεῖλι περήφανο, νευρικῆς κινήσεις. Ἀριστοῦχος τοῦ ὠδείου στὸ βιολί. Μ' ἓνα σωρὸν ὄνειρα. Ἐτρέχε τίς πολιτεῖες, σκορπώντας νοσταλγίες καί καῖμοὺς μὲ τὸ δοξᾶρι του... Τὸν θυμάμαι ἀπάνω στὴ βεράντα, νὰ μοῦ λέῃ καί νὰ μοῦ λῆ... μὲ ζωηρῆς χερνομῆς. Ὑπεβολικὰ αἰσιόδοξος, κ' ἐγωῖστικῆς σὰν ὄλοι πὺν κάτι ἔχουνε νὰ δείξουνε ξεχωριστό. Μὲ κάλεσε καί στὸ κονσέρτο. Πῆγα. Γιωματ' ἡ σάλλα. Σὲ λίγο φάνηκε στὴν ἐξέδρα. Ψηλός, ντελικάτος, μὲ φράκο κ' ἓνα πελώριο ρόδο λευκό, στὴ μπουτονιέρα του. Λίγο χλωμός. Καί τὰ μάτια του ἀνήσχη. Ἐνα κορίτσι ὥσαμε εἴκοσι χρονῶ, τὸν συνῶδνε στὸ πιάνο. Τῆ λέγαν ἐρωμένη του. Ἦταν ἀπ' τῆ Ρουμανία. Μὲ κάτι τὸ θανατερὰ ἠδονικὸ στὰ πλατεῖα τῆς χεῖλια. Κεῖνος ἀγγάλιασε σφιχτὰ, μὲ περιπάθεια, τὸ ἀγαπημένο του βιολί, καί χάθηκε σὲ τόπους ὄνειρου. Τὰ δάχτυλά του μακρὰ καί ντελικάτα, σὰν ἀράγη τρεχοποδαρούσα, ἀνεβοκατέβαιναν στῆς χορδῆς ἀπάνω. Τὰ χουσᾶ μαλλιά του—τί χεῖμαρος!—ἀναδειόνταν κάθε φορὰ πὺν τὸ δοξᾶρι ἔκαμνε νὰ σπαράξῃ τὸ ντελικάτο ὄργανο. Ἄμα τέλειωσε ἦταν πῶς χλωμός. Στὰ μηνύγια του, κόμπου ἴδρωτα, ἐτοιμοὶ ν' ἀργοκλήσουν. Χάθηκε πίσω ἀπ' τὸ παραβάν, καί πέρασαν πέντε λεπτὰ γιὰ νὰ σαλέψῃ ἡ ἀνθρωποπλημύρα. Τὸν ξαναεἶδα κείνη τῆ βραδειά. Συγκινημένη ὅπως ἦμουνα, δίχως νὰ τὸ θέλω, ῥίχτηκα καί τὸν φίλησα στὸ μέτωπο. Κεῖνος πῶς συγκινημένος ἔσκυψε βουβὰ καί μοῦ φίλησε τὸ χέρι.

Πέρασε τόσος καιρός Ὁ καθένας τράβηξε τὸ δρόμο του. Πηγαίναμε νὰ ξεχαστοῦμε. Ὅταν ἀξαφνὰ τὴν περασμένην ἐβδομάδα, τὸν ἀντάμωσα μέσα στὸ διάδρομο τοῦ ξενοδοχείου μου. Ἀγνωρίστος! Δέκα χρόνια γερασμένος. Νευρικός, ἀφηρημένος.

— «Παῦλο!...

— «Ὁ Παῦλος πέθανε» εἶπε μὲ πίκρα.

Τὸν τράβηξα ἀπ' τὸ χέρι, σχεδὸν βίαια, καί καθίσαμε στὸ Hall,

— «Τί σοῦ συμβαίνει, Παῦλο;

— «Σσσο!... Μὴ λές τ' ὄνομά μου! Ξέχασέ το! Ἐτσι πρῶ-

πει. Κανείς ἐδῶ δὲ μὲ γνωρίζει καὶ ταξειδεύω μὲ ψευτόνομα. Φοιτη-
τῆς τῆς Γιατρικῆς!...»

Ἔνα μικρὸ χαμόγελο ἔσπασε τὰ ντελικάτα χεῖλια του.

— «Ἀγαπητὴ μου! Εἴμ' ἓνας νεκρὸς! Ζοῦσα μόνο γιὰ τὴν
Τέχνη μου—μὲς τὴν Τέχνη μου. Ἡ Μοῖρα δὲ θέλησε ἔτσι, καὶ μοῦ
ξινόλυσε... μιά καταδίκη. Σὲ θάνατο!...»

«Μὰ μὴ! Ἐξηγήσον λοιπόν, Παῦλο!»

— «Πῶς νὰ σοῦ πῶ;... Τί ξέρω;... Νά ἔπαιζα ἓνα βράδυ,
ὅπως πάντα. Παντοδύναμος κυριαρχώντας πλήθη μεταρσιωμένα...
Ξάφνου τὰ δάχτυλά μου, κοκκαλιάσαν ἀπάνω στὶς χορδές!... Στὴ
στιγμὴ ἔνοιωσα ἐντὸς μου τὸ χαμό! Μὲ σήκωσαν μισονεκρό... Οἱ
γιατροὶ ἀργότερα εἶπαν: «Παράλυσις τῶν νεύρων τοῦ ἀριστεροῦ
χεριοῦ... Ἡμιπληγία... Τί ξέρω γώ;... Μιά συμφορά!... Πάει
πειά!... Εἶμαι νεκρὸς... Ἄντίο!»

Προσπάθησα νὰ τὸν κρατήσω μὰ ξέφυγε, μὲ μιά πικρὴ, σχε-
δὸν μοχθηρὴν ἔκφραση. Ἀπὸ τότες δὲ ξαναμιλήσαμε. Σπάνια μὲ
πλησιάζει—ὅπως καὶ κανένα δῶ. Καμιὰ φορὰ μόνο μοῦ φέρνει, μιά
χεροβολιὰ βιολέτες, τὶς ἀπιθώνει ἀπὸ τὰ γόνατά μου, καὶ φεύγει,
δίχως λέξη. Τὰ μάτια του κνττάζουν πάντα μακρὰ. Σὰν κάποια
χίμαιρα νὰ κνηγοῦν. Δῶ τὸν περνοῦνε γιὰ τρελλό... .

Χτὲς βράδυ, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, περνώντας μὲρὸς ἀπ' τὸ
μικρὸ Hall, εἶδα μὲς τὸ σύθαμπο μιά σταχτιὰ σκιά. Πλησίασα. Ἦταν
ὁ Παῦλος! Ριγμένος σὲ μιά ψάθινη πολτρόνα ἔκλαιε... Ἀπιθῶσα τὰ
χέρια μου ἀπαλά, πάνω στὰ μαλλιά του, μ' ἀγαναχτησμένος τὰ
παραμέρισε, καὶ βιαστικὸς ἀνοιξε τὴν πίσωπόρτα καὶ χάρηκε μέσα
στὸν κῆπο... .

IV

...Τούρκα προγκηπέσσα γιὰ ἓνα βράδυ! Μὲ γιασιμάκι, φερε-
τζέ, καὶ μαργαρίτες στὰ μαλλιά!... .

Εἶμαστε καλεσμένες γὼ καὶ μερικὲς κυρίες στὸ σαράϊ τοῦ Σ...
Μπέη. Περβόλια ὀλοπράσινα, καὶ ἴσκερά, ἀκούνητοι εὐνοῦχοι σὰ
μπρούτζινα ἀγάλματα στοὺς διαδρόμους, ταπέτα περσικὰ στοὺς τοί-
χους καὶ τὸ πάτωμα, ντιβάνια μαλακά, μυρωμένη ἀτμοσφαῖρα, σιρό-
πια, καὶ τοιγάθ' ἀνατολίτικα.

Δυὸ ὥρες, κύλισαν ἀκούραστα, ἡδονικά, ὄνειρεμένα, στὴ συν-
τροφιά τῶ γυναικῶν τοῦ χαρμειοῦ. Θὰ βρῆς κεῖ μέσα, κ' ὁμορ-
φιά, καὶ πνεῦμα, καὶ ψυχές. Δὲν εἶναι πειά—τί κρῖμα!—οἱ κοῦ-
κλες, ποὺ στολίζουνε καὶ περιποιοῦνται τὸ κορμί τους, καρτερώντας
τὸν ἀφέντη! Πέρασαν φαίνεται μου, οἱ καλοὶ καιροί... Τώρα, κ'
αὐτές, ὄνειρα τὶς τυραννοῦν καὶ νοσταλγίες... .

Τί κρῖμα! Νὰ μπορεῖς νὰ ζεῖς ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴν ἀπόλαψη
καὶ νὰ μὴ θέλῃς! Τὶς βαραίνει λέει ὁ ἀποκλεισμός τους. Ἄερα
ὄνειρεύονται καὶ δράση... Νὰ καταίβουν, λέει, στὴν παλαίστρα
τῆς ζωῆς... Δὲν τὴν ξέρονε ἀκόμα τὴν Κυρὰ Ζωή... Γιὰ αὐτό. Τὴν
ὄραν ὁμως ποὺ θὰ τὴν δοῦν ἀπὸ κοντά, τότες σίγουρα θὰ στρέφουν
τρομαγμένες, στὴν ἀπόκοσμη γαλήνη τους.

Γιὰ φαντάσου, κεῖνα τὰ νεραϊδένια τὰ κορμιά, νὰ βγοῦνε ἀπ'
τὸν ἴσκιό τους, καὶ νὰ ἐκτεθοῦνε στὸ λιοπύρι τῆς ζωῆς, καὶ νὰ μαν-
ρίσουνε! Νάχῃς χέρια, γιὰ νὰ μαζεύουν ρόδα, ἢ νὰ χαϊδεύουν καστανὰ
μαλλιά, καὶ νὰ τὰ ροζώσης, παλαίοντας μὲ τὴν ἀσχίμιαν νυχτοή-
μερα!... Χειραφέτησθ!... Τί ἀστεῖο, ἔ;... .

Στὸ τέλος μὲ πολλὴν εὐγένεια, μοῦ δανείσαν μιά τους φορε-
σιὰ, καὶ μὲ στολίσανε μὲ καλοσύνη.—Καὶ γέλια—καὶ γέλια...
Ἦμιονα τόσο χαρούμενη—τόσο—ποῦ τὶς παρακάλεσα, νὰ μοῦ τὴν
ἀφήσουν μιά βραδεῖά.

Καὶ μπῆκα σ' ἓνα κλειστὸ ἀμάξι, μ' ἄσπρα ἄλογα, κ' ἔφυγα
μοναχὴ! Στὴ θέση του, δίπλα στὸν ἀμαξά, ὁ εὐνοῦχος, καθὼς πάντα,
ἀπαθῆς. Κ' οἱ διαβάτες ποὺ περίεργοι, προσπαθοῦσαν νὰ τρυπή-
σουν μὲ τὰ μάτια τους, τὰ παραθύρια καὶ τὸ φερετζέ... Κ' ἐγὼ
ὄλο τοὺς χαμογελοῦσα προκλητικά!... Τί μᾶς στοιχίζει ἓνα χαμογέλιο,
ἅμα μποροῦμε νὰ χαρίσουμε γιὰ λίγες ὥρες μιὰν ὄραία χίμαιρα, σ'
ἓνα διαβάτην ἄγνωστο;

Κατὰ τὶς ἑπτὰ γύρισα ἐδῶ. Δὲ μ' ἀναγνωρίσανε! Καὶ πέρασα
περηφανῆ κι' ἀμίλητη μπροστὰ στοὺς ὑπερέτες μὲ τὴν πράσινη πε-
ριβολή, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ μοῦ φάνταζαν κι' αὐτοί, σὰν μαῦροι
σλάβοι ποῦ, βουβοὶ καὶ ἀσυγκίνητοι, πᾶνε νὰ τοιμάσουν τὸ δω-
μάτιο τῆς Προγκηπέσσας—τῆς Κυρᾶς... .

...Κι' ὅταν ἄργα, ἀναγκάστηκα ν' ἀλλάξω, ἔνοιωσα σὰ νοσταλ-
γία, γιὰ κάποιαν ὁμορφὴν συγκίνηση ποὺ δὲ θὰ ξανααιστανόμουνα
ποτέ; πειά στὴ ζωὴ μου.

Κι' ὅλη νύχτα νεύρουμον τὴ ζωὴ τοῦ χαρμειοῦ: Νὰ ζῆς ἀδιά-
κοπα—σὰ μέσα σ' ὄνειρο—δίχως χαρά, δίχως μεγάλη θλίψη... .

V

— «ὦ! Γιατί εἶναι ὁμορφα τὰ παλληκάρια τὰ χαρούμενα μὲ τὰ
βυσσινιὰ τὰ χεῖλια—κ' εἶναι πανώριοι οἱ νέοι οἱ γλωμοὶ μὲ τὰ φω-
τεινὰ τὰ μέτωπα καὶ τὰ λυπημένα μάτια—κ' εἶναι χαρὰ γιομάτες οἱ
ἀγνὲς παρθένες ποὺ λευκὲς καμέλιες τὶς στολίζουνε—κ' εἶναι ξέχειλες
ἀπὸ ἡδονὴ καὶ θάνατο, οἱ ἁμαρτωλὲς γυναῖκες μὲ τὰ ρόδα τ' ἄλγια
στὰ στήθια τους... .

Κ' ἐνῶ βιολιά καὶ ἄρπες μεθυστικὸς σκοποῦς σκορπᾶνε, καὶ
σπρώχνουνε σὲ φιλιὰ καὶ ἀγκαλιάσματα—λιγώνουμαι—καὶ πεθυμῶ
—καὶ πέρτω—καὶ σηκώνουμαι—καὶ θέλω—κ' ὄλο θέλω... .

— Μὴν πάψετε βιολιά καὶ μὴ ξεκουραστῆτε νιοί! Τὸ χορὸ ἄς
σύρονε ἀκόμα κι' ἀκόμα... Ἡ μέρ' ἄργει, κ' ἡ νύχτα ἡδονὲς ἀτέ-
λειωτες, μᾶς κρένει... Τί κ' ἂν πεθάνουμε τώρα ποὺ ἤπιαμε τὸ γλυκὸ
πυρὸ, χρᾶσθ τοῦ πόθου;

Μὰ νὰ πεθάνουμε, δὲ γίνεται ἀκόμα, τί, νοσταλγίες ξεχειλίζουντὶς
ψυχές μας: Ποῦναι τὰ ὀργαστικὰ συμπόσια κίτω ἀπ' τὸ φεγγάρι καὶ
τὰ σοβαρά—τ' ἀμίλητα—τὰ δειπνα στὴν ἀστροφεγγιά, κ' οἱ ξόφρηνες
γιορτές οἱ μεσονύχτιες, κ' οἱ μακάβριοι χοροί, γύρω στὸ Γέρω Πόνο;

Μὴ σταματήσετε βιολιά καὶ μὴ ξεκουραστῆτε νιοί! Ἀκόμα...
Κι' ἀκόμα... .

Ποι λίγα χρόνια, όταν δὲ μ' εἶχε ἀκόμα δηλητηριάσει ὁ σεφτικισμός, ἔγραφα ἔτσι παίζοντας καμιά φορά—κάτι σκέψες—κάτι πόθους—σὲ μικρὰ μακροῦλὰ χαρτάκια, πὸν διάβαζα στὶς φιλενάδες μου κατόπι, καὶ πὸν μοῦ λέγανε, πῶς μιὰ μέρα θὰ γεινόμουν «*has-beu*»! Καὶ μὲ πείραζαν...

Σήμερα σκαλίζοντας κάτι γραμμάτια μὲς τὶς βαλίτσες μου, βρῆκα ἓνα ἀπὸ κείνα τὰ παιδιάτικα χαρτάκια. Καὶ σοῦ τῶφερα. Στὸ περιθώριο μὲ κόκκινο μελάνι, φαίνεται ἡ σημείωση: «*Καρναβάλι 1909.*»

VI

Νά, ἡ Μάρθα λουλουδοφορωμένη, στρέφει. Τὴν ξέρεις.—Αὐτὴ πὸν ἀγάπησε τὸ Γερμανὸ ἀξιωματικό, πὸν χορεύει τέλεια καὶ πῆρε τὰ μυαλά τῶ κυριῶν.—Τὰ λουλούδια... ἡ παρηγοριά τῶν ἄρρωστων... Κάθε πρωὶ, γιομάτο τὸ περβόλι ἀπὸ κορίτσια, νέους, γέροντες. Κι' ὄλοι τους συλλοῖσμένοι... ἀλήθεια. Πρόσεξες ποτέ, τί μελαγχολία πὸν σκορπιέται γύρω, ἅμα ἓνας ἄρρωστος, σὸνψει γιὰ νὰ μάση ἓνα λουλούδι; Δὲ ξέρω ἂν ἐμένα μοναχὰ μοῦ φαίνεται, τόσο ἐπίσημη, τόσο σοβαρή, τόσο κουρασμένη, ἡ χερνομία τούτη. Δὲς ὄλοι καὶ τὴ κάμνουν, γιὰ στερενὴν φορά... Καὶ μὲ τί εὐλάβεια! Σὰ σὲ προσκύνημα! Τὶς περισσότερες φορές βουβοί.—Δίχως χαμόγελο.—Πονοῦν...—Καὶ βαραίνει ἡ ψυχὴ τους, ἅμα νοιώθουν πῶς μπορεῖ καὶ νὰ μὴ ξαναταμώσουν Ἀφρίληδες νέους...

Ὡστόσο γὼ δὲν τολμῶ ποτέ νὰ κόψω μοναχὴ μου ἓνα λουλούδι. Δὲ ξέρω τί τρομάρα πὸν μὲ κινεῖται ἅμα περῶ δίπλα τους καὶ τὰ κυτῶν τόσο ὄμορφα, τόσο ζωντανά—ἄλλα χαρούμενα—ἄλλα θλιμμένα. Καὶ προσπερῶ ζηλιάρα κι' ἀκατάδεχτη. Μόνο ἅμα ρτῆ ὁ Παῦλος καὶ μοῦ γιομίση τὴν ποδιά—βιολέττες!—τότες τ' ἀγαπῶ καὶ τὰ λυπούμαι... Γιὰ τί ξέρω πειὰ πῶς εἶν' ἐπιμοθάνια καὶ γοργὰ θὰ ξεψυχήσουν...

VII

... Ἀπ' τὸ Τριέστι πείραμε τὸ ἴδιο τὸ βαπόρι. Στὸ δρόμο γνωριστήκαμε. Ἀξιωματικός, ὥσαμε 28 χρονῶ, μελαχροινός, μὲ κορμὶ σφιχτοδεμένο, κ' ἔκφραση εἰλικρινῆ. Κάποτε μόνο ἅμα πρόσσεγες καλὰ τὰ γκοῖζα μάτια του, σὰ νάβλεπες μέσα στὰ νερά τους, μιὰν ὑποψία ὑπουλότητος ἢ ἐπιφύλαξης. Πρακτικός—σὰ στρατιώτης. Ἡ γυναῖκα γι' αὐτόν, ἓνα κομάτι σάρκα. Οἱ αἰσθηματολογίες, τὸν κουράζανε. Κι' ἅμα ἔσκυβε ἀπάνω σου, δὲν ἦταν γιὰ νὰ σοῦ πῆ στ' αὐτὴ τίποτα τορνεμένα λόγια, παθητικὰ εἶτ' ἐρωτικά, μὰ γιὰ νὰ σοῦ κλέψη ἓνα φιλί, εἶτε γιὰ νὰ μυριστῇ τὸ ἄρωμα τῆς σάρκας καὶ τῶν ἀνθοστόλιτων στηθειῶν...

Ρχόνταν ἐδῶ γιὰ τὴν ὑγεία του. Μὰ δὲ φαινόταν καθόλου κουρασμένος, κ' ἦταν ὄλο ξεγνασιὰ καὶ γέλιο. Ἄμα φτάσαμεν ἐδῶ, βλέπομαστε πιὸ σπάνια. Ἄλλοι κύκλοι τὸν τραβῆξαν. Ἐπειτα δὲ μοῦ ἄρσε καὶ τὸ ἐπιταχτικὸ τοῦ χαρακτήρα του. Ἄρχισε νὰ πίνῃ καὶ νὰ γλεντᾷ. Κάποτε πέρασε ὄλη τὴ νύχτα μὲ παρέα μὲς τὴν ξρημο, καρτερώντας τὴν ἀνατολὴ τοῦ Ἡλίου!.. Τὸ πρωὶ ἅμα γύρισε

ἔβηξε ξερά. Ὑστερα ἀπὸ τέσσερις μέρες κατάπεσε. Ἐπὶ τρεῖς μῆνες στὸ κρεβάτι. Δὲν ἦταν πειὰ τὸ περήφανο τὸ παλληκάρι, μὲ τὴ σκληρὴ ματιά, πὸν σοῦλεγε:—«Ἄμα θελήσω, εἶσαι δική μου!» Ἐνα ἄτονο κορμί, μάγουλα σκαμμένα, φλογισμένα μάτια. Ἦταν ὁ νικημένος! Κι' ὡστόσο ποτέ δὲν ἄφηκε τὸν πόνο του νὰ ξεχειλίση. Συγκρατητός. Μόνο τὶς νύχτες, καμμιὰ φορά, ὅταν ἡ πλήξη καὶ ἡ μοναξιά, κ' ὁ πυρετὸς τὸν τσακίζανε ἀλύπητα, τὸν ἄφηνε νὰ προδοθῇ. Μὰ τὴν ἄλλη μέρα, πάλι ἔλπιζε.—Πάντα στωϊκὸς κ' ἐγωϊστὴς!

Τὸν λυπόμουν. Πήγαινα κάθε βράδυ κατὰ τὰς ὀχτῶ νὰ τοῦ κρατήσω μιὰς ὥρας συντροφιά. Καὶ πάντα μόλις ἄγγιζα τὴν πόρτα κ' ἔνοιωθε τὸ φτάσιμό μου, ἔκραζε μὲ μιὰ φωνὴ πὸν ἤθελε νὰ κρατήση ἀκόμα μιὰ νότα προσταγῆς: «Ἐμπρός!» Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἡ λέξη τούτη ἔγεινε τὸ σύνθημά μας.

Ἐνα βράδυ μ' ἀρώτησε ἀνεπάντητα:

— «Θὰ μοῦ πῆς ἀπόψε. Γιὰ τί ἔρχεσαι, κάθε βράδυ στὸ δωμάτιό μου;»

— «Νὰ σοῦ κρατήσω συντροφιά».

— «Πορφ!.. Τί τὸ κρύβεις; Πές το! Μ' ἀγαπᾷς!..»

Θύμωσα. Μὲ πείραξε ὁ τεράστιος ἐγωϊσμός του καὶ σκληρὰ τοῦ πέταξα κατὰμουτρα:

— : «Θές νὰ μάθης γιὰ τί σ' ἐπισκέπτομαι συχνά; Ἐ λοιπὸν μάθε!.. Ἀπὸ οἶχτο!..» Κ' ἔφυγα φουρλισμένη δίχως νὰ τὸν κυτῶν γιὰ νὰ μὴ ξαναπατήσω.

Τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς τὸν κατεβάσαν μὲ μιὰ καρτέλα, στὴ μεγάλην αἴθουσα. Δίπλα του ἓνα τραπέζι μὲ βιβλία καὶ φημερίδες. Ἄρχιζαν οἱ ζέστες κ' ἔπρεπε μὲ κάθε μέσο νὰ φύγῃ ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μέρες. Καλοντυμένος ὅπως ἦταν, καλοχτενισμένος, κ' ἤρεμος, φαινόταν ἀκόμη ὄμορφος. Μὰ στὸ λευκὸ του μέτωπο, μερικὲς σταγόνες ἰδρώτα, προδίδανε τῆς ἀγωνίας, τὸ κρυφὸ σαρῶμα.

Περνοῦσα. Χαμογέλασε. Σταμάτησα καὶ τὸν ἀρώτησα, πῶς εἶναι.

— «Ὅχι πολὺ καλά. Μεθαύριο φεύγω. Πρίν, θάθελα νὰ σᾶς μιλήσω ἰδιαιτέρα. Δὲν χωρίσαμε καλὰ κείνο τὸ βράδυ.»

Εἶχα νεῦρα. Θυμήθηκα καὶ τὸ τουπέ του καὶ ἀπάντησα:

— «Περιστό! Γειά σου!..»

Μὲ κυτῶξε ξερά, μὰ στάθηκε ἀκίνητος. Στὰ μάτια του μέσα—σὰν παραξενιά—σὰν πεισμάτων σπίθα. Καὶ τὸ κάτω χεῖλι του, σὰν νὰ φάνηκε τρεμάμενο, γιὰ ἓνα δευτερόλεπτο.

Τράβηξα περίπατο, μοναχὴ μου, στὴν Ἐρημο. Στὸ δρόμο συλλογίστηκα: «Δὲ φέρθηκες καλὰ. Πρέπει πάντα νὰ σαῖβουμε ὑποταχτικὲς, προσπατῶν τὰ παλληκάρια, πὸν δὲ θὰ χαροῦνε γιὰ πολὺ τὸν Ἐρωτα, τ' ἀστέρια, καὶ τὰ λουλούδια...» Ἡμουν σαγηνευμένη κ' ἅμα γύρισα στὸ ξενοδοχεῖο, τοῦστελα στὸ δωμάτιό του μιὰν ἀγκάλη ἐρημολούλουδα, μὲ τὴ σημείωση: «Θυμητᾶρι δυστηχημένων ἡμερῶν...»

Δὲν εὐχαρίστησε! Μὰ τὴν τελευταία μέρα πὸν κατέβαινε γιὰ νὰ πάῃ στὸ σταθμὸ μὲ κάτι φίλους, ἀνταμωθήκαμε στὸ κορινθίον. Στάθηκε πικρός:

«Δεσποινίς, μιά χάρη! Τὴ στερνὴ! Βγάλετε τὸ γάντι σας! Θέλω νὰ φιλήσω τὸ λευκὸ σας χέρι!»

Σκληρὴ, μ' ἓνα κακὸ χαμόγελο τὸν κύταζε κατάματα, καὶ τοῦτεινα τὸ γαντοφορεμένο χέρι:

— «Ἐτσι ἂν θέλεις». Εἶπα.

— «Ὅχι!» ἀπάντησε, καὶ χωρίσαμε!

Κατόπιν, εἶχα τύψεις!.. Καὶ τοῦστειλα ἓνα τηλεγράφημα στὴν Ἀλεξάνδρεια:

— «Λυποῦμαι γιὰ τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ τὰ κακρίτσια μου.

«Ἐμπερὸς!»

Ἦστερα ἀπὸ δύο ὥρες ἔλαβα μιὰν ἀπάντησι:

— «Ἐνχαριστῶ. Μὰ «Ἐμπερὸς» ποτές πειά!..

Λοχαγὸς Φ.—»

VIII

Σούρουπο... Σιγαλιά... Στὸς δρόμους σπίνι' οἱ διαβᾶτες. Σὲ μερικὲς γωνιές, χαμίνια, ἀλληλοκνηγοῦνται. Μισόγυμνα καὶ μελαυρά. Ξεγνασιά γιομάτα. Εὐτυχημένα ἅμα ροκανίζουνα ἓνα κομάτι ξερὴ πῆτα ἀπὸ ἀραποσίτι. Λερωμένα μούτρα καὶ βρώμικα κονρέλια. Μὰ χεῖλια βυσσιναῖα καὶ δόντια κάτασπρα. Κάπου στὸ στρίψιμο τοῦ δρόμου, μιὰ φελλάχα ἀρογοπερπάτητη, καμαρωμένη, μὲ μιὰν ὕδρια στὸ κεφάλι σηκώνει σύννεφα σκόνης μὲ τὴ μακροσερνάμενη τρύπια ρόμπα της. Μὰ τί χάρη καὶ τί ἀπλὸ μεγαλεῖο!

Πλανιόμουν μόνη μου καὶ τίς καμάρωνα. Δὲ ξέρω γιὰτί ποτές δὲ μὲ κουράζει ὁ περίπατος αὐτός, πού κάθε βράδυ κάμνω, στὸ δρόμο τὸν πλατὺ πρὸς τὸ ποτάμι. Χτές ἔκανε ψύχρα Μεγάλα, μελανὰ σύννεφα κρημόταν ἀπειλητικὰ πάνω στὸ Νεῖλο, πού, ἀκίνητος, σκνθρωπός, κρατοῦσε ἀσάλευτες μερικὲς φελοῦνες, μὲ τὰ πελώρια ἄσπρα τους πανιά. Πρὸς τὴ δύση μερικὲς πορφύρες ξεσκισμένες, ἦταν ἔτοιμες νὰ κρημαστοῦν, ἀπ' τὰ κλαδιά τῶν φοινικιῶν τῆς ὄχθης.

Ξάφνον ἀπὸ μακρὰ, ἦρτε μιὰ φωνή, μελωδικιά, δυνατή, εὐλύγιστη. Σηκώθηκε κυματιστὴ μὲς τὴ γαλήνη. Ἐπειτα στάθηκε σπλοῖσμένη, καὶ ξανάρχισε, πῶ ἐπίσημη, πῶ ἐπιταχική. Γιόμισε μ' εὐλάβεια τὴν ἀσμοσφαῖρα κ' ἔστερα κατακάθισε ἀπαλῆ, παρηγορήτρα, πάνω στὶς ψυχές, καὶ στὶς καλύβες. Ὁ Μουεζίνης προσευχόντανε καὶ τὸ χωριὸ βουβὸ μασὺ του...

Καὶ μιὰ ζήλεια μὲ πλημμύρισε γιὰτί κ' ἐγὼ δὲν εἰμποροῦσα νὰ γευτῶ τὴ μυστικὴ χαρὰ, τῆς μετασώωσης, τῶν ὄσων, μὲ σκυφτὰ κατὰ γῆς μέτωπα, ἐπικαλοῦνταν τὸν «Ἀλλάχ καὶ τὸν προφήτη του»...

Κ' ἄθελα ἡ μνήμη μου ἔστρεψε σὲ κίτι ὥρες—σβυστὲς κ' ἀπόμακρες—ὅπου δάκρυα ἀνεβάζανε στὰ μάτια μου, οἱ ἔσπερινὲς καμπάνες, οἱ γλυκαλοῦσες, οἱ πονετικὲς...

XI

Γερμανίδα. Σβέλτα—ψηλὴ—λιγνή. Ἐκφραση δροσερὴ, μὰ

μάτια αὐστηρά. Σχεδὸν πάντα μόνη. Μὲ τὰ βιβλία της:—Νίτσε—Ἴψεν—Φλωμπέρ—τὰ λουλούδια της, καὶ τὸ ἀνοιχτὸ μαρὸν παλτό της, μὲ τὸ πένθος στὸ μανίκι.

Σπάνια φαίνεται στὸ σαλόνι. Στὸς μπάλους ποτέ. Πρωί, πρωί, μονάχα, ἅμα ὄλοι δῶ κοιμοῦνται ἀκόμα, βγαίνει σὲ μακρυνὸ περίπατο, μὲ τὰ μαλλιά στὸν ἄνεμο.

Ἀγαποῦσε, ἓνα νέο Πολωνὸ συγγραφέα. Ἄρρωστος αὐτός. Σὲ λίγους μῆνες πέθανε δῶ. Προχτές ἀκόμα εἶδα τὴ φωτογραφία τους μασὺ, σὲ μιὰ στάση τρυφερή, πού πολλὰ ὑπόσχονταν γιὰ χαρὲς μελλούμενες—πὺ δὲν ἔνοιωσαν ποτές.

Ἡ Ἀνοιέτα ὡστόσο κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἐποχὴ, ἔρχεται δῶ. Πολλοὶ θὰ νόμιζαν, πὼς τὸ κάμνει σὰν προσκύνημα στὴ μνήμη τοῦ ἀγαπημένου. Μὰ γελιοῦνται. Δὲν εἶναι ἀπὸ κείνες πού παντοτινὰ, θὰ ξόδευαν τὴ σκέψη καὶ τὸ αἶσθημά τους γιὰ ἓνα ὄντο—μιὰ ψυχὴ—ἓνα ἐπεισόδιο... Ἐρχεται δῶ ζητώντας ἀγαπητικούς!

Μὰ παράξεν' εἶναι οἱ ἔρωτές της. Οἱ ὠραῖοι ἄντρες, οἱ γεροί, οἱ παντοδύναμοι, τῆς προξενοῦν ἀποστροφή. «Μυρίζουν σάρκα καὶ χτηνωδία» λέει. Καὶ τὴν τραβοῦν μονάχα, οἱ ἄρρωστοι βαρεῖά—οἱ φτιακοί—οἱ παρᾶλυτοι—οἱ ἀλκοολικοί!..

Ἦσως νὰ νομίσης πὼς εἶναι ἄρρωστη κ' ἡ ἴδια. Ἄν ὄχι στὸ κορμί, στὴ ψυχὴ τουλάχιστο. Καθόλου. Ὅλο ὑγεία. Μὰ τὸ κάνει ἀπὸ ἐγωϊσμὸ. Ἀπὸ κείνους τοὺς ἐγωϊσμούς, πού δὲ μποροῦνε νὰ λυγίσουνε οὔτε στὴν ἀγάπη. Τὸν ἄντρα π' ἀγαπᾷ, τὸ θέλει σκλάβο της. Νὰ νοιώθῃ, πὼς γι' αὐτὸν εἶναι τὸ πᾶν. Πὼς θὰ χαθῇ ἅμα τὴν ἐγκαταλείψῃ. Πὼς πίσω της, ἄλλη καμὰ δὲ θὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ...

Τώρα ἀγαπᾷ ἓνα νέο ἄρρωστο μὲ ὀξείς ρεματισμούς. Νύχτα μέρα στὸ προσκέφαλο του. Καὶ ἀσειείρευτη σὲ περιτοίησες καὶ καλοσύνη. (Περὶτὸ νὰ πῶ πὼς ὁ δυστυχισμένος νέος, τὴ λατρεύει σὰν θεότητα). Κανείς δὲ ξέρει τὸ μυστικὸ της. Μὰ τὸν ἀγαπᾷ γιὰ τὴν ἀσκήμια του—μοιάζει μὲ σκυλάκι—γιὰ τὴν ἀχτενισιά του, γιὰ τὴν ἀδυναμία του. Ποιὸς θὰ τῆς τονέ ζηλέψῃ;

Προχτές μούλεγε μὲ κάποια θλίψη, πὼς ὁ ἀγαπημένος της, ἔχει ἐπὶ τέλος κ' ἓνα προτέρημα!—σύννεφο στὸν ὀρίζοντα...—ψυχικὴ δύναμη: Δὲν παραπονιέται λέει, δὲ βογγᾷ, δὲ γογγύζει. Κάποτες μάλιστα ξεχειλίζει κ' ἀπὸ ἓνα χιοῦμορ θλιβερὸ γιὰ τὰ ἴδια του τὰ χάλια. Τὶς προσάλλες ἡ μητέρα του, τοῦστειλε ἓνα ζευγάρι, καινούρια παπούτσια. Τὴ φρόναζε χαρούμενος.

— Ἀνοιέτα! Ἀνοιέτα! Ἐλα γρήγορα! Ἐλα! ἡ Μαμὰ μούστειλε παπούτσια. Εἶναι καὶ τῆς μόδας! Ἀμερικάνικα! Μὰ τὰ πόδια μου εἶναι τόσο μοχθηρὰ, τόσο ἰδιότροπα, πού δὲν θέλουνε οὔτε καὶ μ' αὐτὰ νὰ περπατήσουν!..

Χτές, εἶχαν κατεβῆ στὸν κῆπο, στὴ λιακάδα. Σὲ μιὰ πολτρον' αὐτός. Σκεπασμένος μ' ἓνα σκοῦρο σᾶλι, ὥσαμε τὴν κεφαλὴ—ἀξύριστος—ἀσχημος—χλωμός—κείονταν ἀκίνητος, μὲ τὰ μάτια μόνο ζωντανός. Αὐτὴ κοντὰ του, ὠραία—ζωηρὴ—λαμπερὴ σὲ νειάτα καὶ ὑγεία. Ὁ κόσμος τῆνε κύταζε παράξενα,—λές μ' ἓνα οἴχτου αἰσθημα—κ' αὐτὴ περήφανα χαμογελοῦσε. Τὴν ἔτριανε πού ἔνοιωθε στὸν

κόσμο, ένα ὄντο ὀλότεια δικό της, πὸν τὴ λάτρευε, ἀπολλειστικά, τυφλά, ἀπελπισμένα. Καθενὸς ἄλλου ἀγάπη, θὰ στάλαζε στὴ γυναίκεια ψυχὴ της, τὴν ἀμφιβολία. Καὶ μόνο γιατί νοιώθει, τώρα κατὶ σὰν ἀνάπαρη, γύρω της καὶ μέσα της, μόνο γι' αὐτὸ ἴσως τὸν ἀγαπᾷ κα' αὐτή. Ἐφήμερα ὅμως. Ἄμα φύγη αὐτός, θάρτη κάποιος ἄλλος. Τὸ ξέρει, τὸ λέει. Θὰ τὸν συνοδέη, ὥσαμε τὴν πατρίδα, κα' ὕστερα ἄλλοῦ. . . Μὰ ποτὲ κανένας ἄντρας δυνατός, δὲ θὰ ταπεινώσῃ τὴν ἀδιάμαστη ψυχὴ της, μὲ τὸν ἔρωτά του!

Τούτη εἶναι ἡ Ἀνριέττα, ἡ Γερμανίδα - μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά—τὰ δροσερὰ μάγουλα—τὴν αὐστηρὴ μορφὴ—καὶ τὴν παράξενη ὕψαια τῆς ψυχῆς της.

X

Ἡ καυμένη ἡ μητέρα! Ἀνήσυχη. Ἐναπελώριο γράμμα: «Πῶς εἶμαι, καὶ πῶς περνῶ, κα' ἂν τοὺς θυμῶμαι!..» Θέ' μου! Ἴσως γιατί ξέρουν πόσο ἡ ξενιτειὰ μὲ τίς γητειές της μᾶς θολώνει τὴν εἰκόνα τῆς πατρίδας. Μὰ πρέπει καὶ ἡ ψυχὴ νᾶναι γαληνεμένη κα' ἀναπαμένο τὸ κορμί, γιὰ ν' ἀποξεχαστοῦμε. Ἄλλοιῶτικα, πάντα θὰ μᾶς τυρανῆ ἡ νοσταλγία γιὰ ἕνα μητρικὸ φίλι, ἕνα λόγο πατρικὸ, ἕνα χῆδι τοῦ ἀδερφοῦ. Καὶ μῶζουν ὅλοι τόση ξεχωριστὴν ἀγάπη. Θυμοῦμαι ὅταν ἀποφασίστηκε νὰ φύγω γιὰ πρώτη φορά, τὴ θλίψη πὸν φαρμάκωσε τοὺς γέρους. Δὲ λέγαν τίποτε μὰ σεργιόντουσαν σὰν πληγωμένοι καὶ βουβοὶ μέσα στὸ σπίτι.

Ἰστερα ἕνα βράδυ ἦρτε κα' ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. Ἐρχεστε νὰ φύγω μὲ τὸ νυχτερινὸ τραῖνο. Χιόνιζε. Περάσαμε τὴν αὐλὴ σκυφοῖ. Ὁ κηπουρός—ἕνα παλληκάρι τριάντα χρόνων—κρατοῦσε τὴν σιδερένια πόρτα ἀνοιχτή, κα' ἄμα πλησιάσαμε ἐβγαλε τὸ σκοῦφο του καὶ στάθηκε συγζητημένος. Τὸν πλησίασα καὶ τοῦ ἀφῆκα γεια. Ἐσκυψε κα' ἀπείδωσε στὸ χέρι μου ἀπάνω ἕνα ἀδέξιο, δυνατὸ φίλι. Ἄν δὲ ντροπέμονα, θὰ τὸ φλοῦσα καὶ γὼ τὸ καλογημένο παλληκάρι μὲ τοὺς πλατειοὺς ὤμους; καὶ τὰ τίμα μάτια!.. «Τὸ παιδί της γῆς» ὅπως τὸλεγε ὁ Πατέρας ὅταν ἦταν στὶς καλές του ὄρες.

Φτάσαμε στὸ σταθμὸ. Ἐπερτε χιόνι. Ὅλα κάτασπρα. Καὶ κοῦο τοῦ διαβόλου. Οἱ ὑπάλληλοι τρέχανε μὲ κόκκινα φανάρια στὸ χέρι. Καὶ φαντάζαν τόσο πένθιμα μέσα σὲ κείνη τὴν παγερὴν ἀσπράδα. Τὰ κορμιά καὶ τὰ κινήματά τους, ρίχναν κατὶ πελώριες σκιές, τρομαχτικές, ἀπαισίες. Δὲς κα' ἦταν ξωτικά!.. Ἡ Μητέρα κλαμένη, βροῆκε δυὸ τραῖα λόγια νὰ μοῦ πῆ: «Νᾶμαι προσεχτική, νὰ μὴν κρούσω στὸ ταξίδι, καὶ νὰ γράφω ταχτικά.» Ὁ Πατέρας γενερικός κάπνιζε καὶ δάγκανε τὴν πίπα του. Δὲ μιλοῦσε. Μόνο μὲ κύταζε παραξένα. Ὡσόντου χιτύπησε καὶ ἡ καμπάνα! Ἐπεσα στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας δίχως νὰ κλάψω. Κείνη τὴν ὥρα δὲν πονοῦσα. Ἡμονα πτώμα. Ἐπειτα φίλησα καὶ τὸ χέρι τοῦ Πατέρα. Μὲ πῆρε δυνατὰ μέσα στὰ γερά του μπράτσα κα' ἀπότομα μὲ τράβηξε ἀπάνω του. . .

. . . Κα' ὅταν ἔχασα ἀπ' τὰ μάτια τὰ τελευταῖα χιονισμένα σπῆτια τῆς πατρίδας, εἶδα γύρω μου: Τὸ ἐσωτερικὸ ἐνὸς βαγониοῦ καθαροῦ καὶ φωτισμένου. Σὲ μιὰ γωνιά ἕνας κύριος μεσόκοπος διάβαζε

κα' ἀντικρὺ του μιὰ γριὰ μὲ κουρασμένα μάτια συλλογιόντανε. . . Κ' ἤμουνα μόνη! Γιὰ πρώτη φορά. . . Καὶ τρέχαμε—κα' ὄλο τρέχαμε—δαιμονισμένα—μὲς τὸ σκοτάδι. . .

XI

. . . Καὶ μόνο σήμερα, νοιώθω, αὐτὸ τὸ τραγικὰ περήφανο χαμόγελο πὸν τῆς σπᾶ τὰ χεῖλια. Παίξει; Ναί. Σὰν ὅλοι μας. Μὰ ὡστόσο λίγοι τὴ ξέρουνε βαθειά. Ἀγαπᾷ νὰ τὴ νομίζουμε περήφανη—ἐνῶ εἶναι ταπεινόφρωνη! Πλούσια—ἐνῶ εἶναι φτωχεῖα! Σκληρὴ ἐνῶ εἶναι καλή! Ἀγαπημένη, ποθητή—ἐνῶ εἶναι ἀπόμονη, λησμονημένη! Καὶ τὴ μοθηρία της, καὶ τὸ σαρκασμὸ της, καὶ τὴν ἀλυγισιά της, καὶ τὴν περιφρονητικὴ της στάση, ὅλα τὰ νοιώθω τώρα—καὶ τὴ δικαιολογῶ. Τὴν εἶδα χτές βράδυ μέσα σ' ἕνα καινούριο φῶς. Μιὰ ἀνώτερη γυναίκα. Ἐνα σύμβολο, συγγρατημένου πόνου, φαινομενικὸ ἐγωῖσμοῦ, ἀνικανοποίητου πόθου, τραγικῆς ἐγκαρτέρησης, κρυφῆς ἀγνότητας, προσποιητοῦ ἐκφυλισμοῦ!..

Γυρίζαμε ἀπ' τὸ θέατρο. Στὸ δρόμο δὲ ξέρω πῶς, βοεδήκαμε κοντὰ μαζύ.—Ψυχρὴ βραδεῖα—ἄρρωστο φεγγάρι. Ὅλα σταχτιά. Δέντρα—σπίτια—δρόμοι Τραβούσαμε δίχως μιλιὰ. Ἄλλωστε, πάντα σταθήκαμε ψυχρά—σὰν ἐχθρικά—ἀπέναντι ἡ μιὰ στὴν ἄλλη. Ποιὸς ξέρει γιατί!

Ἄξαρνα μὲ παρακάλεσε, νὰ προχωρήσουμε γιατί ὁ Κήτας της, θὰ ξυπνοῦσε, καὶ θὰ τὴ ζητοῦσε. Κ' ἦταν ἀνήσυχη. Τὴν ἀρότητα γιατί δὲν τὸ βλέπουμε σγνά, τὸ χαριτωμένο, τὸ διανοητικὸ ἀγόγι, μὲ τὸ ψηλὸ μέτωπο, τὰ πύρινα μάτια, τὰ πλατεῖα χεῖλια.—«Τὸν Κήτα; Ξεχνᾶτε πῶς εἶναι μόνο δέκα χρόνῶ, καὶ φαίνεται δεκατεσσάρω; Φοβοῦμαι πειὰ νὰ τὸν τραβῶ μαζύ μου. Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ γερονῶ δεκαπέντε χρόνια! Βγαίνει μὲ τὴν γκουβερνάντα του. Κ' ἔτσι μόνη ὅταν εἶμαι, μένω μὲ τὴν ἰδέα τῆς νιότης!..»

Τρόμαξα τὴν εἰλικρινειὰ της. Δὲν ἦταν ἡ γυναικα πὸν εἶξερα. Πίκρα ἔσταξεν ὀλάκαρη. Ἰπόφερε. Καὶ μιὰ τρεμοῦλα στὴ φωνή της. Καὶ τὸ πρόσωπό της πὸν γλωμό, μὲς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Καὶ τὰ λόγια ξεκαλοουθούσανε νὰ πέφτουν ἀπ' τὸ στόμα της, βιαστικά—πικνά—ὀδυνηρά. Σ' ἔκαμιναν νὰ πονῆς. Μαστίγωναν.

—«Ναί! Γιατί ἀγαπῶ, γιατί μισῶ, γιατί λατρεύω τὴ, τὴ νιότη! Δὲν τὴν ἀπόλαυσα! Δὲν πρόφτασα! Ἡμον εἰκοσατριῶ χρόνων ἀκόμα, ὅταν μοῦ λύγισε τὴ ζωὴ ὁ ἄντρας μου. Καὶ δὲν εἶχα παρ' αὐτὸν στὸν κόσμο: Μιὰ θρησκεία. Ἐνα εἶδωλο. . . Μιὰ νύχτα ἄφηκε τὸ σπίτι κα' οὔτε ξανάκουσα γι' αὐτόν. Στὸ τραπέζι πάνω βοῆκα δυὸ λόγια μοναχά: «Ἀγαπῶ ἄλλη. Φεύγω. Δὲ μπορῶ. Μὲ κραῖς ἡ Μοῖρα μου!» Ὁ ἄτιμος! Μοῦ πέταξε στοὺς δρόμους κορδέλλια τῆς ψυχῆ! Καὶ τ' ἀφῆκα ὅλα—σπίτια—συγγενεῖς—πατρίδες—κα' ἔφυγα, ἐκούσια ἐξόριστη. Ἐτρέχα, ἔτρεχα. . . Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν ἀνταμόσω πουθενά, γιὰ νὰ τοῦ φτύσω κατὰμουτρα τὴν ἀηδία μου, καὶ νὰ πεθάνω! Μάταια ὅμως. Μόνο πὸν ἔχασα σὲ κάθε χώρα, σὲ κάθε πόλη κα' ἀπὸ μιὰ λουρίδα τῆς ζωῆς μου. . . Καὶ κυλοῦν τὰ χρόνια. . . Φέτος δῶ. Ζητώντας λήθη καὶ παρηγοριά. . . Μ' ἀνώφελα. Δὲν εἶμαι πειὰ

νέα! Κ' οί γοιές δὲν ἔχουν δικαιοῦματα, γιὰ τὴ χαρά! Πρέπει νὰ ποιοῦν!.. Οἱ ἄντρες—ὄ αὐτοί—μόλις δοῦνε, μόλις ἀγγίξουνε, τὴ σάρκα σου ἄλλου. Κι' ἂν δὲ μπορέσουν; Πάλι ἄλλου! Κι' ὅμως νοιόθω τὴν ἀνάγκη, ν' ἀγαπήσω καὶ ν' ἀγαπηθῶ. Μὰ τόση φευτιά, τόση ἀτιμία γύρω... Θέ μου! Πῶς δὲν πνίγηκα ἀκόμα; Ποιὸν ν' ἀγαπήσῃ; Καὶ σὲ ποιὸν νὰ παραδόσῃς τὸ κορμί σου; Ἄξιζονε αὐτὰ τὰ χτήνη, τέτοιο δῶρο βασιλικό; Ἄ! τοὺς ἠλίθιους! Στερεό-τινοι—ἀνάλλαγοι—καλοῦπια!.. Οὔτε μὲ μιὰ καινούρια φράση δὲν πλουτίσαν τὸ αἰσθηματικὸ τους λεξιλόγιο... Κι' ὥστόσο φαίνονται πῶς θέλουν νὰ παίζουνε μὲ τὶς γυναῖκες... Εἶναι λέει οἱ δυνατοὶ καὶ οἱ ἀφέντες. Τοὺς βλάκες! Καὶ νᾶσαι ὑποχρεωμένη νὰ τοὺς βλέπῃς, καὶ νὰ τοὺς ἀκούς... Καὶ νὰ γελᾷς... Καὶ νὰ γελᾷς... Ἐνα γέλιο ποὺ φέρνει θλίψης δάκρυα στὰ μάτια!..

Σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή, καὶ πρόσθεσε ἀπότομα:

— «Μὰ γιατί σᾶς μίλησα; Τι θέλω ἀπὸ σᾶς; Καὶ τί μοῦ εἶστε σεῖς; Μιὰ ξένη! Σὰν ὄλοι!—Σὰν ὄλες γύρω μου! Καὶ τί νὰ σᾶς τὸ κρύψω; Σᾶς μισῶ! Ναι, σᾶς μισῶ!.. Εἶστε νέα! Αὐτὸ φτάνει! Μοῦ κάνετε κακό! Ὡς κ' ἡ ἀνεπιμύ μου ποὺ ζηλεύω, γιατί τῆς ρίχτηκε ὁ μόνος ἄντρας, ποὺ περιφρονοῦσα, μὰ ποὺ μοῦ ἄρσενε νὰ νοιόθω πίσω στὸ φουστάνι μου σὲ ἀδιάκοπο κνηνητό!.. Ἄχ! τὴν καυμένη τὴ Μινέρβα! Μόλις βγήκε ἀπὸ τὸ σχολεῖο... Καὶ βιάζεται ν' ἀγαπήσῃ... Τὴν καυμένη... Τὴν ἀγαπημένη μου!.. Χά! Χά! Χά!...»

Τὸ μοχθηρὸ τῆς γέλιο, τὴν τράνταζε ὀλάκαιρη, Ἦτανε τρομακτική. Φοβήθηκα. Δὲ μπόρεσα οὔτε δυὸ λόγια συμπάθειας νὰ τῆς πῶ. Ἦμουνά τόσο συγκινημένη. Ὑστερα ἔπαψε. Πέντε λεπτὰ δρόμο δίχως λέξη. Καὶ σὰ σκυφτή. Μόλις φτάσαμε μοῦσφιξε τὸ χέρι. Κ' εἶπε μὲ μιὰ βουρκομένη, τρεμάμενη φωνή: «Νὰ μὲ συμπαθεῖτε!..»

Βιαστικὴ ἔστρεψε τὸ πρόσωπο—εἶναι ἀπ' τὶς γυναῖκες ποῦχουν τὴν ντροπαλοσύνη τῶ δακρύων—κι' ὀλόιση—πάλι ἀλύγιστη—προχώρησε σταθερὰ μὲς τὸ διάδρομο... .

XII

Τὸ λένε Σχέρολο Χόλμς ἐδῶ! Πρὸ ἔξη χρόνια ἔρχεται στὸ ἴδιο ξενοδοχεῖο, τὴν ἴδιαν ἐποχὴ, καὶ στὸ ἴδιο τὸ δωμάτιο. Σοφός. Ἐνδιαφέρον ἀνθρώπος. Μ' ἕνα σωρὸ ἰδέες. Μὰ ἐξωτερικοῦ δυσάρεστου, μὲ χαρακτηριστικὰ χοντρά καὶ ἀκανόνιστα, γλώσσα δεμένη, καὶ πανταλόνια ποὺ δὲ γνώρισαν ποτέ τῶ σιδερώτη τὸ τραπέζι... .

Ταμπεραμέντο ἐρωτοπάθο. Μὰ στὸ σύνολό του, ἀποκρουστικός. Οἱ γυναῖκες τὸν περιγελοῦν κάτω ἀπ' τὴ μύτη. Τὶς νοιόθει,—τὶς ξέρει—ὑποφέρει—μὰ τὸν χιαντακώνει τῆς γλώσσας τον ἢ δυοτοζία... Γι' αὐτὸ προτιμᾷ τὴν μέρα, ποῦναι ἡσυχία, στὸ ξενοδοχεῖο, νὰ κνηγᾷ, στοὺς κήπους πεταλοῦδες, καὶ τὸ βράδυ, νὰ ἐδδικιέται τὶς καλοθελήτρες του.

Πῶς; Μὲ τὸ ταλέντο ποῦχει νὰ βρῖσκειται παντοῦ καὶ πάντα ὅπου ζευγάρι ἐρωτευμένο, φλερτοῦρε, σιγοκουβεντιάζει, ἀγκαλιάζεται,

ἀλληλοφιλιέται!.. Τὴν ἴδιαν ὥρα, θὰ τὸν δῆς σκυφτὸ στὶς μύτες τῶν ποδιῶν του, νὰ τρέξῃ βιαστικὸς πίσω ἀπὸ μιὰ πόρτα, ἕνα δέντρο, μιὰ κολώνα. Κ' ὕστερ' ἀπὸ λίγο, μὲς τὴν ἔρημο. Καὶ κατοπὶ θὰ φανῇ νὰ ξεπετᾷ, ἀπ' τὸ παραπέτο τῆς ταράτσας, μιὰ περιγελάστρα μᾶσκα. Εἶτε ἄμα σβύσουνε τὰ φῶτα—τὶς προχωρημένες ὥρες—νὰ πετιέται μπρὸς σὲ κανένα Δὸν Ζουάν, ποὺ ἀγωνιώδικα, σὰν φάντασμα γλυστρᾷ στὸ δωμάτιο τῆς ἀγαπημένης ποὺ τὸν καρτερεῖ. Δὲ λέει τίποτα. Βουβὸς περνᾷ—δηθεν τυχαία—μὰ στὰ μάτια του, μὲ τὰ σακουλιασμένα βλέφαρα, πλέει ἡ ἱκανοποιημένη εὐχαρίστηση—ἡ ἡδονὴ τῆς χορτασμένης ἐκδίκησης.

Ὅλοι ἐδῶ μέσα τὸν μισοῦν. Μὰ κ' αὐτὸς δὲν ἀγαπᾷ κανένα. Ἔχει ὀλωνῶν τὰ μυστικά, τ' ἀνέκδοτα καὶ τὶς ἀδυναμίες. Εἶναι ἐπικίνδυνος. Γι' αὐτὸ πολλοὶ καὶ τὸν φοβοῦνται. Καὶ τοῦ κάνουνε καὶ κοπλιμέντα. Μ' αὐτὸς μὲ πονηριά, τοὺς φεύγει, ἀπειλώντας τους παντοτεινὰ μὲ τὴ σιωπὴ του, ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ λυθῇ μιὰ μέρα... .

Κάποτε μὲ μιὰ φιλενάδα, ποὺ δὲν τὸν χώνευε, τοῦ φιαζάμε μιὰ φάρσα. Εἶχα κέφι καὶ γόνιμη τὴ φαντασία.—Τὶ νὰ κάνουμε σήμερα; Τί νὰ κάνουμε; Τί νὰ κάνουμε;—Βρῆκα! Φώναξα.—Τί;—Φάρσα τοῦ Σχέρολο Χόλμς!—Ἐμπρός!

Ἦτανε ἀπομεινόμερο. Τὸ δωμάτιό μου στὸ ἴδιο κοριντόσι μὲ τὸ δικό του. Καρτερούσαμε πότε θὰ σηκωνόνταν γιὰ νὰ πάη στὸ μπάνιο. Κατὰ τὶς τέσσερις βγήκε. Κύταξε δεξιά, ζερβά, καὶ μὲ τὴ μπιτζιάμα του, ἔτρεξε στὸ μπάνιο. Εἶχαμε πάρεϊ λίγη κόλλα, ἀπ' αὐτὴν ποὺ σκοτώνοννε τὶς μύγες, καὶ βιαστικά, περνοῦμε στὸ δωμάτιό του. Τὰ παπούτσια του, βαρεῖα καὶ μεταχειρισμένα, κοίτουνταν στὸ κρεβάτι του μπροστά, λὲς καὶ κάτι περιμένανε μὲ ἐγκαρτέρηση... .

Ἄψε, σβύσε, τοὺς χρίσαμε τὶς ἐσωτερικὲς πατοῦχες μὲ τὴν κόλλα καὶ τὸ σκάσαμε... .

Σ' ἕνα τέταρτο γύρισε, ντύθηκε, κ' ἀνυποψίαστα κατέβηκε στὸ Hall μὲ τ' ἀμαρτωλὰ παπούτσια... . Περπατοῦσε πάνω κάτω, λίγο νευρικός—αὐτὸς ὁ Ὀλύμπιος!—σὰν κάτι νὰ τὸν ἐνοχλοῦσε. Κατόπι κἀθισε:

— Διάβολε! Δὲ ξέρω τί ἔχουνε σήμερα τὰ πόδια μου! Κάτι μοῦ γαργαλίζει τὰ πέλματα!

Ξεσπάσανε ὄλοι, σὲ γέλια ἠχερά. Μόνο ἡ φιλενάδα μου, εἶπε ἡρεμα:

— Θαρρῶ πῶς εἶναι μιὰ ντόπια ἐπιδημία!

Κ' ἕνα τὸ γιατροικό!

— Ποιό;—ἀρώτησε ἐρεθισμένα.

— Νὰ σᾶς κόψουνε τὰ πόδια ἀπ' τοὺς ἀστραγάλους!..

Ἐφυγε ὄξω φρενῶν.

Ἦσαμε τὴν ὥρα τοῦ ἕπνου, στὴν ἴδια ρεθισμένη κατάσταση. Καὶ στὸ δεῖπνο πῶ κατσομφισμένος. Κατὰ τὰς ἐντεκα ὄλο τὸ ξενοδοχεῖο ἔτριξε ἀπὸ διαβολεμένα κουνδουνίσματα! Σεισμός!.. Φωνές!.. κακό!.. Καταλάβαμε!

Λυμένες ἀπ' τὰ γέλια πῆγαμε ἀπὸ μακρὰ νὰ δοῦμε: Διὸ περέτες τριβοῦσανε ἀπελιπμένα τὰ παπούτσια ποὺ δὲν ἔβγαιναν τοῦ

Σχέρλοκ Χόλμς—ἀναποδογυρισμένου σὲ μιὰ πολτρόνα χαμηλή. Ὁλοκόκκινος, ἐξαγριωμένος, ἔβριζε θεοὺς καὶ δαίμονες...

Ὅταν τέλειωσε ἡ κωμῶδια, καὶ μᾶς ἀντελήφθη στὸ διάδρομο, βγήκε ἀναμμένος.

— Κατὰτάλαβαρια! Σσεῖς εἰεῖστε, Λεοδεσποιοιοινίδες! Μααὶ θάθαθὰ ἐκεκδιδυηρηθῶ!»

Ἦτανε ἡ εἰδοποίηση. Προχτὲς βράδυ τὴν ὥρα πὸν βγήκανε στὸν κήπο, ἡ φιλενάδα μου μὲ τὸν ἀγαπητικὸν της, καὶ πῆγαν πίσω ἀπ' τὸ ἄγαλμα τοῦ «Ποσειδῶνα» νὰ φιληθοῦνε, βρῆκαν ἐκεῖ τὸ Σχέρλοκ Χόλμς, ζαρωμένο πὸν τὶς καρτεροῦσε!.. Πειάχηκε, ρίχνοντας κατὰμουτρά τους, ἓνα γέλοιο ἀνοιχτό, σαρκαστικὸ, μεφιστοφέλειο!..

Τώρα περιμένω καὶ τὴ δική μου τὴ σειρά. Μοῦ τῶπε:

Ἄσακοδόμια ἐχωγῶω, ἕνα ἰδαδανικό. Τὸ διδικόκὸ σας τὸτὸ ρορομααμίντισσο. Θά, θά, θά σσαῖς πειάπειάσω, κ' ὑσττερρη, μομονάναθὰ θάθὰθὰ φύφύγω!..»

XIII

... Ὁ Σέργης; Ἐνας ἰδαιόλιστας, μὲ ἀπόλυτες πεποίθησες. Τὸν βλέπεις κεῖ κάτω πὸν χειρονομεῖ; Καὶ τὸ χαμόγελο τῆς αὐτοπεποίθησος, πὸν τοῦ στολίζει τὸ ἀνασηκωτό, τὸ περήφανο χεῖλι; Τούτη τὴ στιγμή καμὰ ρητορική, κανένα ἐπιχείρημα, δὲ θὰ τὸν πείση πῶς ἔχει ἄδικο. Καὶ τραβᾷ τὸ δρόμο του πιστεύοντας πάντα στὴ νίκη...

Γιὸς ἑκατομμυριούχου. Δημοσιογράφος. Ἐπαναστάτης. Οἱ προοδευτικὲς ἰδέες του, τοῦ στοιχίζανε τὴν ἐξορία ἀπ' τὴν πατρίδα του, καὶ μισὸ ἑκατομμύριο ρούμπλια πὸν πλέρωσε ὁ Πατέρας του, ὕστερ' ἀπ' τὴ καταστροφή: Σταμάτημα, τῆς φημερίδας, κατασχέσεις, σύντροφοῖς στὴ φυλακή, κ.τ.λ. Ἀπὸ τότε ταξίδευσε πολὺ. Καὶ στίς πέντε ἡμέρας. Τὸ σπίτι του, καὶ τὸ μυαλό του, μουσῖα ἀπὸ ἰδέες, γλώσσες κ' ἀντικείμενα. Τώρα ἔπηξε δῶ τὴ χαριτωμένη του φωλιά. Ξεκουράζεται, κ' ὄνειροπολεῖ... Ἐχει μιὰ θαυμάσια γυναῖκα πὸν τότε λατρεύει, καὶ τοῦ συγχωρᾷ πάντα ὅλες του τὶς τρέλλες, κ' ἓνα μικρὸ ἀγόρι, ξανθὸ—λιόκαλο ἀγγελουδί.

Προχτὲς μᾶς κάλεσε στὴ Βίλλα του. Βιβλιοθῆκες, ἀρχαιότητες, ζωγραφιές, λουλούδια καὶ πουλιά. Κάθε μέρα καὶ τρέχει στὴν οἰκονομικὴ καταστροφή. Μὰ δὲ θέλει νὰ τὸ συλλοιστῇ. Δὲν ἔχει καιρό!.. Χίμαιρες τὸν τυραννοῦν πάσι καὶ πάντα... Ἡ κυρία του μᾶς διηγόντανε ἀνέκδοτα γιὰ τὸ «μεγάλο της παιδί» μὲ μιὰν ἐκφραση ἐπιείκεια καὶ τρυφερότητας ἀνείπωτης:—Μιὰ μέρα στὸ Βερολίνο, σ' ἓνα σπίτι, εἶδε σὲ μιὰ γυῖα ἓνα μικροῦτσικο γυῖαζιο ψαράκι, σπίνιου εἶδους Ἐνθουσιάζηκε!.. Πρόσφερον ἀμέσως στὴν ἰδιοκτητριά ἓνα ὑπέρογγο ποσὸ γιὰ νὰ τ' ἀποχτήση. Κι' ἄμα εἶδε πῶς ἡ κυρία δὲν πείθονταν γονάτισε μπροστά της σὰν παιδί, καὶ τῆς φιλοῦσε, μὲ δάκρυα, τὰ χέρια, ὡστὸν τῆς τὸ πῆρε!..

Ὁ Σέργης! Ὁ Σέργης! Δὲ ξέρεις πῶς τὸν ἀγαπῶ. Γιὰ τὴν ἀπέραντη αἰσιοδοξία του καὶ τὸν τεράστιο ἐγωῖσμό του. Ἐπειτα καὶ γιὰ τὸ ψυχόρημον ἐνθουσιασμό μὲ τὸν ὅποιο ἀγκαλιᾶζει κάθε τι

πὸν ξεφεύγει τῆς ρουτίνας, εἴτε πὸν θὰ κολάκευε τὶς γυνῶμες του. Θυμᾶσαι τὴ μέρα πὸν μὲς τὸ τραῖνο ὄρμησε ἀπ' τὴ γωνιά νὰ σὲ φιλήσῃ δίχως νὰ σὲ ξέρη, ἄμα ἄκουσε τυχαία, πὸν μουῦλεγες πῶς ἀγαπᾷς τὸν Ἀντρέιεφφ καὶ τὸν Ἀρτζύμπαγκεφφ; Εἶναι φίλοι του προσωπικοί.

Προχτὲς ἀφοῦ τοῦ ρημάξαμε τὶς ροδονιὲς τοῦ κήπου, ὕστερ' ἀπ' τὸ τσάι πῆγαμε νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε.

— Πῶς; Νὰ μ' εὐχαριστήσετε; Σεῖς; Γιατί; Ἐγὼ σᾶς εὐχαριστῶ!

— !...

— «Ναί, γιατί εἶναι καὶ γιὰ μένα μιὰ ἀπόλαψη, νὰ βλέπω στὴν Αἴγυπτο ἀνθρώπους πὸν ἀγαποῦν τὰ λουλούδια καὶ τὴν αἰσθητικὴ τους!.. Βέβαια μὴ παραξενεύεστε. Ἄν ξέρατε πῶς κάθε μέρα ἐρχονται δῶ μπέτηδες καὶ μοῦ ζητοῦνε νὰ τὰ... φᾶνε! Ναί. Ναί. Σᾶς βεβαῖω. Νὰ τὰ φᾶν!.. Θέλουν λέει, μιὰ σπεσιαλιτέ γιὰ γλυκὸ!.. Τὰ χτήνη!..»

Κι' ἀφοῦ μᾶς ξεβίδωσε τὰ χέρια μὲ τὸ ρωμαλαῖο, νευρικὸ χαρετισμό του, τραβήξε πρὸς τὰ πουλιά του σφυρίζοντας ἓνα λαϊκὸ σκοπὸ τῆς στέππας.

XIV

... Χάλασε ὁ κόσμος σήμερα τὸ μεσημέρι δῶ. Κουδούνια πὸν χτυποῦσανε δαμονισμένα, ὑπηρετές πὸν τρέχανε λαγανιασμένοι, νοσοκόμοι, γιατροί, κυρίες σαστισμένες, σχόλια, ψίθυροι, δάκρυα...

Μιὰ γεροντοκόρη πῆρε συμπλιμέ!.. Ἀπὸ ἀπελιτισμένον ἔρωτα!.. Γιὰ ἓνα ζωγράφου πὸν μένει δῶ. Ἐνα ξωτικό. Μακρὺς, λυγνός, ἀσχημομούρης, ἀκοινώνητος... καὶ τὸ χειρότερο... μέτριος τενχίτης!

Δὲ μπόρεσα νὰ καταλάβω ἀκόμα γιατί αὐτὴ ὄλ' ἡ φασαρία. Γιὰ νὰ τὴ σώσουν φρονικά. Μὰ δὲ σοῦ φαίνεται πῶς ἦταν περιττό; Μιὰ γεροντοκόρη—ἀσχημη—κουτή—εἶναι μιὰ ὑπαρξὴ γατέε. Τί θὰ ὠφελούσε ἂν ἔσερνε ἀκόμα λίγα χρόνια τὴν ἀχρηστὴ ζωὴ της;

Ὅλοι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ζήσουν. Τὸ ξέρω. Πρὸ πάντων ν' ἀγαπήσουνε. Μ' αὐτὴ ἡ καῦμένη; Ἐνα φτωχὸ πλάσμα κεῖ, ἀσήμαντο, σβυστό. Δίχως φαντασία. Δίχως σκέψες. Δίχως φλόγα. Γεροντοκόρη!.. Τί λυπηρὸ ἀλήθεια πράμα! Κάποιο αἰσθηματάκι θὰ κοίτουσανε σὰ τρισβαθὰ τῆς μαραζιάρικης ψυχούλας της... Ποιὸς ξέρει ἀπὸ πότε... ἄγνωρο, παρανοημένο. Καὶ τρεμοσάλειψε τώρα—τὴ στιγμή πὸν ὅλα πάνε νὰ χαθοῦν γι' αὐτὴ: Στῶν γερατειῶν τὴν πόρτα... Καὶ τὸ αἰσθηματάκι αὐτό, περιφρονήθηκε... Κ' ἡ φτωχὴ ψυχὴ δὲ βάσταξε τὸν πόνο... Καὶ θέλησε νὰ πεθάνῃ. Γιατί δὲν τὴν ἀφίνουνε νὰ φύγῃ; Τί σκοπὸ ἔχει στὴ ζωὴ; Γιατί δὲν προσωρισμένη; Ἄχ! Αὐτὴ ἡ Εὐσπλαχνία! Τί κουτὴ πὸν εἶναι, καὶ τί σκληρὴ καμὰ φορὰ!.. Καὶ τί γελοία ἡ σοβαροσύνη τῶν γιατρῶν γιὰ τὸν ἀψηλό τους ὀρό! Χί!.. Χί!.. Χί!.. Ἐχουνε λέει μιὰν ἀποστολή κ' αὐτοὶ στὸν κόσμῳ! Χί!.. Χί!.. Χί!.. Τοὺς καῦμένους!..

Μὰ ἓνα πρᾶμα μοῦκαμεν ἐντύπωση σ' ὄλην αὐτὴ τὴν ὀπερέττα. Ἡ ἀπάθεια τοῦ ζωγράφου. Πῆρε ἓνα γράμμα τῆς ἀποχαιρετιστήριου... Μελωδραματικό. Πονεμένα λόγια μὰ... φτωχά... Δίχως πνοή... Ἐνα χαμόγελο λυπητερό, μοῦ προκάλεσαν, ἄμα μοῦ τὸ διάβασε, ὁ ἴδιος, ἀσυγκίνητα, ψυχρά, δίχως σχόλια! Δὲν τοῦκαμε καμιά ἐντύπωση τὸ ἐπεισόδιο! Κατέβηκε. Πῆρε τὸ τσάι του σὰν πάντα, στὴ γωνιά, ἀπόμονος. Μ' ἔκφραση πὸν τίποτα δὲ λέει. Κλειστός. Σὰν πάντα, ὅλος μετριότητα. Καὶ τὸν πρόσεχα, τὸν πρόσεχα. Μὲ τυραννοῦσεν ἡ σκέψη:

— «Μήπως κρύβει τίποτα ἡ σφίγγα τούτη; Ἄν ἦτανε ὀλότελα κοινός, δὲ θὰ ξεσποῦσε σὲ τύφες, δάκρυα, χερονομίες εἴτε καὶ κομπορημοσύνες; Ἡ ψυχρότητά του τούτη, ἀπὸ ἀναισθησία ἢ δύναμη προέρχεται;

Ἦσαστε τώρα, δὲ μπόρεσα νὰ καταλάβω τίποτα. Κι' ὄλη τὴ μέρα τὸν παρακολουθοῦσα. Μ' ἀνώφελα. — Σὰ μυστήριο! — Κλειστός.

XV

Περνοῦσα χτὲς τὸ βράδυ μὲ τ' ἀμάξι ἀπὸ μιὰ λαϊκὴ συνοικία τοῦ Καίρου. Ἀπὸ ἓνα μονόσπιτο μὲ μιὰ πόρτα καὶ δύο παράθυρα πολὺ μεγάλα καὶ φωτισμένα, ῥχόνταν ἦχοι μουσικῆς. Πρόσεξα κ' εἶδα στὴν πρόσοψη μὲ μεγάλα μαῦρα γράμματα στὸν τοῖχο: «Ἀριστοκρατικὸ Χοροδιδασκαλεῖο»!..

Μοῦκαμεν ἐντύπωση ἡ ἀντίθεση τοῦ τίτλου τοῦ χιρίου καὶ τῆς γειτονιάς. Σταμάτησα τ' ἀμάξι κάτω ἀπ' τὸ παράθυρο, στάθηκε ὄρθια καὶ κίταξα μέσα: Καμιά τριανταριά, ἄντρες καὶ γυναῖκες τοῦ λαοῦ, χορεύαν καὶ γλεντούσαν. Ἐνα πιάνο στὴ γωνιά φτωχὸ καὶ ξέθωρο. Μπροστά του ἓνας ἀνθρωπάκος ἀχνὸς καὶ κουρασμένος—ἀπὸ κείνους πὸν ἐργάζονται τὴ μέρα καὶ τὴν νύχτα—ἀνόρεξα χτυποῦσε τὰ πληχτρα του. Στὴ μέση τῆς σάλας, ὁ χοροδιδάσκαλος. Μὲ λυγδιασμένο σμόκιν. Κοντός, μελαψός, ἀπαίσιος. Χτυποῦσε μὲ ἐπισημότητα τὸ πόδι του, κ' ἔδινε τὸ ρυθμὸ στὰ χαρούμενα ζευγάρια. Αὐτὰ ἀδιαφοροῦσανε γιὰ τὴ γυμνὴ σάλα, τὴ ξεχούρδιστη μουσικὴ, τὸ μαῦρο δάσκαλο. Εἶχανε ἀνάγκη νὰ χαροῦν καὶ νὰ ξεχάσουνε. Καὶ τὸ κατόρθωναν. Στὰ πρόσωπά τους ἔλαμπε ἡ ξεγνασιά καὶ τὰ κορμιά τους τὰ ρυθμιζε τῆς ἡδονῆς ὁ πόθος. Ἐνοιωθα πὼς κείνη τὴν στιγμή ἦταν εὐτυχημένοι. Σαββατόβραδο! Τοὺς ἔμενε μιὰ νύχτα καὶ μιὰ μέρα ἀκόμα ν' ἀπολάθουνε... Καὶ τοὺς φαινόταν μακρὰ πολὺ μακρὰ ἢ σκληρὴ Δευτέρα, πὸν θὰ τοὺς ἀνάγκαζε πάλι στὶς 6 τὸ πρωῒ νὰ κατεβοῦν στὴ στράτα, εἴτε στὰ ὑπόγεια γιὰ τὸ ψωμί!.. Καὶ πίναν καὶ πηδούσαν καὶ γελούσαν!.. Ἄχ! ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς τους! Τὸ μεγάλο τὸ προνόμιο τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, πὸν τὴν κρατεῖ ἀλύγιστη κι' ἀναίσθητη μέσα στὸν πόνο!..

...Κ' εἶδα ξαφνικὰ τὸν ἑαυτό μου, φτωχὸ κι' ἀνήμερο καὶ ἀξιολύπητο!.. Θυμήθηκα, τίς ἠλεκτροφωτισμένες σάλας, τίς πλούσιες ὀρχήστρες, τ' ἀρώματα καὶ τὰ λουλούδια, πὸν κάμνουνε βαρειά τὴν ἀτμοσφαῖρα—πιὸ βαρειά ἀκόμα ἀπὸ θλίψη—τὰ ντεκολτέ, τὰ φράκα, τὰ γαντοφορεμένα χέρια, τ' ἄδεια λόγια, τὰ ψεύτικα κινήματα, τ'

ἀπατηλὰ χαμόγελα, τίς δολερὲς ματιές... Καὶ θυμήθηκα ἐπίσης τὴν Κούραση, πὸν παραμονεύει στὶς γωνιές, καὶ μᾶς τσακίζει τὴν ὀρμὴ καὶ τὴν ἀπόλαψη. Καὶ τ' ἀναφυλλητὰ πὸν κρύβουμε μὲς τὸ σκοτάδι, ὕστερα ἀπ' τὰ ὕστερικὰ ἀχόγελα, καὶ τὴν ἀηδία πὸν μᾶς πλημμυρίζει, ὅταν στρέψουμε στὴν κάμαρη μας καὶ βγάλουμε τὰ μεταξωτὰ κοστούμια καὶ πετάξουμε τὰ μαργαριτάρια, καὶ πλύνουμε τὸ φιασίδι, καὶ ξεκαρφώσουμε ἀπ' τὸ κεφάλι μας τὰ ψεύτικα μαλλιά!.. Καὶ δοῦμε μέσα στὸν καθρέφτη τὸν ἑαυτό μας, γυμνὸ καὶ ἄθλιο κι' ἄσημο κ' ἔρειπωμένο!..

Ἦ! ἄερα! Ἄερα! Ὑγεία καὶ δύναμη—κ' αἷμα στὶς φλέβες μου...καὶ δουλειά—καὶ μελαψὸ ψωμί—καὶ μπράτσα μαυρισμένα!.. Πὼς νὰ ξεφύγω ἀπ' τὰ βρόχια τῆς ζωῆς μου; Ἄδύνατο. Τὸ ξέρω. Δὲν ἀναπνέει ἀτιμώρητα κανεὶς γιὰ χρόνια αὐτὴ τὴν ἀτμοσφαῖρα.

Καὶ δηλητηριάστηκε!

Ἦσώσο. Μιὰ χάρη. Σοῦ ζητῶ. Θὰ μοῦ τὴν κάνεις; Δὲν εἶναι; Θέλω νὰ πάω νὰ χορέψω ἓνα βράδυ στὸ «Ἀριστοκρατικὸ Χοροδιδασκαλεῖο»!.. Θέλω ν' ἀνακατοθῶ μὲς τὸ λαό, ν' ἀποξεχάσω μαζύ του λίγες ὥρες! Θὰ ντυθῶ σὰ μοδιστρούλα, καὶ θὰ μεταμορφωθῶ σ' ἐργάτη! Καὶ θὰ πᾶμε! Δὲν εἶν' ἔτσι; Δὲ θὰ μοῦ τὸ ἀρνηθῆς! Ἦσως σπάσουμε γιὰ μιὰ βραδεῖά τὴν πλήξη.—Πὼς νὰ περάσουνε οἱ ὥρες—οἱ φριχτὲς ὥρες;

Ἦχ! Ναί! Νὰ πᾶμε! Καὶ νὰ νοιώσουμε μὲς τὸν ἄερα, τὸ βαρὺ χῶτο τοῦ λαοῦ καὶ ν' ἀκούσουμε τὸ ἄδολο ξεφωνητὸ τῆς ἀγαλίας του, καὶ νὰ δοῦμε τὴν παιδιὰτικὴ ἀφέλεια του, καὶ ν' ἀντικρύσουμε τὴ ψυχόρμητὴ του χτηνωδία, νὰ αἰστανθοῦμε νὰ μᾶς σπρώχνουν οἱ γεροὶ ἀγκῶνες του, καὶ νὰ μᾶς πατοῦν τὰ σιδερένια πόδια του, καὶ νὰ μᾶς πληγῶνῃ ἡ βάρβαρη του ἐπιθυμία, κ' ὕστερα—ἰδρωμένοι—κουρασμένοι—χορτασμένοι νὰ πᾶ νὰ κοιμηθοῦμε καὶ νὰ λησμονήσουμε... Γιὰ ἓνα βράδυ! Εἶναι κάτι τι. Δὲν εἶναι λίγο, ξέρεις; Λοιπὸν θὰ πᾶμε; Δὲν εἶναι; Τί καλὸς ποῦ εἶσαι!

XVI

Ἡ μητέρα του εἶχε πλερώσει στὸ ξενοδοχεῖο ἓνα μῆνα προκαταβολικά, καὶ τὸν ἔστειλεν ἐδῶ. Ἦσως καὶ γιὰτὶ δὲ μπορούσαν πειὰ νὰ τὸν ὑποφέρουνε στὸ σπίτι.

Ἦσαστε τριανταπέντε χρόνων. Ψηλός, γιομάτος μεγαλόπρεπος. Γιὸς μιανῆς ἀπὸ τῆς ἀριστοκρατικότερες φαμίλιες τῆς Πολωνίας, πλούσιος, μορφωμένος, ἔξυπνος, εὐγενικός. Μὰ τὸ πιετὸ ἄρχισε πρὸ καιροῦ νὰ τοῦ ρημάζει τὴ ψυχὴ καὶ τὸ κορμί. Τὸ πρόσωπό του γιομάτο ἔξανθήματα—μύτη πρισιμένη—χεῖλια φουσκωτὰ—χέρια πὸν ἰδρώναν πάντα σπέρτο.

Στὶς ἀρχὲς προσπαθοῦσεν ἀκόμα νὰ κρυφτῆ. Πάντα ἄψογος, στὴ στάση του στὰ λόγια του—στὸ σαλόνι—στὸ ἀναγνωστήριο—στὴν τραπεζαρία. Μὰ τὸ πάθος τὸν εἶχε κυριέψει πειὰ. Καθεμέρα καὶ πιὸ ἀφαιρεμένος—πιὸ βαρὺς—λιγώτερο τέλειος στὸ φέρσιμό του. Ἔπινε ὅπου μπορούσε στὴν ἀρχὴ κρυφά, μὲ μέτρο, μὲ ντροπή, ὅσπου ἓνα βράδυ τὸν ἔφεραν ἀναίσθητο!

Είχε γείνει τὸ μεγάλο βήμα. Αὐτὸς ποὺ προσπαθοῦσε πάντα μπρὸς τοὺς ἄλλους, νὰ κοιτηθῆ ἡ ψηλά— ἰπότης αἵματος κι' ὄνομα-
τος— ὅταν εἶδε πειά, πῶς ξεσκεπάστηκε, πῶς ὅλοι τὸν εἶζέραν τώρα—
ἐνανανθρωπο ἀλκοολικό— ἐπίφοβο— διωγμένο ἀπ' τὴν οἰκογένειά του
— φτωχό— καὶ μόνο—, ἔκανε τὴ μεγάλη κυνική χρονομία, ποὺ μόνο
ἢ ἀπελπισιὰ καὶ ἢ μοιρολατρεία διαγράφουν τόσο τέλεια στῆς σλάβι-
κης ψυχολογίας τὸν ὄριζοντα— «Nitcheno»— καὶ κυλίστηκε ἡδονικά
στὴ λάσπη...

Καθεμέρα, σκάνδαλα, κωγάδες, ἐνοχλήσεις, ζητιανιές, ὅσπου
ἀναγκάστηκαν ἐδῶ, νὰ τὸν διώξουν ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο. Δὲν εἶχε οὔτε
λεπτό. Κάθε τόσο δανειζόταν ἀπ' τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο ἕνα φράγκο,
ἕνα γρόσι, ὅτι μποροῦσε, νὰ περάσῃ τὴν ἡμέρα. ἔνόσω τὰ πλούσια
φορέματα καὶ τὸ ἀριστοκρατικό του ἐξωτερικό, ἐμπνέανε ἀκόμα κἄ-
ποια πίστη στοὺς ὅποιους δὲν τὸν ξέφρανε.

Μὰ ἦρτε πειὰ μιὰ μέρα, ποὺ ὅλοι τὸν ἐδιώχον ὡς σκυλί.
Ἄπένταρος, κουρελιασμένος βλοσυρός. Τὸν εἶδα κάποτε στὸ κατῶ-
φλι τῆς ὀξέωπορας νησιτικό καὶ μόνο νὰ κλαίει ὡς παιδί!.. Ζη-
τοῦσε ἕνα φράγκο γιὰ ν' ἀγοράσῃ αἰθέρα— γιὰ τὴ λήθη, καταρῦγο
στερνό... Τὸν λυπήθηκα καὶ τοῦδωσα. Μοῦ φίλησε τὸ χέρι κ' ἔφυγε
βιαστικός. Σὲ μιὰν ὥρα κοιμόντανε ἀνάσζελα, ἀναίσητος, στὸ με-
γάλο πεζοδρόμι...

Ἄλλοι δῶ τὸν ἀποστρέφονταν, τὸν συχαινόντανε, τὸν διώχον.
Μένα μοῦ ἐνέπνεε λύπη καὶ θλίψη. Ἄμα τὸν ἔβλεπα στὴ χηνώ-
δικη κατάστασι ποὺ εἶχε φτάσει, καὶ θυμόμουνα τὸ σπίτι του, τὴ
μόρφωσι καὶ τὴν καταγωγὴ του, γινόμενα κακά. Τὸν οἰμωνα, τοῦ
μιλοῦσα. Προσπαθοῦσα νὰ τὸν παρηγορήσω. Τίποτα! Καταστραφι-
μένος! Τὸ ἰδανικό του, ἕνα ποτήρι βότκα, ὅλα τ' ἄλλα ματαιώτης...
Κάποτε. Τὸ δειλινό. Ἡ ὥρα ποὺν τὰ κορινθία ἔρημα, καὶ σιζὲς
γιομάτα. Ὅπως πάντα μεγαγχολική. Κ' ἐνοιωθα τῆς ἀπομόνωσης
τὴν ἀνάγκη. Εἶχα μείνει στὸ μικρὸ ἀναγνωστήριο, ἀποξεχασμένη,
πάνω σὲ λευκώματα ποὺ ἔλαβα τώρα τελευταῖα. Κύταξα μιὰ λιθο-
γραφία.— «Νύρκισσος»— παρμένη ἀπὸ ἕνα μπρούντζινο ἄγαλμα τοῦ
μουσεῖου τῆς Νεάπολης. Κ' ἦμον θυμωμένη, γιὰτὶ δὲ φανόνταν
τ' ὄνομα τοῦ ὄραιότεχνητή, ποὺ μοῦχε δώσει σὲ μιὰ στιγμὴ θλιμ-
μένη, τὴν εὐκαιρία, ν' ἀπολάψω μιὰν αἰσθητικὴν συζήνησι, θαυμά-
ζοντας τὴν τέλεια γυμνικὴ ὁμορφίαν τοῦ Ἐρήβου.

Ἄξαφνα βήματα βαρεῖά. Ἀνατρίχιασα. Ἦτανε αὐτός! Τρό-
μαξα. Ἦμονα μόνη. Μὰ δὲν κούνησα ἀπὸ τὴ θέση μου. Πέρασε
βαρύς, ψηλός, ἐπιβλητικός καὶ... μεθυσμένος. Στὸ λαιμό του, ἕνα
τεράστιο κολιέ ἀπὸ ψεύτικα σμαράγδια— ἀπ' αὐτὰ ποὺ πουλοῦν
στοὺς δρόμους— γυαλοκοποῦσε... Δὲ μὲ ἀντέληφθηκε. Τρόβηξε γραμ-
μὴ, ἔσπρωξε τὴν πόρτα τοῦ σάλονιου καὶ μπῆκε μέσα. Ἀποροῦσα,
ἀπὸ ποῦ νὰ πέρασεν ἔτσι ἀπαρατήρητος, ὅταν ἄκουσα, ἤχους πι-
νον. Ἐπαιξε! Μιὰ μελαγχολικὴ, ἀργή, πνιγμένη σὲ παράπονο, μι-
λάντα λαϊκὴ, τῆς Πατρίδας! Τὸν ἄκουα θροσεντικά. Ἐνοιωθα
πῶς τὰ δάχτυλα, δὲν ἀγγίζαν μὲ ἀσφάλεια τὰ πλῆχτρα, μὰ ὡστόσο
ἢ μελωδία ἦτανε γλυκεῖα. Μιὰ ταντρέσσα— ὡς εὐγνωμοσύνη— μὲ
πλημμύρισε γιὰ τὸν εὐγενικὸν ἀλήτη. Κ' ἔτρεξα συζηνημένη νὰ τὸν

δῶ. Ἐστρέψε, στὰ βήματά μου. Ὀλοκόκκινος. Ἀναμμένος. Ἀκά-
θαρτος.

— Σταμάτησα δειά.

— ὦ! Δεσποινίς! Καλὰ ποῦ ἤρθατε! Ξέρετε νὰ παιζῆ ὁ Πεν-
τερέσκυ (!) δίχως ἀκροατήριο δὲ γίνετα!.. Καὶ ἡ συναυλία μου,
πρέπει νὰ μοῦ φέρῃ τουλάχιστον ἕνα ρούμπλι! Εἶμι' ἐγὼ ὁ Πεντερέ-
σκυ!..

— Καὶ χαριτωμένα, περήφανα, σὲ στάση τέλεια, ἀκούμπησε—
γέροντας πίσω τὸ κεφάλι— τὸ δεξιὸν χέρι, στὸ στήθος του τὸ στο-
λισμένο ἀπ' τὸ ψεύτικο, λαμπερόχρωμο κολιέ!..

Τοῦδωσα ὅτι εἶχα. Ἀργότερα κατὰ τῆς ἔξι, ἔστρεφα ἀπ' τὸν
περίπατο μου. Ἀπὸ μακριά, στὴ γωνιά τοῦ δρόμου, γροίκησα τὸ
φίλο μου. Στεκόνταν ὄρθιος, πελώριος, ἀκίνητος, μὲ τὴ ματιὰ χα-
μένη πέρα, ὅπου— περνοῦσε, μ' ἕναν κρότο καταχθόνιο, μιὰ μπάντ'
ἀραβικὴ, ἀπὸ τρομπόνα καὶ ταμπούρα. Φαινόνταν νάταν ἀπασχο-
λημένος ἀπ' τὸ θέαμα. Τὸν κύταξα πέντε λεπτά. Οὔτε μιὰ κίνησι.
Τοῦ προξενούσ' ἐνδιαφέρον ἢ παρέλαση ἢ σκονισμένη... Σὲ σημεῖο
τέτιο, ποὺ οὔτε πρόσχε, ἕνα σμάρι ἀπὸ χαμίνια, ποῦ, πηδώντας γύ-
ρω του, φωνάζαν, — δίνοντας του τὸ καθένα κ' ἀπὸ μιὰ βρωμερὴ
χάρτινη ρεκλάμα—: «Γιὰ Χαβάγκα! Γιὰ Χαβάγκα!..»

Ἐνα σῶρὸ καταγγελίες, ἀπὸ καταστηματαρχὲς ποὺ δὲν πλήρωνε,
ἀνάγκασαν τὸ Προξενεῖο, νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ νὰ τὸν στείλῃ στὴ
Μητέρα του. Ἄμα τῶμαθα θέλησα νὰ τὸν δῶ ἀκόμα μιὰ φορὰ. Πῆ-
γα ἕνα μεσημέρι. Στὸ ὑπόγειο, ἕνα γυμνὸ δωμάτιο, γιὰ φυλακὴ.
Καθόνταν πᾶ στὴ ψάθα σκερτικός. Χάρηκε ποῦ πῆγα. Εὐχαρίστησε.
Δὲ φανόνταν καὶ πολὺ θλιμμένος.

Ἄταν σκρόθηκα νὰ φύγω, μὲ συνόδεψε ὡσαυτὴν τὴν πόρτα. Τοῦ
εὐχίθηκα «καλὸ ταξίδι».

— Εὐχαριστῶ, Δεσποινίς! Μὰ πιστεύω, πῶς ἕνα ταξίδι, ποῦ
γίνετα, «δημοσιῶ δαπάνη» νάταν πάντα εὐχάριστο! εἶπε μὲ μιὰ
φωνὴ θλιβερῆς εἰρωνίας.

Κι' ἄμα ὁ καρβᾶσης ἔκλεινε τὴν πόρτα, τὸν παραμέρισε μὲ μιὰ
ἡγεμονικὴ χρονομία, στάθηκε μὲ πόδια ἐνωμένα, σὲ ὑπόκλιση—πα-
λιὲς ἀνάμνησες— κ' εἶπ' εὐγενικώτατα:

— Καὶ νὰ μὲ συγχωρεῖτε, Δεσποινίς, γιὰ τὴν κακὴ ὑποδοχὴ!
Δὲν ἦμον οὔτε κἂν εἰδοποιημένος, γιὰ τὸν ἔρχομό σας!..

XVII

... Ὁσαυτὴν εἰκοσιοχτῶ χρονῶ. Γαλήνια μελαγχολικὴ. Κουρα-
σμένη. Ἀτημέλητη. Μὲ, ὡς παράπονο, στὰ γαλανὰ τῆς μάτια. Καὶ
πάντα ἀπομονωμένη. Σαπλωμένη τ' ἀπογιόματα σὲ μιὰ πολτρώνα,
περνοῦσε τῆς ὥρας τῆς μ' ἕνα βιβλίον ποῦ... σπάνια διάβαζε. Ἡ
Μητέρα τῆς τρελλῆ ἀπὸ ἀφοσίωσι καὶ τρόμο γιὰ τὴν ὑγείαν τῆς μο-

(!) Ὁ Μεγαλειώτερος Πολωνὸς πιανίστας.

ναχοκόρης. Καί τὴν ἀγαποῦσε τόσο περισσότερο, ὅσο ἐνοιῶθε τύψεις, γιατί τῆς εἶχε δηλητηριάσει τὴ ζωὴ: Νέα ἀκόμα—εἴκοσι χρονῶ—τὴν πᾶντρεψε μ' ἕναν ἄνθρωπο πού δὲ μπόρεσε ποτέ τῆς ν' ἀγαπήσει. Ἡλικιωμένος κι' ἄσκημος. Ἦταν πλούσιος πολὺ. Καί τῆνε λάτρευε τὴ γυναῖκα του. Αὐτὴ μὲ τὴν ἀφροντισιὰ πού μᾶς κάμνει τόσο συχνὰ νὰ πέρνουμε τίς σοβαρότερες ἀπόφασεις δὲν ἀρνήθηκε καί πάθη- καν. Ἀργότερα κατὰλαβε τὸ σφάλμα τῆς, μὰ ἦτανε ἀργά. Καί δέχτηκε καρτερικὰ τὴν κατάσταση πού τῆς δημιούργησε ἡ μητέρα τῆς — μὲ τὴ δική τῆς συγκατάθεση—μὰ κάθε μέρα ἐνοιῶθε νὰ πνίγεται ἀπὸ ἕνα κῆμα ἀηδίας πού φούσκωνε γύρω τῆς ἀδιάκοπα.

Ὅταν ἦρτε δῶ γνώρισε στὸ Ξενοδοχεῖο ἕνα Γάλλο. Νέος, δυνατός, ἔξυπνος, χαρούμενος. Κεραυνοβόλα τὸν ἀγάπησε. Γιατί ἀντάμωσε στὴ στράτα τῆς, ἕναν ἄνθρωπο, τὴ στιγμή ἀκριβῶς, πού ἡ ψυχὴ τῆς παράδερνε ἀνέλπιδη—πικρὴ. Ὅτι δὲν εἶχε αἰσθανθῆ—χρόνια τώρα—σὲ μιὰ ψυχρὴ, ἀποκρουστικὴ ἀγκάλη, ὅλος ὁ θησαυρὸς τῶν αἰσθημάτων πού κρύβονταν λανθάνοντας στὰ τρίσβαθα τῆς διψασμένης τῆς ψυχῆς καί τοῦ ἀνικανοποίητου κορμιοῦ τῆς, πετάχτηκε ἀπότομα, ὀρμητικὰ στὴν ἐπιφάνεια. Κι' ἀκολούθησε τὸ ἀνακόφενγο: ἡ χρεωκοπία τῆς σκέψης καί τῆς ἐπιφύλαξης, ἡ ἀδυναμία, τὸ γλύσσημα, ἡ ἐγκατάλειψη στὴν ὀρμὴ καί τὸ καπρίτσιο τοῦ ἀρσενικοῦ... τὸ σαρκικὸ μεθύσι...

Ἡ γριά μητέρα δὲν εἶχε τὴ δύναμη, δὲ μπόρεσε νὰ σταματήσῃ τὸ μοιραῖο... παρακολουθοῦσε τὴν καταστροφὴ μὲ τρομάρα καί ἀπόγνωση. Ὅσόντου ἡ ἄρρωστη κατάπεσε! Κεῖνες τίς μέρες ἐφθασεν ὁ ἄντρας τῆς...

Τῆς στάθηκε μαρτύριο ἡ παρουσίᾳ του. Στὸ κρεββάτι τῆς ἀπάνω σπύραζε ἀπὸ ἀηδία, ἀγανάχτηση, κ' ἐκδίκηση. Ἐνα πρωὶ δὲ βιάσταξε καί τοῦ πέταξε κατὰμουτρα — τοῦ δυστυχισμένου! — ὅλο τῆς τὸ μῖσος:

— «Τί θές ἐδῶ; Τί ζητᾶς; Δὲ σοῦ φτάνει τ' ὀχτάχρονο μαρτύριο, πού πέρασα μαζύ σου, μέσα στ' ἄθλια φιλιὰ σου, τὰ φριχτά! Δὲ νοιώθεις, δὲ βλέπεις; Πόσο μοῦ εἶσαι ξένος; Πόσο σὲ ἀηδιάζω; πόσο σὲ μισῶ; Σὲ λίγες μέρες θὰ πεθάνω! Τίποτα δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μὲ σώσῃ πειά! Μὰ τίς τελευταῖες στιγμές... μὴ θελήσῃς νὰν τίς βεβηλώσῃς μὲ τὴν παρουσίᾳ σου!... ἄλλον ἀγαπῶ!... Παραχώρησε τὴ θέση σου! ἂν θέλῃς νὰ σὲ συχωρέσω γιατί μοῦ δηλητηριάσες τὴ νιότη!... Ἄν ἔχεις τίποτα ἀκόμα τρυφερὸ κι' ὠραῖο μὲς τὴ στάχτη τῆς σβυσμένης σου ψυχῆς!.. Φύγε!... Παραχώρησε τὴ θέση σου στὸν ἄλλο! Θέλω νὰ πεθάνω στὴν ἀγκάλη του... Ναί! Εὐτυχιμένη!...»

Τὴ σπαρακτικὴ σκηνὴ μοῦ τὴ διηγῆθηκε ἡ μητέρα τῆς προχτές. Καί τί θαρρεῖς πῶς ἔκαμε ὁ ἄντρας τῆς—αὐτὸς πού ὅλοι τὸν νομίζονε κακό, διαστραμμένο, μὲ σβυστὴ ψυχὴ;

Δίχως μιὰ λέξη, πῆρε τίς βαλίτσες του κ' ἐφυγε τὴν ἴδιαν ὥρα!.. Δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ τὴ στιγμή πού πέρασε μπροστά μας καί μπῆκε στὸ ἀμάξι. Τὴν τραγικότητα τῆς μάσκας του! Ψαφὸς, ψηλὸς καί κοκκαλιάρης. Μὲ μεγάλο στόμα, γένει' ἀρῆά, καί κατεβαστὰ αὐτιά. Μὰ σὲ ὅλο του τὸ εἶναι ζωγραφισμένος ἦταν ὁ ἀφανισμός

ἡ περιφρονημένη του ἀγάπη, τὸ παρανοημένο αἶσθημά του, τὰ δάκρυα πού δὲ χύθηκαν, τὸ μέγεθος τῆς αὐτοθυσίας, πού δὲν ἀναγνωρίστηκε, ἡ ζήλεια, ὁ πόνος, ἡ ἀπελπισιὰ, ὅλα εἶχαν συμπυκνωθῆ σ' ἕνα τεράστιο βῆρος πού τοῦπεσε στοὺς ὤμους, καί τὸν τσάκισε...

Πέρασε βουβός, γλωμὸς, σκυφτός...τραγικὰ ὠραῖος! Καί μπῆκε μὲς τ' ἀμάξι δίχως νὰ κυτᾶξῃ γύρω του...

Τὴν τρίτη μέρα ἡ νέα γυναῖκα, πέθανε ἀπὸ οὐρεμία στὴν ἀγκάλια τοῦ ἀγαπημένου!

...Καί εἶδα καί τὸν ἄλλο—τὸ νέο—τὸ δυνατό—καί τὸν ὠραῖο—πνιγμένο στὰ δάκρυα συντριμμένο ἀπὸ πόνου, σπαραγμένο ἀπὸ τύψεις στὸ προσκεφάλι τῆς νεκρῆς...

Καί δὲν ἤξερα ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἦταν ὁ ὁμορφότερος ἢ ὁ πιὸ ἀξιολύπητος... Ὁ οὐτιδιασμένος γέρος πού δὲν ἔκλαψε, ἢ τὸ νέο παλληκάρι πού πνίγηκε στ' ἀναφυλλητὰ;...

XVIII

Θὰ πεθάνω!

Μοῦ τὸ κρυφομίλησεν ἡ συννεφιά, καί μοῦ τὸ σφύριξε ἡ ψύχρα, καί μοῦ τὸ κράξε σαρκαστικὰ τὸ ἀραπόπουλο μὲ τὰ μαντορίνια: —«Morto cassoura!» Πῶς τὸ μάντεψε; Καί ποιὸς τὸ σπρωξε νὰ μοῦ τὸ πῆ περνώντας χτὲς ἀποσπεροῦ; Μπᾶς ἡ Μοῖρα μου;

Θὰ πεθάνω!

Τὸ νοιώθω! Εἶναι μέρες πού θαρρῶ πῶς δὲ θὰ τὸ προφτάξω τὸ αἱματένιο σουρούπο... Κ' εἶναι νύχτες πρὸ νομίζω, πῶς δὲ θὰ ξαναδῶ τὸν ἥλιο...

Θὰ πεθάνω!

...Ναί! Τὸ ξέρω!... Μὰ ὄχι σήμερα! Γιατί ἀπόψε θάμαι ὁμορφὴ κ' εὐτυχιμένη! Θὰ βάλω τὸ ἄσπρο φόρεμά μου—τὸ μεταξωτό—μὲ τίς ἀσημένιες πόρτες—καί θὰ στολιστῶ μὲ πορφυρὲς καμέλιες... Καί θάμαι παντοδύναμη! Καί σαγηνεύτρα! Καί θὰ σαρκάζω—καί θὰ γελῶ—καί θὰ ξεκαρδίζομαι στὰ γέλια!... (Καί θὰ πονῶ... καί θὰ πονῶ... Καί κανέννας δὲ θὰ τὸ φαντάζεται...)

Γιατί θὰ παίζον τὰ βιολιά τσιγγάνικους χορούς! Κ' οἱ ἄρτες καί τὰ φλάουτα κ' οἱ βιόλες, βάλσια νανουριστά... Καί θὰ στροβιλίζονε οἱ μεσόκοπες πολύσαρκες κνῆρες—μὲ τί καμάρι, καί τί χάρη!.. —καί θάμαι μὲς τὴ μέση ἐγώ, ἢ π' ὁμορφὴ κ' ἢ πιὸ χαριτωμένη...

Φυσικά! Ἄφου τὰ μάγουλά μου δὲ θὲ νᾶν γλωμά—μόν' ὀδοπόρφυρα! Καί τὰ χεῖλια μου δὲ θὲ νᾶναι ξέθωρα—μ' ἀλικοβαμένα! Καί τὰ μάτια μου ἀγωνίες δὲ θὰ κραινοῦνε! Μόνο χάδια—μάγια, θὰ σκορποῦνε, καί βρόχια μυστικά θὰ στήνονε!...

Θὰ δῆς! Θὰ δῆς!.. Καί θὰ φανῆς καλὸς ἀπόψε. Καί τὸ κακὸ χαμόγελο σου—τὸ σαρκαστικὸ—δὲ θ' ἀσκημίξῃ σου τὰ χεῖλια. Καί πίσω ἀπὸ κάποιον παραβάν—θὰ μὲ σιμώσῃς—καί θὰ σκάνῃς πάνω μου—καί θὰ μοῦ πῆς—σὰν πάντα—πρὶν νὰ μ' ἀγγίξουνε τὰ χεῖλιά σου:—«Τί ὁμορφιές! Τί ὁμορφιές!..»

...Καὶ τὰ μάτια μου θὰ κλείσω...Καὶ τὴ ψυχὴ μου θὰ ναρκώσω...Καὶ θ' ἀποξεχάσω...Κι' οὔτε θὰ πονῶ...Καὶ μακρὰ...τὰ βιολιά...θὰ παίζουμε...τσιγγάνικους χορούς...κ' οἱ ἄσπες...καὶ τὰ φλάουτα...κ' οἱ βιόλες...βάλαια νανουριστά...Καὶ θὰ στροβιλίζον οἱ μεσόκοπες...πολύσαρκες κυρίες...Καὶ θάμαι ἡ πιὸ ὄμορφη...

Δὲ θὰ πεθάνω! Καλὲ ποιὸς τῶπε! Χά! Χά! Χά! Ποῦ θὰ πεθάνω!...

XIX

...Θὰ σοῦ διαβάσω τὶς ἐντύπώσεις τῆς χτεσινῆς βραδειᾶς. Τὶς σημείωσα στὸ καρνέ μου βιαστικά—ἢ μᾶλλον σ' ἓνα πλατὺ τετράδιο σὰν κείνα ποὺ εἶχα μαθήτρια ὅταν ἤμουν—γιατὶ δὲν εἶχα ὕπνο, καὶ γιατί ὅτι ξεχωρίζει στὸ λύμασμα τῆς αἰγυπτιακῆς ζωῆς μου, τὸ κρατῶ γιὰ νὰ τὸ ξανακινῶ ἀργότερα ἅμα θελήσω ξανά νὰ νοσταλγῶ κάποιες ὥρες ποὺ δὲν ὑπόφερα πολὺ...Τὶς κακὲς μέρες ποὺ πονῶ δὲν τὶς σημειῶ! Βιάζομαι νὰ τὶς ξεχάσω!...

— «Γενάρης 27. 2η ὥρα πρωινῆ.

Ἀπόψε ἦρτε ὁ Γιώργος στὶς ὀχτῶ. Ἦμουν ἔτοιμη. Φοροῦσα τὴ χρῆμ ῥόμπα μου τὸ μαργαριταρένιο περιλαίμιο, καὶ τὸ καπέλλο «τόκ» μὲ μιὰ μικρὴ ἐγκρέττα. Μοῦφερε δυὸ μεγάλα ρόδα βυσσινιά, πολὺ σκοῦρα, ποὺ κάρφωσα στὸ στήθος μου. Ἀγγίζαν τὴ γυμνὴ σάρκα στὸ ἀνοιγμα τοῦ ντεκολτέ, καὶ θὰ φαινόταν ἀπὸ μακρὰ σὰν πλατεῖα πληγὴ, ὅπου σταμάτησε τὸ αἷμα...Κεῖνος φοροῦσε φράζο, γιλέκο βελουδένιο, καὶ στὴ μπουτονιέρα του, μιὰ λευκὴ καμέλια.

Πήραμε τὸ τραῖνο τῶν 8 1/2 καὶ κατεβήκαμε. Στὸ βαγόνι μέσα δυὸ ἐγγλέζοι ὀλοκόκκινοι, μὲ φάτσες ἀποπληκτικῆς ἔτοιμοι νὰ χρεπάρουν ἀπὸ βίβω καὶ ὕγεια!...

Ὅταν φθάσαμε στὸ Κάιρο ψυχάλιζε. Μπήκαμε σ' ἓνα ἀμάξι καὶ πήγαμε στὴν ὄπερα. Μπαίνοντας μέσα στὴ σάλα, δὲν εἶχα βγάλει τὸν κοῦκο μου, ἀφοῦ εἶναι ἀκριβῶς καπέλλο θεάτρου. Ὅσο οἱ ἀκοίμητοι φρουροὶ τοῦ ὑπερώου, ἄρχισαν νὰ φωνάζουν: «Chapeau! Chapeau!» Μοῦ φάνηκε ἀστεῖο. Κῦτάξα ψηλά, χαμογέλασα, καὶ βγήκαμε ὅξω ν' ἀφήσω στὸ βεστιάριο, τὸν...πειρασμό! Ἄμα ξαναμπήκαμε οἱ βιγλατόροι ἱκανοποιημένοι...ἐπιδοκιμάσανε!... Δὲ μπόρεσα νὰ βασταῶ καὶ ἔξοπασα σ' ἓνα γέλιο ἠγερό.

Σὲ λίγο ἄρχισε ἡ παράσταση. Βραδεία ἔχτος προγράμματος. Ἐυεργετικὴ ἐνὸς νοσοκομείου ἀπόρων. Ὑπὸ τὴν προστασία κάποιου Λαίδης. Καὶ παίζανε ἐρασιτέχνες. Πρόγραμμα ἀνατολίτικο. Πλαστικὲς εἰκόνες, τραγοῦδια, χοροὶ, μουσικὴ. Στὰ διαλείμματα οἱ ἐρασιτέχνισσες κατέβαιναν καὶ γιομίζανε τὰ θεῶρεϊα τους, ἐκθέτοντας τὰ μεταξωτὰ καὶ τὰ διαμάντια τους.—Γιὰ μιὰ βραδεία ἠρώϊσσοις τῆς Χαλιμάς...

Μὰ κείνο ποὺ μ' ἔκαμε νὰ γελᾶσω ἓνα γέλιο ἠγερό, ἦταν ὁ χορὸς τῆς Σαλώμης.—τῶν ἑπτὰ πέπλω—ποὺ χόρευε κάποια Ἐγγλέζα ἀριστοκρατίσσα. Ἄχ! Αὐτὲς οἱ εὐλογημένες οἱ Ἐγγλέζες πῶς κα-

χορροῦν εἰς βάρους τῆς χάρης καὶ τῆς ὁμορφιάς, ἅμα ξεχάσουνε τὴν κουτὴ σοβαροσύνη τους καὶ τὴν ἀνόητη σεμνοτυφία τους, καὶ θελήσουνε νὰ δεῖξουν ἔτσι καμιὰ φορὰ, πῶς κάποια σχέση ἔχουνε κ' αὐτὲς μὲ τὴν τέχνη καὶ τὴν ἡδονὴ τῆς...

Ὁ Γιώργος ἄρχισε νὰ στριφογυρῶν μέσα στὴν πολτρόνα του, στενοχωρημένος. Καὶ σ' ὄλο τὸ διάστημα περισσότερο ἀπ' τὴ σπηνὴ κῦτάζε μὲς τὸ τρίτο θεῶρεϊο δεξιά, μιὰ λεπτὴ ξανθιά κυρία, γλωμὴ μὲ μεγάλα μάτια γαλανὰ. Φαινότανε θλιμμένη, καὶ τὸ κεφάλαιό της ἀνεμίζονταν ἀργά, στὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς, ἀπάνω σ' ἓνα μακρὸ ἀδύνατο—μὰ περήφανα στεκόμενο—λαιμό, σὰν ἓνα καμπήσιο γλωμολούλουδο...

Ἄμα βγήκαμε ἦταν ἀργὰ καὶ ψυχάλιζε ἀκόμα. Ἀρπάξαμε ἓνα ἀμάξι βιαστικά, καὶ τραβήξαμε πρὸς τὸ σταθμό. Ἦμουν πολὺ εὐθύμη καὶ ὄλο γελοῦσα. Μετάδωσα καὶ στὸ Γιώργο τὴν ἴδιαν εὐθυμία, κ' ἄρχισε κ' αὐτὸς νὰ γελᾶ τὸ κομμένο νευρικό του γέλιο, ποὺ τόσο πονηρὰ τοῦ μισοκλείνει τὰ μεγάλα μάτια του.

Βιαστικοὶ πηδήξαμε στὸ τραῖνο ποὺ σφύριζε, μὰ ξέχασα μέσα σ' ἀμάξι, τὰ κνάλια καὶ τὰ γάντια μου...Τὸ βαγόνι ἦταν ἄδειο. Ὁξω ἔκαμνε ψύχρα καὶ σκοτάδι. Μόνο κάπου, κάπου, ἐνῶ τὸ τραῖνο ἔτρεχε ἀνάμεσα στὰ δένδρα, τρεμόλαμπε—γιὰ νὰ σβύση πάμι βιαστικά—κάποια λάμψη, ἓνα φῶς...Ἐνα εἶδος τροῦμου μυστηριακοῦ μ' ἔκαμε νὰ συμαζευχῶ κοντὰ στὸ Γιώργο, νὰ γείρω στὸ στήθος του ἀπάνω, μισοκλείνοντας τὰ μάτια μου. Κεῖνος ἄρχισε νὰ μὲ φιλῆ κάτω ἀπ' τὸ πηγόνι, παραμερίζοντας τὰ μαργαριτάρια μ' ἓνα χεῖρι νευρικό. (Τὶ παρηγοριά—τὴ νύχτα, ὅταν εἶναι μοναξιά, κρῶς καὶ σκοτάδι—τ' ἀγαπημένα χεῖλια!...)

Ὑστερα ἀπὸ τριανταπέντε λεπτὰ φτάσαμε. Παντοῦ νέκρα. Ὅλα κλειστὰ καὶ σκοτεινά. Οἱ δρόμοι ἔρημοι, κ' εἶχε πάψει ἡ ψυχάλα. Δὲ μιλούσαμε. Ἄξαφνα μὲς τὴ σιγαλιὰ ὑψώθηκε ἀργόσυρτα, ἐπίσημο, τραγικό, γιομάτο ἀνατριχίλες τὸ «ο ὕ ἀ χ α τ» τοῦ πρώτου νυχτοφύλακα. Τινάχτηκα τρομαγμένη κ' ἔσφιξα τὸ μπράτσο τοῦ Γιώργου ποὺ ἔσπυρε καὶ μοῦ χαμογέλασε. Στὰ σκοτεινά, μόνο τὰ δόντια του θυμάμαι ποὺ ἀσπρίσανε σὰ χοιλάκια. Καὶ σχεδὸν ἀμέσως πιὸ ἀτόμακτα σηκώθηκε ἡ ἀπάντηση τοῦ δευτέρου σταθμοῦ, στὸν ἴδιο τόνο, ἀλλὰ πιὸ θλιμμένη ἀπὸ τὴν ἀπόσταση...Κ' ὕστερα ὁ τρίτος... ὁ τέταρτος... Πέντε λεπτὰ ἀκουόνταν τὸ κραζίμο μέσα στὴ Νύχτα! «Ο ὕ ἀ χ α τ! Ο ὕ ἀ χ α τ!...» Ὄσαμε ποὺ μακρὰ ξενύχησε ὁ στερνὸς ἀντίταλος γιομάτος ἀγωνία.

Φτάσαμε στὸ ξενοδοχεῖο. Εἶχαμε λησμονήσει νὰ εἰδοποιήσουμε τὸ θυρωρό, πῶς θάρχόμαστε ἀργά, κ' ἦταν ἡ ὀξώπορτα τοῦ κήπου σφαιλιστὴ. Μόλις τὸ ἀντιληφθήκαμε ἀρχίσαμε τὰ γέλια. Καὶ δίχως διαταγμὸ, μ' ἄρπαξε ὁ Γιώργος μὲ σήκωσε ψηλά, κ' ἔτσι μπόρεσα καὶ πηδήξα πάνω ἀπ' τὸ κάγκελλο. Στὸ ἀνάμεσα ξύπνησε ὁ Γκιουζέπος, καὶ κατέβαινε νυσταγμένος μὲ τὴ ξυρισμένη φάτσα του, μ' ἓνα τρικέρι, καὶ τὰ κλειδιά. Ὁ ἀέρας φυσοῦσε τὴ φλόγα τῶν κεριῶν καὶ πήγαμε νὰ τὴ σβύση. Μπήκα βιαστικά—ἐπειδὴ κρῶνα—ἀφοῦ χαίρετῆσα τὸ Γιώργο, καὶ στάθηκα πίσω ἀπ' τὴ τζαμένια πόρτα καὶ τὸν κῦτάξα. Ἐδῶκε ἓνα δῶρο στὸ Γκιουζέπο ποὺ ὑποκλίθηκε βια-

θειά,—ἐνῶ τὰ κεφάλια στάζανε καὶ πήγαιναν νὰ σβύσουν... Ἄμα πλησίασε τὴ σιδερένια δξώπορτα, ἔστρεψε τὸ κεφάλι, ἔκαμε ἓνα νεῦμα καὶ προχώρησε. Στῶν κερῶν τὸ φῶς εἶδα τὰ χεῖλια τοῦ πού μισανοῖξανε σ' ἓνα χαμόγελο ἀόριστο, ἀλλὰ ἡ σιλονέττα τοῦ δλόμανου ὅπως ἦτανε, δὲ ξέρω πῶς μοῦ φάνηκε τραγική—παράξενα. Σὰ νὰ φρενγε γιὰ πάντα... Κι' ἀστραπαῖα, πέρασαν ἀπ' τὸ μυαλό μου, καὶ τύποι, ρομαντικῶν περιπετειώδικω ρομάντσων...

... Στὸ δωμάτιο μου γράφω τώρα τὴν ἱστορία τῆς βραδείας. Εἶμαι χαρούμενη. Δὲν ἔχω ὕπνο. Μιὰ γλυκεῖα ἀνάπαυση μοῦ γιομίζει τὴ ψυχὴ, καὶ θάθελα νὰ μὴν εἶμαι μόνη. Μὲ κλειστό στόμα χαμοτραγουδῶ, κάποιο μονότονο παλαιῖκό σκοπὸ πού μοῦ μουρμουρίζει στὰ γόνατα ἀπάνω, ἢ γιὰ Νουνοῦ, σὰν ἡμουνά μικρὴ. Ἡ γιὰ Νουνοῦ μὲ τὰ μικρὰ τὰ πονηρά της γκριζα μάτια.

Ἔξω σκοτάδι καὶ φρυσιέι.»—

XX

Εἶχεν ἔρτη μόνη, στὴν ἀρχή. Σαράντα χρονῶ κι' ἀπάνω. Ἄπὸ κεῖνες πού δὲν ἐννοοῦνε νὰ γεράσουνε ποτέ. Εἶν' ἀλήθεια πῶς οἱ γραμμὲς της, ἦταν κουρασμέναι. Μὰ κατεῖχε, σὲ βαθμὸ τελειότητος, τὸ πολυτιμώτερο προτέρημα, γιὰ μιὰ γυναῖκα : τὴ χάρη.

Πολὺ ψηλὴ—ὀλόγια—λεπτὴ—μὲ πριγκιπικὸ περπάτημα. Εἵξερε νὰ χερνομαῖ θανασία, νὰ μιλεῖ ὡραία, καὶ νὰ μένη σ' ὅλες τὶς περιστάσεις τοῦ βίου της, γυ ν α ἰ κ α. Λέγαν μάλιστα, πῶς εἶχε καὶ μακρυνούς προγόνους, ἀπὸ ἓνα τζάκι εὐγενικὸ τῆς παλιᾶς Βενετίας.

Στὴν τραπεζαρία ἔτρωγε μονάχη, σὲ ξεχωριστὸ τραπέζι, στραμμένο πρὸς τὸν κήπο, καὶ διαβάζοντας πάντα ἓνα βιβλίον, ἐπειδὴ τὸ σερβίρισμα ἀργεῖ παρὰ πολὺ.

Οἱ γνωστοὶ της ἀπὸ τὴν Πετροῦπολη, σχηματίζαν γύρω της, σιγά-σιγά, τὸ θρόλλο... Γυναῖκα ἐνὸς μηχανικοῦ μεγάλου στὴν Κυβέρνηση, πού σ' ἓνα δυστύχημα, στὴν ἐργασία του, τραυματίστηκε σοβαρὰ στὴ σπονδυλικὴ στήλη. Ἐπὶ μῆνες, πάλαι ἀνάμεσα σὲ ζωὴ καὶ θάνατο.—Τὸν ἔσωσε μόνον τῆς γυναίκας του ἡ ἀφοσίωση.

... Μὰ ὁ ἄντρας πού ἀγαποῦσε, ἡ περήφανη ξενιτεμένη, ἕστερ' ἀπ' τὸ δυστύχημα ἔμεινε σακάτης.— Τὰ χρόνια περνούσαν.— Ἡ ἀγάπη της μὲ τὸν καιρὸ, μεταμορφώθηκε σ' αἴσθημα μητρικῆς στοργῆς, ὡσὸτον κατέληξε σὲ μιὰ συνείδησι ἀπλοῦ καθήκοντος... Κ' οἱ αἰσθησε, καὶ τὰ αἰσθήματα, ἀπαιτήσανε μιὰ μέρα τὰ δικαιώματά τους. Ἐνοιωσε τὴν ἀμείλιχτη ἀνάγκη κ' ὑποτάχθηκε.— Πῆρε ἔρωμένο...

Ἔστερ' ἀπ' ἓνα μῆνα ἦρτε νὰ τὴν ἀνταμώση. Ὁ ἄντρας της πάντα στὴν Πατρίδα κι' αὐτὸς ἐδῶ πάντα μαζί της. Δίχως διαταγμὸ, δίχως ὑποκρισία, μὲ μιὰ ἀπίστευτην ἀφέλεια, τὸν σύστηνε παντοῦ γιὰ ἔρωμένον της. Ἐνοιώθη πῶς εἶχε τὸ δικαίωμα γυναῖκα σὰν αὐτὴ ν' ἀγαπᾷ καὶ ν' ἀγαπιέται, καὶ τὸ διακήρυτε μὲ τὴν ἀβίαστη στάση της, ἀδιαφορώντας γιὰ τὰ σχόλια τῶν νοικοκυραίων.

Μὰ ὁ ἔρωμένον της, ἦταν ἄνθρωπος ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων.

Σωματικὰ ἀδύνατος.— Ἀρρωστιάρικη ἰδιοσυγκρασία.— Χαραχτήρας μαλακός.— Αὐτῆ, ἀληθινὴν γυναῖκα, ἤθελε τὸν ἄντρα, νὰ τὸν νοιώθη πάντα κύριο, ἀσθηρὸ κι' ἀλύγιστο, τυραννικὸ ἀκόμα καὶ στὶς ὥρες τὶς ἐρωτικῆς...

Ἔστερ' ἀπὸ λίγο γνώρισεν ἐδῶ ἓνα γεωπόνον Γερμανὸ. Πραχτικὸς ἄνθρωπος. Μὲ ἰδέες ὀρισμέναι—περιορισμέναι μᾶλλον.— Γερός, ψηλός, τετράγωνος. Ἡ κατατομὴ του θύμιζε, ταυρομάχο χεροδύναμο. Τῆς ἔκανε κόρτε στὴν ἀρχή. Τοῦδειξε συμπάθεια. Αὐτὸς συγκινημένος γιὰ τὴν ἀνεπάρτεση ἐπιτυχία—ἕστερα μάλιστα, ἀπὸ διαφορὰς ἀπογοήτευσε πούχε δοκιμάσει τελευταῖα στὶς ἐρωτικῆς του περιπέτειαις— σὲ λίγο τὴν ἀγάπησε παράφορα. Ὅσόντου τὴν ἔκανε δικὴ του...

Ὁ ἔρωτάς του—σαρκικός—ἀγριος, ἀχόρταστος, πρωτόγονος— πούχε γιὰ ὄργανα, νεῦρ' ἀλύγιστα καὶ μπράτσια δράκοντα, τέλεια τὴν ὑποδούλωσε. Κ' εἶδαμε τὸ παράξενο φαινόμενο τῆς λεπτῆς, τῆς εὐγενικῆς, τῆς χαριτωμένης Δέσποινας, μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴ μόρφωση τὰ διαλεχτὰ αἰσθήματα καὶ τὶς ντελικάτες ἀποχρώσεις μιᾶς ψυχικῆς ὑπερναισθησίας, νὰ πηγαίνει πλάι πλάι εὐχαριστημένη καὶ περήφανη—σ' ἓνα ταίριασμα ἀταίριαστο—μὲ τὸν ἄντρα τοῦ θετικοῦ μυαλοῦ, τῶν πραχτικῶν ἰδεῶν, τῆς ὕλης, τοῦ συμφέροντος, τῆς σάρκας...

Ὁ Πρῶτος ἔρωμένον, πάντ' ἀδύνατος ἀνέχτηκε τὴ νέα κατάστασι. Συχνὰ φαινότανε κ' οἱ τρεῖς μαζί, σὲ περίπατο, στὸ θέατρο στὸ τραπέζι. Μόνον αὐτῆ, ἡ γόησσα, ἡ ὀμιλήτρια, ἡ διανοητικὴ, μποροῦσε ν' ἀρμονίση τόσα ἀνόμοια στοιχεῖα γύρω της. Κι' ὡσαμ' ἓνα σημεῖο τὸ καθόρθωνε.

Μὰ ἦρτε κ' ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ· ὁ Γερμανὸς εἶχε τὴν ἐργασία του ἐδῶ. Ἐπρεπε νὰ μείνη. Αὐτὴ ὑποχρεωμένη, νὰ γυρίσῃ στὸν ἄντρα της πού τὴν καλοῦσε. Μιὰ βδομάδα πάλης κι' ἀγωνίας. Ἐπέφεραν κ' οἱ τρεῖς. Ὁ καθένας σὲ ξεχωριστὸ βαθμὸ καὶ τρόπο. Μὰ περισσότερο κ' ἀπὸ τοὺς τρεῖς, ἡ Γυναῖκα ἔπασχε· ἡ Γυναῖκα πού ἔβλεπε τὰ γερατεῖα μπροστὰ της—τί τρόμος!— πού ἐνοιώθη πῶς ὁ ἄντρας πού τέλεια τὴν ὑποδούλωσε ἔμενε πίσω της, καὶ σὲ λίγο θὰ χανόνταν ἴσως στοὺς κύνλους μιᾶς ἄλλης περιπέτειας, ἡ Γυναῖκα πού ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ πίσω σ' ἓνα σύζυγο—ἓνα μεγάλο ἄρρωστο παιδί— συνοδεμένη ἀπὸ ἓνα ἔρωμένον ἐπίσης ἄρρωστο, πού δὲν ἦταν πειὰ παρὰ ἓνας καλὸς φίλος λίγο ὀχληρός...

Τὴ παραμονὴ τῆς ἀναχώρησης, τὴν εἶδα. Χλωμὴ—ἀτημέλητη—κλαυμένη—μὰ πάντα χαριτωμένη, πάντα σαγηνεύτρα. Μὲ φώναζε στὴν κάμαρή της. Βράδν. Βαλίτσες δετιές—μερικὰ λουλοῖδια—κάποια περιοδικὰ, καὶ στὸ κρεβάτι πάνω, ξαπλωμένο—σὰ νεκρὸ μεγάλο πουλί—ἓνα μαῦρο βελουδένιο πανωφόρι— πού χρησίμευε γιὰ τὸν στερνὸ περίπατο...

— Ἐχω πολλὴ συμπάθεια γιὰ σᾶς. Χάρηκα πού σᾶς βλέπω πρὶν νὰ φύγω. Κυντάξετε νὰ ρυθμίσετε μὲ τέτοιο τρόπο τὴ ζωὴ σας, πού νὰ ὑποφέρετε λιγότερο ἀπὸ μένα...

Ἄλλάξαμε ἓνα φιλὶ καὶ χωριστήκαμε.

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ σταθμὸ, τραγικότητες κι' ἀπελπισίαις Καθῶς

ἔμαθα κ' οἱ τρεῖς εἶχανε λυθεῖ σὲ δάκρυα· ὁ τετράγωνος, ὁ χερσοδύναμος γεωπόνος, δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὸ συνειδημένο φλέγμα του. Ἐκλαιε σὰν παιδί. Κι' ὅταν χτύπησε ἡ καρμπάνα, ὁ πρῶν ἔρωμένος μὲ τὴν παγκόσμια του καλοσύνη καὶ τὴν πρωτόφανη ἀνεχτικότητα του, ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ ἀντεραστῆ λέγοντας του εὐλακρινά, καὶ μὲ συμπάθεια :

— Θάῤρος... θάρρος... φίλε μου ! Ἴσως ξαναειδοθεῖτε ...

XXI

... Ἄχ ! Ἡ ἀνησυχία τῆς ψυχῆς μου !.. Πότε θὰ γαληνέρω ; Καὶ πότε θὰ σβύσουνε οἱ χίμαιρες. Καὶ πότε θὰ κοιμηθῶ βαρειά, ἔστω καὶ μὴ νύχτα μοναχά, δίχως βραχνάδες κι' ὄνειρα ; Ποτέθ θαροῶ ! Ἄπ' τὰ παιδιάτικα μου χρόνια μὲ παρακολουθοῦν : ἡ νευρική ὀχνητότητα, τῆς ἄρρωστης φαντασίας τὰ κεντρίσματα, τῆς νοσταλγίας οἱ λαμπεροχρόμες ὀπτασίες... Πάντα ἤμουνα ἀκαταδάμαστη, τυραννική, σκληρή, ἀνικανοποίητη, ὄλο παράπονο—κι' ὄλο σκηνές. Μὲς τὸ παιδιάτικο μυαλό μου, κάτι στριφογύριζε πού δὲ μπορούσα νὰ τὸ καθορίσω, καὶ πού μου προξενούσεν ὁμως, σὰν πόνο σωματικό. Καὶ συχνά κει πού ἤμουνα γαλήνια ξέσπαζα σὲ ἀναφυλλητά !... Ἡ ἀνησυχία ! Ἡ ἀνησυχία ! Ἡ ἀνησυχία ! Μάταια ζητῶ συχνά κ' ἐπικαλοῦμαι τὴ μοναξιά, τὴ λησμονιά καὶ τὴ γαλήνη. Παντοτινὰ στὰ τρίσβαθα τὸ εἶναι μου ἀκοίμητη χαμοσαλεύει, ἡ ἀνησυχία ! Ἡ ἴδια πού παιδί ἀκόμα, δὲ μ' ἄφινε στὸ σπῆτι μέσα, μόνο μ' ἔσπρωχνε ὄξω, —στὶς ροῦγες—στὸυς κήπους—στὶς πλατεῖες—στὰ θέατρα !

Ναὶ στὰ θέατρα. Τὴ μέρα ὁμως, στὸ... μπουφέ !... Μὲ τραβοῦσε πάντα τοῦ ἠθοποιοῦ ἡ ἀλήτικη ζωὴ. Κ' ἐπήγαινα κει πέρα, γιατί τοὺς ἀγαποῦσα ὄλους κείνους, τοὺς χλωμούς, τοὺς πικρούς, τοὺς κουρασμένους, τοὺς βαθεῖα φιλόσοφους, πού μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, μὲ σηκωμένους γακάδες, μ' ἕνα τσιγάρο στὸ στόμα, γυμνοὶ τώρα ἀπ' τὸ πλαστὸ μεγαλεῖο καὶ τὴ ψεύτικη χλιδὴ τῆς βραδείας, συζητοῦν—ἐλπίζον—καρτεροῦν. Τί ; Τὴν ἀστάνεια—τὸ ἄγνωστο, τ' αὐριανὰ σκοτιάδια, τὴν ἀβέβαια στέγη—τὸ αἰνίγμα τῆς περιόδου πού ἐρχεται—ὄλη τὴν ποίηση ἐπὶ τέλους τῆς πολυσάλεινης ζωῆς τους.

Οἱ ἄλλοι, οἱ δοξασμένοι, οἱ ἐπίσημοι, μὲ τ' αὐτοκίνητα καὶ τὰ σαλόνια, ὃ αὐτοί, ποτέθ δὲ μὲ τραβήξανε ἀληθινά. Γεῖναν σνόμπ, ψευτίσανε. Χάσαν τὴν ἀνησυχία πού χαρακτηρίζει τὴ ψυχὴ κάθε ἀληθινοῦ τεχνίτη. Τοὺς σκότωσε τὸ προκαταβολικὰ ἐξασφαλισμένο κέρδος...

... Καὶ νὰ καὶ γὼ πού νοσταλγῶ καὶ νείθουμαι νὰ πατήσω τὰ σανίδια !... Ναί ! Ἀδυναμία ἴσως. Μὰ νοσταλγῶ καὶ νείθουμαι ! Ἄφοῦ δὲ γέρασα ἀκόμα ; Ἐ ! καὶ νὰ μπορούσα νὰ περάσω νὰ θαμπόσω—ἔστω μὴ περίοδο—μὴ νύχτα—μὴ στιγμή—νὰ μεθυσθῶ ἀπὸ χειροκροτήματα κι' ἄτιμους λατρείας ! Ν' ἀκούσω μὴ φορὰ, ἐξιστακτὸ τὸν ὄλο νὰ προφέρῃ τ' ὄνομά μου, νὰ σκορπίσωμὲς τὴν ἀμωσφαῖρα λόγια—ρίγη καὶ πάλμους—πού θάκαμναν τὸν κόσμον ν' ἀλαλάξῃ ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ἢ νὰ κλάψῃ ἀπὸ ἀγωνία, κ' ὕστερα ἄς τραβηχθῶ, κ' ἄς γείρω, κ' ἄς γινῶ... .

Χαμογελάς ; Πῆρα φόρα, ἔ ; Κι' ὁμως θὰ τὸ κατορθώσω ! Ὁ Πατέρας μου σιγά, σιγά ὀποχωρεῖ ! ὦ ! τὸν ἅγιο ἄνθρωπο ! Τίποτα δὲ μπορεῖ νὰ μοῦ ἀρνηθῇ. Κάθε φορὰ πού θὰ ζητήσω τίποτα παρὰξενον, ἀφοῦ κοκκινίση καὶ θυμώση, ὕστερα ἄμα πάω καὶ τοῦ χαϊδέψω τὰ μαλλιά, καὶ τοῦ χαμογελάσω—γέροντας τὸ κεφάλι μου ἀριστερά—μὲ σπρώχνει ἀπαλά, κίμνει μὴ μεταβολή, σηκώνει μ' ἐγκαρτέρηση τοὺς ὄμους, καὶ φεύγει εἶναι ἡ συγκατάθεση !... Ἡ Μητέρα εἶναι δυνατώτερη. Μὰ καὶ κείνη δὲ θέλει νὰ μὲ λυτήσῃ. Καὶ θὰ δεχτῇ. Μόνο πού φοβάται τὰ ρεύματα καὶ τὰ ξενίχια... Μὰ ἐγὼ σκοπεύω νὰ τὰ νικήσω ὄλα τὰ ἐμπόδια, καὶ νὰ γραφτῶ τὸ ἐρχόμενο, στὴ δραματικὴ σχολή.

Κι' ἄρθῃς, καρμιὰ φορὰ ὕστερ' ἀπὸ χρόνια, κει ψηλά, ἴσως κάποιον βράδυ, μὲ ἀνακαλύψῃς στὴ σκηνὴ ἐλεχτροῦζοντας πλήθη...

Καὶ τότε βέβαια θὰ μ' ἐπισκεφτῇς στὸ καμαρίνι μου, μὲ μὴ χεροβολιά πορφυρὲς καμέλιες—σὰν τὶς προχθεσινές—καὶ θὰ σκύψῃς σιωπηλά, θρησκευτικά, νὰ μοῦ φιλήσῃς τὴν ἄκρη τῶ χειρῶ—τῶ χλωμῶ χειρῶ μου...

Καὶ θὰ ξαναθυμηθοῦμε τὰ παλιὰ... Κ' ἴσως νὰ κλάψουμε ! Εἶναι τόσο γλυκὸ νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ κλαίῃ, ἄμα χαίρεται, ἢ ἄμα πονῇ...

XXII

... Ὑστερ' ἀπὸ καιρὸ τὸν εἶδα ἀνεπάντεχα στὸ ὑπαίθριον κονσέρτο χτὲς τ' ἀπόγεμα. Ἦταν καθισμένος σ' ἕνα τραπέζι πλαϊνὸ, μὲ μὴ κροία κουρασμένη. Ὅπως πάντα μὲ τὸ κεφάλι ὀρθοῦ περήφανα, μὲ τὰ εἰρωνικά του μάτια καὶ τὰ βαρεμένα ἀπὸ πίκρα χεῖλια. Κάπνιζε καὶ μιλοῦσε σιγανὰ μὲ τὴν κροία πού φοροῦσεν ἕνα τεράστιο καπέλλο, μαῦρο βελουδένιο καὶ πού τὸν ἄκουε προσεχτικά, περιέργα. Τὰ χεῖλια τῆς σκοτίζοναν ἕνα μηχανικὸ χαμόγελο—προνόμιο τῶν ψυχῶν πού πέθαναν καὶ τίποτα πειὰ δὲν τὶς ἀγγίζει—καὶ τὰ μαῦρα μάτια τῆς, φωσφορίζαν σκοτεινά—τονωμένη ὅπως ἦταν ἡ ἀνταύγεια τους ἀπ' τὸ φκιστὸ μαῦρο τους στεφάνι.

Ὅταν κάθισα μὲ μὴ παρῆα, οἱ ματιές μας ἀνταμώνσαν. Σήκωσε τὸ χέρι σ' ἕνα ψηλὸ καὶ πλατὺ κίνημα, κωλοτερό, καὶ χαίρετισε μὲ τὸ καπέλλο, πολὺ εὐγενικά, καὶ δίχως καρμιὰν ἐκπληξῆ. Ὑστερα ξικολούθησε ἡρεμα τὴν κουβέντα του, κντάζοντας καρμιὰ φορὰ ἀδιάφορα καὶ πρὸς τὸ μέρος μας. Καὶ γὼ γαλήνια, ψυχρὴ, κάπου κάπου τὸν ἐπρόσεχα.

Θέ μου !... Μὰ πὼς εἶναι δυνατό τόσο τιποτένια νάναι τὰ αἰσθηματά μας, τόσο ἐνκολόσβυστες οἱ ὁρμές μας, τόσο ἐκφυλισμένο σῆμερον τὸ πάθος μας ;

Μὰ καταλαβαίνεις ; Ξέρεις ποιὸς εἶναι ὁ γνωστὸς τοῦ κονσέρτου, πού χαίρετισε ψυχρὰ κ' εὐγενικά μὲ μὴ κίνηση ὑπερβολικὰ ; Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἀγάπησα ὅσο κανέναν ἄλλο, καὶ πού μ' ἀγάπησε μὲ μὴ τυφλὴ λατρεία καὶ μὴ παιδιάρια δομῆ. Δέκα μῆνες φώτιζα καὶ κατελιόμουν σὰ λαμπάδα στὸ θνυσιαστήρι τῆς ἀγάπης του... Μὴ κούκλα μέσα στὰ γερά του μπράτσα. Ἡ σκέψη καὶ ἡ θέληση

καὶ τὸ ἐγὼ μου εἶχαν ἔξαφρανεῖ. Εἶχα γείνει τὸ πλάσματάκι τὸ φτωχό, τ' ἀνήμπορο καὶ τὸ ὑπάκουο, πού δὲ ξέρει πειὰ, παρὰ νὰ παρακαλῆ, νὰ λαχταρᾷ, νὰ περιμένῃ...

Ἄν κι' αὐτὸς μοῦ δείχτηκε, καλὸς περήφανος, καλόκαρδος ἀφροσιωμένος. Ὅταν πέφτανε οἱ ὥρες οἱ βαρεῖες τῆς κούρασης καὶ τῆς ἀνημπορίας, πάντα κοντά μου, στὸ προσκεφάλι μου—ὥρες—μέρες—λεπτὸς, τρυφερὸς γενναῖος.

Ναί, ναί. Εἶν' ὁ ἴδιος ἄνθρωπος πού σὲ στιγμὲς εὐγνωμοσύνης ἔχουε ποταμὸν δακρῶν στὰ χέρια μου ἀπάνω, ὁ ἴδιος ἄνθρωπος πού ἕνα βράδυ, ὕστερ' ἀπὸ σιδηροδρομικὸ δυστύχημα, ἐπειδὴ ἤμουνα ἀδιάθετη, ταξίδεψε ταξίδι μισῆς ὥρας, δύομισι ὥρες, γιὰ νάρτη νὰ μὲ δῆ, ὁ ἄνθρωπος πού πρῶτος ἔχουε μὲς τὴν ἀμαθὴ ψυχὴ μου, ἤρεμα στὴν ἀρχή, ἀπαλά, μεθοδικά, — βίαια κατόπι, περιπαθὰ τρικυμισμένα, τὸ φίλτρο τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἡδονῆς...

Κι' ὅμως καθόμιστε ἀντίκρου, σὰ δυὸ ξένοι, δυὸ διαβάτες... «Κάπου θ' ἀνταμώθηκαν οἱ στρατοκόποι, κάποια λόγια θ' ἀνταλλάξανε, καμιά φορὰ, μερικὰ ποτήρια θ' ἀδειασαν σὲ κάποιο γλέντι, καὶ πιέζονε τώρα τὴ μνήμη τους, γιὰ νὰ θυμηθοῦν τὰ δνόματά τους!»

Ἦ! τίς φτωχὲς ἀνθρώπινες ψυχές—τίς καῦμένες τίς ψυχοῦλες μας!

Τίποτα ζωτικὸ, σταθερὸ, ἀψηλό, ὠραῖο πειὰ δὲ μένει μέσα μας;—Ὅλα ἔξαψη καὶ πυρετός. — Ὅλ' ἀρρωστημένα, ὅλα ἐτοιμοθάνατα;

Ὅταν γύρισα στὸ ξενοδοχεῖο, κλείστηκα μὲς τὸ δωμάτιό μου, ξάπλωσα σὲ μιὰ πολτρόνα, σφάλιξα τὰ μάτια μου, κούρδισα τὴ θύμησή μου. Σιγά, σιγά, ἄρχισε νὰ ξετυλίγεται ἡ ἱστορία... — Ποιὸς εἶπε, πῶς ὅλα, καὶ τὰ πιὸ τραγικά, «τελειώνουνε σὲ ἱστορίες... σὲ ἱστορίες...» — Μὰ σὰ νὰ διάβαζα μέσα σὲ βιβλίο ξένο! Ἄντικειμενικά! Ἄναισθητα! Τότε τρόμαξα γιὰ τὴ νέκρα τῆς ψυχῆς μου!... Καὶ προσπάθησα νὰ κλάψω, γιὰ νὰ διώξω τὴ σκοτεινὴ ἀπόγνωση. Καὶ δὲ μπόρεσα—δὲ μπόρεσα! Καὶ τρόμαξα γιὰ τὴ νέκρα τῆς ψυχῆς μου...

XXIII

Σήμερα ὅλη τὴ μέρα, ἡ ἔννοια τοῦ με τυραννοῦσε!... Νόμισα πῶς τίποτα δὲν εἶχε μείνει μέσα μου ἀπὸ τὴ θύμησή του, κι' ὅμως... Σὰν παραπονεμένη σέφνεται ἡ ψυχὴ μου σήμερα... Δὲ ξέρω ἂν εἶναι ἐπειδὴ ἄξαφνα τὸν εἶδα—τόσο γαλήνιο—προχτές, ἢ ἐπειδὴ—ποιὸς τῶπε;—ἢ ἀγάπη δὲν πεθαίνει ὀλότελα ποτέ. Μεταμορφώνεται, σκοτώνεται ἴσως, μὰ ἔστω καὶ νεκρή, τὸ πτώμά της βαθειοκοιμᾶται πάντα μέσα μας. Κ' εἶναι ὥρες πού μᾶς πολεῖ ἡ νεκρὴ ἀγάπη σὰν ἕνα μέλος τοῦ σώματός μας, πού τὸκαίαν, δὲν τόχοιμε κι' ὥστόσο μᾶς κάνει καὶ ὑποφέρουμε ἀκόμα ὅταν ἀλλάζει ὁ καιρὸς...

...Κεῖνο τὸ βράδυ ἔπαιξε τὴν «Ἠλέκτρα» ἢ *Sylvain*. Τὸ θέατρο γιομάτο ἀπὸ ἕνα συγκινημένο καὶ θορυβώδικο ἀφροατήριο. Ὅταν ἔπεσε ἡ αἰχλαία τῆς πρώτης πράξης, ἔριξα μιὰ ματιὰ κάτω στὴ σάλα. Ἦταν οἱ μέρες πού γιὰ πρώτη φορὰ εἶχα ρθῆ ἔδῳ, καὶ

κοίταξα μὲ περιέργεια τὸ κοινό: Ἀταίριαστο ἀνακάτωμα, ἀνατολίτικου κ' εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.—Πρωτόγονοι καὶ σνόμπ... Ὑστερ' ἀπὸ λίγο στὸ διάδρομο γράφτηκε μιὰ λεπτὴ ψηλή, κ' ὄρθια σιλουέτα. Ἦταν ἕνας νέος... Περιπατοῦσε ἀργὰ μ' ἕνα πρόγραμμα στὸ χέρι.

Σιγά, σιγά, ἦρθε καὶ στάθηκε μπροστὰ στὴ θέση του, ἀκριβῶς κάτω ἀπ' τὸ θεωρεῖο. μας Ἔστρεψε τὸ κεφάλι κ' ἔριξε μιὰ ἀδιάφορη ματιὰ, πρὸς τὸ μέρος μας. Τινάχτηκα!.. Εἶχαν στηλῶθεῖ ἀπάνω μου, μοιραῖα, δυὸ μεγάλα μαῦρα μάτια γιομάτα γλῶκα καὶ καῦμούς... Τὸ μέτωπό του πλατὺ, ψηλὸ καὶ ὀλόλευκο. Καὶ πλούσια, ἀκατάστατα μαῦρα μαλλιά ριγμένα πρὸς τὰ πίσω.

Μ' ἔπιασε μιὰ ξαφνικὴ, ἀνεξήγητη συγκίνηση. Σὰ νᾶταν κάποιο πρόσωπο ἀγαπημένο καὶ γνωστό, πού περιμένα ἀπὸ καιρὸ, καὶ τὸν βρήκα ἀνεπὶάντεχα μπροστὰ μου... Κι' ὅταν ξανὰ ἀνταμώσαν οἱ ματιές μας, τοῦ χαμογέλασα! Μὲ κύταξε ἑταστικά, ψυχρὰ μὲ ματιὰ πού πονοῦσε—τόσο σοῦ ξεσεκάριζε τὴ σκέψη—καὶ μιὰ σκιὰ χαμόγελου τὸ βάρανε τὸ κάτω χεῖλι, προκλητικὰ πεσμένου—λὲς ἀπὸ ἐγωισμό ἢ ἀηδία...

Ἦσαμε τὸ τέλος τῆς παράστασης τὸν κύταξα ἐπίμονα. Ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, τόσο ἀνυπομονοῦσα νὰ τὸν γνωρίσω. Δὲ ξέρω—σὰ φῶς—σὰν αἴγλη—σκορποῦσε γύρω του... Ὅλο του τὸ εἶναι, ἀνάδινε ἕνα μῦρο ἡδονικῆς ὀδύνης: ἡ ματιὰ, τὸ κάθισμα, τὸ χαμόγελό του, ὅλα κουρασμένα—καὶ τόσο νέος—καὶ τόση δροσιά!

Ὅταν βγήκαμε ὄξω τὸν εἶδα καὶ περιμένα στὴν πόρτα. Μ' ἕνα μακρὸν παλτό, σηκωμένο γιακᾶ, καὶ ποῦρο στὸ στόμα. Μπήκαμε μὲ τὴ συντροφιά στ' ἀμάξι, καὶ σὰ νὰ φάνηκε πῶς ἤθελε νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ... ἡ καρδιά μου χτυποῦσε... χτυποῦσε... χτυποῦσε... Μὰ ὕστερα σὰ νὰ μετάνιωσε, ἔκαμε μιὰ βίαιη μεταβολή, καὶ χάθηκε μέσα στὸ πλῆθος... Ἄχ! τί ἀπογοήτευση πού με πλημμύρισε! Σὰ νάχασα κάτι πολὺτιμο πού δύσκολα θὰ τὸβροῖσκα ἀλλοῦ...

Οἱ φιλενάδες μου μὲ πείραζαν, μὰ δὲν τίς ἀκουα... Ἦμουν ἀφρημένη. Κάποιο πείσμα, μοῦ βούρκωνε τὰ μάτια. Ἔννοιωθα κακὴ! Ἐπὶ δεκαπέντε μέρες ἤμουν νευρική. Λὲς καὶ κάποιο ἐλατήριο εἶχε σπάσει στὰ νεῦρα τοῦ λαιμοῦ μου, κι' ὅλο ἔστρεφα πίσω τὸ κεφάλι ξαφνικά καὶ βίαια σὰ νευρόσπαστο... Νόμιζα πῶς θὰ τὸν ἔβλεπα! Μ' εἶχε πιάσει ψύχωση...

Ἐνα βράδυ, ὕστερ' ἀπὸ ἕνα μῆνα, στὸ μεγάλο χορὸ τοῦ ξενοδοχείου, τὸν εἶδα ἄξαφνα μέσα στὴ σάλα! Δὲ μπόρεσα νὰ κρατήσω μιὰ νευρική κραυγὴ χαρᾶς! Τὸ ἀντελήφθηκε καὶ χαμογέλασε. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο μοῦ τὸν παρουσίασαν. Ἐνῶ χορεύαμε τὸ πρῶτο βάλς, ἔσκαιψε καὶ μοῦ εἶπε μερικὰ λόγια ἀπὸ κεῖνα πού... δὲ λὲν στοὺς χοροὺς σὺνὰ οἱ δονζουάνηδες... Μιλοῦσε ἀργὰ, ρυθμικά, μὲ μιὰ φωνὴ ὑπόκοψη, χαμογελώντας. Μὰ τὸ χαμόγελό του—πλατὺ καὶ χαρῶπὸ τούτῃ τὴ φορὰ—βρισκόταν σὲ ἀδιάκοπη ἀντίθεση, μὲ τὴ θλίψη τῶν ματιῶν του.

...Ἀρχίσαμε νὰ βλεπόμαστε σὺνὰ. Στὴν ἀρχὴ ἕνα αἴστημα πολὺ λεπτὸ καὶ τρυφερὸ χαροατήριζε τίς σχέσεις μας: Μιὰ συμπάθεια μὲ μιὰ φιλία, πῶς νὰ σοῦ τὸ πῶ; Νά. Ἐνα αἴστημα πολὺ εὐγενικό,

ποῦ περνοῦσε δίπλα ἀπ' τὸν Ἔρωτα, δίχως νὰ τὸν ἀγγίξῃ... Ἀπό-
μεροι περίπατοι πλάι πλάι μὲς τὸ φῶς, μὲ ἀνοιγμένες τὶς ψυχές, καὶ
κλειστά σφιχτοπιασμένα χέρια. Κουβεντολοῦν κ' ἐκμυστήρευσε—ἀλλαγ-
μα ἰδεῶν—πόθων—ὄνειρων... Μοῦ μιλοῦσε ἀδιάκοπα γιὰ τὴ ζωὴ.
Ἦρεμα, μελαγχολικὰ σὲ μιὰ νότα ἐγκαρτέρησης:—Ἔνας πεσιμι-
στὴς, ἀπὸ κείνους ποὺ δὲ μποροῦν νὰ ζήσουν δίχως θλίψη, γιὰτὶ κυ-
τᾶζουν τὴ ζωὴ βαθειὰ κ' ἐπίμονα. Κάποτε μοῦπε:—«Ἡ θλίψη μὲ
τρέφει... Μοῦ φαίνεται μόνο οἱ ἀνώτερες ψυχές πονοῦν—ὄσω ἀπὸ
ὕλικους λόγους. Καὶ θέλω πάντα νὰ κρατῶ ἀγρυπνῆ τὴ ψυχὴ μου
μέσα στὴν ἀνησυχία. Τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ πάψω νὰ πονῶ θάμα ἕνας
ἄνθρωπος ἀξιολύπητος!»!...

Ἐσώτουν μὲ ὑπόταξε μὲ τὴν ἁμαρτωλὴ κατήχησή του, μὲ τὴ δο-
λερὴ ψυχολογία του. Κι' ἀγαπηθήκαμε ἀληθινὰ. Μείναμε τέσσερες
μῆνες δῶ κ' ὕστερα φύγαμε γιὰ τὴν Εὐρώπη. Νοσταλγικὲς ἡμέρες,
ξέγνοιαστης ζωῆς. Ἐρωτικὸ μεθύσι ἀκράτητο...

Πέντε μῆνες κράτησε ἡ ἡδονικὴ περιτλάνηση. Καὶ φθάσαμε
στὴν πατρίδα μου, ἐξαντλημένοι, μπουχτισμένοι... Εἶχαμε ρουφήξει
βιαστικὰ καὶ λαίμαργα, ὅλες τὶς συναίσθησες, κ' εἶχαμε στραγγίξει
ὅλους τοὺς πόθους. Καὶ τότες, ξαφνικὰ μιὰ μέρα, εἶδαμε μέσα σ'
ἕνα φῶς—τυφλωτικὸ—τρομαχτικὰ—γυμνὲς καὶ τὶς δύο μας τὶς ψυ-
χές!.. Δυὸ ψυχές βαθειὰ ἀνόμιες, κ' ἀντίθετες: Ἐγὼ μιὰ τρυφερή,
ἡδονικὰ, μὰ ἐπιπόλαιη, ἄβραθη, ἀνίκανη γιὰ κάθε τι σταθερὸ καὶ
μόνιμο. Κάτι ἄπιαστο ποῦ γλυστοῦ καὶ φεύγει... Αὐτὸς καλός, εἰλι-
κοινῆς, μὰ βίαιος, ἐγωϊστὴς, περίπαθος, κράμα ὀρμητικοῦ ἡδονιστῆ,
καὶ πεσιμιστῆ ὄνειροπόλου!

Κι' ἀρχίσαν οἱ στενόχωρες οἱ μέρες, οἱ ψυχρές οἱ ἀλγεινές, οἱ
ἀβάσταχτες. Ἐμένα στὴν ἐξοχί, καὶ οἰόταν κάθε μέρα νὰ μὲ βλέπῃ.
Μαζὺ ὅπως πάντα, μὰ εἶχε σβύσει πειὰ, ἡ ἀφέλεια ἡ εἰλικρινεία,
ἡ ψυχόρμητη ἐμπιστοσύνη. Περνοῦσαμε ὥρες, κάτω ἀπ' τὸ βάρος
μιᾶς πονεμένης σιωπῆς, ποῦ στὸ βάθος της κεντροῦζονταν ἡ ἐχθρητὰ!
Ἀνάμεσο μας εἶχε σηκωθεί ἕνα εἶδος στενοχώριας, δυσφορίας, πλήξης
ἀμοιβαίας κ' ἀνεξήγητης...

Καὶ χωρίσαμε, μιὰ μέρα, ὅταν νοιώσαμε πῶς εἴμαστε δυὸ ξένοι:
Εἶχαμε βγῆ περίπατο μιᾶς ὥρας. Σ' ὄλο τὸ διάστημα βουβοί, μὲ
σκυφτὰ κεφάλια, καὶ καρδιές σφυχτές... Σὰ λυγμοὶ μᾶς ἐπνιγαν τὸ
λάργυγα καὶ μᾶς ἐκλείναν τὰ χεῖλια... Ἄμα γυρίσαμε, ἐβγάλε τὸ κα-
πέλλο του, μὲ κῆταξε κατὰματα—ψυχρὰ—ἀπελπισμένα—ἐσκυψε μοῦ
φίλησε τὸ χέρι, κ' οὔτε μιὰ λέξη! Κ' ἦταν ἡ τελευταία φορὰ! Τὸ
βράδυ ἔλαβα μιὰ σημείωση:—«Ὅτι φοβόμασταν συντελέστηκε! Εἶ-
μαστε δυὸ ξένοι. Γιατί; καὶ πῶς; Μυστήριον;—Μιὰ ἀπὸ κείνες τὶς
ἀνεπάντητες ἐσώτερες καταστροφές, ποῦ ἐρχονται, δὲ ξέρεις ἀπὸ
ποῦ, σαφῶνοντας μέσα ἀπ' τὴ ψυχὴ μας, ἕνα σωρὸ ὁμορφιῆς πολύ-
τιμες.

Φεύγω. Γιὰ τὶς διαβατάρεις ὥρες—μιᾶς ἀρρωστιάριχης ὁμορ-
φιᾶς—ποῦ περάσαμε μαζύ, νᾶσα εὐτυχισμένη».

Ἄμα τὴ διάβασα, σὰ ν' ἀνακουφίστηκα! Εἶχα ἀνάγκη μονα-
ξιάς καὶ γαλήνης. Κ' ἔφυγε στὴν ὥρα του!

Πέρασαν ὀκτὼ μῆνες. Προχθὲς τὸν εἶδα πάλι ἀνεπάντητα ἐδῶ.

Σέρνει κ' αὐτὸς τὴν ἀνικανοποίητὴ του περιέργεια ἀπὸ πολιτεία σὲ
πολιτεία. Ἐμαθα πῶς πῆρε ματρῆσσα τώρα, καπνίζει πίπα, καὶ πίνει
βίσκου...

XXIV

Φεύγω πάλι! Ὅλο φεύγω κ' ὄλο πάω... Δίχως τελειωμό...
κ' ἀδιάκοπα...

...Ἐχω κουραστεῖ. Δὲ μπορῶ ν' ἀλλάξω πειὰ, χῶρες—πολι-
τεῖες—ὄρανοὺς... ὅπου περῶ κ' ἀφίνω ἕνα κουρέλλι τῆς ζωῆς
μου... ὅσπου δὲ θὰ μείνῃ τίποτα...

...Εἶμαι μιὰ νεκρή! Ὅλα τᾶεῖδα... κ' ὅλα τᾶνοιωσα...
Τίποτα καινούριο δὲ μὲ καρτερεῖ... Οὔτε ἡ θύμηση δὲ μὲ συνο-
δεύει... Γιὰ ὅσους, πέρασα, κ' ἀγάπησα, μέρες-μῆνες, δὲν ὑπάρχω
πειὰ... Ἦρτε ἡ Λήθη!—Ἦρτε ἡ Λήθη!—Καὶ τὰ σάρωσε... τὰ
πάντα... δίχως λύπηση...

...Τί ἀφῆκα πίσω μου; Ποῦ χάραξα τὸν ἦσιο μου, καὶ τ'
αὐλάκι τῆς ὀριότητος μου; Τὴ ψυχὴ μου ποῦ τὴν ἀντιφέγγισα; Σὲ
σβυστὲς ψυχές! Σβυστὴ καὶ γώ! Κ' ἔμειναν τ' ἀποκαῖδια... καὶ
σωριάστηκαν οἱ στάχτες... κ' οἱ ὁμορφιῆς οἱ πεθαμμένες... Κ' ἦρτε ἡ
Λήθη!—Καὶ τὰ σάρωσε... Καὶ μᾶς σκόρπισε στοὺς τέσσερις ἀνέ-
μους... Κι' ὁμως ζοῦμε! Κ' ἐπιμένουμε νὰ ζοῦμε!...

...Κι' ὄλο φεύγω! Νὰ μείνω δὲ μπορῶ ποτὲ στὸ ἴδιο μέρος.
Πότε μ' ἀφορμῇ, πότε ἡ ἄλλη. Πότε κρύα—πότε ζέστες—πότε πλή-
ξη—πότε ἀνάγκη τῆς ψυχῆς... Κι' ὄλο φεύγω!

...ὦ! Καὶ νὰ μοροῦσα πειὰ... Νὰ πάω στὴν πατρίδα...
Καὶ νὰ στρωθῶ σὲ μιὰ γωνιά... Καὶ νὰ μὴ μετασαλέψω... Καὶ νᾶ-
ναι σὲ μιὰ κάμαρη βουβή... Μὲ ξέθωρα παλαιὰ καπέτα, ποῦ ἀκόμα
θὰ κρατοῦνε ἀποιωνώματα βημάτων... Καὶ σβυστὲς εἰκόνες, ὅπου
θ' ἀχνοτρέμῃ κάποιον ἀξεδιάλυτο μυστήριον... Καὶ βαθειοὺς καθρέφ-
τες γέφυκους, ποῦ θὰ καθρεφτίσαν μύριες ὁμορφιῆς ἀοίφνητες... Σὲ
μιὰ κάμαρη βουβή, ποῦ νὰ μὴν τὴν βροῖξῃ ὁ ἥλιος μὲ τὸ φῶς του
τὸ ἀμείλιχτο!... Καὶ νᾶνα μέσα κει ὄλ' ἀόριστα κ' ἀμίλητα... Καὶ
τὰ παραθύρια σφαιλιστὰ... Καὶ μιὰ λιγοθυμιὰ νὰ πιάσῃ τὴ ψυχὴ
μου... Καὶ νὰ μὴ μιλῶ... Νὰ μὴν ἀκούω τίποτα... Κι' οὔτε νὰ
πονῶ... οὔτε νὰ χαίρομαι... Σιγαλιὰ καὶ νύστα... Μόνο στὴ γωνιά
ν' ἀχνολάμπῃ ἡ φωτιά, γιὰ νὰ μὴν πολυκρυθῶ.—Τί κρύο!—Τί
κρύο!

...Ἄχ! Γιατί νὰ μὴν μποροῦμε νὰ κρατοῦμε τίποτα, ἀπ' τὴ
περασμένη μας νεκροζωή; Ἄχ! γιατί ἡ Λήθη—ἡ Λήθη!—ἡ Λήθη!
—νὰ μὴ νοιῶθῃ λύπηση καμιά... Οὔτε γιὰ τὶς κάποιες ὥρες π' ἀ-
πολάγαμε;—Τὶς βιαστικὲς καὶ διαβατάρεις... τὶς ἀγαπημένες ὥρες
π' ἀπολάγαμε;

...Καὶ μοῦ γνέφει... Νάτηνε! τί Λήθη! τί Λήθη—τί Λή-
θη!... Νὰ πᾶ νὰ κοιμηθῶ! Ἐναν ἕπνο δίχως ὄνειρα... Ὁρα μου
καλὴ! Κι' ὄρα σου καλὴ! Πάω νὰ κοιμηθῶ!

...Φεύγω κ' ὄλο φεύγω κ' ὄλο πάω...

ΑΓΩΝΕΣ

(ΗΜΕΡΑ ΠΡΩΤΗ)

Α

ὦ, γλυκὰ μάτια τῆς ζωῆς! σὰς ξαναβλέπω πάλι
 Στὸ δίσκο καὶ στὸ ἀκόντιο, στὸ δρόμο, καὶ στὴν πάλη.
 Ἦσαν ἐσεῖς ποὺ ἐγέμιζεν ἡ γῆ ἀπ' τὴν ὁμορφίαν σας,
 Ἄπ' τὰ χροσὰ τὰ ὄνειράτα κι' ἀπὸ τὰ μάρμαρά σας.

Κ' ἦσαν ἐσεῖς ποὺ ἐκάμετε σ' ἓνα μεγάλο αἰῶνα
 Στὴ Σαλαμίνα μιὰ ἄβυσσο, βουνὸ στὸ Μαραθῶνα.
 Κ' ἦσαν ἐσεῖς ποὺ ἐφέρατε στὴν οἰκουμένη πέρα
 Τὴν ἀντρεωμένην ὁμορφίαν μ' ἑλληνικὸν ἀγέρα.

Καὶ κουρασμένα ἐγύρευτε στῆς δόξας τὸ στεφάνι,
 Κι' ὅλος ὁ κόσμος νόμιζε πῶς εἶχετε πεθάνει.
 ὦ, γλυκὰ μάτια τῆς ζωῆς! σὰς ξαναβλέπω πάλι
 Στὸ δίσκο καὶ στὸ ἀκόντιο, στὸ δρόμο καὶ στὴν πάλη.

Β

Κι' ἀλήθεια ἦταν ὁ ἔπνος σας βαρὺς σὰν τοῦ Θανάτου!
 Ἄπ' τὰ ροδόπεια τὰ βουνὰ ὅλα εἶχαν γύρει κάτω
 Ἔως τὸ πῶ μικρότερο νησὶ τοῦ Αἰγαίου, τὴ Χάρκη.
 Ὅσων νὰ διάβη ἐπάνω τους ἡ στοργὴ ἢ γρη῏—ἢ Νάρκη.

Κ' οἱ Ἀθηναῖοι ἀπόκαμαν, κ' οἱ Θηβαῖοι, κ' οἱ Τεγεάτες.
 Καὶ στοῦ Ταύγετου τῆς πνοῆς λυγιόυνται οἱ Σπαρτιάτες.
 Κ' ἐκοιμηθῆκαν τὰ κορμὰ ποὺ κούρασαν οἱ ἄγωνες.
 Στοιὺς τίβους ποὺ χορτάρισαν, φυτρῶνουν ἢ ἀνεμῶνες.
 Καὶ τ' ἄγιο χῶμα σας πατοῦν Γαλάτες, Σκύθες, Οἰνοί.
 Τοῦ Δία ὁ θρόνος, θρόνυμα, σ' ἀθάνατο ἀκροβοῦνι.
 Δὲν γίνεταί πιά ἡ χαίτη του, τοῦ Ὀλύμπου τρανταχτήρι.
 Κι' ὁ κερανὸς του, στοῦ Χριστοῦ τὸ χέρι, θυμιατήρι!

Πᾶνε οἱ Θεοί! κ' ἡ ὁμορφιὴς μαζί τους ἢ Ὀλυμπύσιες.
 Ἡ Μοῦσες ἢ χορευτρίσες, κ' ἡ Νύφες ἢ περίσιες.

Θρηνολογεῖ τ' ἀθάνατο βουνὸ τὴν ἐρημίαν του.
 Καὶ γίνει, βόγγο ἀπελπισίαν, τὰ νεροβρόνταρά του.
 Κ' ἢ ἰτιὲς στῆς ἀκροποταμιῆς μέρα καὶ νύχτα ἐλαίαν
 Κι' ἂν ἐλαλοῦσαν ἢ πηγές, νεκρὸ τραγοῦδι ἐλέαν.

ὦ, πῶς πατάει τὰ λούλουδα τὸ σκυθικὸ ποδάρι!
 Καὶ πῶς χτυπάει ἀλύπητα τὸ βάρβαρο ἀξινάρι!
 Χτυπάει δεξιά, χτυπάει ζερβά, κ' ἐδῶ, κ' ἐπάνω καὶ ἴσια.
 ὦ, πῶς σφραδᾷει στὸ χτύπο του ἡ χάρις ἢ πεντελίσια!

Γ

Νύχτα βουβή! Νύχτα ψυχρή! Νύχτα γεμάτη φρίκη!
 Ἄχ, κρύψε μίαν τὸ παιδί κι' ἀκούω ποὺ σκοῦζουν λύκοι.
 Κι' ἀκούω τ' ἀγριοτροχάματα στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι.
 Κάποιες πηγαῖνουν, ποὺ θρηνοῦν, σὰν νὰ τὲς πᾶν στὸν Ἄδη.
 Κοπέλλες ποὺ χορεύανε στὸν κάμπο χέρι χέρι,
 Τῆς πᾶνε πίσω ἀπ' τ' ἄλογα δεμένους. Ποῦ; Ποιὸς ξέρει!
 Καὶ τὸ μονάκριβο παιδί κ' ἐκεῖνο εἶνε παρμένο.
 Τὸ πικραμμένο τὸ ψωμί τὸ διακουροζυμωμένο.
 Ποῦ ἢ κόρες σου, ἢ Ἀπελπισία κ' ἢ Πίκρα, ἔχουν ζυμώσει.
 Τρῶγε το, μίαν, τρῶγε το, ἕως ὅτου ξημερώσει

Δ

Ὅλοι λατρεύουν τὸν Θεὸ καθέναν ὅπως θέλει.
 Καὶ καίει τὸ μοσχολίβανο στὴ θεία μυσταγωγία.
 Μὰ ἐγώ, φτωχὸς προσκυνητῆς, τραβᾶω στὴν Ὀλυμπία.
 Καὶ προσκυνῶ τὴν ὁμορφίαν, τὴ θεία, τοῦ Πραξιτέλη.

Καὶ νά, τὰ πυκνοφύτευτα τὰ ὑψώματα, τὰ Κρόνια!
 Ποῦ ἐμέριαζα, γιὰ νάναιβῶ, τῆς λιγαριᾶς τὰ κλώνια.
 Τῆς Ὀλυμπίας τριγύρω μου εἶν' ἡ πανώρημα ἢ φύσι,
 Ποῦ ἀπόλαψα τῶν ἐμματιῶν τὸ ἀφάνταστο μεθύσι.

Εἶδα ποὺ σμίγει ὁ Κλάδαος μὲ τὸν Ἄλφειὸ τὸ βλάμη
 Ποῦ ὁ καῦμός σου, Ἀρέθουσα, τὸν ἔκανε ποτάμι.
 Ποῦ βγαίνει μέσ' ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ πάει κατὰ τὴ Δύσι.
 Σὰν ὄφις γιγαντόκορμος, ποὺ ὠϊμέ, ὅποιος τὸν πατήσει!

Καὶ δυτικά κι' ἄλλο βουνὸ τοῦ Κρόνιου ἀδερφάκι,
 Ποὺ ἀνθοῦν κ' ἐκεῖ ἢ ἀλιγαριές, κ' ἔχει ἓνα χωριουδάκι.
 Ποὺ στῆς ποδιές του τρέχουνε τρεῖς βούσες, τρεῖς Ναϊάδες.
 Πᾶν τὴν ἡμέρα ἢ κοπελιές τὴ νύχτα ἢ Ἀνεράδες.

Κ' εἶδα ἀπ' τοῦ Λία τὸ Ναὸ ὅ,τι ἔχει μείνει ἀκόμα
 Σὰν πεθαμμένον κόκκιλα, ποὺ βγάλανε ἀπ' τὸ χῶμα.
 Νὰ ἢ παλαιόστρα! Στὸ ἔμπασμα ὀλόφανο εἶναι σημάδι
 Ἡ γούρνα ἐτούτη, ἢ πέτρινη, ποὺ ἐβάζανε τὸ λάδι
 Ποὺ ἀλείφταν τὸ νεβρολαιμό, καὶ τ' ἀτσαλένια μέλη
 Για νὰ παλέβει τὸ κορμί, καὶ νὰ γλυστράει σὰ χέλι.

Σὰ στάμια ποὺ τὰ ἐθέρωσε κοψιμάριζο δρεπάνι
 Κ' ἔμεινε μόνο ἀπὸ τὴ γῆ δυὸ δάχτυλα κοτσάνι.
 Πληθὸς κολῶνες ἔμεναν σὲ ἕψο ὅσο ποὺ φτάνει,
 Για νὰ ὑψωθεῖ τὸ ἀγριάγκιθο νὰ πλέξει ἓνα στεφάνι.

Ἐδὼ ἢ μαρμαρόπορτες στὴ γῆ μισχωσμένες.
 Ἐκεῖ ὁ βοιμὸς τοῦ ὠραίου ναοῦ καὶ μυστηρίων ἀχράντων.
 Πέρα ἢ κολῶνες κοίττονται τοῦ μακροῦ ξαπλωμένες
 Σὰν νὰ τῆς γκρεμοβόλησε ἢ ὀργὴ ἐκατὸ γιγάντων.
 Καὶ δείχνεται τὸ πέρασμα τῆς ἀγριανεμοζᾶλης
 Πάνω στὸ γκέμισμα τῆς μιᾶς στὸ σπάσιμο τῆς ἄλλης.
 Κ' ἢ πεταλοῖδες ἀπ' τὴ μιὰ κολῶνα πᾶν στὴν ἄλλη,
 Ἀρχαίων ψυχές, ποὺ τριγυρνᾶν, μέσ' σὰ σβουμένα κάλλι.

E

Καὶ μὲ τῶν πόθων τὴ φωτιά, καὶ μὲ τοῦ νοῦ τὸ κορῖο,
 Πόσες φορὲς σ' ἐρώτησα, Ἐρημιά, μὰ ἐσὺ δὲν μοῦ εἶπες.
 Ποῦ τοῦ Φειδία τὸ γαλῆνὸ κι' Ὀλύμπιο μεγαλεῖο;
 Ποῦ τοῦ Λυσίππου ἢ Λεβεντιά; Καὶ ποῦ τοῦ Σκόπα ἢ Λύπης;
 Ὡ, ἢ ὀμορφιές, ἢ ἀσύγκριτες, στῆς ὄψης τῶν μαρμάρων!
 Ποιὸ χῶμα ἔχετε σάβανο; Ἡ ποιὰ νερὰ χειμάρρων;

Καὶ νᾶταν νὰ γενιόμουνα στὴν πρωτινὴν Ἑλλάδα!
 Νὰ ἰδῶ χορὸ ἀπολλώνιο, νὰ πᾶω σὲ βάζχον γλέντι.
 Καὶ ν' ἀκολουθοῦσα στῆς γιορτῆς κ' ἐγὼ μὲ μιὰ λαμπάδα.
 Νᾶγω ἀδερφετὴν Ὀμορφιά, τὸν Δημοκράτη ἀφέντη.
 Βάλ' τὰ στολίδια σου, Ἡγησώ, σὰ χέρια τὰ γραμμένα.
 Ἄχ, ἔτσι, ὡς ἔθαβαν ἐσᾶς, νὰ μ' ἔθαβαν κ' ἐμένα.

Στὸ Ἑραῖο ὄντας ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ, νὰ μελετήσω,
 Μ' ἐπῆρε ἢ φαντασία μου σὰ χρόνια ἐκείνα πίσω.
 Κ' εἶδα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἢ φυλές νὰ τρέχουν στὴ γιορτῆ τους
 Νὰ μπαίνουν μέσ' στὸ Στάδιο, τὸ ὑπέροχαλο, τὸ τέλειο.
 Τὰ γηρατεῖά μὲ τὸ ραβδί, τὰ νεῖατα μὲ τὸ γέλιο.
 Κι' ἀκολουθῶ δειλὰ δειλὰ καὶ πᾶω κ' ἐγὼ μαζὺ τους.

Θωρῶ ἢ κερκίδες ἢ ἀδειανές κ' οἱ θῶκοι ποὺ ἐγεμίζαν
 Καὶ τὰ καινουριοφόρετα ἱμάτια ποὺ θροῖζαν
 Καὶ τὸ κορμί μου ἀνατριχᾶ. Ὡ, τῶν ὠραίων ἢ φροῖη!
 Ὡ, μέτωπα ποὺ ἐφύλησεν ἢ Μαραθῶνια Νίκη!

Στοὺς πρώτους θῶκους κάθεται ἢ σειρὰ τῶν ἐπισήμων.
 Οἱ ἱερεῖς, οἱ δικασταί, κ' οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Δήμων.
 Τὸν Καλλικλέα ἐσύστηνε ὁ Φειδίας στὸν Πραξιτέλη.
 Κι' ὁ Μύρων ἀπ' τὸ θῶκο του χωριστὸμὸ τοὺς στέλλει.
 Σὲ ἄλλη κερκίδα ὁ Ἡρόδοτος κρατᾶει τὸν πατρὸς του
 Καὶ κᾶτι λέει στὸν Ὀλορο, θαρρῶ, γὰρ τὸν υἱὸ του.
 Τώρα φωνάζει ὁ κήρυκας στὸ πληθὸς νὰ προσέξουν
 Κι' ἀρχίζουν τ' ἀγωνίσματα. Ἐτοιμάζονται νὰ τρέξουν.

Καὶ νάτους. Τρέχουν οἱ δρομεῖς δρόμο χωρὶς ἐμπόδια,
 Ποὺ λὲς πὼς ἔχουν πέδιλα τὸν ἀνεμο σὰ πόδια.
 Δὲν πρόφτασαν τὰ μάτια μου καλὰ νὰ ἰδοῦν, πόσοι ἦσαν.
 Πότε στὸ τέρμα ἐφτάσανε, καὶ πότε ἔξεκινήσαν.
 Θάλεγα—ἂν ἦταν πιστευτὸ—καὶ γὰρ νὰ μ' ἐνοήσουν,
 Πὼς ἐφτάσαν στὸ τέρμα τοὺς προτοῦ νὰ ξεκινήσουν.

Για δὲς ἐκείνον πὼς πηδᾶ, τὸν ὄρεινὸ ἀκαρνᾶνα!
 Θαρρεῖς πὼς τὸν ἐγέννησεν ἀγριαλαφίνα μάνα.
 Μὰ ὁ Φάϊλλος τὸν ξεπέρασε κ' αὐτὸν εὐτὺς στὸ πρώτο.
 Χτυπάει τὰ πόδια στὸ Βορειᾶ, καὶ βρίσκεται στὸ Νότο.
 Θοροῦν ἐδῶ, θοροῦν κ' ἐκεῖ, τοῦ σάλτου του τ' ἀγνάμια.
 Παίρνουν τὸ μέτρο καὶ μετροῦν—πενήντα δυὸ ποδάρια!

Τώρα πετιοῦνται δυὸ κορμιὰ στοῦ στίβου τὸ στρωσίδι.
 Κ' οἱ ἑλλανοδίκες πλάϊ τους, γὰρ νὰ τοὺς κρῖνουν τρέχουν.
 Στέκουν αὐτοί. Κυτᾶζονται σὰ γάτα μὲ τὸ φίδι.
 Καὶ πιάνουνται κ' ἀφίνονται καὶ πιάσιμο δὲν ἔχουν.
 Ὁ ἓνας πέφτει μπροῦμόντα, μὰ βάζει τὸν ἀγκῶνα,
 Κι' ὁ ἄλλος ἀπὸ πᾶνω του, κ' οἱ δυὸ, σὰ μιὰ χελώνα.

Καὶ πάλι ὁ πρῶτος κατὰ γῆς κ' ὁ ἄλλος πιάνει ἀπ' ὄξω
Μὰ ὁ κατινὸς ἐκίρτωσε τὸ σῶμα του σὰν τόξο.
— «Ἐφάρμοστε» — οἱ φίλοι του κραῖζουν στὸν ἄλλο — «ἀκόμα,
Ἄκόμα λίγο γύρε τον, κ' ἔφραε ἢ ράχη χῶμα» —

Σὰν τὸ λιοντάρι, πὸν ὀρμάει στὸ βούβιαλο πὸν λάχει,
Μ' ἓνα γιγάντιο πήδημα τοῦ βροῖσεται στὴ ράχη.
Χώνει τὰ νύχια στὰ πλευρά, τὰ δόντια του στὸ σῆχι.
Καὶ φεύγει τὸ αἷμα σὰ νερὸ πὸν τρέχει ἀπ' τὴ χολέντρα.
Καὶ βόγγει ὁ ταῦρος καὶ χτυπᾷ τὰ κέρατα στὰ δέντρα.
Καὶ τίλλα ἀγρίμια τρέχουνε καὶ κρύβονται ὅπου τύχει.

Ἔτσι κ' ὁ παγκρατιαστής Τιμόδημος ἐχρίθη
Πάνω στὰ μοῦτρα τ' ἄλλοντοῦ πὸν ἀντίπαλός του ἐκλήθη.
Ὅπου χτυπιᾷ καὶ κάταγμα, ὅπου γροθιά καὶ λιῶμα.
Καὶ μένει ὀρθὸ τὸ Στάδιο μὲ τ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα!
Μ' ἂν εἶν' ὁ ἀγῶνας θάνατος στὸν ταῦρο ἢ στὸ λιοντάρι,
Ἐδῶ παλέβουν τὰ θεριά γιὰ μιᾶς ἐλιᾶς κλωνάρι.

Ἡ καταδίκη εἶνε βαρεῖα καὶ θάνατος ἢ ρήτρα.
Μὰ ἢ ἀρχόντισσα ἢ ροδίτισσα περνᾷ καταφρονήτρα.
Θέλει νὰ ἰδεῖ τὸν γίγαντα κ' ἐκείνη τὸν Διαγόρα
Ποῦ τὸν σηκώνουν νικηταὶ τὰ δυὸ παιδιὰ τους τόρα
Καὶ τοῦ Σταδίου ὁ ἀλαλαγμὸς ἀντιβοᾷ ὡς τὴ χώρα.
Κι' ὅλοι τοῦ κραῖζουν «πέθανε, ἢ τίς καλὴ σου εἶν' ὦρα».

ΣΤ

Κι' ἄς ἦταν, μέσ' στὸ Στάδιο, ὅπως μ' ἐσᾶς ἐζοῦσα,
Νᾶβλεπα ἀκόμη τ' ὄνειρο. Νὰ μὴ ξαναζυπνοῦσα.
Κι' ἂν ἢ ζωὴ μου στ' ὄνειρο ἐκαιοῦταν σὰ μιὰ φλοῦδα
Κ' ἐχάνουμον, τοὺς ὁμορφους ἐσᾶς θ' ἀκολουθοῦσα
Στὸν Ἄδη κ' ἂν πηγαίνατε. Ἡ κἂν θὰ τριγυρνοῦσα
Μαζύ σας, μέσ' στὰ ἐρείπια, κ' ἐγὼ — μιὰ πεταλοῦδα.

Μὰ ἐξύπνησα. Κ' ἐσβύστηξε ἢ ὠραία μου ὀπτασία.
Κ' εἶδα ξανά τὰ χῶσματα, τὴν τωρινὴ ἐρημία.
Καὶ μὲ τὸν πόνο στὴ ψυχὴ ἐκάθισα στὴν ἄκρη.
Κ' ἐσφόγγιζα τὰ μάτια μου πὸν πλημμυράει τὸ δάκρυ.

Καὶ τοῦ Κλαδάου τὸ φλοίσβημα πὸν πάει μὲ ἡσυχία
Μοῦ ἐφάνη μὲ τὸ κλάμα μου πῶς ἔκανε ἄρμονία.

Ἔγυρ' ὁ ἥλιος. Τὰ βουνὰ τὸ βράδυ ἀλλάζουν χροῶμα.
Μὰ κάτω ἐδῶ τριγύρω μου ξεψυχοφέγγει ἀκόμα.
Ἡ βραδυνόφωτη ἀντηλιά στῶν ἐρειπίων τὴν κόψι
Σὰν ἓνα ἀχνὸ χαμόγελο σὲ ὠραίου νεκροῦ τὴν ὄψι.
Κ' εἶπα μονάχα ἐδῶ στὴ γῆ, σ' ἐτοῦτο τὸ βασίλειο
Ἐχουν τὰ λείψανα χαρῆς, κ' ἔχουν κ' ἢ νύχτες ἥλιο.

Μὴ κλαῖς Κασταλία, θεῖα πηγὴ, κ' εἶνε γραφτὸ ἀπ' τῆς Μοῦρες
Νὰ ξανασιμίζουν ἢ ὁμορφιᾶς σ' ἐλληνικὸ γιορτάσι
Νὰ ξαναστήσουν τὸ χορὸ στὰ ἐλικώνια δάση
Κ' ἢ λιτανεῖες νὰ σέρνονται μὲ θύρσιδες καὶ λύρες.

Κι' ἂν πῆρε ὁ χάρος ἄλογο κ' ἐσύντριψε τὴ βάρκα,
Καὶ κουβαλάει τ' ἀσκέρι του καβάλλα πρὸς τὸ δεῖλι.
Οἱ ἄλλοι Θεοὶ δὲ στέργουνε τὸ φῶς ἀπ' τὸ καντήλι.
Θέλουν καπνὸ νὰ μυριστοῦν ἀπὸ καμένη σάρκα.

Θέλουν τὴν Ἥβη νὰ κερνᾷ στὸ Ὀλύμπιο τους μεθύσι.
Κι' ἀπ' τῆς κορφῆς τοῦ Παρνασσοῦ, ἢ ἀπ' τοὺς γυαλοὺς τῆς Λήλου
Πάλι θάρτεῖ ὁ Ἀπόλλωνας τὴ λύρα ν' ἄρμονίσει
Κάποιου μεγάλου Σοφοκλῆ κάποιου καινούριου Αἰσχύλου.

Κι' ἂν ἐκατάντησε ὁ ναὸς νὰ γίνεῖ ἐρημοκλήσι
Ποῦχει τὴ Λήθη καλογριά τὴ δεκοχτούρα ψάλλι.
Μὰ ἢ ἀγριελητὰ δὲν ἔπαψε νάνθίξει μέσ' στὴν Ἄλλι
Νὰ καρτεράει τὰ μέτωπα νὰ τὰ ξαναστολίσει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

Α Δ Ω Ν Η Σ

Θηρῶν καὶ κλίω τὸν Ἄδωνι τοῦ ἐπιθεῖν ! Ὁ κλάτε
Ἄδωνι καὶ ἄς μὴ προδοῖν τὰ δάκρυα μᾶς καὶ λυθῶσιν

Τὰ πάλιν τοῦ ἐπεριδεῖσθαι τὸ ἀγαπῆτο κερᾶν,
Σὲ δὲα τὰ χροῖα, ὡ δακρυτῆ, ὡ εἶν ἠλπιεῖν ὄνα,

Συνερόφιστος καὶ μὲτα τοῦ τῆ ἠλπίη σου καὶ κρῖζε

«Ἦθευε ὁ Ἄδωνις ἢ εἴη, καὶ ὡς τοῦ καὶ ἠμπούησεν
Τὸ μῆλλος οὐ ἐπέσσε ἢ φημὶν τοῦ καὶ ἢ Μοῖρα

Τὰ τὴν αἰωνιότητα οὐ εἶναι ἴζος καὶ φῶς.»

II

Ἦθ' εἶπον, ὡ παυροδύναμη ἠρτίκα, ὄταν ἐκείνος
Ἐλάγηται ! Ὅταν ἕκαστος τὸ γυνὸ σου τὸ ἄγριο βέλος,

Ἦθ' εἶται ὄταν ὁ Ἄδωνις ἐπιθεῖν : Μὲ ἠάτια

Ἦρθόβητα καὶ ἀνήμερα ὡ ἴζος, τοῦ ἀκροημιέοντων

Στὸν Παρθένου τῆς κἀθόταν τοῦ κείτοιο ἢ ἀλαφρίαν

Ἐδοξεῖν ἀνατολῆν ἕξάναρθε ἐπιμεῖνες

Τῆς μελῶδες, ὄνα τοῦ ἀνθῶς ὄταν ἀνιμαίωσιν τῆρο

Τὸ κερῖβητο τὸ κερῖμ, εἶναι ὄμου τοῦ θύατοιο

Τὸ εἶδος ἀγοστόλῃζε καὶ ἀκροβῆ τοῦ ἐξῶσιν.

III

Ὁ, κλάτε γὰρ τὸν Ἄδωνι τοῦ ἐπιθεῖν, ὡ κλάτε !
Ὀλίμητι μᾶνα, ὡ ἕσπρησε καὶ κλάμε τοῦ, ὡ εἶπαι !
Κι οἴη γὰρ ! Τὰ ὄβρε τα σπῆ φλόγεσθι τῆρη, τοῦ

Τὰ κενεῖα σου δάκρυα καὶ ὄμου ἢ ἐκείνοιο βῆτα

Καθῖα σου τὴν ἀσώμασθι ὡ ἀπεγαύετο ἔπαι.

Τὸ ἐκείνοιο μᾶσμε καὶ πᾶρ ἐκεί, ὄθε κενεῖβητοιο

Πῶς ὁ ἀνυθῶσιν καὶ φῶδα τὰ ἐδοξεῖν βῆτη

Τὸ κλάμα τοῦ ὄτο ζῶταιο καὶ ἐκείθερο ἀπέσ.

Ὁ Χάρος τῶδε γέρεται τὴν ἀφῶν φῶνι τοῦ
Καὶ ἀνυκῆται ἢ τὴν ἀελακτοῖα μᾶς.

IV

Πᾶσον ἠοσιεῖα ἄτ' τὰ κλάματα κλάμε καὶ πᾶσα κλάμε !
Μοιρολόγια, Ὀδῶναι.

V

Ἦθευε ὁ νεῖος τοῦ ἐκκετεῖν ἀβύτατο θυμῶ,
Ὅταν ὁ ἐκτεβρογλωσῆτος, ὁ σκῆλῶς, ὁ ἱεῖσος
Προδοτατοῖν τῆς ζωῆς τοῦ τῆ δόξα καὶ ζῆλοῦσιν
Με ἀμῆμασθῆ κα ἀκόλασθῆ κομῆτι. Κι ὁ νεῖος ἐδῖβη
Ἀργομῆτος κα ἀβελαστοςτοῦ θῆατοιο τὸν κῶφο.

Με τὸ λαμπερὸ τὸ κερῖμα τοῦ ἀκόμη βυλῆται

Στῆ γῆν ἀπᾶνω. Καὶ εἶναι ὁ γυνὸ ὁ ἱεῖτος τοῦ φῶτος.

VI

Πᾶσον ἠοσιεῖα ἄτ' τὰ κλάματα, κλάμε καὶ ἕνακλάμε !
Σὲ τῆρο εἶναι σῆμειο λαμπερῶν ὄλοι δὲν ἀνερῶσιν.
Καὶ ὄμοι κενεῖσιν τοῦ ἐβῆσθῶν κα ὡ κλάειν ἐβῆσθῶσιν
Εἶπαι, καὶ ὡ ἄβητοι τοῦ φῶτος κα ἄς εἶναι τῆροια νῶστα

Τὸν ζῶσιν, τοῦ ὡ ἴλοι ζῶσιν καὶ ἐβῆσθῶσιν ὡ λαμπεροῖ.

Καὶ ἄλλοι κλάειν λαμπεροῖσθῶσιν ἄτ' τῆ μᾶνα τοῦ ἀβῆσθῶσιν

Τῆ φῶσθῆ καὶ ἢ τοῦ θῆοι τῆ βῶναζῆσθῶσιν

Βυθῖσθῶσιν καὶ ἐβῆσθῶσιν ἀναμῆσθῶσιν τοῦσ

Καὶ κῆτοιο ἀκόμη ζῶσιν εἶναι καὶ ἀκκαβῆσθῶ τὸ δῶσιν

Ἀμφαλοῖσθῶσιν τοῦ ὄθῆσθῶσιν μῆσθῶσιν ἢ κῶσθῶσιν

VII

Καὶ τῶδε ὄν ὁ ἀεβῆσθῶσιν μᾶς καὶ ἀγῆσθῶσιν ἐξῶσθῆ
Καὶ τῆς ἀρῶσθῶσιν σου ὁ γυνὸς μῆλασθῶσιν καὶ ἀνθῶς
Ἄγῶς, τοῦ ἀεῖσθῶσιν ἢ ἠλπίσθῆ καὶ τὸν φῶσθῶσιν ἢ κῶσθῆ
Καὶ τῆσθῶσιν τοῦ ἀντῆσθῶσιν ἢ δῶσθῶσιν τῆς ἀγῆσθῶσιν.
Πᾶσον ἠοσιεῖα καὶ ἕνακλάμε, ὡ κλάμε !
Στεγῆσθῶσιν ἕσθῶσιν ἀκόμῆσθῶσιν καὶ ἢ κλάειν ἀγῆσθῶσιν.

Ὁ ἀνθῶς, ὄνοῦ τὰ φῶσθῶσιν τοῦ μᾶσθῶσιν καὶ ἐβῆσθῶσιν

Στὸ ἠοσιεῖα τοῦ τῶσθῶσιν γὰρ κῶσθῶσιν καὶ ἀνθῶσιν

Εἶπαι ἐσθῶσιν, κα ἀνυκῆσθῶσιν ὁ κῶσθῶσιν—ἢ τῶσθῶσιν

VIII

Στῆ ζωῆσθῶσιν ὄθε ὁ θῆατοιο βυθῶσθῶσιν κῶσθῶσιν
Σὲ μᾶσθῶσιν καὶ πᾶσθῶσιν τὴν ἀζῶσθῶσιν ἀβῆσθῶσιν τοῦ,
Ἦθ' ὄθε καὶ ἐπῆσθῶσιν ἢ τῆσθῶσιν καὶ πᾶσθῶσιν τῶσθῶσιν !
Τὰ τὴν αἰωνιότητα εἶπαι τῶσθῶσιν. Διάβῶ, ὡ διάβῶ !
Βῆσθῶσιν, εἶναι ὁ θῶσθῶσιν τῶσθῶσιν τοῦ ἀκόμῆσθῶσιν καὶ εἶπαι
Τῆς γῶσθῶσιν ἱτακῆσθῶσιν ἢεῖσθῶσιν, καὶ εἶναι ἀκόμῆσθῶσιν
Πᾶσθῶσιν ὄθε ὡ τῶσθῶσιν ἀνθῶσιν. Μῆ τὸν ἕσθῶσιν. Τῆσθῶσιν
Ἀποκῶσθῶσιν τῆ βῶσθῶσιν γῶσθῶσιν τὴν αἰωνία
Καὶ ἠοσιεῖα καὶ κλάμε κῶσθῶσιν.

VIII

Δὲ θὰ ξυπνήσει πλέον ποτέ, ὦ ποτέ πλέον. Στὸ δῶμα
Τὸ λυκόφωτο
Τοῦ λευκοῦ θανάτου ἔρχεται κι ἀπλώνεται ἡ σιὰ
Κι ἀόρατος ὁ χαλασμός προσμένει ἀπὸ τὴ θύρα
Γιὰ νὰ χαράξει τὸ στερνὸ τὸ δρόμο στὰ σκοτάδια
Τῆς κατοικίας του. Ὁ πεινασμένος αἰῶνια κἀθεται
Ἄλλὰ ἡ συμπῶνια ἢ καὶ τὸ δέος γλυκαίνουν τὴ γλωμῆ
Μανία του, κι ἀπόδειλος δὲ στέργει γιὰ νὰ γγίξει
Τῆς λείας του τὴν ὁμορφιά, ὡς πού σκοτάδια ἢ ὁ νόμος
Τῆς ἀλλαγῆς θὰ σύρουνε στὸν ἕπνο του ἀπὸ πάνω
Τὸν πέπλο τὸ θανατερό.

IX

Ἦ κλαυτε γιὰ τὸν Ἄδωνη!—Τὰ γλίγορα ὄνειρά του
Οἱ ποδοφτέρουγοι ἄγγελοι, τῆς σκέψης του κοπάδια,
Ποῦ τᾶβουσε στὶς ζωντανές πνοές τοῦ πνεύματός του
Καὶ τὴν ἀγάπη τᾶμαθε πού εἶταν ἡ μουσικὴ τους,
Ἦ δὲν πλανιῶνται πλέον ποτὲ ἀπὸ ἓνα πνεῦμα σὲ ἄλλο,
Ἦ δὲν πλανιῶνται, ἀλλὰ ἔπεσαν ὅθε ἐπρωτοπηγάσαν.
Καὶ γύρω ἀπὸ τὴν κρῦα καρδιά τὴ Μοίρα τους θὰ κλαῖνε.
Γιατί ὕστερα ἀπὸ τὸν τερνὸ τὸν πόνο τους ποτὲ
Δὲ θὰ ἠμπορέσουνε νὰ βροῦν καὶ πάλι τὴ φρολή τους.

X

Καὶ κάποια μὲ τρεμουλιαστά χέρια τὸ κρῦο κεφάλι
Ἄδράχνει, καὶ ἀνεμίζει τὸν φτερά μὲ φεγγαρίσια
Καὶ λέει. Πῶς ἡ ἐλπίδα μας, ἡ θλίψη μας, ἡ ἀγάπη
Δὲν ἔσβυσε; Στὶς μεταξένιες οὐγίες τῶν ματιῶν του
Τὸ λαμπρὸ δάκρυ φαίνεται, πού ἓνα ὄνειρο ἀπ' τὸ νοῦ του
Ράντισε. Χαμένε Ἄγγελε δυσμένεο Παραδείσου!
Δὲν ἔνοιωσε ὅτι ἐδάκρυσε τὸ δάκρυ τῆς, γιατί
Χωρὶς σημάδι ἐλύθηκε, σάν τοῦ συγγένου ἀχνό
Ποῦ ἀναδακρεῖ βροχοῦλα.

XI

Κάποια ἀπὸ στάμνα διάφανη ἀστέρινης δροσιάς
Ἔλουε ὡσάν σὲ βάλσαμα τὰ φωτεινά του μέλη,
Ἄλλη τοὺς πλούσιους βόστρυχους ἐσκόρπαι σὲ στεφάνια
Ἄπάνω του, σὰ διάδημα, πού ἀντὶς μαργαριτάρια
Κροῦσταλλα δάκρυα ἐστόλιζαν* κι ἄλλη μέσα στὴ θλίψη
Νὰ σπάσει τόξο ἐβούλοταν, τὰ φτερωτὰ σουραῦλια,
Τὶ ἤθελε μεγαλεῖτερο χαμὸ γιὰ νὰ προλάβει

Μιά πού εἶταν πλέον ἀδύνατη. Καὶ ἐμάργωσε τὴ φλόγα
Στὸ παγερό του μάγουλο.

XII

Ἄλλη λαμπρότη ἐφτέρωνε πεταλουδιά στὸ στόμα,
Στὸ στόμα του ὅθε ἀνοίγοταν ἡ ἀγγελικὴ του ἀνάσα
Καὶ τοῦδινε τὴ δύναμη νὰ διαπερνᾷ τὸν νοῦ
Καὶ νὰ διαβαίνει στὴν καρδιά πού ἀνάρτερε βαθειά
Μὲ ἀστράματα καὶ μουσικὴ. Καὶ ἔσβυσε ὁ κρῦος ὁ χάρος
Στὰ παγωμένα χεῖλια του τὰ ὀλοτέρπνα του χάρια,
Καὶ ὡς τὸ νεκρομελλάμενο μετέωρο φεγγαρίσια
Ἄχραν ἀφίνει καὶ ἡ κρυερὴ τὸ ἀπονεκρώνει ἡ νύχτα,
Ἦ ὅμοια στὰ μέλη τὰ γλωμῆ περνᾷ βαθειά καὶ σβύνει.

XIII

Κι ἄλλες ἔρχονται Ἐπιθυμίες, Λατρειές καὶ φτερωτές
Πίστες, καὶ οἱ ἀχνολέπλωτες οἱ Εἴμαρμένες φτάνουνε,
Σκοτάδια καὶ λαμπρότητες καὶ ἐνσάρκωσες ἱερές
Σὲ φαντασίες λυκόφωτου, σ' ἐλπίδες καὶ σὲ φόβους.
Καὶ ἡ θλίψη μὲ τῶν στεναγμῶν τὴ θλιβερὴ φωλή.
Ἄπὸ τὰ δάκρυά τῆς τυφλὴ καὶ ἡ Ἠδονὴ προβαίνει
Καὶ ἀπὸ τοῦ χαμογέλιου τῆς τὰ φέγγη ὀδηγημένη
Ἄντις γιὰ μάτια ξεψυχᾷ σὲ μιὰ πομπὴ γαλήνια,
Τὴ θλιβερὴ πού φαίνεται πομπὴ σὰ λιτανεῖα
Ἦμίχλης σὲ φθινόπωρον μιὰ ρηματιά.

XIV

Τὸ καθετὶ πού ἀγάπησε κι ἀνάγλυψε στὴ σκέψη,
Σὲ σχῆμα, σὲ τερνὸν ἠχό, σὲ ἀπόχρωση ἢ εὐωδιά
Μοιρολογεῖ τὸν Ἄδωνη* καὶ ἀναζητᾷ ἡ Αὐγὴ
Τὸ βορινὸ παλάτι τῆς μὲ κόμη ἀναλημένη,
Βρεγμένη ἀπὸ τὰ δάκρυα πού θὰ ἔρριναν τὴ γῆ—
Σκοτεινᾷσε τὰ ἀέρια τὰ μάτια τῆς ἡμέρας.
Μακρῶθε ἡ μελαγχολικὴ βροντὴ θρηνεῖ, καὶ ἀχνός
Ἦ Ὁ Ὠκεανὸς σὲ ἀνήσυχο βαρὺν πλαγιάζει βύθο
Καὶ οἱ ἄγριοι ἀνέμοι ἀνατετοῦν στὸ φόβο τους καὶ κλαῖνε

XVI*

Ἄγριψε ἡ θλίψη καὶ τὴ νεῖα τὴν ἀνοιξὴ ἀκόμη
Τὰ φουντωμένα ἀπόρριξε μπουμπουκία τῆς στὴ γῆ,

*) Ἄπὸ παραδρομὴ βέβαια ὁ μεταφραστὴς παράτησε ὀλόκληρη τὴ στροφὴ XV. Γιατί στὸ χειρόγραφο του δὲν ὑπάρχει μεταφρασμένη καὶ ἀπὸ τὴ στροφὴ XIV πηδαίει στὴ XVI.

Σὰ νὰ εἶτανε φθινόπωρο καὶ τὰ μπουμπούκια φύλλα.
Σὰν ἡ χαρὰ τῆς ἔσβυσε, γιὰ ποιὸν νὰ ἀναξυπνήσει
Θλιμμένο χρόνο; Ὁ Ὑάκινθος δὲν εἶταν μὲ τὸ Φοῖβο,
Ὅτε καὶ ὁ ὠραῖος Νάρκισσος στὸν ἴδιον ἑαυτό του
Ἦσον ἐσύ, γλυκὲ Ἄδωνη, καὶ γιὰ τοὺς δυὸ τους εἴσων
Ἀγαπημένος.
Στέκουν ἀγνοὶ καὶ ἀσάλευτοι στὸ πλάι ἀπ' τοῦ συντρόφου
Τῆς νεότητος τὸ ἀγνὸ λείψανο, μὲ τὴ δροσιὰ πού δάκρυα
Ἔγινε. Μύρο γιὰ νὰ ἀναστενάξει ἡ μαύρη θλίψη.

XVII

Τὸ ἀδερφικό στὸ πνεῦμα σου, τὸ μοναχὸ τ' ἀηδόνι,
Τὸ σύντροφό του δὲ θρηνεῖ μὲ τέτοια μελωδία
Στὸν πόνο, οὔτε καὶ ὁ ἀετὸς πού σὰν ἐσὲ ἀνεβαίνει
Στὸν οὐρανὸ καὶ δύνεται τῆ νεότητὸς του νὰ θρέφει
Τῆ δυνατὴ μὲ αὐγὴ τοῦ ἡλιοῦ τ' ἀσκότιδα παλάτια,
Δὲ θλίβεται ὅταν φτεραζάει καὶ στὴ φωλιὰ τὴν ἄδεια
Δὲν ἀνακράζει ὀλόγυρα σάμπως ἡ Ἀλβιὼνα
Πενθεῖ γιὰ σένα. Εἶθε τοῦ Κἀη ἡ κατάρα νὰ ξεσπάσει
Στὴν κεφαλὴ πού ἐπλήγωσε τ' ὄψωα σου ἐσὲ τὰ στήθια
Καὶ ἐτρόμαξε τὴν πάναγνη ψυχὴν ὅπου εἶχε ζήσει
Στὴ γήινη φωλιὰ τῆς.

XVIII

Ἄλλοιμονο! ἦρθε καὶ ἔφυγε καὶ πάλι ἡ χειμωνιά,
Μὰ ἡ θλίψη μὲ γυρίσματα πλήθια καὶ μὲ τὸ χρόνο
Γυρίζει. Οἱ ἀνέμοι, οἱ ρεματιῆς τὸν τόνο ξανανειώνουν
Χαρούμενο καὶ οἱ μέλισσες, μερμήγγια, χελιδόνια
Ξαγαφαινόνται. Νέοι ἀνθοὶ καὶ φύλλα θὰ στολίσουν
Τοῦ πεθαμένου τοῦ καιροῦ· πουλάκια ἐρωτεμένα
Τώρα ταιριαζοῦν πλέκοντας στὶς φράγιες τὶς φωλιὰς τους
Μὲ βροῦα, καὶ στ' ἀγριόβαρα ἢ στὶς ξανθὲς πεδιάδες.
Τὸ χρυσὸ φεῖδι, ἡ πράσινη γουστέρα, ὡσὰν τὶς φλόγες
Τὶς ἔπιαστες, τώρα ξυπνοῦν στὴ νεκροφάνεια τους.

XIX

Στὰ δάση καὶ στὶς ρεματιῆς, στοὺς λόφους, στὶς πεδιάδες
Καὶ στὸν Ὀκεανὸ ἡ ζωὴ ἀπ' τὴν καρδιὰ τῆς γῆς
Ξεσπάει σὸν πάντα μὲ ἀλλαγὴ καὶ κίνηση ἀπ' τοῦ κόσμου
Τὴν παναιώνια τὴν αὐγὴ, πού πρώτη ἀρχὴ ὁ Θεὸς
Τὸ Χάος αἶγασε· ἀγνὸ φῶς οἱ λύχνοι τ' οὐρανοῦ
Ξεχίνουν καὶ βυθίζονται στὸ ρεῦμα τους. Καὶ ὅλα
Τὰ χαμηλὰ λαχανιαστά ἱερὰ διψοῦν τὴ δίψα
Τῆς ζωῆς. Διαχύνονται καὶ σπαταλοῦν σὲ ἀγάπη
Χαρά, ὁμορφιά τῆς δυνάμεις ὅπου ἔχει ξανανειώσει.

XX

Τὸ λεπρὸ πτώμα ἂν ἀγγιχτεῖ ἀπ' τὸ λαμπρὸ αὐτὸ πνεῦμα
Σὲ λούλουδα θ' ἀναδοθεῖ εὐγενικαῖς πνοῆς.
Ἦσάν ἐναόρκωση, ἀστεριῶν ὅταν ἡ θεία λαμπρότη
Σὲ μύρον ἀναδίνεται καὶ φέγγουν τοῦ θανάτου
Καὶ τὸ φαιδρὸν ἀναγελοῦν σκουλήκι ὅπου ξυπνᾷ
Μέσα στὸν τάφο. Τίποτε δὲ θὰ πεθάνει ἀπὸ ὁ τι
Γνωρίσαμε. Μόνος αὐτὸς πού ξέρει θὰ εἶναι ὡσάν
Σπαθὶ πού σβύνεται καὶ πρὶν ἡ θήκη ἀναλωθεῖ
Ἄπὸ τυφλὸ ἀστραπέλεκα; Τέτοιο ἔνα πλάσμα λάμπει
Γιὰ μὰ στιγμὴ καὶ χάνεται σὲ κρυερὴ γαλήνη.

XXI

Ἦμέ, καὶ ὁ τι ἀγαπήσαμε ἀπὸ κείνον θ' ἀπομείνει
Ἐξὸν ἀπὸ τὴ θλίψη μας, ὡσὰν νὰ μὴν ἐξοῦσε.
Καὶ ἡ ἴδια ἡ θλίψη εἶναι θνητὴ! Ἄλλοιμονο σὲ ἐμέ!
Εἶμαστε ποῦθε καὶ γιατί; καὶ ποιᾶς σκηνῆς θεατρῶν,
Ἦ θεατῆς; Ἀσημαντοὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ
Σμίγουν στὸ θάνατο ὁμοιαστά, ὅπου δανεῖζει τὸ ὁ τι
Ἦ ζωὴ τῆς πρέπει νὰ χρωστᾷ. Καὶ ὅσο οἱ οὐρανοὶ
Γαλάζιοι στέκουν, πράσινες ὅσο εἶναι οἱ πεδιάδες
Τὴ νύχτα φέρνει ὁ δειλινὸς καὶ ἡ νύχτα τὴν αὐγὴ.
Καὶ ὁ μῆνας μῆναν ἀκλουθᾷ μὲ θλίψη, ὅμοια ὁ χρόνος
Μὲ πόνο χρόνο ἀναξυπνᾷ.

XXII

Δὲ θὰ ξυπνήσει πλέον ποτὲ, ὁ ποτὲ πλέον.
«Ξόπανα ἐσύ» ἐφώναζεν ἡ Δυστυχία, «ὦ Μάννα,
Ξόπανα ἀρφανὴ ἀπ' τὸν ἔπνο σου καὶ γιάτρεψε τὸν πόνο
Μέσα στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς, πού πλήθια ἔχει περηάνεια
Καὶ ἀπὸ ἐκείνου, μὲ δάκρυα καὶ μ' ἀνυστεναγμοὺς.»
Τὰ ὄνειρα ὅλα πού θὰ ἴδουν τῆς Οὐρανίας τὰ μάτια
Καὶ κάθε ἠχὸ, σάν τ' ἀδερφοῦ κρατιέται τὸ τραγοῦδι
Σὲ μὰ σιωπὴ ἀγία ἀνάκραζε· «Ξόπανα!» ὡσὰν μὰ σκέψη
Γοργὴ καὶ ἀπὸ τὴ θύμηση κεντρατὴ ὡσὰν φειδίδια
Πηγάζει καὶ ἡ λαμπρότητα ἡ πεσμένη ἀπ' τὴν ἀμβρόσια
Γαλήνη τῆς.

XXIII

Σηκώνεται ὡς φθινοπωρινὴ μὰ νύχτα πού προβάλλει
Σ' ἀνατολὴ καὶ ἀκολουθεῖ τὴ χρυσὴ ἡμέραν ἄγρια

Με αιώνια φτερά.

Και ως φάντασμα που άφησε τον τάφο, άπαρτωτώντας
Τη γη ένα λείψανο. Όμοιαστά την Ούρανια με θάμπος
Ή θλίψη, ο φόβος τάραξαν κ' εξύπνησαν μαζί.
Όλα στη θλίψη εντύθησαν ώσαν μιάν άτμοσφαιρα
Με όμίχλη άνατρικύμιστη, και έτσι την παρασέρνει
Στό δρόμο της, στό θλιβερόν οθε εκουτόταν τόπον
Ό "Αδωνης.

XXIV

Έξω από τόν Παράδεισο τόν ιερό της τρέχει
Πεδιάδες, χώρες πλέον τραχνές σε άτσάλωμα ή στουρνάρι
Και από καρδιές ανθρώπινες, όπου στό βάδισμα της
Τό άνάερο δέν έφηναν, πληγώνοντας τό πόδια
Τά άθώρητα και τρυφερά οθε κι αν έλατοΰσαν
Κ' οί γλώσσες οί φαρμακερές, οί σκέψες όπου σφάζουν
Ξεσκίζουντή γλυκειά μορφή, τί δε μπορεί νά διώξουν
Και πού τό αίμα τό ιερό ώσαν τά νέα τά δάκρυα
Του Μάη με άμάραντους άνθους στολίζει άνάριο δρόμο.

XXV

Στό νεκροθάλαμο ή ντροπή ξάφνου τό χάρο άγγίζει,
Στό θώρι αυτής της ζωντανής της δύναμης δειλιάζει,
Λες και θα σβύσει και έρχεται ή άναπνοή στα χείλη.
Άστραποφέγγει της ζωής τό φως στα θεία του μέλη
Όπου ήταν λίγο πριν χαρά της τρισαγατημένη.
«Έτσι έρημη και σκοτεινή, χωρίς παρηγορία
Νά μη με αφήσεις, σά νυχτιάν άνάστηρη που αφίνει
Βουβή άστραπή.» Έφώναξεν ή Ούρανια. Ό πόνος
Έξύπνησε τό θάνατο. Κ' εϋθύς άνασηχώθη
Χαμογελώντας κι άδραξε τη μάταια της έλπιδα.

XXVI

«Στάσου άκόμη λίγο! Μίλησέ μου άκόμη μιá φορά.
Φίλησέ με τόσο, όσο ένα φιλι μπορεί νά ζήσει.
Μές τό άκαρδο τό στήθος μου, στον άναμμένο νοΰμου,
Αυτός σου ο λόγος, τό φιλι, στό πλέον πικρό θρεμμένα
Θυμητικό, ολοζώντανα πάνω από κάθε σκέψη
Θά ζήσουν τώρα πιο πολύ, σάρκα στην ύπαρξή μου,
Τώρα που σύ μου πέθανες, ω "Αδωνη γλυκέ μου.
Πως θα άλλαξα τη θέση μου μ' εκείνη τη δική σου!
Μά ο χρόνος με άλυσσόδεσε και δέν μπορώ νά φύγω!

XXVII*

"Ω ευγενικό παιδί, όμορφο όπως είσouvα, γιατί άφησες τάνθρώπινα τά
πολυπατημένα μονοπάτια τόσο γλίωρα, με αδύναμα χέρια, μά δυνατή καρδιά
κ' έπίγες παράτολμα κατά τόν άγριο δράκοντα μέσα στη σπηλιά του; Χω-
ρίς υπεράσπιση, όπως είσouvα, ω που είτανε τότε ή Σοφία, ή φωτεινή ά-
σπίδα (καθρεφτερή) ή περιφρόνηση που είναι κοντάρι; "Η αν είχες περι-
μένει ολόγιομο τόν κύκλο, όταν τό πνεΰμα σου θα είχε γιομίσει τη μισο-
φέγγαρη σφαιρα, τά τέρατα της έρημιás της ζωής θα πετοΰσαν από σιμά
σου σαν αλάφια.

XXVIII

"Ω οί κοπαδιαστοί λύκοι τολμηροί μόνο ν' ακολουθούν' τά άπαίσια κορά-
κια που ακουζοθορυβούν (κλαγγάζουν) πάνω από τους πεθαμένους' οί γύπες
που είναι πιστοί στοΰ κατακτητή τη σημαία, που τρώνε οθε πριν ή κατα-
στροφή έχει φάει, και που από τις φτεροΰγες τους σταλάζει τό μόλεμα' πως
έφηναν όταν σαν τόν Άπόλλωνα από τό χρυσό του τόξο ο Πυθίας της έ-
ποχής ένα έριξε βέλος κ' έχαμογέλασε! — Οί χαλαστάδες δε γύρεψαν δεύτερο
χτύπημα και έσέρπαν στό υπερήφανα πόδια που τους κλωτσούσαν κυλισμέ-
νοι κάτω.

XXIX

«Ό ήλιος βγαίνει και τά έρπετά γεννοβολούν, δίνει κάθε έφήμερο έν-
τομο τότε περισυλλέγεται—μαζεΰεται στό θάνατο χωρίς αγωγή, και τάθάνατα
άστέρια ξεπνοΰνε πάλι. "Ετσι είναι στον κόσμο των ζώντων ανθρώπων' ένας
θεόμορφος, λευκός νοΰς ύφώνεται και στη χαρά του αφίνοντας έρημη τη
γη και πελώνοντας τόν ουρανό, και όταν κατεβαίνει, τά έντομοσμάρια που
άμυδρώνουν ή μοιράζονται τό φως, αφήνουν στα συγγενικά των φωτα τη
φριχτή (; λέξη δυσανάγνωστη) του πνεΰματος.»

XXX

"Ετσι έσώπασε. Και οί βουνήσιοι βοσκοί ήλθαν, τά στεφάνια τους ξερά,
τους μαγικούς μαντύες ξεσκισμένους. Ό Προσκυνητής της αιωνιότητας, που
ή Φήμη του άπάνω από τό ζωντανό κεφαλάκι του σαν Ούρανος σκύβει, νέο
μά αιώσιο μνημείο, ήλθε, σκεπάζοντας όλες τις άστραπές του τραγουδιού του
με τη θλίψη. Από έστειλε τόν γλυκύτατον ποιητή του πλέον θλη-
βερού της άδικου. Και ή άγάτη έμαθε τη Λύπη νά πέφτει σαν μουσική από
τη γλώσσα της.

ΑΠΟ Τ' ΑΓΓΛΙΚΑ ΤΟΥ
ΣΠΗΛΙΟΥ ΠΑΣΠΑΓΙΑΝΝΗ

*) "Ως τη στροφή αυτή φτάνει ή έμμετρο μετάφραση. Άκολουθούν
άκόμη στο πεζό πρόχειρα σχεδιάσματα τεσσάρων άκόμη στροφών. Και έ-
πειτα παύει.

κ. π.

Π Ο Θ Ο Σ

ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΟ ΑΠΟ ΜΙΑΝ
ΕΙΚΟΝΑ ΠΡΟΡΑΦΗΑΙΚΗ

Ἡ γυναῖκα δὲν εἶμαι πιά ἡ παλιὰ
Ποῦ ἔκρυβε μέσ' τὰ χέρια τῆ μορφῆ της
Γιὰ νὰ σοῦ πῆ λογάκια ἐρωτικά
Μὲ τὴ γλυκότερη φωνή της.

Γιατὶ μιὰ νύχτα ὁ Πόθος, μιὰ βουβὴ νυχτιὰ
Ἐφοῦ μὲ φίλησε σφιχτά στὸ στόμα,
Μοῦ μίλησε γιὰ κάποια μυστικά
Ποῦ ὡς τὰ θυμάμαι τρέμω ἀκόμα...

Καὶ τώρα ξετυλίγω καὶ πετῶ
Τὰ πέπλα ποῦ σκεπάζουν τὸ κορμί μου
Ἐλόγυμνη μπροστά σου θὰ σταθῶ
Κραιτώντας ὑπερήφανα τὴν κεφαλή μου.

Γιατ' εἶμαι ἀλήθεια ὠραία, κόττα τί μεριά!
Πῶς τρέμουνε καὶ λαχταροῦνε τ' ἀγγιγμά σου!
Καὶ τί ζεστά τὰ χεῖλια μου θὰ δίνουνε φιλιά,
Σὰ θὰ μὲ κλείσης μέσ' τὴν ἀγκαλιά σου!

Καὶ μπράτσα ἔχω φειδίσια καὶ γερά
Ποῦ ἔρχονται, ἰδέξ, νὰ σοῦ προσφέρουν
Γλυκοβελούδινα δινὸ στήθια ἐρωτικά
Ἴδια χλωμά τραντάφυλλα ποῦ τρεμογέρονουν...

Πᾶρε με, ψάξε με, σὲ καρτερῶ
Σὰν τ' ἀγιοκέρι λιώνεται ἡ ψυχὴ μου
Προσμένοντας τὸ φίλημά σου τὸ τρανὸ
Ποῦ θὰ τραντάξῃ πέρα ὡς πέρα τὸ κορμί μου!

Ἡ σάρκα σου στὴ σάρκα μου· δὲν φτάνει αὐτό,
Μιὰν ἡδονὴν ἀτέλειωτη ζητῶ ἀπὸ σένα
Τέτοια ποῦ ἀπὸ τὰ χέρια σου ν' ἀργοδιαβῶ
Στοῦ Χάροντα τὰ χέρια τ' ἀπλωμένα!

ΣΤΟΝ ΠΥΡΓΟ ΜΟΥ

Στὸν Πύργο μου τὸ μακρινὸ
Σὰς καρτερῶ, ἀδερφοῦλες μου,
Νὰ ζήσουμε μαζύ.

Ἐποια ἀπὸ σὰς ἔχει καῦμὸ
Ἐποια πονεῖ, ἀδερφοῦλες μου,
Σὲ μέναν ἄς ἐρθῆ.

Στὰ σκαλοπάτια καρτερῶ
Γιὰ νὰ δεχτῶ, ἀδερφοῦλες μου,
Τὴν καθεμιὰ μ' ἕνα φίλι.

Μὲ ἀμάραντο καὶ μὲ κισσὸ
Στεφανωμένες
Στὸ δῶμα μου θὰ μπιῆτε τὸ βουβὸ
Ἐγαπημένες!

Ἐτοιμες κλῖνες δροσερὲς
Κ' εὐωδιασμένες
Ἐσᾶς, συντροφισσεσ χλωμές
Καὶ κουρασμένες

Προσμένουνε τὸν ὕπνο τὸ γλυκὸ
Γιὰ νὰ σὰς δώσουν,
Κι' ἀπ' τῆς ζωῆς γιὰ λίγο τὸ δαρμὸ
Νὰ σὰς λυτρώσουν!

Κ' ἐγὼ, στὸν Πύργο τὸν κλειστὸ
Ποῦ θ' ἀγρυπνῶ, ἀδερφοῦλες μου,
Τὴν ὥρα ἐκεῖνη τὴν κρυφή,

Ἐισκιος, ἀέρας θὰ γενῶ
Καὶ θὰ χυθῶ, ἀδερφοῦλες μου,
Στῆς καθεμιᾶς σας τὴν ψυχῆ,

Κι' ὅλο τὸν πόνο σας θὰ πιῶ
Γιὰ νὰ πονῶ, ἀδερφοῦλες μου,
Ἐγὼ, γιὰ ὅλες σας μαζύ!

Η ΥΣΤΕΡΝΗ ΑΓΑΠΗ

Μὴν πῆς πῶς ἡ ἀγάπη μας ἀπέθανε ὅπως ὅλες,
θλιμένη ἀγαπημένη μου, μοιραία καὶ σιγανὰ
σὰ ρόδο ποῦ μείνει καιρὸ σ' ἓνα στεγνὸ ἀνθογυάλι
ἢ ὡς μῦρο ποῦ τὸ ἀνάπνευσε μονάχα ὁ Καιρὸς
στὴν κλειδωμένη κάμαρα κάποιος νεκρῆς ὥραϊας·

μὴν κλίψης τῆς ὥραϊες στιγμῆς ποῦ πέθαναν ὥραϊες,
μὴ λαχταρᾷς ἓνα αἴριο ποῦ ἴσως καὶ νὰ μὴν ἔρθῃ
μὰ κλείσε, ὡς σὰν σὲ λήζυθο ἱερὴ, μέσ' τὴν ψυχὴ σου
τῆς στάχτες τῆς ἀγάπης μας·

κι' ἡ θλίψη σου ἄς κρατάῃ
τὴ θλίψη τὴν εὐγενικὰ ψηλῶν κυπαρισσιῶν
δίπλα ἀπὸ τάφους ἄγνωστων νεκρῶν καὶ ξεχασμένων
ποῦ τὸνομά τους ἔσβυσε, περῶντας ὁ Καιρὸς,
κι' ἀπ' τῆς καρδιῆς τῶν φίλων τους κι' ἀπ' τὸ φτωχὸ σταυρὸ τους...

Τῆς ὥρας ποῦ ἡ ἐρήμωση βαρειά θὰ σὲ πιακῶνῃ
πέρνε τὸ αἰώνιο στρατὶ ποῦ πάει στὰ κοιμητήρια,
τ' ἀπέραντα καὶ τὰ βουβία, τοῦ Παρελθόντος ὅπως
μαυροντυμένες δέσποινες, εὐγενικῆς, πηγαίνουν
στὰ μασωλεῖα ποῦ οἱ στερνοὶ κοιμοῦνται τῆς γεννιάς των,
καὶ μὲ μιὰ θλίψη ἄφρονῃ ξεφύλλιζε ἀργά,
πάνω ἀπὸ τὴν Ἀγάπη μας, ρόδα ὄγρα καὶ κρῖνα—
τῆς σκέψεις σου—κι' ἔπειτα ἀψηλὴ κι' ὀλόρθῃ φεύγε πάλι...

1912

ΕΡΩΤΑ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

...Καὶ τώρα

ἔλα πάλι σταθερὴ παλῆνὰ ἐσὺ συντρόφισσα
τῆς ζωῆς μου τῆς ἄχαρης—Μοναξιά—καὶ τῆς στεῖρας·
σκεπτικοὶ καὶ βουβοί, καθὼς πάντα, ἄς καθήσουμε,
τώρα ποῦ ἦρθε τὸ σούρουπο, στὴ μισόγυρη θύρα
τοῦ σπητιοῦ μας, ποῦ ὀρφάνεψεν ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Μοῖρα,
σὰ δυὸ γέροι γονεοὶ ποῦ, σκυφοὶ στὸ κατώφλι τους
πρὶν τοὺς ἔρθῃ τὸ μήνυμα τοῦ χαμοῦ τῶν παιδιῶν τους
ποῦ μιὰ μέρα ταξίδεψαν—τώρα χρόνια καὶ χρόνια—
σ' ἀλαφρὸ κι' ἀκυβέρνητο μέσα πλοῖο τῆς τύχης,
πέρα ἀπ' ἄγνωστες θάλασσες, σὲ μακριές, ξένες χῶρες,
συνειθίζαν, στυλώνοντας πρὸς τὸ βράδυ τὰ μάτια,
νὰ προσμένουν τα πλάθοντας ἐρχομῶν πανηγύρια
καὶ ποῦ πάλι σὰν ἔμειναν μέσ' τὸν κόσμο μονάχοι
ἀπ' ἀρχαία συνήθεια στὸ κατώφλι τους βγαίνουν,

ὅταν πέφτει τὸ σούρουπο ὡς βαθεῖα στὴν ψυχὴ τους,
καὶ ξεχνῶντας τὰ μάτια τους σὲ φαντάσματα ὄνειρων
καρτερᾶνε τὸ θάνατο, στωϊκά, νὰ τοὺς πάρῃ...

1912

ΣΕΙΡΗΝΑ

NADINE CONTI

Ἔπλεε ἀπάνω στὸ θολὸν ἀπέραντο ὠκεανὸ
τῶν ἀβεβαίων ἐλπίδων μου καὶ πόθων τὸ καρᾶβι
τῆς θαλασσοδαρμένης μου ψυχῆς ἀρματωμένο
μὲ τὰ στερνὰ μου ὄνειρα ποῦ σκεπτικὰ ἐκινήσαν
ἀπ' τῆς μακρῆς καὶ ἄξενες ἡπείρους τῆς ζωῆς
πρὸς σκοτεινὲς κατὰκτησες καὶ νίκες ἀδυνάτους.

Κι' ἐφάνηκεν κάποιαν ἀγῆ μοιραία ὡς μιὰ Σειρήνα
κι' ὀλόρθῃ σι' ἀκρογᾶλι σου, γυμνὴ καὶ ὄλο λαγνεῖα,
ἰψώνοντας τὰ χέρια σου στοὺς πλάνους ταξιδιωτῆς
τοὺς κάλεσες μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι τῆς ἀγάπης.

Κι' ἔλεγες: ὦ εὐγενικοὶ καὶ νέοι μου ταξιδιωτῆς
μὲ τὴν ὠχρὴν ἀπ' τῆς πικρῆς τῆς σκέψεις σας μορφῆ
ποῦ σέρνετε τὴ νειότη σας σὰ θῦμα προσωρισμένο
σ' ἓνα μοιραῖο θάνατο, τοῦ καρᾶβιοῦ τὴν πλώρη
γυρῶστε στὸ πυκνόφυτο καὶ θριαμβικὸ νησί μου
γιὰ νὰ ξεχᾶστε τῆς μακρῆς τῶν ταξιδιῶν ἡμέρες
στὰ στήθια μου ποῦνε λευκὰ σὰ μαρμαρένιοι τάφοι...

Καὶ ἦρθαν οἱ καταχτητῆς οἱ ἀβέβαιοι—μαγεμένοι.

...Τὸ δυνατό καὶ τὸ γοργὸ καρᾶβι ἔχει σημάξει
ἀγκυλιωμένο ἀπ' τὰ θολὰ καὶ τὰ γλοιώδη φύκια
σ' ἓνα αἰώνιον ἄραγμα στοὺς ἄμμους ξεχασμένο
μάταια περιμένοντες μέσ' στὴς μεγάλες ὥρες,
ὅταν τὸ κύμα εἰρωνικὸ κλωνῶντας τὸ σαλεύει
λὲς καὶ τὸ σπρώχνει σὲ μακρὰ, θριαμβικὰ ταξίδια,
τοὺς ταξιδιωτῆς τοὺς γλυκοὺς, τοὺς τολμηροὺς πιλότους
ποῦ ἐγέμισαν μὲ τ' ἄσπρα τους τὰ κόκκαλα τὸν τόπο
ὅπου γυρνᾶει ἀδιάφορη, καρτερικῆ—ἡ Σειρήνα...

ΠΑΡΙΣΙ

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΕΜΗΣ»

I

Στὰ βάρη μέσα τῶν αἰώνων
 ἔς αὐτὴ τὴ γῆ, γιὰ ἕξ ἄλλη σφαῖρα,
 συντροφιαστοὶ κι' ἀγαπημένοι
 κάπου θὰ ζήσαμε μιὰ μέρα.

Κ' ἴσως ἀκόμα, μιὰ ζωούλα
 νῆξαμε οἱ δύο μας, λατρευτὴ μου,
 γι' αὐτὸ τὸ τόσο ταίριαγμά μας·
 τ' εἶσαι ψυχὴ ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου.

II

Τιτάνες μ' ἔπνιγαν οἱ πόθοι
 ἔς ἄγρια παθῶνε τροκανία
 κ' ἦρθες ἐσὺ καὶ τὴ γαλήνη
 μου χάρισες, ὦ τρισαγία.

Κ' ἦρθες καὶ μέσ' ἔτὰ δύο σου μάτια
 ξάνοιξ' ἀκέρηα τὴν ἀλήθεια,
 βρῆκα ζωὴ πῶς εἶνε ἡ ἀγάπη
 κ' εἶνε ὅλα τᾶλλα παραμύθια.

III

Ἄνάμεσό μας στήσαν τείχη
 τῆς κοινωνίας κάποιοι νόμοι
 καὶ τὸ ψυχόλαλο τραγοῦδι
 μᾶς συνοδεύουν χίλιοι τρόμοι.

Ἄνάμεσό μας στήσαν τείχη,
 ποῦ σὰ θελήσουμε γκρεμνοῦμε·
 μὰ μέσ' ἔς τὰ ἐρείπια τους — ποιοὺς ξέρει...
 τὸν ἴδιο τάφο μας μὴ βροῦμε!

IV

Στὸ Μάη μέσα τῆς Ἀγάπης
 ψυχρὸς ὀχιὸς παραφυλάνε,
 τὸ χῶτο σμίγουν τους ἔς τὰ μῦρα
 καὶ δηλητήριο μᾶς κερνάνε.

Στὸ Μάη μέσα τῆς Ἀγάπης
 καὶ ἔς τῶν φιλιῶν στιγμὴ τὴν ἄγρια,
 θαμπὰ φαντάσματο μᾶς σκιάζουν
 καὶ κάπου κλαίει μιὰ κουκουβάγια.

V

Δενδρῖλι ὡς χθὲς μέσ' ἔς τὴν αὐλή μας
 ὁ πλάτανος, ἀβρὸ σὰ χᾶδι,
 τὸ πέρασμα τῶν ἀγεριῶνε
 δεχότουں κάθε αὐγὴ καὶ βράδυ.

Τώρα μεγάλωσε· κ' ἡ πόρα
 τρελλὰ τὰ φύλλα του ἀνεμίζει·
 ψηλόνει ἐκεῖνος πρὸς τὰ οὐράνια
 κι' αὐτὴ τὰ κλώνια του ξαγκλίζει!

VI

Τοῦ ξυπνημοῦ σου ἡ ὥρα ἀγοῦσε
 κι' ὄλο καὶ μ' ἔρωγε μιὰν ἔννοια
 μὴ καὶ σὲ πλάνεσεν ὁ Ἀράτης
 ἔς τὰ δειλινὰ τὰ χρυσαφένια.

Κι' ὄλο τὴν πόρτα σου χτυποῦσα,
 μὰ ἦταν βαρειά μανταλωμένη·
 τέλος ἐξύπνησες, προφθαίνο,
 λίγη ζωὴ πάντα μοῦ μένει.

VII

Τῶν πάντων ἡ ὄψη εἶνε ἀλλαγμένη
 ἕς τὰ μάτια μας καὶ δὲ θωράμε,
 παρ' ὅπου τῆ χαρά τους ἄλλοι,
 τῆ συφορά μας καὶ πονάμε.

Γιὰ μᾶς τοῦ κόσμου ἡ ὄψη εἶνε ἄλλη·
 ἕς τὸ σπίτι πάμε νὰ κλεισοῦμε·
 κι' ἐκεῖ, στῶν Θεῶν μας τῆ λατρεία,
 γαλήνη δυνατὸ νὰ βροῦμε.

VIII

Τοῦ κάκου κι' ἂν ἕς τὰ κορφοβούνια,
 καὶ πιὸ ψηλά, κι' ἀκόμα ἐπάνω
 μᾶς φέρνει ὁ πόθος ν' ἀνεβοῦμε
 γιὰ τὸ χρυσόνειρο τὸ πλάινο.

Μᾶς ἔχουν τὰ φτερὰ κομμένα
 κακοαδερφάδες Ἑριννύες,
 ποῦ μᾶς κυκλοῦν καὶ μᾶς φοβῖζον,
 —προγονικὲς κληρονομίες !...

IX

Καὶ τῶν στερνῶν μας τῶν ἐλπίδων
 τὰ κλώνια πρὶν φυλλορροήσουν,
 ἄς ξεχνιοῦν ἄδρα τὰ μῦρα
 τοῦ κήπου μας κι' ἄς μᾶς μεθύσουν.

Κι' ἄς ἀναφιοῦν φαιδρὰ τὰ φῶτα
 μέσ' ἕς τῶν ψυχῶν μας τὰ παλάτια,
 χαρὲς καὶ γέλοια ν' ἀντηχήσουν
 ἕς τὰ βαθυγάλαζα τὰ πλάτεια.

X

Ἡ βύλλα μας ὑψώθη ὠραία
 στὸν ἥλιο ἀγνάντια καὶ φαντάζει·
 τῆ βλέπει ὁ φθόνος κίτριναίρης
 κι' ἀπὸ τῆ λύσσα του πλαντάζει.

Περνοῦν κ' οἱ λύκοι πρὸς τὰ βράδια
 καὶ μέσ' ἕς τὰ νύχτια σκότη οὐρλιάζουν·
 θωροῦν τὰ τζάμια ποῦ φωτάνε
 κι' ἀπὸ τῆ λάμψη τους τρομαῖζουν.

XI

Τὸ θρόνο σου, βασίλισσά μου,
 βαθεῖα στὸ εἶναι μου ἔχεις στήση
 καὶ σκλάβους σέρνεις κι' ὄνειρά μου
 κι' ὅ τι στή γῆν ἔχω ἀγαπήση.

Κι' ἀκόμα, μὲ περσὴ σκληρότη,
 ποῦ τόσο ζήλεψα σὲ σένα,
 ρουφᾶς μου τὸ αἷμα μὲ μιὰ δίψα
 ποῦ λὲς κι' ἀντλεῖς ζωὴ ἀπὸ μένα.

XII

Θρησκεία μοῦγινες, ὦ Ἀγάπη,
 καὶ γιὰ λιβάνι στὸ βωμό σου
 τὴν ἴδια μου ζωὴ ἀγοκαίω·
 ποῦ εἶσαι, ὦ ἀφέντρα ; φανερώσον.

Προσμένοντάς σε νὰ προβάλλης
 ἦταν ἀγῆ καὶ μ' εὔρε βράδιν·
 πρόφθασε, ὦ Ἀγάπη· τὸ Ναὸ σου
 πάει νὰ σκεπιάση τὸ σκοτάδι.

ΜΙΚΡΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ

3

Πέρα, στὸν κάμπο τὸ λουλουδισμένο,
Μοῦ ἦρθες στὸ νοῦ, κοράσι πεθαμένο.

Μοῦ μίλησες, λιγάκι πρὶν πεθάνης,
Καὶ τὸ χέρι σου ἐσάλεψε, ἀγχισμένο :
«Δὸς μου, Θύρση, τὸ κόκκινο αὐτὸ ροῖδο.»
Ἔνα ροῖδο, στὸν τοῖχο κρεμασμένο.

Τὸ μάτι σου μίλησε, δακρυσμένο.
Ζωή, τὸ στόμα σου ἦταν καρφωμένο.

4

Θυμᾶμαι, βρέφος ποῦ σὲ βύζαινα,
Δάφνη, ξανθὸ μου παλληκᾶρι.
Ἦλο σκιρτοῦσες μὲς τὸν κόρφο μου
Σὰν τᾶσπρο ἀρνάκι στὸ χορτάρι.

Σφιγτὰ μὲς τὰ χιονᾶτα χέρια σου,
Παιδί μου, τὸ μαστὸ κρατοῦσες·
Καὶ μὲ γλυκύτατο χαμόγελο
Μέσα στὰ μάτια μὲ κνιτοῦσες.

Καί, σὰν μικρή, κάποτε, παίζοντας,
Ἐγὼ τὴ ρόγα σοῦ τραβοῦσα.
Τὸ τρυφερὸ ν' ἀκούσω κλάμα σου,
Τὸ ἀπελπισμένον, ἀγαποῦσα.

5

Μέσα σὲ ἀνταριασμένο, σὲ βαθὺ λαγκάδι,
Ἐννιά ὀπλισμένοι βάλαν ἕναν στὸ σημάδι.

Σὲ δέντρο ν' ἀκουμπᾶ, τὸν εἶχαν προσταγμένα.
Τὰ χέρια νὰ κρατῆ στὰ πλάγια τεντωμένα.

Μιά μπαταριά τᾶραξε ξάφνου τὸν ἄερα.
Τὸ δέντρο ἀγκάλιασε καὶ μόνο εἶπε : ἄχ, μητέρα.

6

Ἄξέννοιαστα παιδιὰ πηδούσαμε
Κι' ὅλοι πηγαίναμε γιὰ πρῶτοι.
Κανεὶς δὲν ἦξερε, στοὺς ὄμους της,
Χρυσᾶ φτερά πῶς εἶχε ἡ Νιότη.

Τῶν θεῶν φτερῶν της τὸ πλατάγισμα
Μᾶς ἔσυρε ἀπὸ τὸ μεθύσι.
Ἄδικα τότε τῆς φωνάξαμε
Γιὰ μιὰ στιγμή νὰ σταματήσῃ.

Μέσα στοὺς κάμπους σὰν πηδούσαμε,
Μᾶς ὕψωνε τὸ θεῖο φτερό της.
Ἄδικα τότε θὰ στενάζουμε·
Πᾶν τὰ πηδήματα τῆς νιότης.

7

Ἡ Ἑλένη δὲ λησμόνησε τὴ γαλανή σας χάρη,
Ἄνθη μικρά, τετράφυλλα, στὸ πράσινο χορτάρι.

Κοράσι, μὲ τίς φίλες της, στὰ χόρτα σὰν πηδοῦσε,
Πολλὲς φορὲς στὰ κάλλη σας τ' ἀπάρθενά βροκοῦσε.

Μὲ δάκρυα σὲ χαιρετίσα, χρυσοῦ ἑλικιά μου πρώτη·
Καὶ πάλι σ' ἀποχαιρετῶ, γιὰ πάντα, χαῖρε, νιότη.

8

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα πέρασαν ποῦ ἐλεύτερά μοι ποροῦσα
Κατάματα, σγονορόξανθο παιδί, καὶ σὲ κνιτοῦσα.

Δειλόκαρδη, τὰ βλέφαρα στὸ χῶμα κατεβάζω
Καὶ μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ σκυμμένο σὲ κνιτᾶζω

Γαλούσας γίδας τοὺς μαστοὺς ν' ἀρμέγῃς, βαρεμένους,
Μὲς τῶν χειρῶν σου τοὺς καρπούς, Θύρση, τοὺς μεστωμένους.

ΧΑΟΣ

Μέσα στὸ δάσο τὸ Στοιχιδὸ σβουρίζει,
κι' οὐρλιάζει τὸ σκυλί, καὶ τὸ κυλῶνι
κόφτει, κιατράμι ἢ νύχτα, καὶ μουγγρίζει
τὸ πέλαγο· στριγγιά ἢ λακκιά διπλόνει
κάποια φωνή. Καὶ μιὰν ἄλλη στὰ βιάθη
ἀκούγω τῆς καρδιάς μου : «Πλέον εἰρήνη
γιὰ σένα καὶ χαρά ! Ἦτανε καὶ χάρη
ὄνειρο καὶ σ' ἀπόμειναν οἱ θρηνοὶ ! »
Ἄχ ναί ! μὲ παραπλήγωσεν, ὠϊμένα
ἢ μαύρη σφοδρά στὰ φυλλοκάρδια !
Ἦ ζῆση πιά γιὰ μένανε σκοτάδια,
λουλούδια τὰ καλά της μαραμένα.
Μόνο μιὰ ἐλπίδα : καρτερῶ ν' ἀστράφει
τοῦ Χάρου τὸ σπαθὶ νὰ μ' ἀναπάφει.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Πόσο γιὰ σένα σπλαχνικός, ψυχρὸ λιθάρι, ὁ πλάστης !
Ἦντας μὲ σύγνεφα ὁ βοριάς τὸν οὐρανὸ στιβάζει,
ἢ στὸ λαμπρὸ τὸ θρόνο της τὴν ἀνοιξη ἀνεβάζει
στεφάνι ὁ κύκλος τῶν ὥρων· εὐτυχισμένο !, ἐπλάστης
ἀμέτοχο καὶ στὴ χαρά, κι' ἀνέγνωρο στὴ λύπη.
Ἔτρεξεν ὁ γοργόποδος Ἑρμῆς ἀπὸ τὸ Δία,
σταλμένος στὸν οὐράνιο τεχνίτη τὸ Φειδία,
καὶ τοῦπε : « Ἀμάρτημα βαρὺ ἀπὸ τῆ γῆς νὰ λείπει
τὰ γαλμα τῆς πανέμορφης θεᾶς. » Κι' ἀμέσως δίνει
ἢ φαντασία του ἀστραφτερά πετάγματα καὶ φτάνει
σ' ἀμέτρητα ψηλώματα· ἀνταύγιες ἀναδίνει
ἢ χαρῶν γῆ· κι' ἀκούστηκε : « ὦ θεῖε, τεχνίτη, φτάνει
τί θὰ μιλήσει ! Ἄπ' τὸ σφυρὶ στὸ μάτι πόνου λάμψη
δὲ φανερώθη, οὐδὲ χαρά, σὺν τέλειωσες νὰ λάμψει. »

ΥΜΝΟΣ

Λαμποκοπᾶς τοῦ αἰθέρα λαμνοκόπε
χρυσόβολε, κι' ἀπάνω τ' ἀστροχώρια
τὰ χαλινάρια σου ἀντηχαῖν· πελώρια
σύνεφα σάλλεις· « δὲν τοῦ κόβεις κόπε
τοῦ μάταιου, τὸ δρόμο. » Ὀνειροσκόπε,
λάμπε, τόπε ἢ ἀλήθεια, ὅσα πανώρια
δὲν εἶνε, κάψε οὐράνιο φῶς, τὰ βόρια
ἤλπε τὰ χιόνια λύσσε. ὦ γῆς ! ὦ τόπε
τοῦ μαρτυρίου !... Βαρεθήκαμε σκλάβοι
τῆς ζωῆς πειὰ νὰ ζοῦμε !, καὶ ἢ ἐλπίδα
στὰ φύλλα τῆς καρδιάς μας ὅπου ἀνάβει
πάει νὰ πέσει κι' ἀντὶ, δροσοσταλίδα.
Ἦμνο σὲ σέ !, ὦ ἀσήκωσε τοὺς γύρω
στῆς Κλωθῆς τὴν Ἀνέμη, οὐράνιο μῦθο.

REVOLUTION

Ἦ γῆς εἶνε μιὰ ἴκονα ἴστορισμένη
μ' ἀγκάθια καὶ μὲ νήπια, μὲ λουλούδια,
μὲ σκύλλους ὅπου γλύφουν, μὲ μαϊμούδια
ποὺ χορεύουν, μὲ κρῖνους· χαρισμένη
στῶν λησταδῶν τὰ χέρια· κρεμασμένη
στὸ καρφὶ τοῦ φονηᾶ ποὺ μὲ τραγοῦδια
κοιμίζει τ' ἀπονεύρετα μικροῦδια
καὶ τὸ γάλα τοὺς κλέβει. Δικασμένοι
σηκωθείτε, τ' ἀγκάθια καθαρῖστε,
σκοτώστε τὰ σκυλιά, τὰ σιχαμένα
μαϊμουδάκια πατήσατε· ὦ ἀνθίστε
κρῖνοι· μικρά μου, (ἀντρωθείτε χαμένα).
Τὴν ἴκονα ποὺ μᾶς κλέψαν (πιὰ νισάφι !)
ἔσκερμάστε ἀπὸ τ' ἀτιμου τ' ἀράφι.

ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΣ

Δάρνη θορῶ σε στοῦ βουνοῦ τὸ φρύδι. Μ' ἀπλομένα
φτερά τὰ στέρια κυνηγᾶς ἀητέ. Μὲ τὴ λαλιά σου
καλεῖς ἀηδόνι τοὺς νεκρούς. Τὰ οὐράνια θωλομένα
μ' ἀρέσει ἐμένα νὰ θορῶ. Ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά σου
ἄς τρέξει μὲ τὰ ξεπλεκα μαλλιά τὰ πορφυρά της
ἢ ἀστραπή σου Ἀπόλλωνα. Ἐμένα δὲν ἀράζει
ὁ νοῦς μου ἐδῶ !, τὰ δλόλευκα μ' ἀπλόνει τὰ φτερά της
ἢ Ἀρμονία, τὸ ἐρπετὸ πατῶ στὴ γῆς, μὲ κράζει
ὁ οὐρακός. Ἀηδόνι, ἀητέ, καὶ σὺ ἀστραπή καὶ δάρνη
ἕνα χορμὶ ἀπὸ σᾶς ποθῶ νὰ πλάσω, καὶ νὰ γίνω
ἐγώ, κι' ἂν ἀπ' τὸ εἶναι μου κἂν στάλα μῆνει, ἀφήνω
στὴν ἀστραπή τὸ νιόπλασμα, « ὦ σεῖς ἰδέες, ὦ ξαφνι-
σμένα πουλιά » νὰ πεταχτεῖ ἀπὸ μέσα, νὰ μὲ στήσει
ἀγνόξανθο ἕνα σύνεφο, στὴ χαλωμένη δύση.

ΟΡΑΜΑ

Μεθυστικά εἶναι ἢ σάρκα σου σὺν τὸ λιπὸ ποὺ βράζει,
κι' ἔχει τοῦ κρόκου ἀρώματα καὶ τοῦ λωτοῦ κερίβρα
τὰ χεῖλη σου, τὰ λόγια σου μαλαματένια ρεῖθρα.
Τὸ φίλντις τ' ὀλόλευκο, ὁ τράχηλός σου, κράζει
φιλιά. Νὰ στρώσω νὰ διαβεῖς βερβιλία καὶ τοπαζία
δὲν ἔχω καὶ τὴ δροσερὴ τοῦ δέντρου πρασινάδα
μαδῶ, καὶ δάρνες ραίνω σε· Κυπριδαμαδρονάδα
ἂν εἶσαι ἢ νύφη τοῦ γιалоῦ βασίλισσα γαλάζια,
μίλησε ! — Τῆς Ἑλλᾶς κλαρὶ μὲ σημαδεύει κόρη
τῆς κεφαλῆς μὲ κράζουνε οἱ ἀθάνατοι, σαρκῶν
ἴσκιους· τὰ πάντα ἕνα βωμὸ θεῶν θὰ κάμω, Δόρυ
κρατῶντας ἐγεννήθηκα τέλεια, ἔγω σηκῶν
τ' ἀνθρώπινα ! τὸ μῖσος καὶ ἢ ἀγάπη, ὦ, ναί, θὰ λείψει
κάποτε. Γειά σου, μὲ καλοῦν χαλκοβαμένα τὰ ἴψη. »

ΜΠΑΛΣΑΜΑ

Ίσκιος βαρὺς ἰτιάς, ὦϊμέ, σκεπάζει
τὴν καρδιά μου! Ποιὰ μοῖρα δικασμένο
μ' ἔχει! Ὅλα ἐγὼ νὰ τὰ περάσω βάζει
τὸ γραμμμένο! Ὅλα ἐγὼ!— Δυστυχισμένο
πλάσμα!— Βογκᾷ τῆς ζήσης τὸ κανάλι,
κυττάζω ἄνω ἀπ' τὸ γιοφύρι ἄς κάνει
χαλασμό, δὲν πειράζει, εἶναι μεγάλη
δὲν θὰ φέξει ἢ νυχτιά μου, ἄς μὴ γλυκάνει
τὰ χεῖλη μου, μὲ πῆρε πειὰ τὸ ρέμμα,
δὲν πειράζει. Εἶναι κερί, θὰ λιώσει
ἢ ζωή, τί θὰ γίνει!... Θὰ τελειώσει
τὸ μαρτύριο. Καὶ τ' ἄλικο σὰν αἷμα
ρόδο, γλωμιάζει... Ἐδῶ τίποτε ἢ φύση
νὰ τυραννιέται πάντα δὲν θ' ἀφήσει...

NIPBANA

Μαύρη ζωὴ! σὺ ἂν ἦσουνε καὶ αἰώνια
τί ἄλλο πιὸ χειρότερο ἀπὸ σένα
στοῦ κόσμου τουτουνοῦ τὴν καταφρόνια
ποὺ πλένε ὄλο σκοτάδια πυκνωμένα.
Ἄσηκωσε τὸ μαῦρο σάβανό σου
καὶ πὲς ὅποιονοῦ σ' ἔχει γιὰ καμάρι
πὼς εἶνε πλάνη, ψεύτικο τὸ φῶς σου
(ἄχ νάτανε ἢ καρδιά σὰν τὸ λιθάρι!)
ὦ μαύρη σφοδρὰ κοσμοχαλάστρα
τῆς κόλασης τοῦ χάρου θυγατέρα
ἐδῶ γιατί τὸ θρόνο σου νὰ στάσεις!
Σβῦσε μὲ τὴν πνοή σου ὅλα τ' ἄστρα,
κάμε τὴν αὔρα λαίρα στὸν αἰθέρα,
ξολόθρεψε τὴν πλάση νὰ χορτάσεις.

ΜΟΙΡΑ

Καὶ ἐπετοῦσε στὸ χέρι τῆς κρατῶντας
τ' ἀπόκρυφο χαρτί τῆς ἀνοιγμένο,
κι' ἀπὸ μπροστά τῆς χορὸς τραγουδῶντας
κι' ἀπὸ πίσω μὲ μάτι δακρυσιμένο
ὁ χορὸς ὁ κλαυφάρικος χτυπῶντας
τῆς ταφῆς τὸ βιολί τ' ἀραχνιασμένο.
Κ' εἶσαι σὺ μοῖρα ποὺ κοσμογυρνῶντας
κάθε μιανοῦ διαβάξεις τὸ γραμμμένο,
καὶ κανεὶς δὲ διαβάξει τὸ χαρτί σου
κι' οἱ μουσικὲς σου οἱ πρώτες καθὼς πᾶνε
ἀνοίγεις τὸ μισὸ ἄσπρο καὶ χτυπᾶνε.
Καὶ τὸ μισὸ τὸ μαῦρο, ὦϊμέ λυπήσου!
γιὰ ὅποιον τ' ἀνοίξεις οἱ ἄλλες θὰ χτυπήσουν
τὴ ζήση του μὲ πόνο νὰ ρυθμίσουν.

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ὅρθος ἀπάνω στὰ τοιχιά κυττάζει,
τὴν ἀφρισμένη θάλασσα ὁ Ἀράτης.
Ἄναπαιτιέται, χύνεται, καὶ σκάζει
στὰ πόδια του τὸ κῆμα. Τῆς ἀγάπης
ἀτόψε τὸ κρασί μ' ἔχει μεθύσει
ποὺ ἢ θύμηση μοῦ φέρνει ἀπὸ τὰ μέρη,
τ' ἀγαπημένα μέρη, ποὺ ἔχει ἀφήσει
τὴν ψυχὴ μου τὸ σῶμα. Ἐκεῖο τ' ἀστέρι
ποὺ βαρκοῦλα χουσιὴ στὰ οὐράνια πλέει,
πόσες φορὲς τὸ χάρικα, ὦ μοῖρα!
ἀπάνω στὴ θωριά τῆς μὲ τὰ μύρα
τοῦ Ἀπρίλη! Μακριὰ ἢ καρδιά μου κλαίει
πιὰ τώρα ἐδῶ στὰ χῶματα τοῦ Νείλου,
κ' ἔχω τὴν ὄψη μαραμένου φύλλου.

Β Ω Δ Ι

Μουγκρίζει στὸ φτελιὰ ποὺ τόχει δέσει
ἢ κορασιά τὸ βαρβᾶτο δαμάλι.
Μυρίζεται τὰ χόρτα, δὲν τ' ἀρέσει
οὔτε χαψιὰ στὸ στόμα του νὰ βάλει.
Τέλος ἀποσταμένο πιὰ γυρίζει
τὰ μάτια ἀπὸ τὴν ὁμορφη ἀγελάδα
κι' ἐνῶ γιὰ νὰ πλαγιάσει γονατίζει,
ἀναπαιτιέται ὀλόρθο!, τὴν πεδιάδα
ἀνανταριάει μὲ φωνὴ ποὺ σκιάζει.
Ἐστρίαζε καὶ τρέχει ὅσο ποὺ φτάνει
τὴν κόρη ποὺ κοιμᾶται στὸ πλατάνι,
καὶ στέκει!, μυριστὰ τήνε κυττάζει,
τῆς γλύφει τὸ κεφάλι. Μὰ ξυπνάει,
καὶ πιάνοντάς το ἀπ' τὸ σκοινί: γελᾷει.

ΣΙΓΑΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

ΣΤΟ ΦΙΛΟ ΜΟΥ Ν. ΚΑΣΤΡΙΝΟ

Τώρα δρομάκι εσύ στενὸ
 μὲ τ' ἀνηφορικό σου καλντερίμι,
 σὰν μιὰ παλιὰ σκιά διαβαίνεις μου
 βαθιὰ ἀπ' τὴ μνήμη.

Τὰ ξύλινα σπιτάκια σου γυρνά,
 ἀπὸ τῶν χρόνων ποῦ διαβήκαν τὸν ἀγῶνα,
 σὲ στύλους ν' ἀκουμποῦν τοὺς τοίχους τους
 μὴν γκρεμιστοῦν ἀπ' τὸ βοριάκι ἀπ' τὸ χειμῶνα.

Τὴ μικρὴ βρύση ἕστερα τὴ μαρμάρινη
 ἀπόμακρα ἀπ' τὰ σπίτια,
 ποῦ τὸ νερό της κατεβαίνουν γιὰ νὰ πιοῦν
 οἱ δεκοχτοῦρες τοῦ τζαμιοῦ καὶ τὰ σπουργίτια.

Καὶ δίπλα στὸ σαριακοφάγωτο παράθυρο
 μὲ τὸ σπασμένο τζάμι,
 μιὰ γέρικη μορφή τρεμάμενη
 σὰν τὸ καλάμι,

Ὅπου χωρὶς νὰ ξέρῃ τὸ γιατί στυλόνοντας
 πρὸς τὸν ἀντικρινὸ κατήφορο τὰ μάτια
 ἄγνωστη κάποια θλίψη καρτεράει νὰ ἰδῇ
 νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ τὰ πέτρινά του σκαλοπάτια.

ΠΟΛΗ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΣΙΤΗΣ

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ

Στὴ γαλήνη εὐωχία τῶν ἀρωμάτων
 Τοῦ κάμπου, ποῦ, βαρειά, χαρίζει ἡ νύξη
 Τοῦ ὠραίου φωτός, ἢ Ἐλυμπίσια ὅταν Δίκη
 Τὸ θεῖο ξανά ὀλοκάρπωμα τῶν βάτων
 Ἦλεθ δωρεῖ, τὴ δίψα τῶν αἱμάτων,
 Τοῦ ἐσώστηθου τοῦ βόγγου, ἄκου, ἢ φρέικη
 Πῶς διαλαλαίει—στῶν βόσκητρων τὰ ρεῖκη
 Στὸν ἴδρο φεγγεροί, μὲ τῶν κεράτων
 Ἐντίκτρα τὰ κλαριά, σκλημιδισμένα,
 Νεῦρα, ὡς ριζὰ ὀλοφοῦντωτα, πλεμμένα,
 Τοῦ ἀδρού κισσοῦ σὲ πεντελήσια βρύση,
 Οἱ ταῦροι ἀγναντερά, μὲ τὰ μεγάλα
 Τὰ μάτια, φλεβισμένα ἀπ' τὸ μεθῆσι
 Πόθου τρανοῦ, γιὰ τὴν ὠραία δαμάλα...

ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Στὴν ἡλιοστάλαγην ἔλητὰ τὴν ἔχει σῦρει,
 Ποῦ ὀλόδροσο ἡσχοιστάλαγμα σταλάζει,
 Κάτω ἀπὸ ἱτῆ μελίκλαδη, ποῦ στάζει
 Βροχὴ μαργαριτόκλωνα ἔχουν γύρει
 Ταίρια ἄλλα, ἀπὸ τὸ σάοκινο κροντήρι
 Τὴν ἡδονὴ νὰ πιοῦνε... Τὰ λαγγάδια
 Τὰ γηλιακά ἐφλομῶσαν, τὰ λειβάδια
 Τὰ ποντινά, στὸ ἀδρόκλιτο λιπεῦρι,
 Σπιθοβολὴ ἀναβρᾶνε.. Ὡς ξεχειλᾶνε
 Τὰ νέα κρασιά τ' ἀκνάτα, ἀναπηδᾶνε
 Οἱ νέες δρομές, κ' ὁ ἕπνος σὰν διαμάση
 Τὰ δυνατόνευρα ζευγάρια, ἀνθοβολᾶνε
 Χαμόγελα στὴν ὄψη—ὁ Χάρος θάναι
 Τὴ πλέριαν ἡδονὴ νὰ μᾶς κερᾶση !...

ΤΑΚΗΣ ΜΠΑΡΛΑΣ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἡ ψυχὴ, ποῦ τὴν μούσκεψε τὸ κυπαρίσσι
 Στὰ σκυθρωπὰ νερά τῶν πράσινων ὀνείρων,
 Ἄς ἀντικρύσει τὰ μάλια ποῦ ἔχουν κερματίσει
 Στὴ ρόδινη ἀνάσα τῶν βραδυνῶν μύρων.

Τὰ παλῆτὰ τ' ἀρώματα πὸς ἔχουν λιώσει
 Στὶς μικρὲς ληκύθους! Καὶ τὰ δάκρυα πὸς τρέχουν
 Ἄπ' τὰ λευκὰ ρόδα! Ἄν εἴχετε ἀπλώσει
 Τὸ μικρὸ χέρι γλωμὴ τῶν ἀδελφῆ...

Τὰ φύλλα σιγοτρέμονε τοῦ φθινοπόρου
 Κάτω ἀπ' τὸν ἴσκιό τοῦ ἐρχόμενου χειμῶνα.
 Ἄχ, οἱ ἐσπερινοὶ συλλογισμοὶ τοῦ ὀδοιπόρου
 Σὰν κόβει τὴν στερνὴ τοῦ κάμπου ἀνεμῶνα!

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Μ. ΓΟΥΝΑΛΑΚΙΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΜΑΝΟΣ

Et qu'importe souffrir,
si c'est pour s'exalter ?

EMILE VERHAEREN

Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς στή λειτουργία
τοῦ μυστήριου, ἀνοίγοντας, ποῦ ἡ ζήση
ἔχει στοὺς ἐκλεχτοὺς δραματῆσει
θαμπόθης ἀπ' τ' ὄραϊόν τῆ μαγεία.
Καὶ ἔκανες δική σου Παναγία
τὴν Ὁμορφιά, ποῦ ἔχει προσκυνήσει
ἡ θλίβεση ψυχῆ σου μέσ' τῆ δύση,
καὶ μέσ' τῆ φευγαλέα εὐδαιμονία.
Ἴσια στῆς Ἀρμονίας τῆ Νιρβάνα
τώρα ὁ Γαλαξίας θά σέ πάει
ποῦ θά λουστ' ἡ ψυχῆ σου στὸν παιάνα
τῆς ὀμορφιάς τοῦ πόνου, π' ἀγαπάει
ὅσο κι' ἡ Ρήγισσά σου, καὶ στῆ λήθη
τὸ πρῶτο σας θά ζῆστε παραμῦθι.

ΓΑΛΗΝΗ ΠΑΘΗ

Ποιὸς εὐτυχιά ζητάει στῆ γαλήνη
ἀφοῦ πόνους καὶ πόθους σαβανώνει
μὲ τὸ πνιχτὸ τῆς σιγαλιᾶς σεντόνι
καὶ τὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς μας σβύνει ;
Εὐγενικιά γιὰ μὲ εἶν' ἡ ὀδύνη
καὶ τῆς ψυχῆς ζωῆ ἴνε μου οἱ πόθοι
σὰν πλημμυρίζουν τῆ ἐλπίδες κλώθει
ὄνειρα ποῦ...θὰ σβύσουν, κι' ὅμως νιώθει
σὰ βάλσαμο ἡ Μοῖρα νὰ τῆς χύνῃ
καὶ σ' ἄλλα ἰδανικά ζωῆ νὰ δίνῃ.
Χαμὸς καὶ λησμονιὰ εἶν' ἡ γαλήνη
ποῦ στὸ σκοτάδι μᾶς τραβᾶει ἴσια
ζεῖ πῶ ψηλά ἡ ψυχῆ μέσα στῆ δίνῃ
θάνατος εἶν' νὰ ζῆ μέσ' τὰ Ἡλύσια.

ΚΑΪ ΡΟ

ΓΙΑΓΚΟΣ ΠΙΕΡΙΔΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΟΥ HERMANN CAMILLO KELLNER (1885)

ΜΕΤΑΦΡ. ΚΩΣΤ. ΘΕΟΤΟΚΗ

1. Τὸ Ἰνδικὸ ποίημα ποῦ μὲ τὸ ὄνομα Νάλας καὶ Νταμαγιάντη, ἡ τραγοῦδι τοῦ βασιλέα Νάλα, (Nalopākhyāna οὐδ.) ἔγινε γνωστὸ καὶ ἀγαπητὸ σὲ πλατύτατους κύκλους, εἶναι ἓνα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἐπεισόδια ποῦ συχνὰ ἀντισκόφτουν τῆ σειρά τῆς κύριας πλοκῆς, στῆ μεγάλη ἐγκυκλοπαιδεία παλαιοῖνδικῶν μύθων καὶ θρύλλων, στὸ Μαχαμπχάρατα, ἡ μεγάλο διήγημα τῶν ἀπόγονων τοῦ Μπχάρατα, καὶ βρίσκεται στὸ ἔγχο κεφάλαιο τοῦ τρίτου βιβλίου, ποῦ ὀνομάζεται Βαναπάρβα, ἡ βιβλίον τοῦ δρυμοῦ, καὶ ποῦ ἱστορίζει τὸν κατοικημὸ τῶν ἡγίων τοῦ Πάντου στὴν ἄγρια ἐρημιὰ τοῦ λόγγου.

2. Τὸ Μαχαμπχάρατα, τὸ μεγαλειότερο ἀπὸ τὰ ἐπικά ποίηματα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας, περικεῖ ὅπως ὅλοι ξέρουν, σὲ 220000(!) στίχους χωρισμένους σὲ 19 βιβλία, ὅλους τοὺς πατροπαράδοτους θρύλλους, ὅσους ἀναφέρονται στὴν κατάκτηση τῶν τόπων τοῦ Γάγγη, ποῦ ἐξετελειώθηκε σιγά σιγά μέσα σὲ τέσσερες αἰῶνες, ἀπὸ τῆ 14τῆ ἕως τῆ 10τῆ π. Χ. ἐκατονηταετηρίδα, καθὼς καὶ στῆ σύσταση ἀρικῶν κρατῶν στὴν Ἰνδία, καὶ τέλος στοὺς αἰματηροὺς πολέμους τῶν Ἀριων ἀναμεταξύ τους ποῦ ἐσυνέβηκαν στοὺς ἴδιους ἐκείνους ἡρωϊκοὺς αἰῶνες. Τὸ ἀντικείμενο τοῦ γιγαντένιου ἔπους εἶναι ὁ πόλεμος δύο βασιλικῶν γενῶν τῆς Φεγγαρογέννητης δυναστείας, στὸ κραταῖο βασίλειο ποῦ τότε θεμελιώσει ὁ Μπχάρατας στὰ φρούδια τοῦ Ἰομάνη ποταμοῦ καὶ τοῦ βορινότερου Γάγγη, ὁ πόλεμος δηλαδὴ τῶν ἡγίων τοῦ Κούρου μὲ τοὺς ἡγιούς τοῦ Πάντου. Ὅποιος καὶ ἂν εἶναι ὁ ἱστορικός σπόρος τοῦ αἵματεροῦ συγγενικοῦ ἀγῶνα, βέβαιο εἶναι πῶς ἐστάθηκε ἓνας πόλεμος, μὲ τόσο βαθεῖα καὶ σταθερὴ ἐπιρροή στὸ ζετύλιγμα τῶν πολιτικῶν πραγμάτων στὸ Μπχαραταβάροχια, στὸ κοσμοδιαμέρισμα δηλαδὴ τοῦ Μπχάρατα, ποῦ ὅλες οἱ ἐπίλοιπες πολεμικὲς ἀνάμνησες τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, μπρὸς στῆ λάμψη τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἐνοῦ τούτου φιλετικοῦ πολέμου, εἴτε ξεθώριασαν ὀλότελα, ἢ μόνο σὰν ἐπεισοδιακά παραρτήματα ἐσκετίστηκαν μ' ἐκεῖνον. Τὸ ὅτι σ' αὐτὴν τὴν ἐποποιητικὴ παράδοση σωρεῦνται περιστατικά, ποῦ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰ χωρίζουν ἴσως αἰῶνες, δὲν πρέπει νὰ μᾶς φαίνεται παράξενο σ' ἓνα λαὸ καθὼς οἱ Ἰνδοί, ποῦ γιὰ τῆ χρονολογία ἡ ἰδιοφυῖα τους ἦταν τόσο λίγη. Σ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῶν Ἰνδικῶν θρύλλων ποῦ ἀναφέρονται στὴν κατάκτηση καὶ τὸν ἀρισμὸ τῆς βόρειας Ἰνδίας, ἐβγήκε μία ἄμορφη μάζα, μία indigesta moles, ποῦ ἀπὸ αὐτὴν πολὺ δύσκολο εἶναι νὰ βγάλει κανεὶς τὸν ἱστορικὸ σπόρο. Κάθε αἰὼνα ἀξιώνει ἐκεῖνη ἡ μάζα κάθε αἰῶνας σφραγίζει ἐκεῖνο τὸ ὕλικὸ μὲ τὴν ὑπογραφή του, τὰ καλλίτερα κεφάλαια τοῦ ἔθνους ἐργάζονται ἀδιάκοπα γιὰ νὰ παραδώσουν σὲ μορφή ἀλλαγμένη σύμφωνα μὲ τὲς ιδέες τῆς ἐποχῆς τους αὐτὴν τὴν ἡρωϊκὴ κληρονομία : «τὲς ἀντριεῖς τῶν πα-

(!) Ὅχιτὼ φορὲς περισσότερους στίχους ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσεια μαζῆ.

λαίων, τὲς δόξεις τῶν ἀρμάτων» καὶ φυσικά ὡς καὶ ἡ ἰσότης τῆς ἱστορίας τοῦ Νάλα ἀκολούθησε τὸν ἴδιον δρόμον στὸ ζετύλιγμά της.

3. Δύσκολο εἶναι νὰ κρίνει κανεὶς σὲ ποιά ἐποχὴ ἐστειρέφει ἡ φλέβα αὐτῆ ἐκείνης τῆς ἐποποικτικῆς καὶ μεταφρασευτικῆς δυνάμει τοῦ λαοῦ· φαίνεται ὅμως θετικὸ ἀπὸ τὰ διάφορα στάδια τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ τὸ ἐπικὸ ποίημα στὴ σημερινή του μορφή μῆς καθρεφτίζει, πὼς αὐτὴ ἡ γενετικὴ ἐνέργεια ἦταν πολὺ μακρόχρονη. Κατὰ δυστυχίαν, τὸ ἰνδικὸ λαϊκὸ ἔπος δὲν ἔλαβε τὴν τύχην νὰ ξετελειωθεί ἀπὸ μίαν καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν τέτοια ὅπως ἔλαχε στοὺς Ἕλληνας ὁ Ὅμηρος. Εὐρῆκε γὰρ καὶ ἡ Ἰνδία τὸν Ὅμηρον τῆς, τὸν προσαρμωστὴ καὶ ταχτοποιητὴ, τὸ Βιάσα, ποὺ συνένωσε τὰ *disiecta membra*, καὶ ποὺ ἔδωκε στὰ κυριώτερα στὸ ποίημα τὴ μορφή ποὺ μῆς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὲς δύο μεγάλες ἰνδικῆς ἐγδοσες τῆς Καλκούτας (1834-39) καὶ τῆς Βόμβαιης (1863), μὰ ἡ ἐργασία τοῦ διασχευαστῆ, ποὺ φανερὰ ἐπροσπαθεῖ ὅσο εἰμπόρει, ὄχι μόνον νὰ συνενώσῃ τοὺς πλὴν ἀνόμοιους θρύλλους, τοὺς μύθους καὶ τὲς παραδόσεις, ἀλλὰ στὸν ἴδιον καιρὸ καὶ ὅλας νὰ θεμελιώσῃ ἀπὸ αὐτοὺς πλούσιο οἰκοδόμημα ἠθικῆς παραδειγματικῆς, νὰ προβάλλῃ ἕναν καθρέφτη ἀρετῆς καὶ καλῶν ἠθῶν, ἔκαμε νὰ φουσκώσῃ τὸ *Μαχαμπαράτα*, καὶ νὰ γίνῃ ἐκείνη ἡ ἀμορφη ἐγκυκλοπαιδεία, ἡ δυσκολοχόνητη μύξα ποὺ μεταβιβάσει ἀφίει νὰ φανῇ ἀνάμεσα στὸ ἀτέλειωτο μέρδεμα τῶν ἐπεισοδίων, τὰ σημεῖα ποὺ κρατοῦν ἐνωμένο τὸ διήγημα. (M. Däncker). Ἡ καθαντὸ ὑπόθεση θὰ μποροῦσε λοιπὸν νὰ περιοριστῆ σὲ 40 ἢ 50 χιλιάδες στίχους, ἐνὸς τὰ ἄλλα τρία μερικὰ δὲν εἶναι δικὰ τῆς, ἢ χαλαρὰ μόνον εἶναι ἐνωμένα μὲ τὸ ποίημα καὶ ἀναμεταξὺ τους. (Weber).

Ἄν τὸ πραγματικὸ ὄνομα τοῦ διασχευαστῆ εἶναι ὅπως λέν οἱ Ἰνδοὶ Κρισναντβαηπάγιανας, δηλαδὴ ὁ μαυρομάλλης νησιώτης, καὶ ἂν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ποὺ ἔδωκε τὴν τελειωτικὴν μορφή ὄχι μόνον στὸ *Μαχαμπαράτα* ἀλλὰ καὶ στοὺς Βαίντες, στὰ Πουράνα, καὶ στὸ Βαιντάντα, δύσκολο εἶναι νὰ τὸ κρίνομε, ἀφοῦ μῆς λείπει καθεῖς ἱστορικὴ ἀξιόπιστη μαρτυρία. Θετικὸ μόνον μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ, πὼς τὸ ἔπος ὅπως σήμερον βρισκται, δὲν ἔλαβε τὴ μορφή του πολὺ ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν τελευταῖον π. Χ. αἰῶνα. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη λοιπὸν καὶ τὸ ποίημα τοῦ Νάλα εἶναι ὁλοκληρωτικὸ μέρος τῆς ποιητικῆς ἐγκυκλοπαιδείας, τοῦ *Μαχαμπαράτα*.

4. Τὸ περιεχόμενον τοῦ *Μαχαμπαράτα* ἕως τὸ ἐπεισοδίον τοῦ Νάλα εἶναι σὲ λίγα λόγια τὸ ἀκόλουθον : Στὸ βασίλειον ποὺ τὸ γεννοβόλι τοῦ Μπαράτα εἶχε θεμελιώσῃ, ὅταν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια εἶχε σβυστῆ, ὁ λαὸς ἐδιώλεξε βασιλεῦ τὸν καλλίτερον πολίτην, τὸν Κοθρο. Τοῦ Κοθρου τέταρτος ἀπόγονος ἦταν ὁ Σάντανους καὶ ἐγγονοὶ τοῦ τελευταίου ὁ τυφλὸς Ντρηταράστρας καὶ ὁ «ἀχρὸς» Πάντους. Τὸ φυσικὸ ἐλάττωμα ἔκαμε νὰ μὴ βασιλεύσῃ ὁ πρῶτος, καὶ βασιλεὺς ἀντὶς ἐγέννηκε στὴν Ἐλεφαντόπολιν (Χαστιναπούρα) ὁ Πάντους, ποὺ, μέσα στὴ λιγύχρονη βασιλεία του, ἔφερε σὲ μεγάλη λαμπρότητα τὸ βασίλειον τοῦ Μπαράτα. Ὁ Πάντους εἶναι ὁ πατὴρ τῶν πέντε Παντοῖδων (Πάνταβας) : τοῦ Ἰουντρίστρα, τοῦ Μπαίμα, τοῦ Ἀρτζουνα, ἀπὸ τὴν Κούνη, καὶ τοῦ Νάκουλα καὶ τοῦ Σαχαιταίβα ἀπὸ τὴ Μάντη. Στὸ θρόνον τῆς Χαστιναπούρας, ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Πάντου ἀνέβηκε ὁ τυφλὸς Ντρηταράστρας, ποὺ ἡ γυναῖκα του ἡ Γκάνταρη τοῦχε γεννήσῃ τὸ Ντουριώντσανα καὶ ἄλλους ἐνενηντα ἑννιά γιούς. Ὁ τυφλὸς βασιλεὺς εἶχε κάμει ψυχοπαῖδια του τοὺς πέντε ἀνιψιούς του, καὶ τοὺς ἀνάθρεψε μαζὴ μὲ τὰ παιδιὰ του, ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ γιοὶ τοῦ Πάντου ἐπρόκοβαν στὰ πολεμικὰ μαθήματα,

ἀποφάσισε ὁ Ντρηταράστρας νὰ ἀφήσῃ κληρονόμον τοῦ θρόνου τὸ Ἰουντρίστρα, κἀνοντάς τον ἔτσι καλλίτερον ἀπὸ τὰ παιδιὰ του. Μὰ ὁ Ντουριώντσανας, βλέποντας πὼς ἡ κληρονομία του ἐκιντύνει, ἔκαμε ὅτι ἐμπόρεσε μὲ τὸν πατέρα του γιὰ νὰ ἐξοστρακιστοῦν οἱ Πάνταβες, καὶ τὸ κατάρφει. Ἀλλὰ ὡς καὶ στὴν ἐξορία στὸ Βαρανάβατα, στὸ μέρος ὅπου συνενόνηται (πραγιάγα) ὁ Γάγγης μὲ τὸν Ἰομάνη(1) τὰ πέντε ἀδέρφια δὲν ἦταν ἀσφαλισμένα ἀπὸ τὸ μῖσος τοῦ ὄχθρου τους, καὶ γιὰ τοῦτο ἀναγκάστηκαν νὰ ἀποτραβηθοῦν στὴν ἔρημον. Ἐνὸς ἐξούσαν σάν ἐρημίτες φευγάτοι ἀπὸ τὸν τόπον τους, ἐπροσπάθησαν νὰ πάρουν γυναῖκα τὴ θυγατέρα τοῦ Ντρούπαντα, τοῦ βασιλέα τῆς Παντοῦλας, τὴν ὠραία καὶ μαυρομάλλα Ντραουνπαντὴ ποῦ, (καὶ ἐδὼ ἀναγνωρίζῃ κανεὶς εἰκόλα τὴν Ἰνδογερμανικὴν κοντυλιά), ἐμελλε νὰ δοθῆ ὁ ὅποιον θὰ ἐτέντωνε τὸ βασιλικὸ δοξάρι καὶ θὰ ἐπιτύχανε μὲ τὴ σαίττα τὸ σκοπὸ. Ὁ Ἀρτζουνας κατορθῶναι τὸ δύσκολον ἔργον καὶ κερδίζει τὴν μαυρομάλλα βασιλοπούλα, γιὰ τὸν ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀδερφοὺς του. Σ' αὐτὴν τὴ βολετικὴ τροπὴ τῆς τύχης τῶν πέντε ἀδερφῶν, ἀποφάσισαν οἱ Κασουράβες, τὰ ξαδέφφια τους, νὰ ἀγαπηθοῦν μαζὴ τους, γιὰ νὰ ξεφύγουν ἕναν πόλεμον ποῦ γι' αὐτὴν τὴν αἰτία ἦταν ἔτοιμος νὰ ἀνοίξῃ μεταξὺ τῶν Μπαράτων καὶ τοῦ βασιλέα τῆς Παντοῦλας. Οἱ Πάνταβες ἀπόχησαν ἔτσι ἕνα μέρος τοῦ βασιλείου καὶ ἔχησαν Νοτιοδυτικὰ τῆς Χαστιναπούρας μίαν λαμπρὴν πλούσιαν χώραν τὸ Ἰντραπάσχα, τὸ βουνόσιανον τοῦ Ἰντρα, τὴ σημερινὴ Ντέλι (2), στὸ φρεδὶ τοῦ Ἰομάνη, καὶ ἐκεῖ ἐκηρύχθηκε μεγάλος βασιλεὺς ὁ πρωτότοκος ἀδερφός ὁ Ἰουντρίστρας. Ἡ εὐτυχία ὅμως δὲν ἐβάσταξε πολὺ. Ὁ Ντουριώντσανας ποὺ ἐφρονοῦσε τὴ λαμπρὴν καινούριαν βασιλείαν, ἔκαμε νὰ καλεστοῦν οἱ Πάνταβες σ' ἕνα μεγάλο παιγνίδι, ἐλπίζοντας πὼς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ θεοῦ του, τοῦ Σάκουνη, ποὺ κατὰβαθα ἐγνώριζε τὴν τέχνην τῶν ζαριῶν, θὰ ἐκερδίξει ἀπὸ τὰ ξαδέφφια του τὸ βασίλειον τους. Τὸ σκέδιον ἐτίτηξε. Ὁ Ἰουντρίστρας ἔχασε ὅτι εἶχε· ὄχι μόνον τοὺς θησαυροὺς του καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀδερφῶν του, καὶ ὅλο του τὸ βασίλειον, μὰ καὶ τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τὴ δικήν του καὶ τῶν ἀδερφῶν του, καὶ τέλος ὡς καὶ τὴν ὁμορφὴν Ντραουνπαντὴν, ποὺ, ὅταν ἀρνήθηκε νὰ κάμῃ θελήματα σκλάβας, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκατὸ γιούς τοῦ Ντρηταράστρα, τὴν ἔσυρε ἀπὸ τὰ μακρὰ τῆς τὰ μαῦρα μαλλιά. Μὲ τὴν μεσολάβησιν ὅμως τοῦ τυφλοῦ βασιλέα τὸ παιγνίδι ἔμεινε χωρὶς ἀποτελεσμα. Οἱ Πάνταβες ἔλαβαν ξανά τὸ βασίλειον τους καὶ τὴν ἐλευθερίαν τους καὶ ἐξανάγησαν ἄβλαβοὶ στὴν χώραν τους. Ἀλλὰ ὁ Ντουριώντσανας ποὺ ἄκουσε στανικῶς μόνον τὸν πατέρα του, ἀπαίτησε σὰ δικαίωμα του ἕνα δεύτερον παιγνίδι, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰ ὅποιος ἔχανε, ἔπρεπε ἀποφάσισται νὰ ἐξοριστεῖ στοὺς λόγγους γιὰ δώδεκα χρόνια. Οἱ Πάνταβες ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν καὶ ἐξανάχασαν, νικημένοι ἀπὸ τὰ καταστρεφτικὰ τεχνάσματα τοῦ Σάκουνη. Καὶ χάσαντας τὴν περιουσίαν καὶ τὸ βασίλειον, οἱ πέντε ἀδερφοὶ μυσέουν στὸ δάσος Κάμιακα στοὺς τόπους τῆς Σαράσβατης. Σ' ἐκείνην τὴν ἐρημίαν ὁ σοφὸς βραχμῆνος Βεζιαντάσβας ποὺ ἀκολουθοῦσε τοὺς ἐξοριστοὺς, διηγῆται γιὰ παρηγορίαν τοῦ Ἰουντρίστρα τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλέα Νάλα, ποῦ καὶ αὐτὸς ἄλλοτε εἶχε χίσει τὸν θρόνον του καὶ τὰ ἀγαθὰ του στὸ παιγνίδι, ἀλλὰ στερνότερα εἶχε γνωρίσει καλλίτερες μέρες καὶ εἶχε ξαναποχτήσει τὸ χαμένον βασίλειον.

(1) Σιμά στὸ σημερινὸ Allahabād. Σημ. τοῦ μεταφρ.

(2) Τὰ Ἰνδίαβαρον τοῦ Πτολεμαίου. VII, I, 49. Σημ. τοῦ μεταφρ.

5. Ὁ βασιλεὺς Νάλας, ποῦ ἐξοῦσε σύμφωνα μὲ τὸ ἔπος πολλές γενεές πρὶν τοῦ Ἰουντσίτσιρα, λέγεται βασιλεὺς τῶν Νισχαντζῶν, ἐνὸς λαοῦ ποῦ κατοικοῦσε στὰ Νοτιοανατολικά τοῦ Ἰνδοστάν. Κατὰ τὴν κοινὴ παράδοση ὁ Νάλας ἦταν ἀλόγος τοῦ Ράμα τοῦ γιοῦ τοῦ Ντασάρατσα, βασιλεῖ τῆς Ἀϊώντσιας, καὶ ἐκαταγόταν ἐπομένως ἀπὸ τὴν ἡλιογεννητὴ δυναστεία. Σύμφωνα μὲ ἄλλες πηγές ὁμοίως ἐκατέβαινε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆ φεγγαρογέννητη οἰκογένεια. Παραδείγματα βασιληίδων ποῦ νῆχαν χάσει στὸ παιγνίδι θρόνο, γυναῖκα, παιδιὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν δὲν ἔλειπαν ἴσως στοὺς θρύλους τῶν σιοτεινῶν περασμένων καιρῶν, ὅπως ἴσως καὶ ὅλας οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ δὲν ἀρνιόνταν κάποιον σπλάγχος σὲ τέτοιους ἄντρες ξεπεσμένους ἀπὸ τὰ μεγάλα τους, γιατί ἀπὸ παμπάλαιες ἐποχὲς τὸ παιγνίδι περνοῦσε στὴν Ἰνδία σὰν ἓνα πάθος εὐγενικό· καὶ μία τέτοια συμπίνα ὁδηγοῦσε στὴν ποιητικὴ διαμόρφωση, γιατί ὅ,τι συγκινεῖ βαθειὰ τὲς μάζες τοῦ λαοῦ, μπορεῖ νὰ γένη τὸ ἀντικείμενο λαϊκοῦ ἔπους. Ἔτσι καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα στὴν ἀρχὴ του ἦταν ἕνας καρπὸς τῆς ποιητικῆς δυνάμει τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ, ἂν καὶ τὴν ἀφορμὴ ἴσως τὴν ἔδωκε κάποιον ἱστορικὸ γενόμενο. Φαίνεται καὶ ὅλας πῶς τὸ ποίημα ἐγεννήθηκε σὲ παμπάλαιους καιροὺς, γιατί οἱ θρησκευτικὲς ἰδέες ποῦ ἀπαντᾶμε σ' ἐκεῖνο εἶναι πολὺ ἀνάλογες μὲ τὲς ἰδέες τῶν βαινικῶν χρόνων : ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ τέσσεροι κοσμοφυλάχτες· ὁ Ἰντρας, ὁ Ἀγκνης, ὁ Βάροννας καὶ ὁ Γιάμας, οἱ ἐξουσιαστὲς τοῦ κόσμου, καὶ ἡ Ἰνδικὴ τριάδα δὲν εἶχε μπορέσει ἀκόμη νὰ ξεθρονίσει τὲς παλαιὰς θεότητες· βρισκοῦμε τὴ γυναῖκα σὲ μία κοινωνικὴ θέση ἀτακείνωτη ἀκόμη ἀπὸ τὴν πολυγαμία, ποῦ τὴν ἐκατάντησε σκλάβια· ἀπαντᾶμε ἀλλογορίως ποῦ σὲ κατοπινούς καιροὺς εἶναι ὁλότελα ξένες, λόγου χάρι, τὴν ἀντίληψη τοῦ Κάλη καὶ τοῦ Ντβάραρα σὰ δυὸ δαιμόνων τοῦ παιγνιδιοῦ καὶ σὰν προσωποποίηση τῶν ζαριῶν, τέλος τὸ ποίημα μιλεῖ τόσο λίγο γιὰ τὴν ἡγεμονία τῆς ἱερατικῆς τάξει, ποῦ τὰ μέρη ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν κυριαρχικὴ θέση τῶν βραχμῶν φαίνονται ἀπὸ τὸν τόνο τους καὶ τὸ ὕφος νεώτερα σημεῖα.

6. Τὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα πρὶν χάσει τὴν ἀνεξαρτησία του καὶ πρὶν σωματωθεῖ στὸ μεγάλον ἐπικὸν κύκλο τοῦ Μαχαμπχάρατα εἶχε βρεῖ, φαίνεται, τὸ διασκευαστὴν του καὶ στὴ σύνταξί του ἦταν προσδιορισμένον. Τὸ ἐπικὸν ποιηματὶ τόσο κάνει τὴν ἐντύπωση ἐνὸς ὅλου ἀρμονικὰ περιχλεισμένου καὶ μὲ τεχνικὸ ὑπολογισμὸν διαμοιρασμένου καὶ τόσο κυριαρχεῖ σ' αὐτὸ, σιμὰ στὸ ἄρωμα τῆς λαϊκῆς ἀπλότητι, τὸ πνεῦμα μιανῆς ἐξαιρετικῆς ἰδιοφυΐας, ποῦ μονάχη τῆς προβάλλει ἡ ὑπόθεση πῶς ὁ διασκευαστὴς τοῦ Μαχαμπχάρατα ἐπαράλαβε τὸ ποίημα ἀτόφον σὰν ἓνα τί ἔτοιμο, ξετελειωμένο καὶ ἀγαπημένο ἀπὸ τὸ λαὸ, καὶ δὲν ἔκαμε τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ δέσει τὸ μαργαριτάρει μὲσα στὸ δαχτυλίδι τῶν θρύλων. Ὁ τεχνίτης δένοντάς τὸν περιόρισε μόνον στὸ νὰ κολλήσει, ὅπου τοῦ ἦταν εὐκόλο, μίαν ἀποστροφὴν στὸ Ἰουντσίτσιρα, καὶ μὲ λίγα προστέματα νὰ τὸ κάμει ἀρεστότερον στὴ θεολογικὴ καὶ ἱεροκρατικὴ ἐποχὴ του. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ παραγεμίσματα ποῦ ξεμακραίνου ἀπὸ τὸ ἀπλό ὕφος τῆς δημοτικῆς λαλιῆς εἶναι ἴσως καὶ ὅλας ἀκόμη νεώτερα. Τοῦτο μόνον λοιπὸν μπορεῖ μὲ βεβαιότητα νὰ ὑποστηριχθεῖ : πῶς τὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα πέρασε διάφορες φορὲς ἀπὸ μίαν διασκευαστικὴν ἐργασία ποῦ φυσικὰ πολὺτροπα τῷχει βλάψει.

7. Ὄταν τὸ ποίημα γνωρίστηκε στὴν Εὐρώπη καὶ μάλιστα στὴ Γερμανία, σὲ λίγον καιρὸ ἐσημειώθηκε καὶ ἡ προσπάθεια τῶν κριτικῶν ποῦ ἤθελαν νὰ ξαναφέρουν τὸ κείμενον στὴν ἀρχέτυπη μορφή του, ξεχωρίζοντας ὅλα

τὰ μέρη ποῦ ἐφαίνονταν τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διασκευαστικῆς ἐργασίας. Ἄλλὰ φυσικὰ τὸ πρόβλημα ἦταν δυσκολώτατο. Κατὰπρωτα, μεταβιᾶς μπορεῖ κανεὶς νὰ μιλήσει γιὰ ἀρχέτυπη μορφή ἐνοῦ τραγοῦδιου ποῦ γιὰ πολλοὺς αἰῶνες ὅλο ἐγινονόταν στὸν λαὸν τὸ στόμα, πρὶν εἶρει τὴν ὀριστικὴν του μορφή, γιατί μὲσα στὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα παρατηροῦμε κοντυλιὰς ἀπὸ διάφορες ἐποχὲς ἑτυλιγμοῦ τῆς Ἰνδικῆς ἰδεολογίας, κοντυλιὰς τῆς πρωτοῦνδο-γερμανικῆς ἐποχῆς, τῆς Βαιντικῆς, τῆς ἡρωϊκῆς, τῆς μεταβατικῆς, τῆς βραχμανοῦρατικῆς. Καὶ ναὶ βλέπομε τὰ χνάρια τῆς ἰδεολογίας τῆς ἐποχῆς ποῦ ὅλο ἄλλαξε, μὰ αὐτὰ τὰ χνάρια θὰ μῆς ὁδηγοῦσαν ἀναγκαῖα σὲ σφαλτὰ συμπεράσματα, ἂν τὰ ἀκολουθοῦσαμε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βροῦμε θετικὰ ἐξαγόμενα γιὰ τὴν κριτικὴν τοῦ κείμενου, γιατί τότες θὰ μᾶς ἦταν ἀπολύτως χρειαστοὶ παράγοντες, ἡ φαντασία, ἡ αὐτοβουλία καὶ ἡ ἀτομικὴ μας προτίμηση.

Ἀπὸ αὐτὲς τὲς προσπάθειες ἐπίγασαν διάφορα κείμενα τοῦ τραγοῦδιου τοῦ Νάλα ποῦ ὅλα ἔχουν ἀνάμεσόν τους ἓνα κοινὸ γνώρισμα : ποῖο λίγο, ποῖο περισσότερο κολοβόνουν τὴν κοινὴν ἐγδοσὴν τοῦ Bopp. Τέτοιες εἶναι οἱ ἐργασίαι τοῦ Holzmann (1847), τοῦ Böhtlingk (1845), τοῦ Bühler (1877), καὶ μάλιστα τοῦ Charles Bruce (1862) ποῦ καταντᾶνει τὰ 883 δίστιχα (σλόκα) τοῦ κείμενου σ' ἓνα σκέλεθρον ἀπὸ 522 δίστιχα, ἐνῶ τὸ ἐναντίον ὁ L. Grosberger βασιτέται μὲ πολὺ δίκην σ' ἓνα συντηρητικώτερον σημεῖον καὶ πασιζεῖ κυρίως μὲ μετατοπισμοὺς μοναχὰ κάποιον στίχον, νὰ παραμερίσει μερικὰ ψεγάδια. Ὡς καὶ ὁ μεγάλος μας ὁ λυρικός, ὁ Rückert, εἰδείχθηκε ἀντίθετος σ' αὐτὴν τὴν ἀποσυνθετικὴν κριτικὴν, καὶ μάλιστα αἰσθάνθηκε πῶς τὸ κείμενον εἶχε τὰ χνάριά του καὶ ἐπάσιζε νὰ τὰ συμπληρώσει μὲ τὴν μεγαλοφάνταξιν ἰδιορρυθμίαν του, καὶ ποῖος ξέρει μήπως ὁ ποιητὴς δὲν εἶδε τὰ πράματα σωστότερα παρὰ ὁ κριτικός, ποῖος ξέρει μήπως πραγματικὰ τὸ ποίημα δὲν ἐσμικρύνθηκε στὲς νεώτερες διασκευὰς του γιὰ νὰ εὐκολώτερον ἢ σωματωθῆ του μὲσα στὴν μεγάλη ἐποποιία.

Αὐτοὶ οἱ στοχασμοὶ θὰ δικαιολογήσουν τὸν ἐγδοτή, ἂν στὸ μεταχειρίσασθαι τοῦ κείμενου εἶχε νόμον τὴν μεγαλιότερη προφύλαξιν, καὶ ἂν στὰ κυριώτερα ἀκολουθῆσε τὸ κριτικὸν κείμενον τῆς γ'. ἐγδοσῆς τοῦ Bopp : «Nalus Mahabharatī episodium» ἀφίνοντας στὸ στοχαστικὸν ἀναγνώστη τὴν ἐγνοια νὰ παραλείπει ὁ ἴδιος ὅ,τι θὰ ἐνόμιζε πῶς χαλᾶ τὴν ἀρμονικὴν ἐντύπωση τοῦ ὅλου. (!)

8. Καὶ τώρα, ἂν στὸ γενικὸν εἶναι βέβαιον πῶς τὸ Μαχαμπχάρατα δὲν ἠῦρησε ἓναν καλλιτέχνην ποῦ νὰ τὸ ξετέλειωσε, καὶ ἂν αἰσθητικὰ εἶναι χωρὶς ἄλλο κατώτερον ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔπος ὡς καὶ ἀπὸ τὸ Γερμανικόν, γιὰ τὸ ἐπεισόδιον ὁμοίως τοῦ Νάλα ἢ ἴδια ἢ παρατήρηση δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθεῖ. Ἡ σοφὴ οἰκονομία ποῦ κυριαρχεῖ στὸ σκεδιδίον του, ἡ ἐνότητι στὴν ὑπόθεσιν καὶ στὴν θεμελιωτικὴν ἰδέαν, ἡ φιλοδοξία στὸ ζωγράφισμα τῶν χαρακτήρων, ἀποδεχθῆναι πῶς ὁ πρῶτος διασκευαστὴς εἶχε τυχερὸν χέρι στὸ πλάσμιον τοῦ λαϊκοῦ ἱλικου. Ἡ θεμελιωτικὴ ἰδέα εἶναι ὁ χαρακτήρισμός τῆς πιστῆς καὶ ἀφοσιωμένης ἀγάπης μιανῆς παραιτημένης γυναίκος. Ἡ Πηνελόπη τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ Νταμαγιάντη τῶν Ἰνδῶν· καὶ τὸ πρόσωπον τῆς Νταμαγιάν-

(!) Στὴ μετάφρασί μας, τόσο ὁ Μαβίλης ὅσο καὶ ἐγώ, ἀκολουθήσαμε ὅσο ἠμποροῦσαμε πιστὰ καὶ χωρὶς καμία παράλειψιν τὸ κείμενον τοῦ Keller, (Λεῖψια, 1885) μόνον κάπου κάπου ἐπροτίμησα ἐγὼ τὸ κείμενον τῆς Βομβῆης. (Σημ. τοῦ μεταφρ.)

της είναι επομένως το κεντρικό σημείο της ιστορίας, αυτή είναι η ήρωίδα του μικρού έπικού τραγουδιού. Τη βλέπουμε μοναχή της στη μέση του τραγουδιού, στο 11το, 12το, και 13το άσμα, στην πρώτη γραμμή της «Νταμαγιάντη την άντροποθήτρα.» 'Ο χαμός του άντρός είναι το αντίκειμενο του πρώτου μέρους: τόν ξαναεφερέμ του τόν διηγείται το τρίτο, μία εισαγωγή και ένας επίλογος ολοκληρώνουν αυτήν την τριλογία.

Η εισαγωγή τελειώνει στο τέλος του δού κεφάλαιου. Χρυσοφτέρονοι κόννοι ξυπνούν στην καρδιά της Μπχιμοζόρης την έρωτιά για το Νάλα το Νισχιαντορήγα. Κατά τα νόμιμα συνήθεια του τόπου της και της κοινωνικής σειράς της ή Νταμαγιάντη, σ' ένα άντροδιάλεγμα (σβαγιαμβαρα), προτιμεί μπρός στους τέσσερους κοσμοφυλάχτες το Νάλα, που οι χρυσόκοννοι της τόν είχαν τάξει, και που, όμόνοντάς της παντοτεινή πίστη, την οδηγεί στο πατρικό του το βασίλειο.

Το πρώτο μέρος περιγράφει το χωρισμό των αγαπημένων. Η συζυγική τους ευτυχία θολώνεται από το πάθος του Νάλα για το παιγνίδι. Και καθώς όλες οι ακράτητες επιθυμίες που ξεπερνούν το σωστό μέτρο φαίνονται στον Ίνδο αποτελέσματα δαιμονικής επιρροής, έτσι κι' όλοι το πάθος του Νάλα, έχει τη ρίζα του στη συνωμοσία δύο δαιμόνων του παιγνιδιού, του Κάλη και του Ντρίπαρα. Στο παιγνίδι με τόν αδερφό του, τόν Πούσακα, ο βασιλιάς χάνει το έχει του, το θρόνο του, και μίν έχοντας τίποτα άλλο να χάσει παρά την όμορφη και καλή του συμβία, άμίλητα παραιτά το βασίλειο του, τρισάθλιος και έξορισμένος από τόν ξεφρενιασμένον αδερφό του. Στο δρόμο τα ζάρια μεταμορφωμένα από τόν Κάλη σε πουλιά του παίρνουν και το ύστερο φόρεμά του και έτσι αυτός και ή Νταμαγιάντη τυλιγμένοι σ' ένα μόνο φόρεμα προβαίνουν στους λόγγους, ως που τέλος στο σκότος του λογισμού του παραιτά και την πιστή συντρόφισσα της δυστυχίας του, όταν αυτή κουρασμένη από το δρόμο είχε πέσει σ' ύπνο βαθύ. Έτσι τελειώνει το 10το άσμα.

Τά περιπλανήματα της παραιτημένης νέας περιγράφονται στο 11το, 12το, και 13το άσμα. Η άγνη γυναίκα που μεταβίβει είχε ξεφύγει τόν κίντυνο να μίν κατασυντριφτεί από έναν όφη που την είχε περιπλέξει, βρίσκεται όλομεμιάς στα χέρια του άδιάντροπου φυλαχτή της, κ' ένα όλιμα μόνο μπορεί να τη λυτρώσει. Λέει τα παράπονά της στην άγρια μεγαλόπρεπη φύση που την περιτρογουρίζει, στο δεινόν τόν τίγρη, στο τεράστιο βασιλόβουνο, (!) αλλά ο ύλικός κόσμος μένει βουβός, και άντις άνοίγεται τότες, μπρός στα μάτια της, ένας άλλος πλούσιος ιδανικός κόσμος που από αυτόν άνασέρνει παρηγοριά και θάρρος. «Θά ιδείς το Νισχιαντρίτη!» Αυτά τα λόγια άκούει στην όνειροφαντασία της και ο άνθισμένος, Ασώκας, το δέντρο παφίλυπος, που τόν προσκυνάει διαβαίνοντας, είναι γι' αυτήν ένα σημάδι καλύτερου μελλόμενου καιρού. Τέλος άνταμώνεται μ' ένα έμπορικό καραβάνι. Και ναί τη νύχτα σκορπίζουν και καταχαλούν το καραβάνι άγριοι έλέφαντες, αλλά ως τόσο με τα άπομεινάρια, ή βασίλισσα φτάνει στών Τσαίντιδων τη χώρα, όπου πιάνει δουλειά στο σπίτι της βασιλομάννας.

Με το 14το άσμα άρχίζει το τρίτο μέρος που περιγράφει τα περιστατικά ως τόν ξαναεωμό των ξεχωρισμένων: το συναπάντημα δηλαδή του

(!) Στο μέρος τουτο (12, στίχ. 112) τελειώνει ή έργασία του Μαβίλη και άρχίζει ή δική μου. (Σημ. του μεταφ.)

Νάλα με τόν όφιδοαίμονα Καρκώτακα, το παράλλαγμα της όφης του, και τόν κατοικήμό του στην Αϊώντσια στο παλάτι του βασιληά Ριτουπάρα με την είδη του άμαξηλάτη Βάχουκα. Γλίγορα όμως το διήγημα ξαναπιάνει τη Νταμαγιάντη. 'Ο Μπχιμας, άνήσυχος για την τύχη της κόρης του, στέρνει βραχμάνους ν' άνασκαλέψουν όλη την Ίνδια και άκαρπες δέν είναι οι προσπάθειες του. Η Νταμαγιάντη βρίσκεται, και ξανάρχεται στο πατρικό το σπίτι. Κατόπι έρνερες άλλες κατασταίνουν πιθανή την ύπόθεση πως ο Νάλας μένει στην αυλή του βασιληά Ριτουπάρα και για να λάβει βεβαίωση ή τρυφερή γυναίκα σκαρφίζεται ένα τέχνασμα. Κάνει να κηρύξουν στην Αϊώντσια, πως μιά μέρα στερνότερα θα έγενότου η δεύτερη άντροδιαλεξιά της. Μόνο ο Νάλας, ελογάριαζε ή Νταμαγιάντη, με την άνόμοιαστη τέχνη του στο κυβέρνιο της άμαξας, θα μπορούσε να τρέξει σε μία μέρα τόσο μακρυνό διάστημα, και ο έρχομός του Ριτουπάρα θάταν άπόδειξη πως άμαξάς του ήταν ο ίδιος ο χαμένος άντρας της. Το τέχνασμα πιτυχαίνει ο Ριτουπάρας έρχεται στην ώρα και ή Νταμαγιάντη βεβαιώνεται πως ο Βάχουκας έπρεπε ναίαι ο Νάλας ο περιζήτητος, αν και δέν τόν άναγνωρίζει κάτω από την προσωπίδα του. 'Ο επίλογος του τραγουδιού, από το 22ο στο 26το άσμα διηγείται το ευτυχισμένο αποτέλεσμα. 'Ο Νάλας μαθαίνει από το Ριτουπάρα τα μυστικά των αριθμών και έλευτερωμένος από τη δύναμη του Κάλη ξαναλαβαίνει την πρώτη του όμορφιά, ξαναγέρνει έπειτα στους Νισχιαντες, κερδίζει στο παιγνίδι, συχωράει μεγαλόψυχα τόν αδερφό του, και ξαναοδηγεί για δεύτερη φορά στο πατρικό του βασίλειο τη Νταμαγιάντη.

8. Αυτή είναι σε γενικές γραμμές ή ύπόθεση του έπεισόδου μας. Το καθαρό λαϊκό ύφος που κυριαρχεί σ' αυτό, και που οι διασκεαστές δέν ήμπορεσαν να το άποσβύσουν, δίνει στο μικρό έπικό ποίημα την άξία των όμηρικων τραγουδιών, πράμα που δέν ήμπορεί να ειπωθεί για το σύνολο της μεγάλης ίνδικής έποποιίας. Το άνακάτεμα των θεών με τες τύχες των προσώπων, το άνθρώπινο φέρσιμό τους, ή ένεργεια ενός δαιμονικού κόσμου, οι θαυμαστές και φανταστικές περιπέτειες, που παράξενά άκολουθούν ή μία την άλλη σε πολυποίκιλες παραμυθιτικές άλλαγές, χωρίς όμως ποτέ να πέφτουν στο άσκημο ή στο άλλόκοτο, και έπειτα ή όλοφάνερη προσπάθεια της λαϊκής φαντασίας να συλλαβαίνει την ουσία του καθαρά άνθρώπινου, να τη μορφώνει καλλιτεχνικά και να την άραδιάζει με συγκινητική φράση, και από τάλλο μέρος ή ίδια ή προσπάθεια να διατυπώνει προσωπικούς χαρακτήρες, να τούς κάνει να ενεργούν σύμφωνα με τόν εαυτό τους, τέλος το όμορφο πλάτος των περιγραφών και των εικόνων, τα ξαναειπώματα που χαρίζουν, και μάλιστα στην αφήγηση, λίγες στιγμές άνάπανη στον προσεχτικό άναγνώστη, ο ξαναερχομός τυπικών στίχων, και έπιθετων στερεότυπων, ή σκόπιμη άποσιώπηση μέρους της δράσης (κατά το σιωπόμενον), μ' ένα λόγο όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του έλληνικού έπικού ύφους, τα ξαναβρίσκουμε σε τουτο το Ίνδικό ποίημα που άποδείχγει έτσι πως ή έπική δημιουργήτρα δύναμη που έκαμε να γεννηθεί μίαν Ίλιάδα και μίαν 'Οδύσσεια στην Ελλάδα, το βασιλικό βιβλίο στην Περσία, τούς Νιμπελούγγους και τη Γκουντρούν στη Γερμανία, είναι καθολικό χτήμα όλων των λαών της Ίνδογερμανικής οικογένειας.

10. Δέν πρέπει λοιπόν να παραξενευόμαστε αν ίσως το παραμύθι του Νάλα και της Νταμαγιάντης, τόσο στην Ίνδική του πατρίδα όσο και στη

Δύση, γνωρίστηκε σε πλατύτατους κύκλους. ⁽¹⁾ Οί διάφορες έπεξεργασίες μαρτυροῦν πόσο ήταν άρεστή ή υπόθεσή του στην Ἐνατολή.

Πρώτο άπ' όλα πρέπει νά μνημονέψουμε τό ποίημα τοῦ μεγάλου Καλιντάσα, τό λεγόμενο Ναλώνταγια, (ή έπιτυχία τοῦ Νάλα.) Οί νεότεροι ποιητές τῆς Ἰνδίας δανείζονται άπό τό Μαχαμπχάρατα τό ύλικό τῶν ποιημάτων τους σε δύο τρόπους: ή σμικραίνουν τά έπεισόδια σε κοντοσύλλογη έπιγραμματική μορφή, ή τό έναντίο τά άπλώνουν σε πολύ μεγάλο πλάτος. Τό Ναλώνταγια τοῦ Καλιντάσα διηγείται τήν ιστορία τοῦ Νάλα συμπυκνωμένη σε τέσσερα μόνο άσματα. Ἐλλά ενῶ ο ποιητής προσπαθεῖ νά εἶναι ὅσο μπορεῖ σφιχτός, καί νά δώσει στό ποίημά του χτυπητή συντομία, πέφτει σ' εκείνο τό λάθος ποῦ μᾶς σημαδεύει ὁ Ὅρατιος μέ τούτα τά λόγια: «Brevis esse laboro, obscurus fio» καί τόσο ποῦ ή συναρμολογία τῆς ιστορίας καί οί χαρακτηριστές τῶν προσώπων θαμπώνονται μέσα σε μίαν άτονη κατάχνη. Οί δροσεροί καί τολημηρά σκεδιασμένοι στίχοι τοῦ Α' Κεφάλαιου 69—80, ὅπου ὁ χρυσόσκυκος έγκωμιάζει τό Νάλα μπρός στη Νταμαγιάντη, γιά νά μείνουμε στά παραδείγματα ποῦ αναφέρει ὁ Βορρ, συντομεύονται στόν άκόλουθον τρόπο: «Ὅμοια στη Σρη εἶσαι, ὦ Μαχμοκόρη, ἄν ἴσως μέ τό Νάλα, ποῦ τό πρόσωπό του μοιάζει στό φεγγάρι, τό χαλαστή τῶν ὀχτρῶν του, τόν ποθητό τῶν γυναικῶν μοροῦσες νά γένεις ταίρι.» κτλ. Ἐν ἄληθινά τό ποίημα έγράφηκε άπό τόν Καλιντάσα, δέν εἶναι βέβαιο, καί οί κριτικοί μέ δίκη διστάζουν νά τό πιστέψουν.

Τό αντίκρυ τῆς σκόπμης τούτης έπιτομῆς εἶναι μία ἄλλη μακρόσκελη διασκευή, ποῦ πλαταίνει διεξοδικά, κάποτε κι' ὅλας ἄσεμα, τήν υπόθεση τῆς ιστορίας τοῦ Νάλα. Τό ποίημα ὀνομάζεται Ναησιγιάντχασάριτα ή Ναησιαντχίγια, καί ποιητής του εἶναι ὁ Σριχάσγιας. Τό έργο δέν εχώρησε καθαντό παρά τήν εισαγωγή τοῦ τραγουδιοῦ, γιατί ὁ ποιητής δέν εἰμπόρησε στά εἴκοσι δύο βιβλία του νά ξεκινήσει τές περιπέτειες τοῦ Νάλα παρά ὡς τήν άντροδιαλεξιά τῆς Νταμαγιάντης, δηλαδή ὡς τό πέμτο ἄσμα τοῦ έπεισοδίου μας. Γιά νά ξηγήσει τό μέρος ποῦ παραπάνου αναφέραμε χρειάζεται 135 δίστιχα.

Στήν ἴδια κατηγορία ὀγκωμένων έργων άνήκει καί ή Ταμουλική διασκευή, ὁ Ναλαράδζας, ποῦ δοκίμια τῆς μᾶς δίνει ὁ Βορρ στό μνημονεμένο έργο του. Ἐπό τά κομμάτια αὐτά βλέπουμε πῶς τό ποίημα εἶναι μία παράφραση άρκετά διεξοδική καί άρκετά νερωμένη τοῦ κείμενου τοῦ Μαχαμπχάρατα. Ὡς καί ή Τελουγουζική γλώσσα κατέχει μίαν ἄλλην έπεξεργασία τοῦ ποιητή Ράγκχαβα, καμωμένη πρὸς τά 1650.

Ἐχτός άπό τές δύο σανσκριτικές διασκευές ποῦ αναφέραμε, ὑπάρχει καί μία τρίτη έπεξεργασία σ' ἕνα λογοτεχνικό είδος ποῦ οί Ἰνδοί τό ὀνομάζουν «Τσάμπου» (θηλ.) ἕνα είδος ρητορικό γράψιμο ὅπου οί στίχοι ξαλλάζονται μέ τόν πεζό λόγο. Στήν Ἰνδική φιλολογία τό έργο αὐτό ὀνομάζεται Νάλατσάμπου ή Νταμαγιάντχάτχα, καί ποιητής του εἶναι κάποιος Τριβίραμαμπχάττας, δέν έχει ὅμως τό ποίημα καλλιτεχνική αξία.

Τέλος ὡς καί ὁ Σωμανταίβαμπχάττας έβαλε τήν ιστορία τοῦ Νάλα

(1) Πρβλ. τό έπίγραμμα τοῦ Goethe στες Ξενίες (1796):

«Φιλιά καί τῆς Σακούνταλας ταιριάζουν καί τοῦ Νάλα,
τί σάν αὐτά ποιήματα στόν κόσμο δέν εἶν' ἄλλα.»

(Σημ. τοῦ μεταφρ.)

μέσα στη γνωστή συλλογή του, τό Κατχασαριστάγκαρα (θάλασσα τῶν ποταμῶν τῶν παραμυθιῶν) Θ'. 56, χωρίς φυσικά νά φτάσει εκείνην τήν ἄληθινά καλλιτεχνική ζωηρότητα καί τήν έναργεια στήν παράσταση, ποῦ εἶναι τά στολιδία τῶν μικρῶν διηγημάτων εκείνου τοῦ λογογράφου. Γιά τήν ιστορία τοῦ Νάλα ὁ Σωμανταίβας δέ φροντίζει περισσότερο άπ' ὅσο έπιμελεῖται τές ἄλλες ιστορίες ποῦ δανείζεται άπό τά έπικά ποιήματα καί άπό τά Πουράνα, καί ποῦ τές μεταχειρίζεται σά μέ αντίπαθεια, θάλεγε κανείς σάν opus operatum. Λόγου χάρι γιά νά αἰτιολογήσει τήν ἀλλαγὴ τοῦ χαραχτήρα τοῦ ήρωα, μᾶς τόν παρασταίνει μεθυσμένος, καί κάτου άπό τήν έναργεια τοῦ πειρασμοῦ τόν καταδουλόγει σ' ὅλα τά πάθη ποῦ μπορεῖ κανείς νά φανταστεί. Ἐξιοσημείωτο εἶναι πῶς ὁ Σωμανταίβας δέ γνωρίζει πλιά τή φράση «δαμάλι τῶν ζαριῶν» ποῦ έχει νά εἰπεῖ «πρῶτο ζάρι» καί παραξηγάει τό πρῶμα σά νά παραλλαζόταν ὁ Κάλης μέσα στήν κοπή τοῦ Πούσκαρα σ' ἕνα δαμάλι ποῦ εξαιτίας τῆς ὁμορφιάς του τραβάει τήν προσοχή τοῦ Νάλα, δίνοντας ἔτσι ἀφορμή στό παιγνίδι.

Σχόλια στό τραγοῦδι τοῦ Νάλα έγραψε κάποιος Νιλα κάντχας καί κάποιος Τσατουρμπχάδζας, καί τά δύο τά συβουλευτήκε ὁ Βορρ γιά τά σημειώματά του.

Γιά νά μή λησμονηθεῖ τίποτα, ἄς προσθέσουμε κι' ὅλας πῶς ὁ Πέρσης ποιητής Φαίζης, έπιχειρήστηκε τήν ιστορία τοῦ Νάλα σ' ἕνα μεγάλο ρομαντικό ποίημά του (Καλκούτα 1831).

11. Ἡ ιστορία τοῦ Νάλα καί τῆς γυναικός του εἶναι καί τώρα ἀκόμη πασίγνωστη στήν Ἰνδία. Καθῶς γενικά, ὅταν διαβάζεται τό Μαχαμπχάρατα καί τό Ραμάιανα, καί σήμερα στήν Ἰνδία, μέ τό αἰσθητικό συγκίνημα τοῦ ἀκροατῆ εἶναι ἐνομένο καί τό θρησκευτικό, γιατί ή ἀνάγνωση καί ή ἀκρόαση τῶν μεγάλων ἐλικῶν ποιημάτων σε τούτον τόν κόσμο εἶναι πράξη ἀξιοσημείωτη ποῦ ἀποτελεσμά της εἶναι τό συμπάθισμα τῶν ἀμαρτιῶν στόν ἄλλον κόσμο, ἔτσι τά πρόσωπα μάλιστα τοῦ Νάλα καί τῆς Νταμαγιάντης εἶναι ἀκόμα ζωντανά άπό εκείνους τούς παλαιούς καιρούς στήν καρδιά τοῦ ἐξυπνότατου Ἰνδικοῦ λαοῦ. Γιά τό έπεισόδιο μας εἶναι ἄληθινά ὅσα λέει ὁ Max Düncker (Geschichte des Altertums III, 84) «Στό χωριό, κάτου άπό τή συκιά, διηγεται ὁ βράδυ ὁ Βραχμᾶνος τό μεγάλο ποίημα. Ἡ προσοχή τῶν ἀκροατῶν δέν κουράζεται. Ὅταν ή διήγηση φτάνει σε εὐχάριστες περιπέτειες, στες νικητήριες γιορτάδες, στήν επίσημη εἴσοδο, στόν εὐτυχημένο γυρισμό, στό γάμο ή τή στέγη τοῦ ήρωα, τότες τό χωριό στολίζεται μέ στεφάνια. Οί Ἰνδοί ζοῦν μέ τά πρόσωπα τῶν ποιημάτων τους, γνωρίζουν τές περιπέτειές τους, καί τά χρησιμεύονται σάν πρότυπα καί παραδείγματα. Ὁ σκοπός τῶν Βραχμᾶνων ἦταν νά παρουσιάσουν τοῦ λαοῦ μ' αὐτά τά ποιήματα ἕναν καθρέφτη καλῶν ήθῶν καί ἀρετῆς κι' ὁ σκοπός τους αὐτός ἔλαβε καθολική έπιτυχία.»

12. Ὅχι μόνο ὅμως στήν Ἰνδία ἀλλά καί στούς τόπους τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, οί ποιητές έψαλαν καί ψάλλουν τό Νάλα καί τήν πίστή του συμβία. Στή Γερμανία, ὅπου δίπλα στό ἀριστούργημα τοῦ Rückert (1828) πέντε ἄλλα μεταφράσματα ἔδωσαν στό ποίημα πολύ μεγάλο ἄπλωμα, ή ιστορία εἶναι τόσο κοινή, ποῦ τώρα εμπήκε καί στες νεανικές βιβλιοθήκες γιά καλό καί ὠφέλεια τῆς νεολαίας. Οί πλιο ξακουστοί κριτικοί συνεχίζουν ἀναμεταξύ τους ποῖος νά ἀναγνωρίσει μέ περισσότερο θαυμασμό τήν αξία τοῦ τραγοῦδιού μας. Ὁ Καρριέρ στό έργο του: «Ἡ τέχνη σκετικά μέ τό ξετύλιγ-

μα του πολιτισμού και με τα ιδανικά του ανθρώπου» (I, 456) δίνει μία αξιολογική ζωνή ανάλυση του περιεχόμενου και χαρακτηρίζει το έργο σαν ένα «έξαισιον ποιήματα πιστής έρωτικής αγάπης, με τόση περιπάθεια και τρυφεράδα στα αισθήματα, με τόση φιλοδοξία και καθαρότητα στο ζωγράφιμα της ψυχής, στη γαλήνη και στα κινήματα της φαντασίας, με τόση ηθική ευγένεια, που το ποίημα είναι ένα από τα μαργαριτάρια όλων των ποιημάτων του κόσμου.» Και τελειώνοντας την ανάλυσή του παρατηρεί : «Εδώ υπάρχει αληθινή φυσική ποίηση και στον ίδιο καιρό καλλιτεχνική δημιουργία στο όλο και στα καθέκαστα. Εδώ αιστανόμαστε εκείνη την άγνη ευγενικά εντύπωση που ξυπνά στην ψυχή μας μοναχά το τελειώσ ωραίο κάθε αντίθεση καταλείπεται, και ξεφανερόνεται η αγάπη, αίτια και δεσμός κάθε πραγμάτου, ή νίκη της άρμονίας στη νίκη του θεϊκού πνεύματος. Μέσα στην αφέλια του παραμυθιού υπάρχει ένα νόημα ύψιλοτερο. Το φανταστικά θαυμαστό εξηγείται εύκολα σαν ποιητικό πρόπλασμα βαθύτερων έννοιων, και ο ποιητής χωρίς ποτέ να προβάλλει έχει περάσει σ' όλο το ποίημα την περιπάθεια της καρδιάς του τόσο που μία γοητεία που συνεπαίρνει την ψυχή του σκλαβώνει κάθε καρδιά.» Ο Αύγ. Γουλ. von Schlegel, ο θεμελιωτής της Ινδολογικής επιστήμης στη Γερμανία, το κρίνει στον ακόλουθον τρόπο: «Έχω σκοπό να ξετάσω μίαν άλλη φορά το περιεχόμενο και το πνεύμα του τραγουδιού, και να ξεκαρβώσω τα ήθη που μ'α γνωρίζει, και τους γεωγραφικούς προσδιορισμούς της σκηνής του, καθώς και μερικά άλλα σημεία, εδώ θέλω να ειπώ μόνο, πως σύμφωνα με το αίστημά μου το ποίημα ως προς το ήθος και το πάθος, ως προς τη συναρπάζτρα όρμη της παραφοράς του, ως προς την ύψηλότητα και την τρυφερότητα των αισθημάτων είναι δύσκολο να ξεπεραστεί είναι κωμωμένο για να άρήσει σε όλους : σε νέους και γερόντους, σε μικρούς και πρόκριτους, στους γνώστες της τέχνης και σ' εκείνους που παραδίνονται στο φυσικό τους αίσθημα.» Ο Johannes Scherr αντιγράφει αυτήν την κρίση του Schlegel και παρατηρεί πως δεν είναι καθόλου υπερβολική. Ο Lobedanz στον έπιλογο της μετάφρασής του γράφει : «Δεν αντιγνωμύει κανένας πως ούτος ο θρύλλος είναι ένας από τους πολυτιμότερους θησαυρούς του ανθρώπινου γένους.»

Τέλος ο Benfey ξηγείται στον ακόλουθον τρόπο : (Geschichte der Sprachwissenschaft 1869) : «Ένα θαμαστό και τυχερό ψυχόρμητο έκαμε τον Bopp να διαλέξει μέσα στην τεράστια μάζα του μεγαλύτερου από τα έπικά ποιήματα του κόσμου, του Μαχαμπαράτα, εκείνου του άρτύπτου ποιητικού δάσους, όπου τα έπεισόδια μπλέκονται πυκνά με άλλα έπεισόδια σε τρόπον που πιστεύει κανείς πως βρίσκεται μέσα σε απάτητα στέντρα, το ωραιότερο όχι μόνο απ' ό,τι βρίσκεται μέσα στο έπος, αλλά και απ' ό,τι έχει δημιουργήσει η Ινδική Μούσα. Και αν από τότες το έπεισόδιο αυτό του Νάλα και της Νταμαγιάντης, συχνά μεταφρασμένο, έχει ενεργήσει με το περιεχόμενό του και τη διήγησή του, στον ίδιο καιρό, επειδή στο γενικό είναι γραμμένο σε τόσο εύκολη γλώσσα, μπορεί να είναι το πρώτο ανάγνωσμα για τους σπουδαστές, ενώ με τις σπάνιες δυσκολίες του δίνει άφορμή στο να βαθύνει κανείς περισσότερο στη γλώσσα.»

13. Η τελευταία τούτη παρατήρηση μ'α οδηγεί σ' ένα άλλο σημείο της εισαγωγικής θεωρίας μας. Ξέχωρα από τη μεγάλη καλλιτεχνική του αξία, το έπεισόδιο του Νάλα έχει για τη Γερμανία μία ιδιαίτερη σημασία. Οί σπουδαστές της σανσκριτικής ακολουθώντας μία συνήθεια που εκατάτησε

γενική, αρχίζουν από το ποίημα ούτο τις μεταφραστικές δοκιμές τους. Όταν τα 1819, το χρόνο που για τη νεότερη γλωσσολογία είναι τόσο αξιοσημειωμένος, γιατί τότες έδημοσιεύτηκε κι' όλας η γερμανική γραμματική του J. Grimm, ο Αύγ. Γ. Schlegel, μ' ένα ύπόμνημα σημαντικώτατο για την ιστορία των επιστημών (Über den gegenwärtigen Zustand der indischen Philologie) έδωκε από το νεοσύστατο πανεπιστήμιο της Βόννης το πρώτο σπρώξιμο στην πρόοδο της Ινδικής φιλολογίας, ήταν μία πρόνοια της μοίρας που τον ίδιο χρόνο ο Bopp από το Λονδίνο, όπου μαζί με τους πρώτους σανσκριτιστές το Wilkins, το Colebrooke και άλλους έσπούδαζε, έδημοσίεψε το έπεισόδιο του Νάλα σαν ένα δοκίμιο της σανσκριτικής λογοτεχνίας, συνοδευόντας το με μίαν πιστή Λατινική μετάφραση. Και φυσικό ήταν ύστερα από τη μετάφραση που εύκόλυνη σπουδαία τους σπουδαστές, και ύστερα από τη ζωνή προσοχή που έκίνησε παντού το τύπωμα της ποιητικής έργασίας του Rückert, να γείνουν από τότες τα λόγια της αρχής του έπεισόδου: «Asidraja nalo nama» το σιβολέθ που έκανε να άναγνωρίζονται συναισθηματικά οι μαθητές της Ινδογερμανικής επιστήμης. Το 1838 ο Bopp έδημοσίεψε πάλι μία γερμανική μετάφραση στο μέτρο του κείμενου με τον τίτλο : «Nalas und Damayanti, eine indische Dichtung, aus dem Sanskrit übersezt von F. Bopp.»

14. Τυχερή φώτιση στη γερμανική έπεξεργασία του Rückert, (για να μη μιλήσουμε εδώ για την τολμηρότατη και μεγαλόνοη γνώση της γλώσσας) ήταν η έκλογη του μέτρου. Ο Σλόκας, το σανσκριτικό δίστιχο του σανσκριτικού έπους, είναι όλοφάνερα μέτρο που θέλει να μιμηθεί τον πεζό λόγο και που γι' αυτό παραβλέπει όλοτετα τη μετρική ποσότητα των συλλαβών, και περιορίζεται στο κυριώτερο μόνο, στο να βάλει στη γλώσσα ένα έλαφρύ χαλινάρι με τον όρισμένο αριθμό των συλλαβών και την τομή στη μέση του στίχου. Και ο ψιλός τεχνίτης της γερμανικής γλωσσολογίας, είδε πως στους τέσσερους πόδες του σανσκριτικού ήμιστίχου, αντιστοιχούσαν για το γερμανικό αυτό οι τέσσερες άρρες του γερμανικού στίχου, και στην κανονική σειρά των τομών ή παροξύτονη όμοιοκαταληξία έτσι, ενώ έμετάφραζε, άς ποῦμε έλεύτερο το Ινδικό μέτρο, έπροβάλε σ'α μοναχός του ό ροπαλικός μας στίχος, που από τον καιρό του καλού μας Hans Sachs έμεινε συμπαθητικός στο λαό μας και που είναι ένα είδος λόγου άνάμεσα στο ποίημα και στην πεζή διήγηση. (1)

(1) Οί ροπαλικοί στίχοι των γερμανών (Knittelverse, Klüppelverse και Knüppelverse) όνομάστηκαν κωμικά στη Γερμανία το 16το αιώνα, οί άκανόνιστοι στίχοι που δεν έχουν όρισμένες παρά τις τονισμένες συλλαβές (άρρες) τέσσερες σε κάθε στίχο, και που όμοιοκαταληχτούν δύο δύο. Η άνάκρουση μπορεί να λείπει, να είναι μονοσύλλαβη ή και πολυσύλλαβη, και όμοίως οί άτονες συλλαβές που ακολουθούν την τονισμένη μπορεί να λείπουν ή και δεν έχουν όρισμένον αριθμό. (Για περισσότερα βλέπε : Minor, Neuhochdeutsche Metrik (Strassburg 1902) σελ.356,368 και Paul, Deutsche Metrik σελ. 802). Ο Minor άρνείται κάθε σχέση του ροπαλικού στίχου με το στίχο του Hans Sachs. (σ. 363).

Για έμ'α όμως η έκλογη του στίχου δεν παρουσίαζε κανένα άνάλογο πρόβλημα. Ο πολιτικός μας είναι ό καθαυτό έθνικός έπικός στίχος. Και προκειμένου για ένα ποίημα ρομαντικό-ήρωικό δεν είχαμε παρά να άκθλουθίσουμε το παράδειγμα του Έρωτόκριτου. (Σημ. του μεταφρ.)

Οι δοκιμές ὄσες ἐγένηκαν γιὰ νὰ πολιτογραφηθεῖ τὸ ἰνδικὸ δίστιχο στὴ γλῶσσα μας πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἄστοχες, καὶ ἡ ἀποτυχία αὐτὴ χρεωσιέται ἀπὸ ἓνα μέρος στὸ ὅτι τὸ αὐτὶ μας δὲ μπορεῖ νὰ βρεῖ στὸν ἀριθμὸ μόνον ἀδιάφορον συλλαβῶν ἀρκετὸ μετρικὸ δέσιμο, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος στὸ ὅτι τώρα ὁ γερμανός, μὲ τὸν ἀρχαῖο ἐξάμετρο κατέχει μίαν καλλιτεχνικὴ μορφή ποῦ μ' αὐτὴν εἶναι συνηθισμένος ν' ἀκούει τὴν ἐπιτικὴ ἀφήγησιν. Θὰ εἰμποροῦσε λοιπὸν κανεὶς νὰ συστήσει γιὰ τὰ μεταφράσματα ἀπὸ τὸ Μαχαμπhάρατα καὶ τὸ Ραμαϊάνα, τὸν ἀρχαῖο ἐξάμετρο, ἂν δὲν εἶναι προτιμώτερη ἢ στροφή τῶν Νιμπελούγκων, εἴτε στὴν ἀρχαῖκὴ τῆς μορφῆς, εἴτε στὴ νεώτερη τοῦ Uhland ἢ ὁ στίχος τοῦ Rückert μὲ τοὺς τέσσερους τόνους του καὶ μὲ ὄσες ὄσες παροξύτονες ὁμοιοκαταληξίαι (!)

15. Προσθέτομε ἐδῶ ἓναν κοντοσύλλογο χαρακτηρισμὸ τοῦ Σλόκα, τοῦ ἐπικοῦ στίχου τῶν Ἰνδῶν. Ὁ Σλόκας (ὄνομα ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ ρίζα «*cru*» τὸ ἀκούω, (2) καὶ ἔχει νὰ εἰπεῖ καθαντὸ ἤχος, ἢ τόνος) κατάγεται ἀπὸ τὸ μέτρο ἀνουστούμπχ(3), καὶ εἶναι διπλὸς στίχος, ἢ καλλιτέρα ἢ ἔνωσις δύο

(1) Ἡ στροφή τῶν Νιμπελούγκων εἶναι τετράστιχη. Κάθε στίχος τῆς ἔχει δύο ἡμιστίχια ὅμοια, ποῦ τὸ πρῶτο τελειώνει σὲ παροξύτονη λέξη, τὸ δευτέρου σὲ δξύτονη. Οἱ στίχοι μόνον ὁμοιοκαταλητοῦν δύο δύο. Καὶ στὴν ἀρχαῖκὴ τῆς μορφῆς μόνον οἱ τονισμένες συλλαβές εἶναι ὀρισμένες, τρεῖς σὲ κάθε ἡμιστίχιο, ἔχτος στὸ τελευταῖο ποῦ ἔχει τέσσερες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἄτονων συλλαβῶν εἶναι ἀδιάφορος καὶ ὁμοίως ἢ ἀνάκρουση μπορεῖ νὰ λείπει, νᾶναι μονοσύλλαβη ἢ καὶ πολυσύλλαβη, Στὴ νεώτερη μορφή ἢ ἀνάκρουση εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ μονοσύλλαβη, καὶ κάθε τονισμένη συλλαβὴ τὴν ἀκολουθεῖ μίαν καὶ μόνον ἄτονη. Μὰ ὁ Οὐλαντ, λ. γ. στὴν «*Κατάρτα τοῦ τραγουδιστῆ*» μεταχειρίζεται κάποτε καὶ δυσσύλλαβη θέση. (Minor, ε. ἀ. σ. 444 κ. ἔξ.)

Τὴ μετάφραση τοῦ Rückert τὴν κρίνει ὁ Schroeder (Indiens Litteratur und Kultur σ. 484) μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια : «*Τὸ ποίημα τοῦ Νάλα ποῦ τῷ προαναγγεῖλει ὁ Schlegel μὲ τέτοια λόγια (ἰδὲς παράνου) γνωρίστηκε καὶ ἐγένηκε περίφημο στὸν τόπο μας μάλιστα ἀφοῦ τὰ 1828 τὸ μετάφρασε ὁ Rückert. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἐτυπώθηκαν καὶ ἄλλες μετάφρασεις: τοῦ Kosegarten (1820) τοῦ Bopp (1838) τοῦ Ernst Meier (1847) καὶ τοῦ Adolph Holtzmann (1854) ἀλλὰ ἡ μετάφραση τοῦ Rückert ἔμεινε ἢ ἀγαπημένη τοῦ κοινῶν, καὶ μὲ δίκην, γιατί εἶναι τυλιγμένη σὲ μιὰ ξεμυαλιστρά ποιητικὴ γοητεία, καὶ γιατί ὡς καὶ μὲ τοὺς ξενισμούς τῆς μᾶς ἀναγαλλιάζει μὲ σπάνιες χάρες. Βεβαίωτατα μερικὰ πράματα, καθὼς λ. γ. τὰ βαρεῖα σύνθετα ἄχιν κάποτε γερμανικὰ σὰν παρᾶξενά, σκοτεινὰ ἢ καὶ ζητημένα, ἐνῶ σανσκριτικὰ εἶναι φυσικὰ καὶ ἀπλᾶ, ὥστε ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπεῖ πῶς τὸ κείμενο κάνει ἐντύπωση οὐσιαστικὰ διαφοροτικὴ ἀπὸ τὴ μετάφραση, μ' ὅλον τοῦτο ὁμῶς σ' αὐτὸν τὸν τρόπο μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ λάβει ἰδέα ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ πνεῦμα τοῦ κείμενου. Πλὴν ἀξιοκατάκριτο μᾶς φαίνεται πῶς ὁ Rückert ἐπῆρε τὴν ἐλευτερία νὰ σμιῖξει κάποτε μερικὰ στολίδια. Ὡς τόσο τὰ προτερήματα ζυγίζουσι περισσότερον τόσο ποῦ τὸ βιβλίον ἀξίζει μὲ δίκην τὴ δόξα του.» (Σημ. τοῦ Μεταφρ.)*

(2) Ἡ ρίζα *cru* ξαναβρίσκεται στὸ Ἑλληνικὸ ρῆμα κλύω, καὶ λατινικὰ στὸ ἐπίθετο *in-clu-tus* καὶ τὸ οὐσ. *cliens*.

(3) Ἡ ἀνουστούμπχ εἶναι παλαιὸ ὄχτασύλλαβο βαιντικὸ μέτρο ἀνάλογο μὲ τὸ σλόκα. (Σημ. τοῦ μεταφρ.)

ἡμιστίχιον, ἓνα δίστιχο. Καθένας ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ δίστιχου χωρίζεται ἀπὸ μίαν τομὴ σὲ δύο μέρη ὅμοια, ὥστε ποῦ τὸ ὅλο δίστιχο ἔχει τέσσερα ἰσοσύλλαβα μέρη. Κάθε στίχος ἔχει δεκάξη συλλαβές μὲ μίαν δυνατὴ τομὴ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὄγδοη, καὶ τελειώνει μὲ μίαν ἱαμβικὴ διποδία. Τοῦτος εἶναι ὁ μόνος ἀπαράβατος μετρικὸς νόμος. Τὸ ἐναντίον οἱ τελευταῖες τέσσερες συλλαβές τοῦ πρώτου ἡμιστίχιου ἔχουν ρυθμὸ, ποῦ ναὶ δὲν εἶναι σταθερὸς ἀλλὰ ποῦ σὲ κάθε περίστασις εἶναι ἀντίθετος τοῦ ἱαμβικοῦ, τὲς περισσότερες φορὲς τοῦτου τοῦ εἶδους :

u — — u

(ἐπίτριτος πρώτος ἢ ἀντισπαστικός): ὡς τόσο δὲν ἀποκλείεται καὶ ὁ χοριαμβικὸς ρυθμὸς

— u u u

Ὅλες οἱ ἄλλες συλλαβές εἶναι ἀδιάφορες. Ὁ κοινὸς τύπος λοιπὸν τοῦ στίχου εἶναι ὁ ἀκόλουθος :

oooo | u — — u || ooooo | u — u — u ||

Στὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα τὸ μέτρο τοῦτο δὲν ἀλλάζει παρά μίαν φορὰ στὸ τέλος τοῦ 24ου κεφάλαιου, ὅπου γιὰ αἰσθητικὸς λόγους ἔρχεται τὸ μέτρο τριστούμπχ, ἓνας στίχος μὲ εικοσιδύο συλλαβές ποῦ ἀκολουθεῖ τοῦτον τὸν τύπο : (!)

u — u — | — uu — u — u || — — u — | — uu — u — u ||

Ὁ ρυθμὸς εἶναι καθὼς βλέπει κανεὶς λογαοιδικός, σύνθετος ἀπὸ ἱαμβους χοριαμβους καὶ ἓνα βακχεῖο, ἢ ἓναν ἀμφίβραχον πρὶν τῆς τομῆς καὶ πρὶν τοῦ τέλους τοῦ στίχου. Τὸ μέτρο αὐτὸ ἂν ἔχει τὴν πρώτη συλλαβὴ μακρὰ λέγεται Ἰντραβιάδζρα, ἂν τὴν ἔχει σύντομη λέγεται Οὐπαιντραβιάδζρα.

16. Ἐχτός ἀπὸ τὴν κριτικὴ ἔγδοσι τοῦ Bopp, τὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα ἐτυπώθηκε διάφορες φορὲς. Μνημονεύομε μόνον τὴν ἔγδοσι τοῦ Böhlingk, στὴν πρώτη ἔγδοσι τῆς χρηστομάθειας του, τοῦ Monier Williams (Oxford 1874) τοῦ Thomas Jarret (Cambridge 1882) καὶ τοῦ Georg Bühler (Bombay). Ἀπὸ τὲς ξένες μετάφρασεις ἀξίζουσι ἰδιαίτερη προσοχὴ ἢ Ἄγγλικὴ τοῦ Milman (Oxford 1835) καὶ ἢ Σουηδικὴ τοῦ Kellgren (Helsingfors 1852). Ἐνα διεξοδικὸ σχόλιο στὸ τραγοῦδι τοῦ Νάλα ἔγραψε καὶ ὁ John Peile (Cambridge 1881) ποῦ ἐξετάζει ὁμῶς περισσότερον τὰ γλωσσολογικὰ ζητήματα παρά τὲς ρητορικὰς καὶ τὲς γραμματικὰς ἰδιοτροπίας.

(1) Στὴ μετάφραση δὲν ἀλλάξαμε στὸ μέρος τοῦτου τὸ μέτρο. (Σημ. τοῦ μεταφρ.)

ΝΑΛΑΣ ΚΑΙ ΝΤΑΜΑΓΙΑΝΤΗ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΤΟΥ ΜΑΧΑΜΠΧΑΡΑΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΛΟΡΕΝΤΣΟ ΜΑΒΙΛΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤ. ΘΕΟΤΟΚΗ

1

Ὁ Βοιγαντάσβας εἶπε :

- Ἄρχος ἐστάθη μ' ὄνομα Νάλας, τοῦ Βιρασαίνα
 γιὸς δυνατὸς δλόπλουμος παινέδια ζηλεμένα,
 ὠραῖος, μαθὸς ἀπ' ἄλογα στήν κορυφή τὴν πρώτη,
 σὰν τῶ θεῶν ὁ ἐξουσιαστής, σὰν ἥλιος σὴ λαμπρότη,
 5 ἔστεκε ἀπ' ὄλους πλὴν ψηλὰ τοὺς ἀνθρωπορηγάδες,
 θεοφοβούμενος σοφὸς στοὺς Βαῖντες, στοὺς Νισχιάντχες
 δυνάστης, φίλος τῶ ζαριῶ, μέγας στρατοκράτης,
 ἥρωας, ἀληθινολόγος, εὐγενικός, προστάτης,
 ποῦ ἀντρώ μαζί καὶ γυναικῶν τὸν ἐποθοῦσαν μάτια,
 10 καὶ γνωστικά χαλίνονε τὲς αἰσθησες μ' ἐγκράτεια.
 Σαγιτευτὴς δὲ στάθηκε σὰν κείνονε πιτήδειος,
 κί' ὀλόβολος ἐφάνταζε σὰν ὁ Μανούς ὁ ἴδιος.
 Καὶ στοὺς Βιντάμπχες ἥρωα παντάγαθον, τὸ Μπχίμα,
 εἶχαν, ποῦ ὁ φριχτοδύναμις κλήρα νὰ ἰδεῖ πεθύμα,
 15 κί' ἄκλερος πολυφρόντιζε παιδιὰ νὰ ἰδεῖ δικά του.
 Κ' ἕνας μάντης, Γιουντχίστχιρα, Ντάμανας τὸνομά του,
 στοῦ Μπχίμα ἐπῆε, ποῦ ξέροντας τὸ χρέος του, ὦ βασιλέα
 τῶ βασιλείων, ἐφίλεψε τὸν τριλάμπρο γενναῖα,
 ὁ τεκνοποθοπλάνταχος μὲ τὴ βασιλίσα του.
 20 Κ' ἔδωσε ὁ Ντάμανας σ' αὐτὸν καὶ στή συντρόφισσά του,
 καλοθελήτης, χάρισμα μιὰ κορασιά πετράδι,
 κί' ἀγόρια ὁ μεγαλόδοξος, τρία μὲ χωρὶς ψεγάδι :
 τὴ Νταμαγιάντη τοῦδωκε, τὸ Ντάντα καὶ τὸ Ντάμα,
 καὶ τὸν τριλάμπρο Ντάμανα, παντάγαθους κί' ἀντίμα
 25 φριχτούς, καί, φριχτοδύναμις μὰ ἡ λυγερομεσάτη
 ἢ Νταμαγιάντη, μ' ὠμορφιά, μὲ νειότης γλύνκα ἀφράτη
 μὲ δόξας φεγγοαγάλλιαση, μὲ καλομοίρας χάρη,
 τοῦ κόσμου ἐγένηκε ὀλονοῦ τὸ βλογητὸ καμάοι.
 Ὅντος ἀκρομεγάλωσε, σὰ στή θεὰ τὴ Σάτση,
 30 τριγύρω της ἐπήγαινε μιὰ κατοστή νὰ κίτσει
 στολιδοφόρες δοῦλες της, καὶ φιλενάδες ἄλλη
 μιὰ κατοστή μὰ ἀνάμεσα σὲ τοῦτες ἄν προβάλει,
 ἢ Μπχιμοπούλα λάμπει σὰν τὴν ἀστραπὴ ποῦ βγαίνει
 ἀπὸ τὸ βροχοσύνεφο, τέλει ἀσφάλτα πλασμένη
 35 κί' ἀληθινὰ πεντάμορφη καὶ μ' ὄλα τὰ στολίδια,
 μακρουλομάτα σὰν τὴ Σρή, σωστό στολίδι ἢ ἴδια.
 Δὲ φάνηκε οὐδ' ἀκούστηκε πρὶ σῶ θεῶν τοὺς τόπους,
 μηδὲ στοὺς Γιάξχιους πονθενά, μηδὲ καὶ στοὺς ἀνθρώπους,
 παρθένα μὲ τρισέμνοστο, σὰν τὸ δικὸ της σῶμα,
 40 φρενοζαλίστρα, πάγκαλη καὶ τῶ θεῶν ἀκόμα.
 Στὴ γῆς ὁ Νάλας ἄμοιαστος, τίγρης στήν ἀντροεισοῦνη,
 πατόκορφα ἀπαράλλατος μὲ τὸν Καντάοπα ἐγένη.
 Καὶ οἱ ἀνθρώποι ἀπὸ θαυμασμὸ τὸ Νύλα ἐπαίνενάν της
 κί' ἄλλοι τοῦ Νάλα ἀράδιαζαν μάγια τῆς Νταμαγιάντης.
 45 Καὶ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου ἀδιάκοπα μαθαίνοντας τὲς χάρες,

- μέσα στους δύο τους φύτεψαν τοῦ ἀθώρητου οἱ λαχτάρες,
 κ' ὄλο ἔρριχναν, τῆς Κούντης γιέ, φυντάνια πλιό μεγάλα.
 Τότες τὸν ἔρωτα ἡ καρδιά δὲ βάσταε πιά τοῦ Νάλα,
 κ' ἐπῆε κρυφά στοῦ ἐρημηκῶ ρουμάνι ποῦ ἦταν πλάγι
 50 πλάγι μὲ τῶν βασιλικῶν κυράδων τὸ σεράγι.
 Κ' εἶδε μαλαμοπλούμιστους κύνους μὲς στοῦ ρουμάνι,
 κ' ἕνα ἀπὸ τὰ πετούμενα ποῦ ἐκεῖ τριγύρναε πιάνει.
 Κι' ὁ ἀγεροπέτης μίλησε τοῦ Νάλα : « Ἄς μὴν πεθάνω,
 ρήγα, ἀπ' τὸ χέρι σου κ' ἐγὼ μιὰ χάρη θὰ σοῦ κάνω :
 55 στή Νταμαγιάντη ὀμπρὸς θὰ πῶ τέτοιο καλὸ γιὰ σέναν,
 ποῦ, ὦ Νισχιαντίτη, ὄξω ἀπὸ σὲ νὰ μὴν ψηφᾶ κανέναν. »
 Κι' ὁ βασιλεὺς ξαπόλυσε τὸν κύνου αὐτὰ γρικῶντας,
 καὶ στοὺς Βιντάριμτζες τὰ πουλιά τότες ἐπῆαν πετώντας.
 Κι' ἄμα στή χώρα φτάσανε τῶ Βινταρμπῶ, ζυγῶσαν
 60 τῆ Νταμαγιάντη καὶ σ' αὐτὴν ὀλόγυρα ἐσκαλῶσαν.
 Εἶδε τὸ κούντουμο, κ' εὐτὺς ἡ κόρη ἀνανοήθη
 τὸ θαμαστό τοὺς φάνταγμα, κ' ἀπὸ τῆ μέση ἐχύθη
 τῶ φιλενάδων τῆς χαρὰ γεμάτη, κ' ὄλη βιάση,
 ἕνα ἀπὸ τὰ χρυσόφτερα πετούμενα νὰ πιάσει.
 65 Μὸν κείνα ἐσκόρπισαν παντοῦ μὲς στὸν ἀνθοδεντρῶνα,
 καὶ οἱ κορασιές τὰ ξάτρεχαν, ἡ κάθε μιὰ κ' ἀπῶνα,
 μὰ σ' ὅποιον κύνου ἐξάμονε ν' ἀδράξει ἡ Μπχιμοπούλα,
 τῆς ἐμιλοῦσε βγάζοντας ἀνθρωπινὴ φωνοῦλα :
 « ὦ Νταμαγιάντη, Νάλα λὲν τὸν ἄρχο στοὺς Νισχιάντζες,
 70 ποῦ τῶ δνονῶν ἔχει Ἄσβινων μαζί τὲς ὀμορφάδες,
 κ' ἀνθρώπος δὲν εἶν' ὅμοιος του' τούτου ἂ γενόσουν ταῖρι
 πλούσιους ὀρηόχρωμη καρποὺς ἡ ζήση ἦθα σοῦ φέρει,
 πάμπλουτους, λυγερόκορμη, τούτη ἡ ὀμορφιά σου ! Ἄλήθεια,
 θεοὺς, Γκαντζάβες εἶδαμε κ' ὀφιοδαιμόνια πλήθια,
 75 εἶδαμε ἀνθρώπους, Ράξιασες, μὰ νῆξε τέτοιο κάλλος
 δὲ μᾶς ἐξαναφάνηκε ποτε κανέναν ἄλλος.
 Ὅπως ἐσὺ τῶ γυναικῶν εἶσαι μαργαριτάρι,
 κ' ὁ Νάλας εἶναι τῶν ἀντρῶν τὸ κάλλιο παλληκάρι·
 ὁ ἀπ' ὄλους διαλεχτότερος, θᾶξε περίσσια χάρη,
 80 κ' ἡ ἀπ' ὄλους διαλεχτότερη, νὰ κάνετε ζευγάρι. »
 Κ' ἡ Νταμαγιάντη ἄμ' ἄκουσε, λαοδυνάστη, τοῦτα,
 λέει τοῦ χρυσόκυνου : « Ἐτσι καὶ τοῦ Νάλα λέγε τοῦ τα ! »
 Κι' ἀπάντησε ὁ αὐγογέννητος : « Ναί ! » στή Βινταρμπχοπούλα,
 καὶ στοὺς Νισχιάντζες γυριστὸς τᾶπε τοῦ Νάλα οὔλα.

- Μὰ ἡ Νταμαγιάντη ἀκούσαντας τὴ συντυχιὰν ἐκείνη
 τοῦ κύνου, ὦ γιέ τοῦ Μπχάρατα, σὲ λόγου τῆς νὰ μείνει
 δὲ μπόρειε ὁ νοῦς τῆς κ' ἐπαιρνε τὸ Νάλα τὸ κατόπι,
 κ' ἦρθε σὲ πικροσυλλογή, τὸ χρῶμα τῆς ἐκόπη.
 5 ἀχάμνησε, ἀναστέναξε, μ' ἐγνοια τᾶψηλου ἐθῶρει,

- σὰν ξέφρενη, ἄχνιζε ἄξιαφνα, τοῦ πόθου σκλάβη ἡ κόρη.
 Κοιτάμενη, καθούμενη φχαρίστηση δὲ βροῖσκει
 καὶ μέρα νύχτα νηστικά, ξάγρυπνη κλαίοντας μνήσκει.
 Καὶ βάζ ! βογγᾶ, καὶ πάλε βάζ ! ὡς ποῦ τᾶνανοηθῆκαν
 10 οἱ φίλες πῶς τὰ κάλλη τῆς ἐψυχομαραθῆκαν·
 καὶ ἀνήμπορη ἐγνωρίσαν τὴν· καί, ἀντροόρη, τὸ κατάντι
 λὲν τοῦ Βινταρμπχοκράτορα πῶβρε τῆ Νταμαγιάντη.
 Κι' ἀπὸ τὲς συνανήθορες τῆς Νταμαγιάντης ἄμα
 τῶμαθε ὁ κύριος τῶν ἀντρῶν, ὁ Μπχίμας, μέγα πρᾶμα
 15 τοῦ ἐφάνη γιὰ τὸ τέκνο του : « Γιατί, γιατί σὰν ὄχι
 καλή, περὶκαλή θωριά σήμερα ἡ κόρη μᾶχει ; »
 Καὶ ὁ φυλακίτωρας τῆς γῆς τῆ θυγατέρα βλέπει
 πόνται ὠριμη γιὰ παντρεία καὶ ἀπέκασε πῶς πρέπει
 νὰ γένοι εὐτὺς ὁ γιορτασμὸς τῆς ἀντροδιαλεξιᾶς τῆς.
 20 Καὶ κάλεσμα διαλάλησεν ὀλοῦθε ὁ λαοδυνάστης,
 κυρίαρχε, στοὺς φύλακες τῆς γῆς : « Ἀντροειμένοι,
 γι' αὐτὴν τὴν ἀντροδιαλεξιά χαρὰ μεγάλη ἄς γένει ! »
 Κι' ὄλοι οἱ μονάρχες ἄκουσαν τὴ διάτα γιὰ τὴν κρίση
 τῆς Νταμαγιάντης καὶ καθὼς ὁ Μπχίμας εἶχε ὀρίσει,
 25 στοῦ Μπχίμα τότες ἦρθαν νὰ σμιζοῦν τὰ ρηγάτα
 μ' ἐλεφανταλογοαμαξίων ἀχὸ καὶ μὲ φουσιάτα
 παρδαλοστεφανόπλουμα, θεωρητικά καὶ πλοῦσα,
 ὄλην τὴ γῆς γεμίζοντας τὴ θησαυροκρατοῦσα.
 Κ' ἐμείναν οἱ τρανόκαρδοι στοῦ μακροχόρη Μπχίμα,
 30 ποῦ τοὺς ἐκαλοσκάμισε κ' ἀντάξια τοὺς ἐτίμα.
 Ἄραδα καὶ δυὸ ῥίσιδες μὲ νόησης μεγαλότη,
 ποῦ ἐταξιδεύανε στή γῆς, μὲς στοὺς θεοὺς οἱ πρῶτοι,
 ὁ Νάραντας κ' ὁ Πάρβατας, κ' ἐδῶθε ἐγένοναν πάλι
 στοῦ Ἰντρα τὴν παράδεισο, στήν ἄσκηση μεγάλοι,
 35 μεγάλοι στή σοφία τους, δόξες τιμές γεμάτοι,
 στοῦ βασιλέα τῶ θεῶν ἐμπῆκαν τὸ παλάτι.
 Καὶ σὰν τοὺς καλωσῶρισε μ' εὐλάβεια ὁ Ἀφέντης πρῶτα,
 ἡ υγεία τους ἡ ἀκατάλυτη πῶς εἶναι τοὺς ἐρώτα,
 ὁ Χαριστής, καὶ ἡ πόρεψη, ποῦ ἡ χρεία τῆς δὲν ὑπάρχει.
 Ὁ Νάραντας εἶπε :
 40 « Κ' ἡ υγείαμας τέλεια εἶναι, θεέ, κ' ὄλης τῆς γῆς μονάορη,
 καὶ οἱ ἄρχοντες, ὦ Χαριστή, χαίρονται, Ἄφέντη, υγεία. »
 Ὁ Βοιχαντάσβας εἶπε :
 « Ἄμα ἄκουσε τοῦ Νάραντα τούτην τὴν ὀμιλία,
 ὁ φονεντής τοὺς ῥώτησε τοῦ Μπάλα καὶ τοῦ Βοῖτρα :
 45 « Οἱ χροεγνώστες, φύλακες τῆς γῆς, ποῦ μ' ἀψηφῆτρα
 ζωῆς καρδιά στὸν πόλεμο τὸ θάνατο ἀγγαντεύουν,
 σὰν πρέπει, μ' ἄρματα χωρὶς τὴν ὄψη νὰ σαλεύουν,—
 (καθὼς δική μου ἡ ἀθάνατη τούτη παράδεισός 'ναι,
 ἔτσι εἶναι ἡ Ποθογάλατη δική τους κ' ἐκεινῶνε)—
 50 ποῦ 'ναι οἱ πολέμαχοι λοιπόν ; τὰ μάτια μου δὲ βλέπουν
 τοὺς ἀντροειμένους ; κείνους πλιά, ποῦ τὰ βασίλεια σκέπουν,
 νᾶρχονται ἐδὼ πολυάκριβοι σ' ἐμὲ μουσαφιρέοι. »

- Εἶπε ὁ Ἰσχυρὸς κ' ὁ Νάραντας ἀπόκριση τοῦ λέει :
- « Ἀκου ἀπὸ μένα, Χαριστή, γιατί δὲν ξαναεἶδες
 ἐσὺ τοὺς χωροκράτορες. Τῆς γῆς τὲς κορασιδες
 55 ὄλες ἢ πολυφούμιστη Βινταρμπχορηγοζόρη,
 ἢ Νταμαγιάντη, ἔτσι τὴ λέν, τὲς ξεπερνά στὸ θῶρι.
 Αὐτῆς ἢ γαμπροδιαλεξιά θά γένει ὅπου καὶ νᾶναι,
 ἐκεῖ ρηγάδες, Ἰσχυρέ, ρηγόπουλα ἐκεῖ πάνε.
 Ὅλοι οἱ δυνάστες νὰ χαροῦν ποθοῦν τὴ Νταμαγιάντη,
 60 ὦ Μπάλα-βρίτρο-φρονευτή, τοῦ κόσμου τὸ διαμάντι.»
 Μὰ ἢ συντυχιὰ δὲν ἔσωσε κ' ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους,
 οἱ κάλλιστοι ἦρθαν, ἔχοντας τὸν Ἀγκνη ἀνάμεσά τους,
 τοῦ κόσμου οἱ φηλακότερες στὸ θεοβασιλέα,
 καὶ τὰ μεγάλα ἄμα ἄκουσαν τοῦ Νάραντα τὰ νέα,
 65 χαρούμενοι εἶπαν ὄλοι : « Ἐμπρός, κ' ἐμεῖς πηγαίνουμε !»
 Καὶ στοὺς Βιντάρμπχες ὄλη τους ἢ συντροφιά πετιέται,
 στ' ἀμάξια τους καὶ ἀκόλουθοι τοὺς ἐξεπροβοδοῦσαν,
 μεγάλε ρήγα, ὅπου τῆς γῆς ὄλοι οἱ ἄρχοντες κινούσαν.
 Κι' ὅταν ὁ ρήγας Νάλας, γιὲ τῆς Κούντης, πὼς θά γένει
 70 ρηγάδω μᾶζωξη ἄκουσε, καλόκαρδος πηγαίνει
 κ' ἐκεῖνος, ποῦχε ὀλόψυχα ταχτεῖ στὴ Νταμαγιάντη.
 Ξανοίγουν τότες οἱ θεοὶ τὸ Νάλα ὀρθὸν ἀγνάντι,
 στητὸν ἀπάνω στ' ἀπλωμα τῆς γῆς μὲ τέλεια μία,
 σὰ σύγκορμον τοῦ Μάνματχα, καλόπλαστη θεωρία.
 75 Κ' ἰδόντας τον, ποῦ ξάστραφτε σὰν ἥλιος, σταματήσαν
 οἱ κοσμοφύλακες κ' ὀμπρὸς στὰ κάλλη του ἐσωστίσαν,
 ξεστοχημένοι κ' ἔχοντας ἀνάερα βαστάζει
 καθέννας τους, ὦ βασιληᾶ, τὸ φτερωτό του ἀμάξι,
 εἶπαν οἱ οὐρανοκάτοικοι τοῦ Νάλα, ἀπ' τὴν πλατέα
 80 τοῦ αἰθέρα χαμηλόνοντας : « Ρηγάδω βασιλέα,
 αἶ, Νάλα, κάλλιε τῶν ἀντρῶν, ἢ ἀλήθεια τάμα σου εἶναι,
 κάμε μας ἓνα θέλημα καὶ μηνυτῆς μας γίνε.»

3

- Στὸν ὀρισμὸ τους λέγοντας : « Ναί, θὰ τὸ κάμω » στρέγει
 ὁ Νάλας κ' ἔπειτα, ὦ βλαστὲ τοῦ Μπάρατα, τοὺς λέγει
 μὲ σεβασμὸ σιμόνοντας καὶ τὲς βαθουλωμένες
 μία με τὴν ἄλλη σμίγοντας παλάμες σηκωμένες :
- 5 « Ποιοὶ εἶστε ἐσεῖς ; καὶ ποθητὸς τίνος ἐγὼ θά γίνω
 μαντατοφόρος ; καὶ σὰν τί θέλημα νᾶναι ἐκεῖνο
 ποῦ θά σᾶς κάμω ; ἀληθινὰ ξηγήστε μου ! » Ἐμιλήθη
 ἔτσι ἀπ' τὸ Νάλα ὁ Χαριστῆς καὶ αὐτὰ τοῦ ἀπηλογήθη :
- « Γνώρισε ἀθανάτους ἐμᾶς, κ' αἰτία πὼς εἶναι μάθε
 10 ἢ Νταμαγιάντη, ποῦ ὄλοι μας ἦρθαμε ἐδὼ ψηλάθε.
 Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰντρας, τοῦτος εἶν' ὁ Ἀγκνης καὶ κοντὰ μας
 ὁ κύρης εἶναι τῶν νερῶν, εἶν', ἄρχοντα, καὶ ὁ Γιάμας
 ἐτοῦτος, τῶν ἀνθρώπων κορμιῶν ὁ καταλύτης.

- Τῆς Νταμαγιάντης πὲς λοιπὸν ἐοῦ πὼς πρὸς ἰδεῖ της
 οἱ φύλακες ἐρχόμαστε τοῦ κόσμου κ' ὀδηγᾶ μας
 15 ὁ Ἰντρας πὲς της : « ὁ Ἰσχυρὸς, ὁ Βάρουνας, ὁ Γιάμας
 καὶ ὁ Ἀγκνης ὄλοι ὀρέγονται καὶ λαχταροῦν ἐσέναν,
 ἀντρα σου ἀπὸ τοὺς τέσσερους ἐσὺ ξεδιάλεξε ἓναν ! »
 Εἶπε ὁ Ἰσχυρὸς, κ' ἐνόνοντας παλάμη μὲ παλάμη
 25 ἔκρινε ὁ Νάλας : « Ἀμποτεξ ἢ χάρη σας νὰ κάμει
 ἐμένα, ποῦρθα ὅ,τι καὶ σεῖς γιὰ λόγον μου ζητῶντας,
 νὰ μὴ μὲ στεῖλετε καὶ πὼς ὁ ἴδιος ἀγαπῶντας
 ἄθρωπος γι' ἄλλοτε μορεῖ παρόμοια νὰ μιλήσει
 τῆς ποθητῆς του ; ἢ χάρη σας γι' αὐτὸ ἄς μὲ συμπαθήσει,
 25 ὦ ἐσεῖς μεγαλοκράτορες.»
- Οἱ θεοὶ εἶπαν :
- « Μᾶς ἔταξες πολλιώρα :
- Ναί, θὰ τὸ κάμω ! » πὼς ἐσὺ δὲ θὰ τὸ κάμεις τώρα ;
 Ὡ Νισχαντζίτη, μὲ χωρὶς ὀργοπορία ξεκίνα.»
- Ὁ Βριχαντάσβας εἶπε :
- Καὶ ὁ Νάλας πάλε στῶ θεῶν τὰ λόγια ἀπάνταε κείνα :
- « Νᾶμπω πὼς δύναμαι ; καλὰ φυλάγουν τὸ σεράγι ! »
- 30 « Θᾶμπεις » ξανάειπε τοῦ ὁ Ἰσχυρὸς « ὀποιος καὶ ἂν τὸ φυλάγει.»
 Λέγοντας : « Ναί » στὴν κατοικιά τῆς Νταμαγιάντης μπηξε,
 κ' αὐτοῦ τὴν κόρη τοῦ ρηγὸς τῶ Βινταρμπχῶν εὔρηξε,
 ποῦ τὴν περιτρονγίζαν ἀσκέρι οἱ φιλενάδες
 καὶ θᾶμα ἐφέγγαν, τοῦ ὀμορφου κορμιοῦ της οἱ λαμπράδες,
 35 τέλεια ἀπαλὴ καὶ λυγερὴ καὶ μὲ ματιῶνε γλύκα,
 λὲς πὼς μὲ τ' ἀντιλάρισμα καὶ τὸ φεγγάρι ἐνίκα.
 Χαμογελάστραφτε κ' αὐτὸς θωρᾶ τὴν καὶ πληθαίνει
 μέσα του ὁ πόθος, μὰ πιστὸς στὸ τάξιμό του μένει
 καὶ κρούβει τὴν ἀγάπη του κ' ὅταν κ' ἐκεῖνες εἶδαν
 40 τὸ Νισχαντζίτη οἱ ὀμορφονιὲς ξεπλάστηκαν κ' ἐπήδαν,
 οὔθε ἐκαθόνταν, ἀπ' τὸ φῶς τοῦ Νάλα γητεμένες,
 πανεύαν τον πασίχαρες, περίσσα θιαμαγμένες,
 καὶ μέσα τους δοξάζαν τον ἀμίλητες : « ὦ χάρη,
 ὦ κάλλη, ὁ μεγαλόκαρδος, ὦ λεβεντιᾶς καμᾶρι !
- 45 Ποιὸς νᾶναι τοῦτος ; ἀσφαλτα θεός, Γκαντχάρβας θᾶναι
 ἢ Γιάξχιας » μὰ μιλιὰ νὰ ποῦν καθόλου δὲνκοτάνε,
 σκλάβες πανώριες, ντροπαλὲς στὴ λάμψη του ἀποκάτου.
 Κι' ὁ Νάλας τῆς χαμογελᾶ κ' αὐτὴ χαμογελᾶ του
 ἢ Νταμαγιάντη στατικὰ καὶ τάντρωιζόμενον κρένει :
- 50 « Ὀλότελα ἀφεγάδιαστε, ποιὸς εἶσαι σὺ ποῦ ἀξάνει
 θωρώντας σε ἢ λαχτᾶρα μου ; σὺ θέλω νὰ μοῦ μάθει,
 ἦρωα, ποῦ σὰν ἀθάνατος, πάναγνε, ἐμπρός μου ἐστάθης,
 πὼς ἦρθες ; πὼς δὲ σ' εἶδανε ; φυλᾶν τὰ γυναιτῆα,
 κ' εἶναι τοῦ ρήγα οἱ διαταγὲς μὲ δίχως ἐπιεῖα.»
- 55 Κι' ἀπάντα, ἀπὸ τὴν κορασιὰ τοῦ Μπχίμα μιλημένος :
- « Ὁ Νάλας εἶμαι, μάθε το, καλὴ, καὶ θεοσταλμένος
 ἐρχομαι ἐδὼ προξενητῆς ταῖρι οἱ θεοὶ νὰ σ' ἔχουν,
 ὁ Ἰντρας, ὁ Ἀγκνης, ὁ Βάρουνας κ' ὁ Γιάμας ἀπαντέχουν

60 ἄντρα ἀπὸ τούτους τοὺς θεοὺς, λαμπρή, ξεδιαλεγόντων,
αὐτοὶ βολέψανε νὰ μῶ κι' ἄλλοι νὰ μὴ μὲ νοιώσουν·
δὲ μ' εἶδε οὐδὲ μ' ἐμπόδισε κανεὶς νὰ μῶ ἐδὼ μέσα,
γι' αὐτὸ μ' ἐστεῖλαν τῶ θεῶν οἱ κάλλιστοι, ὦ κουρτέσα.
Τώρα ποῦ ἐσὺ πλιὰ τούτη μου τὴν προξενιά γνωρίζεις,
ὅπως, ὦ καλορίζικη, σοῦ ἀρέσει ἀποφασίζεις.»

4

Καὶ τοὺς θεοὺς βλογήσαντας τῶλεγε αὐτὴ κ' ἐγέλα :
«Κοντά μου τὴν ἀγάπη σου νὰ φανερώσεις ἔλα
ξεθάρρα, ὦ ρήγα, τί γιὰ σὲ νὰ κάμω ; ἐγὼ καὶ τούτος,
ὅσος δικός μου βρίσκεται, δικός σου εἰμάστε πλούτος.
5 Σμίξιμο πόθου ἀδιάλυτο μαζὶ μου, κύριε, κάμε,
ὁ λόγος τοῦ χουσόκνικου σὰ φλόγα καταλὰ με !
Γιὰ λόγον σου, ἦρωα, γλίγωρα καλῶ ρηγάδω σμίξι,
κι' ἂν καταφρόνια ἢ χάρη σου στὸν ἔρωτά μου δείξει,
ὦ περηφάνειας χαριστή, θάνατι, ἐξαιτίας ἐσένα
10 φαρμάκι, σιὰ, νερό, σκοινὶ τὸ ριζικό μου ἐμένα.»
Ἔτσι εἶπε ἡ Βινταμπχίτισσα, κι' αὐτῆς ὁ Νάλας κάνει ;
«Κοσμοφυλάχτες σὲ ζητοῦν, κι' ἄνθρωπο ὁ νοῦς σου βάνει ;
Αὐτοὺς ἐσὺ στοχάζοσιν τοὺς ποιητὲς τοῦ κόσμου,
15 στὴ σκόνῃ ἀπὸ τὰ πόδια τους· ἂν τοὺς θεοὺς πικράνει
ὁ λιγοζώητος ἄνθρωπος ἀμέσως θὰ πεθάνει.
Γλύσε με, ἀψευγαδόκορμη, καὶ τῶ θεῶν τοὺς πρώτους,
τ' ἀσκόνηστα φορέματα καὶ τὸν πολύχρωμό τους
διάλεξε οὐρανοστέφανο, τ' ἀθάμπωτα πετράδια
20 χαϊρόσουν καὶ ἀναγάλλιασε μὲ τῶ θεῶν τὰ χάρδια.
Τοῦ σφαχτοφάγου θέαρχου, ποῦ καίει καὶ καταπίνει
ὄλην τὴ γῆς, ποιά δὲν ποθεῖ γυναῖκα του νὰ γίνει ;
Τοῦ παιδευτῆ ποῦ ὁ τρόμος του λυγáει στὴν καλωσύνη
ὄλα ὅσα ζοῦν, ποιά δὲν ποθεῖ γυναῖκα του νὰ γίνει !
25 Τοῦ Ντάιτιαντάναβοφονηᾶ, ποῦ τόση ἔχει ἀγιωσύνη,
τοῦ θεορήγα, ταῖρι του ποιά δὲν ποθεῖ νὰ γίνει ;
Καὶ τὸ θεὸ ἂν ὀρέχτηκες τὸ Βάρουνα, τοῦ κίκου
μὴ δίσταζε, μόν' πάρε τον, ὀρμήνεια φίλου σου ἄκου.»
Κ' ἡ Νταμαγιάντη ἀπόκριση τοῦ Νισχαντίτη κρένει,
30 καὶ νότια πικριογέννητη τὰ μάτια της ὀργαίνει :
«Ὅλους λατρεύω τοὺς θεοὺς, μὰ γι' ἄντρα ἐσὲ διαλέω,
τῆς οἰκουμένης βασιληᾶ, κι' ἀλήθεια σοῦ τὸ λέω.»
Κι' αὐτῆς, ποῦ ἀσκόνει τρέμοντας τὰ χέρια της ἐπάνω,
ὁ ρήγας τότες μίλησε : «Μανταποφόρος φτάνω,
35 ὦ ὑπέρκαιη, γιὰ λόγον μου ταιριάζει νὰ γυρέψω ;
Μιὰ κ' ἔταξα κι' ἀρχίνησα γι' αὐτοὺς νὰ προξενέψω—
κ' εἶναι θεοί, στοχάσον το—γιὰ μὲ πῶς θὰ γυρέψω ;
Ἐτοῦτο εἶναι τὸ χρέος μου· τὸ ἴδιο θὰ δουλέψω

γιὰ τὸ δικό μου θέλημα, σὰν ἔρθει ἐκεῖνη ἡ ὥρα,
40 μὰ ἄς γένει, καλορίζικη, κατὰ πῶς σοῦπα τώρα.»
Καὶ ἡ Νταμαγιάντη λέγει του, ἡ ξαστερογελάτη,
μιλώντας μ' ἀναφυλλητὸ καὶ δακρυσμένο μάτι :
«Γιὰ νάσαι ἐσὺ ἀκοιμάτιστος, ὦ κύριε τῶν ἀνθρώπων,
μὲ ἰσιάδα θὰ τὰ σιάζουμε κ' εὐρήκα, ὦ ρήγα, τρόπο.
45 Μιὰ συντροφιά σὺ καὶ οἱ θεοί, μ' ἐμπρὸς τὸν Ἴντρα νάστε,
καὶ ἀντάμα, ὦ πρώτε τῶν ἀνθρώπων, στὴ διαλεξιά κοπιάστε.
Σὲ κοσμοφυλακάτορων, ἀντρούρη, παροσιά,
σὰ σὲ διαλέσω, ἀντρούρη, δὲ θάχεις ἁμαρτία.»
Τοῦτα ἀπ' τὴ Βινταμπχίτισσα γοιχίσαντας, λαοκίρη,
50 ὁ ρήγας Νάλας στοὺς θεοὺς κινάει νὰ ξαναγύρει,
κ' ἐρχόμενον οἱ φύλακες τοῦ κόσμου τὸν ἐννοιώσαν,
κι' ὦ μεγαρήγα, ἐρώτησαν πῶς ὅλα ἀποτελειώσαν.
«Εἶδες τὴ φεγγογέλαστη τὴ Νταμαγιάντη ; πὲς μας,
ἄφταιστε ρήγα, ἄρχε τῆς γῆς, τί λέει σιὲς προξενιές μας ;»
Ὁ Νάλας εἶπε :
55 «Στῆς Νταμαγιάντης, μ' ὄρισμό τῆς ἀφεντιᾶς σας, μπαίνω
τὸ σπῆτι, ποῦναι ἀπὸ ψηλὸ τοιχόγυρο κλεισμένο.
Προεστοὶ φυλᾶν πορτάριδες, μὰ οἱ ἄντρες δὲ μὲ βλέπουν,
βέβαια γιὰ τὴ χάρη σας οἱ μπόρεσες μὲ σκέπουν.
Ἡ ρηγοκὴ κι' ὄλες τῆς οἱ φιλενάδες τότες
60 θωροῦν ἐμένα μοναχά, καθὼς ἐγὼ θωρῶ τες.
Ξαφνίζονται ὄλες βλέποντας ἐμένα, θεορηγάδες,
κ' ἐκεῖ ποῦ ἐγὼ τῆς χάρης σας διηγούμαι τὲς λαμπράδες,
σ' ἐμένα ἢ λαμπροπρόσωπη γυρνάει τὴν πιθυμιά της,
ὦ πρώτοι πρώτοι τῶ θεῶν, κ' ἐμὲ διαλέει ἡ καρδιά της.
65 Κ' ἡ κόρη λέγει μου : «οἱ θεοὶ καὶ σὺ μαζὶ κινήστε,
κι' ἀνταμωμένοι, ἀντρούρη, στὴ διαλεξιά μου ὄριστε.
«Σὰν ἡ ἀρεσιά μου ὀμπρὸς σ' αὐτοὺς, ὦ Νάλα, ἐσένα λάχει,
«τὸ φέρισμό σου φταίξιμο, μακρόχερε, δὲ θάχει.»
70 Ἀληθινὰ μολόγησα, θεοί, σὲ σὰς τὰ πάντα·
τὸ θέλημά σας ὄρισμός, ὦ κύριοι τῶν τριάντα.»

5

Ὁ Βριξαντάσβας εἶπε :
Φτάνει ὁ καλόμοιρος καιρός, μέρα, ὥρα φτυχιμένη,
ποῦ ὁ ρήγας Μπχίμας ἔκραξε νάρθοῦν οἱ καλεσμένοι
τῆς οἰκουμένης φύλακες στὴ διαλεξιά κ' ἐκεῖνοι
τῆς γῆς οἱ φυλακάτορες ποῦ ὁ ἔρωτας τοὺς κρένει,
5 γοιχίσαντες τον, πήγανε μ' ἀσπούδα γιὰ λαχάρια
τῆς Νταμαγιάντης, κι' ἀπὸ μιὰ γιορτιάτικη καμάρια,—
ὁ κάθε ρήγας σὰν τρανὸ στὸ ρόβολο λιοντάρι,—
πέρασαν κι' ἀνεβήκανε στ' ἀστραφτερὸ πατάρι,
τὸ στερεωμένο σὲ λαμπρὲς ὀλόχουρες κολῶνες.
10 Κι' ὄλοι σὲ διάφορω λογίων καθῆσαν πολυθρόνες,

οἱ ἄρχοι τῆς γῆς καὶ στέφανα στὴν κόμη τοὺς τριοντίζαν,
καὶ μαργαριταρόπετρες στ' οὐτιά τοὺς ἐγναλίζαν.
Παχειὰ τὰ μπράτσα φαίνονται, σιδερομάνταλα ἴδια,
καλὰ σὰν πεντακέφαλα στὴν τρυφεράδα φῖδια,
15 με' ὠραία μυτοματόφρονδα, μ' ὠραία μαλλιὰ, στὰ πλέρια
φέγγει ἡ ὄψη τῶ ρηγάδωνε, σὰν τοῦρανοῦ τ' ἀστέρια.
Σὲ τέτοια ρηγοσύναξη, γιορτιάτικη, γεμάτη
ἀνθρωποτίγριδες, καθὼς ἡ Φιδουκουλουράτη
ὀφιοδαιμόνια, ἡ τίγριδες γεμάτο βουνοσπήλιο,
20 μὲς στὸ πατάρι μπαίνοντας μὲ πρόσωπο σὰν ἥλιο
ἢ Νταμαγιάντη, ἀστραφτερή, καὶ νοῦ καὶ βλέψη παίρνει
τοῦ κάθε ρήγα, ποῦ νὰ ἴδει τὸ λάμψιμό της γέρονει,
κι' ὅλοι τοὺς οἰτρανόψυχοι τὸ ἀνάβλεμμα στηλόνουν
ἐκεῖ σ' ἐκείνης τὸ κορμί κ' ἐκεῖθε δὲν τὸ ἀσκόνουν.
25 Τότες τιμώντας τὸνομα τῶ βασιληάδων κράζαν,
καὶ ἡ Μπχιμοπούλα ἀντίκουσε πέντε ἄντρες ποῦ ὅλοι μοιάζαν,
ὦ ἀπόγονε τοῦ Μπχάρατα, σὰ μὰ τὴν ἄλλη στάλα,
κι' ἀφίβολη ἡ Βιντάμπχανα τὸ βασιληᾶ τὸ Νάλα
νὰ ξεχωρίσει δὲ μπορεῖ, γιατί ὅποιον κι' ἂν ἐθώρει,
30 τὸ ρήγα Νάλα ἐπίστευε πῶς βλέπει ἡ ἀρχοντοκόρη.
Καὶ μὲ τὸ νοῦ της ἔλεγε: «Καὶ πῶς θὰ ξεσκεπάσω
ποιοὶ εἶν' οἱ θεοί; τὸ Νάλα πῶς, τὸ ρήγα, θὰ ξεικάσω;»
Τέτοια θλιμμένη, ἀπόγονε τοῦ Μπχάρατα, λογιᾶζει
καὶ τὰ σουσούμια τῶ θεῶν, πῶχει ἀκουστά ξετάζει:
35 «Θεῶν ὅσα γνωρίσματα μοῦπαν προεστοὶ διδάχοι,
αὐτοὶ ποῦ ἐδῶ τῆ γῆς πατοῦν οὔτ' ἓνας, βλέπω τάχει.»
Καὶ κεῖ ποῦ αὐτὰ φροντίζοντας ὁ νοῦς της συχνοκλώθει
βοηθοῦς νὰ κράζει τοὺς θεοὺς καιρὸς πῶς ἦρθε νοιώθει.
Κι' ἀπλοχερονώντας μὲ φωνὴ καὶ μὲ καρδιὰ ἐπροσκίνα,
40 καὶ στοὺς θεοὺς τρεμάμενη τοῦτα τὰ λόγια ἀρχίνα:
«Τοῦ κίκνου ἀκούοντας, τὴν καρδιὰ τοῦ Νάλα ἂν ἔχω δώσει,
ἔτσι σ' ἐμένα ἡ χάρη σας ἄς τότε φανερώσει.
Ἄν οὔτε ὁ λόγος μου, οὔτε ὁ νοῦς τὴν πίστη ἔχει προδώσει,
ἔτσι σὲ μένα ἡ χάρη σας ἄς τότε φανερώσει.
45 Τοῦ Νισχιαντζίτη νάμαι ἐγὼ θεία μοῖρα ἃ μῶχει κλώσει,
ἐμένα, ἐμένα ἡ χάρη σας ἄς τότε φανερώσει.
Τοῦ Νάλα γιὰ τὸ στέρξιμο λαχτάρα ἃ μ' ἔχει λιώσει,
ἐμένα, ἐμένα ἡ χάρη σας ἄς τότε φανερώσει.
Ποιοὶ εἶναι οἱ κοσμοφύλακες μεγάλοι κύριοι ἄς δείξουν,
50 ἕως τὸν Ἄγνοξάκουστον τὰ μάτια μου ξανοίξουν.»
Τὸ θλιβερὸ παράπονο τῆς Νταμαγιάντης μόλις
ἀκοῦσαν, τὴν ἀπόφαση τὴ σταθερὴ της κι' ὄλις,
τ' ἄψευτα λόγια της, καὶ πῶς τὸν πέθο της μολόγα,
τὸ νοῦ, τὴν ἄδολη καρδιὰ, τὴν πίστη καὶ τὴ φλόγα
55 ποῦ γιὰ τὸ Νάλα ἀγροίκασε, καθὼς ἐκείνη ἐζήτα,
φορέσαν τὰ σημάδια τοὺς κ' ἐφανερώσασι τα.
Εἶδε τοὺς δίχως ἴδρωτα, μὲ ἀσάλευτα τὰ μάτια,
μὲ στεφανάνθια ἀσκέρωτα, μὲ ἀσκόνιστα γιμάτια,

ὀλόρθους ὄλους τοὺς θεοὺς ποῦ δὲν πατοῦν τὸ χῶμα.
60 Μὰ ἰσκιόδιπλος, μὲ στεφανιῶν μαραχιασμένο χρώμα,
ὁ Νάλας χάμου στέκεται κ' ἔχει ἴδρο κ' ἔχει σκόνη,
κι' ἀνοιγοσφάλισμα ὀμματιῶν τῆς τότε φανερόνει.
Καὶ βλέποντάς τοὺς τοὺς θεοὺς ἡ Μπχιμοπούλα, ὦ γόνε
τοῦ Μπχάρατα, καὶ βλέποντας τὸν Ἄγνοξάκουστονε,
65 τὸ Νάλα, ὦ Παντουγέννητε, διαλέει κατὰ τὸ νόμο.
Κόκκινη, τὸν ποδόγυρο τοῦ πιάνει καὶ στὸ νῶμο
ζώνει τοῦ ἡ μεγαλόμματη τὸ τρίλαμπρο στεφάνι
κ' ἔτσι διαλέει τον κι' ἄντρα της ἡ ὀριόχρωμη τὸν κάνει.
70 «ὦ, τότες, ὦ! μ' ὀγλοβοῖ σφιχτὰ οἱ κρατάδες κράζαν,
θεοὶ καὶ μεγαρίσχιδες: «Μὲ γειά! μὲ γειά!» φωνάζαν,
καὶ οἱ χλαλοὲς ὀλόγυρα τοῦ ρήγα Νάλα ἀντήξαν
αὐτῶν ποῦ τὸν ἐδόξαζαν καὶ θάματα τὸν εἶχαν.
Μὰ τὴν ὀμορφολάγγονη τὴ Νταμαγιάντη, ὦ γέννα
τοῦ Κούρου, ἐπαρηγόρειε τὴν ὁ γιὸς τοῦ Βιρασαίνα,
75 ὁ βασιληᾶς, μὲ ὀλόχαρη ψυχὴ: «Γιατὶ τοῦ ἀθρώπου
ἐμένα, ἐσὺ καλόηθη, δείχνεις ἀγάπη, ἐδ' ὅπου
κοντὰ μας βρίσκονται θεοί; σὰν ἄντρας σου γιὰ δαῖτο
μάθε πῶς μ' ἀναγάλλιαση γι' αὐτὰ ποῦ λὲς ἀστράφτω!
80 Ὅσο, καθαρογέλαστη, θάχω πνοὴ σὶα στήθια,
τόσο, ἀπὸ σένα ἀχώριστος θάμαι, σοῦ λέω στ' ἀλήθεια.»
Ἔτσι τὴν περιχαιροῦν κ' ἐμίλειε τῆς μὲ ἀντάμα
σιμχτὲς παλάμες βαθουλὲς ψηλά, κ' οἱ δυὸ τους ἄμα
μαζὶ καλοκαρδίστηξαν κ' ἐπῆγε τοὺς τὸ μάτι
85 πάλε σ' αὐτοὺς ποῦχαν ὀμπρὸς τὸν Ἄγνη πρωτοστάτη,
κάτου ἀπ' τὴ θεία τοὺς φύλαξη μὲ τὴν ψυχὴ τοὺς τρέξαν.
Μὰ σὰν τὸ Νάλα ἐδιάλεξε τοῦ Μπχιμα ἡ κόρη, ἐστρέξαν
ὄλοι οἱ μεγαλοδύναμοι κοσμοφυλάχτες τῶρα
μεταχαρᾶς κ' ἐχάρισαν ὀχτῶ τοῦ Νάλα δῶρα:
90 Νὰ βλέπει θεία φανέρωση θυσιάζοντας καὶ ἀκόμα,
περπατηξιά μ' ὀλόισο χαριτωμένο διῶμα,
τῆς Σάτης ὁ ἄντρας, ὁ Ἰσκυρός, χαιράμενος τοῦ δίνει
σιὰ νὰ γεννάει σὰ βουληθεῖ καὶ νὰ μπορεῖ νὰ μείνει
ἄκαντος μέσα στοὺς λαμπροὺς κόσμους ποῦ αὐτὸς ἀνάφτει,
τοῦτο τὸ δῶρο ἐστάθηκε τοῦ Ἄγνη τοῦ Σφαχτοχάφτη.
95 Κ' ἐχάρισε τὸν μαγειριάς ὁ Γιάμας νοστιμάδα
καὶ πιμονὴ τετράψηλη γιὰ πάντα στὴν ἰσιάδα
κι' αὐτὸς ποῦ ὀρῖει τὰ νερά, τὴ δύναμη νὰ φτιάνει
νερὸ σὰ θέλει, κι' ἄφραστα μυριστικὸ στεφάνι
συνηροφικὸ δῶρο παιδιὰ λυμάρικα τοὺς δῶσαν
100 καὶ στὰ τρισούρανα οἱ θεοὶ χαρίσαντας ψηλῶσαν.
Κι' ἐθιάμαζαν τὸ σιάξιμο κεινῶν καὶ δὲ ρηγάτα,
κι' ὀλόχαροι ξανάγυραν ἀπὸ τὴν ἴδια στράτα.
Κι' ἀφοῦ οἱ ρηγάδες μίσειπαν, τοῦ Μπχιμα ἀναγαλλιάζει
ἡ μεγαλόχαρη καρδιὰ καὶ τὲς χαρὲς γιορτάζει
105 τοῦ Νάλα μὲ τὴν κόρη του καὶ μένει ὁ Νισχιαντζίτης,
ὁ ἀπ' ὄλους κάλλιος ἄνθρωπος, ὅσο ποθεῖ μαζὶ τῆς

- αὐτοῦ, κ' ἔπειτα ἀφίνοντας τοῦ Μπχίμα γειά, τὴν παίρνει,
κ' ἐκεῖθε στὴν πατρίδα του μαζί της ξαναγέρνει.
Κι' ὁ ρήγας ὁ Ἄγνοξάκουστος κεοδίσαντας ἐχάρη
110 τῶ γυναικῶν, ὦ βασιληᾶ, τ' ὠραῖο μαργαριτάρι,
κι' ἀλλήλως θαραπήκαν ἐκείνη μὲ τὸ Νάλα,
σὰ μὲ τὴ Σάτση ὁ φονευτὴς τοῦ Βρίτρα καὶ τοῦ Μπαῦα.
Κι' ἀχιδοβόλα ὀλόγαρος ὁ ρήγας ὁμοῖος μ' ἥλιο,
καὶ δίκαιος καλοτύχιζε προστάτης τὸ βασίλειο,
115 ὁ ἥρωας, κ' ἐπρόσφερε τὴν ἀλογοθυοία,
καθὼς ὁ γιὸς τοῦ Νάχουσια ὁ Γιαγιάτης μ' εὐτυχία.
Κι' ἄλλες πολλὲς ὁ γνωστικὸς ἱεροπραξίης καὶ δῶρα
ἀφιέρωνε θεάρεστα· καὶ πάλε σὲ ἀνθοφόρα
δασοπερβόλια ὄρεχτικά στὸ πλάι περιδιαβάξει
120 τῆς Νταμαγιάντης καὶ θεὸς ἀθάνατος φαντάζει.
Κ' ἔδωσε ὁ μεγαλόψυχος στὴ Νταμαγιάντη ἀγέρι
τὸν Ἰντρασαίνα καὶ μαζί τὴν Ἰντρασαίνα κόρη·
κ' ἔτσι μὲ περιδιάβασμα καὶ μὲ θυσιῆς ἐπέρινα
καὶ πᾶμπλουτος τὴν πλούσια γῆς ἄρχος ἀντρῶν κυβέρνα.

6

- Μὰ σὰν τὸ Νάλα ἐδιάλεξε τοῦ Μπχίμα ἡ κόρη βλέπουν
οἱ τρανομπόρετοι θεοί, ποῦ ὅλον τὸν κόσμο σκέπουν,
μισέψαντας τὸν Ντβάπαρα, ποῦ μὲ τὸν Κάλη φτάνει,
καὶ ἅμα τοὺς ἐνοιωσε ὁ Ἰσχυρὸς τοῦ Κάλη ἀναδιβάνει,
5 ὁ Μπάλαβρίτροφονευτὴς : «Ὁ Κάλη, δὲ μᾶς λέτε,
ποῦ πάτε ἐσὺ κι' ὁ Ντβάπαρας ;» Κ' ἐκείνου ἀπολογιέται
ὁ Κάλης : «Στ' ἀντροδιάλεγμα τῆς Νταμαγιάντης πάω,
κι' αὐτὴνε θὰ διαλέξω ἐγώ, γιατί τὴν πεθυμάω.»
Γέλασε ὁ Ἰντρας κ' εἶπε του : «Τὸ διάλεγμα ἔχει γίνετ'
10 τὸν ἄρχο Νάλα ἐδιάλεξε, τὸ ρήγα ὀμπρὸς μας κείνη.»
Κι' ὁ Κάλης ἀπ' τὸν Ἰσχυρὸ γρικῶντας λόγον τέτοιο,
θύμωσε κ' εἶπε στοὺς θεοὺς αὐτὰ γι' ἀποχαιρέτιο :
«Ἀνθρωπο γι' ἄντρα στοὺς θεοὺς ὀμπρὸς βουλήθη ναῖρει,
γιὰ δαῖτο ἀξίζει παιδομὴ σ' αὐτὴν κακὰ καὶ μαύρη.»
15 Κ' εἶπαν οἱ οὐρανοκάτοικοι στὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κάλη :
«Ἡ Νταμαγιάντη μ' ἄδεια μας τὸ Νάλα ἔχει ἄντρα βγάλει.
Καὶ ποιά δὲ θὰ τὸν ἤθελε τὸ Νάλα ; μὴ δὲν ἔχει
τὴν κάθε χάρη ὁ βασιληᾶς, τὰ χρῆμα μὴ δὲν κατέχει ;
ἄσφαλα μὴ δὲν πλέρωσε σὰν πρέπει κάθε τίμα,
20 τοὺς Βαῖντες μὴ δὲ διάβασε τοὺς τέσσαρους κι' ἀντάμα
τὰ συναξάρια πέντατα ; μὴν κατὰ τὸν κανόνα
σπίτι του δὲ χορτάσαμε θυσιῆς στὸν αἰῶνα ;
Εἶναι ἡ χαρά του ζωντανὸ ποτὲ νὰ μὴν πειριάζει,
ἀληθινός, ἀσάλευτος σ' ἐκεῖνο πῶχει τάξει,
25 ὀλόβολο στολιζόν τον κάθε λογῆς καμάρια,
καὶ τίμος, σταθερόγνωμος, μὲ τὴν καρδιά καθάρια,

- μ' ἀπλοχεριά καὶ μ' ἄσκησες ὁ ἀτάραχος δαμάζει
τὰ πάθια, κι' ὁ ἀνθρωπότιγρης κοσμοφυλάχτη μοιάζει.
Καὶ τέτοιος ποῦναι, κανενὸς ἂν ἐδοκίωτον, Κάλη,
30 τὸ Νάλα νὰ καταραστεῖ, τὸ ἴδιο του τὸ κεφάλι
θὰ καταριότουν ὁ τυφλὸς καὶ ἀτός του θὰ χτυπιότουν.
Μὲ τέτοιες χάρες, κανενός, ὦ Κάλη, ἂν ἐδοκίωτον
τὸ Νάλα νὰ καταραστεῖ, στὰ τύραγα ἦθα πέσει
τῆς κόλασης, σιῆς ἄκωλης βρωμόλιμνης τὴ μέση !»
35 Τοῦ Κάλη καὶ τοῦ Ντβάπαρα, σὰν εἶπαν τοῦτα, ἐπῆγαν
ψηλὰ οἱ θεοὶ στὸν οὐρανό. Καὶ ὁ Κάλης, ἅμα ἐφύγαν,
τοῦ Ντβάπαρα εἶπε : «Δὲ μπορῶ πλιά τ' ἄχι νὰ χονέψω
καὶ πάω σὸ σπῆτι, ὦ Ντβάπαρα, τοῦ Νάλα νὰ κονέψω.
Ἐγὼ τὴ βασιλεία του νὰ χάσει θὰ τὸν κάμω,
40 ποῦ αὐτός κ' ἡ Μπχιμογέννητη νὰ μὴ χαροῦν τὸ γάμο.
Ἄσφρον κι' ὄλας νὰ κρυφτεῖς μέσα στὰ ζάρια τρέξε,
κ' ἔτσι σ' ἐμένα, ὦ Ντβάπαρα, νὰ δώσεις χέρι στρέξε.»

7

- Ὁ Κάλης μὲ τὸ Ντβάπαρα, σὰν τέτοια συμφωνία
ἔκλεισε, ἐπῆε στοῦ βασιληᾶ τοῦ Νάλα κ' εὐχαριᾶ
ζητῶντας, ἔμεινε καιρὸ σιμὰ στὸ Νισχιανχίτη,
κ' ἤρε σὲ χρόνους δώδεκα τὴν ἀφορημὴ ποῦ ἐζήτηι.
5 Ὁ Νάλας χύσαντας νερὸ μιὰ μέρα, ἀγιάσμα πίνει
καὶ προσευκίεται, μὰ ἀστοχὰ τὰ πόδια του νὰ πλύνει.
Καὶ τότε ὁ Κάλης κύριψε τὸ Νόλα, καὶ σὰ μπῆκε
μέσα του, εὐτὺς τὸν Πούσκαρα κατόπι ἐπῆε καὶ βροῖκε·
κ' ἐμίλησέ του : «Πήγαινε στοῦ Νάλα γιὰ νὰ παῖξεις
10 στὰ ζάρια· παραστεκόνας ἐγώ, θὰ τὸν κεοδέξεις.
Ὁ Νάλας τὸ ρηγάτο του σὰ στὸ παιγνίδι χάσει,
ὁ θρόνος τῶ Νισχιάνηχων σὲ λόγον σου ἄς περάσει.»
Κ' ἐπῆε στοῦ Νάλα ὁ Πούσκαρας, ἅμα ἔτσι τοῦγε κρῖνει,
καὶ τὸ δαμάλι τῶ ζαριῶν ὁ Ντβάπαρας ἐγίνη,
15 κ' ἀντάμωσε τὸν Πούσκαρα, κι' ὁ Πούσκαρας σὰ σμίγει,
ὁ φονευτὴς ἡρώων ὀχτρῶν, τὸν ἥρωα Νάλα ἀνοίγει
τούτη, ὁ ἀδερφὸς τῆ συντυχιά, καὶ λέει καὶ λέει του πάλι :
«Ἐλα, ἀδερφέ, νὰ παίζουμε στὰ ζάρια τὸ δαμάλι.»
Κι' ὁ ρήγας ὁ τρανόψυχος τὸ λόγο δὲ σηκόνει,
20 κ' ὀμπρὸς στὴ Βινταρμχίτισσα σὸ παίξιμο τὸ στρώννει·
στοίχημα ἅμαξια κι' ἄλογα, χουσάφια, οὐχα βάνει,
μὰ ὁ Κάλης τὸν ἐκύριε κι' ὁ Νάλας ὅλα χάνει.
Αὐτοῦ ποῦ ἡ λύσσα τοῦ ζαριοῦ τὸν ἐμεθοῦσε, φίλος
νὰ κόψει του δὲ δύνοτον τοῦ παιγνιδιοῦ τὸ ζῆλος
25 κανέναν τοῦ ὀχτροδαστή, κ' ἐπῆγαν ὄλοι τότες,
ὦ ἀπόγονε τοῦ Μπχάρατα, σ' αὐτὸν οἱ πατριώτες
καὶ οἱ συμβουλάτορες μαζί τὸ βασιληᾶ νὰ σμίζουν
καὶ ἀπὸ τὸ πάθος τὸ κακὸ νὰ τὸν ἀποτραβήξουν.

- Τὴ Νταμαγιάντη ζύγωσε κ' εἶπε ὁ σταβλόρχης : « Τῆρα,
 30 ὑπάκουο στέκει, δέσποινα, πλήθος λαοῦ στὴ θύρα
 τοῦ Νισχιαντζίτη ἄς εἰπωθεῖ : « Τοῦ βασιληᾶ ποῦ ξέρει
 « τὸ τίμιο καὶ τὸ ὠφέλιμο δὲ μπόρειε νὰ ὑποφέρει
 « τὲς συφορές, κ' ἦρθε ὁ λαὸς ὅλος ἐδῶ. » Τὸ λέει
 35 τότες μ' ἀδύνατη φωνή, ποῦ λουχτοκωῶντας κλαίει,
 τοῦ Νάλα ἡ Μπχιμογέννητη, ποῦ ὁ πόνος τὴ θερίζει,
 καὶ τὴν ψυχὴ της ὁ καημὸς χτυπῶντας ἀφανίζει :
 « Ρῆγα, στὴν πύρτα στέκονται παρὰ μέρα οἱ πολῖτες
 μ' ὅλους τοὺς συμβουλάτορες, ποῦ σὺν καλοθελήτες
 40 τοῦ βασιληᾶ πρωτοστατοῦν, κ' ἡ πεθυμιά τους εἶναι
 νὰ ἴδουν ἐσέ, νὰ τοὺς ἴδεις, παρακαλῶ σε κλίνε »
 Λέει, ξαναλέει το ἐπανωτά, συχνά, μὰ ἐκείνης πῶχει
 ἀπὸ τὸ κλάμμα τοῦ ματιοῦ λαμπρὴ τὴν ὄξω κόχη,
 ὁ βασιληᾶς ἀπάντησι δὲ δίνει της καμία,
 45 τόσο τοῦ Κάλη μέσα του δυνήθηκε ἡ ἐξουσία.
 Πολῖτες, συμβουλάτορες, ὅλοι εἶπαν τότες : « Ἄλλος
 εἶναι, δὲν εἶναι ὁ ἴδιος » κ' ἕνας καὶ μὸς μεγάλος
 τοὺς τυραγνοῦσε, ἐντράπηκαν, κ' ἐγύραν πάλι σπιτι.
 Τὸ παίξιμο τοῦ Πούσκαρα καὶ τ' ἄλλου Νισχιαντζίτη,
 50 τέτοιο ἦταν, ὡ Γιοντζίστιχα, καὶ γιὰ πολλὰ φεγγάρια
 χαμένος ὁ Ἄγιοξάκουστος ἀπόμεινε στὰ ζάρια.

8

- Κ' ἡ Νταμαγιάντη βλέποντας τὸν Ἄγιοξάκουσμένον
 τὸν ἀντροσχο, ἡ ἀξελόγιαστη, κοντὰ ξελογιασμένον,
 ποῦ τὸ παιγνίδι τοῦ παίρνει τὰ φρένα, φόβος, πόνος
 5 τὴ Μπχιμογέννητη ἐπίασε καὶ στοχασμὸς της μόνος,
 ῥῆγα, ἦταν ἡ περίστασι τοῦ βασιληᾶ ἡ μεγάλη.
 Γι' ἀγάπη του καὶ τρέμοντας μὴν κολαστεῖ καὶ σφάλει,
 νοιώθοντας π' ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ ἴχαν κερδεμένα,
 ἐμίλησε ἡ τρισδόξαση στὴ δούλα Βριχασαίνα,
 10 τὴ βάρια τὴν καλόβουλη, ποῦ λόγια ὠραῖα μιλοῦσε,
 καὶ σ' ὅλα ὄντας παρὰξια πιστὰ τὴν ἀγαποῦσε :
 « Ὁ Βριχασαίνα, ἄμε νὰ πεῖς σπ' ὄνομα τοῦ Νάλα,
 τοὺς ὑπουργοὺς νὰ μπάσουνε στοῦ βασιληᾶ τὴ σάλα,
 διηγῆσου πόσοι θησαυροὶ χαθῆκαν καὶ τί πλοῦτη
 15 τῶρα ἀπομένουν. » Κ' ἦρθανε σὺν καλομάθαν τούτη
 τοῦ Νάλα τὴν παραγγολὴ κ' ἔλεαν οἱ ὀρημεντάδες :
 « Γραφτό μας νὰ ἦταν, ἄμποτες, νάρθοῦμε γλυτρωτάδες ! »
 Περίγυρα ὅλος ὁ λαὸς ἐκεῖ ξαναμαζεύτη,
 τοῦ τόπε ἡ Βινταμπχίτισσα, μὰ δὲν τὸ ἐνοστιμεύτη
 20 κ' ἀφοῦ καλοδεχόμενον τὸν ἄντρα της δὲ βρῆκε
 σ' ὅ,τι εἶπε, ἐντράπη καὶ ξανά σιὸ γυναικίκι ἐμπῆκε.
 Μὰ ἀκούοντας πῶς ἀδιάκοπα κατάρρεχε τὸ ζάρι
 τὸν Ἄγιοξάκουστον καὶ πῶς τὸ βίος του ὅλο εἶχαν πάρει,

- τῆς βάριας πάλι μίλησε : « Μὲ θέλημα τοῦ ῥῆγα,
 ὦ Βριχασαίνα, ἄμε ξανά καὶ τὸ Βαρσναίγια, ὀδήγα,
 25 καλόγηθη, ἐδῶ τὸν ἄμαξᾶ σπουδαῖα θὰ κάμει χρέγια. »
 Κι' ἀκούσαντες τὴ ῥῆγισσα, νὰ φέρουν τὸ Βαρσναίγια
 στέρνει ἄντρος ἀξιαζόμενους ἡ Βριχασαίνα. Τότες
 ἡ Μπχιμοκούλα, ποῦ ξέρεε καλὰ τὸ ποῦ καὶ πότες,
 30 τοῦ μίλησε ἀπαλόφωνα, σὺν τὸ καλοῦσε ἡ ὥρα
 καὶ τὸ Βαρσναίγια ἡ ἄψεγη μὲ τοῦτα ἐπαρηγόρα :
 « Ξέρεις πῶς πάντα ὁ βασιληᾶς σωστός μαζί σου ἐστάθη,
 βόθηα τον τῶρα πῶμελλε κ' αὐτὸς νὰ κακοπάθει.
 Ὁ ἀντράρχης μὲ τὸν Πούσκαρα, περισσότερο ὅσο χάνει,
 τόσο τὸ πάθος πῶ πολὺ τοῦ παιγνιδιοῦ τὸν πιάνει.
 35 Τοῦ Πούσκαρα ὅσο ὑπάκουα τὰ ζάρια πέφτουν πρῦμα,
 τόσο στὰ ζάρια πῶ κακὸ τοῦ Νάλα εἶναι τὸ ψῆμα.
 Φίλου ἡ δικοῦ λόγια καθὼς πρέπει ν' ἀκούει δὲ θέλει,
 οὔτε καὶ γιὰ τὰ λόγια μου στὴ ζῶλη τότε μέλει.
 Ὁ Νισχιαντζίτης βέβαια λογιᾶζω πῶς δὲ φταίει,
 40 ὁ ῥῆγας ὁ τρανόφυγος στὴ ζῶλη ποῦ τὸν καίει,
 τὸ λόγο μου ἄ δὲ χαιρεται. Ζητάω ἀπὸ σὲ βοήθεια,
 ἀρχιμαξᾶ, κάμε ὅ,τι πῶ μού θόλωσε στὰ στήθια
 μέσα ἡ ψυχὴ, ποῦ ἀπ' τὸν καημὸ μιὰ μέρα θὰ στερέψει.
 Τάτια ποῦ ὁ Νάλας ἀγαπᾶ, τὰ γλίγωρα σὰ σκέψη,
 45 ζέψε, στ' ἄμαξι ἀνέβασε τὰ δυὸ παιδιὰ μου τοῦτα,
 καὶ στὴ Βιντάρμπχα κόπιασε, κ' ἐκεῖ ἐμπιστεύσοῦ τα
 στὰ χέρια τῶ δικῶνε μου μὲ τ' ἄτια καὶ τ' ἄμαξι,
 κ' ἔπειτα μένεις ἡ ἄλλου πᾶς, ἂν κάλλιο σοῦ ταιριᾶξει. »
 Πρῶτα τοῦ Νάλα ὁ ἀρχιμαξᾶς Βαρσναίγιας στοὺς συμβούλους
 50 τοῦ Νάλα, τῆς Βιντάρμπχαινας εἶπε τοὺς λόγους οἴλους,
 συναγοικήθηκε μ' αὐτοὺς καὶ σὺν καλοστοχάστη,
 καὶ τοῦδωκαν τὸ ἐλεύτερο, στὴν ἄμαξα, ὦ δυνάστη,
 ἔμπασε τὰ λυμάρικα, καὶ στοὺς Βιντάρμπχες μόλις
 φτασμένος ἦταν ὁ ἄμαξᾶς, ἐκεῖ ποθόνει κ' ὅλις
 55 τ' ἄτια, τ' ἄμαξι, ποῦ ὅμοιο του δὲν ὑπαρχε κανένα,
 τὸν Ἰντρασαίνα τὸ παιδί, τὴν κορασιὰ Ἰντρασαίνα,
 καὶ σὺν ἀποχαιρέτισε τὸ βασιληᾶ τὸ Μπχίμα,
 κ' ἐκλαψε δάκρυα γιὰ καὶ μὸ τοῦ ῥῆγα Νάλα χύμα,
 γιὰ τὴν Ἀϊώντχια κίνησε, κ' ἐκεῖ στοῦ βασιληᾶ της
 60 τοῦ Ριτουπάρνα ὁ θλιβερός ἐροιάστηκε ἀγωγιότης.

9

- Σὺν ὁ Βαρσναίγιας μίσηψε, τὴ βασιλεία καὶ τ' ἄλλα
 πλοῦτια τοῦ πῆρε παίζοντας ὁ Πούσκαρας τοῦ Νάλα.
 Ἐπῆρε τοῦ Ἄγιοξάκουστου τὴ βασιλεία κ' ἐγέλα
 ὁ Πούσκαρας καὶ τοῦλεγε : « Νὰ ξαναπαίζουμε ἔλα !
 5 Τί βάνεις κάτον στοίχημα ; μονάχη σοῦ ἀπομένει
 ἡ Νταμαγιάντη, ἐκέρδηξα τὸ ἔχει σου ὅλο » ἄς γένει,

- ἂν ἀγαπᾶς, ὄμπρὸς γι' αὐτὴν τὴ Νταμαγιάντη ὁ ντζόγος.
 Ἐμάνιωσε ὁ Ἄγγοξάκουστος καὶ τὴν καρδιά του ὁ λόγος
 τοῦ Πούσκαρα τοῦ ξέσκισε, μὰ δὲν ἀπηλογήθη·
 10 κ' ὁ Νάλας τότες κοίταξε τὸν Πούσκαρα κ' ἐγδύθη
 κάθε στολίδι ἀπ' τὸ κορμί, κ' ἄντιτος μ' ἓνα μόνο
 σκουτι ὁ τρισδόξαστος μὲ ὄργη, πληθαίνοντας τὸν πόνο
 κεινῶν ποῦ τὸν ἀγάπησαν, ὁ βασιληᾶς ἀφῆκε
 15 τὴ μεγαλώτατη εὐτιχιά κ' ἀπ' τὸ παλάτι ἐβγήκε.
 Κ' ἡ Νταμαγιάντη μοναχὰ μ' ἓνα σκουτι κ' ἀτὴ της
 στὸ δρόμο τὸν ἀγλούθησε. Μ' αὐτὴν ὁ Νισχιαντζίτης
 ὄξω τρεῖς νύχτες ἔμεινε, κ', ὁ μεγαρήγα, μίᾶ
 ἔβγαλε διάτα ὁ Πούσκαρας, μαθῆ, στὴν πολιτεία :
 «Φίλος τοῦ Νάλα ὅποιος βρεθεῖ θὰ μούναι τοῦ θανάτου.»
 20 Διαλάλησε ἔτσι ὁ Πούσκαρας, καὶ γιὰ τὴν ὄχρητά του
 φιλόξενος, Γιουντζίστριχα, κανένια δὲν ἐδείχτη.
 Καὶ ὁ ρήγας ὁ ἀξιοφύλευτος ἀφύλευτος τρινύχι
 πέρασε μόνο μὲ νερό καὶ τὸν τυράγγια ἡ πείνα,
 25 κ' ἔψαχνε ναῦρει ἐκεῖ καρπούς καὶ ῥίζες καὶ ξεκίνα
 τότες ὄμπρὸς ὁ βασιληᾶς κ' ἡ Νταμαγιάντη πίσω.
 Τὸ Νάλα ἡ νήστεια γιάκαρὸ βασάνιζε περίσσο,
 ὡς ποῦ μίᾶ μέρα κάμποσα πουλιά εἶδε ποῦ τοὺς βάρει
 τέτοιο ἓνα χρῶμα τὰ φτερά, ποῦ μοιάζονε χρυσάφι,
 30 καὶ μὲ τὸ νοῦ του εἶπ' ὁ ἀρχηγὸς τῶ Νισχιαντζῶν ὁ ἀντρεῖος :
 «Σήμερα θάχω αὐτὰ φαγὶ καὶ θάναι μέγα βίος.»
 Καὶ μὲ τὸ μόνο τὸ σκουτι ποῦ ἐφόρει ἐκούπωσέ τα,
 μὰ τὸ ἄσκωσε τὸ κύντουμο καὶ στὸν ἀγέρα ἔπετα.
 Κ' οἱ ἀγεροδρόμοι βλέποντας τὸ Νάλα χάμου νάχει
 35 γιὰ ντύμα τὴν ἀπλοχωριά ὁ κακόμοιρος μονάχη,
 καὶ μὲ ὀλιμμένο βλέφαρο νὰ στέκει, ἀπ' τὸν ἀγέρα
 τοῦπαν : «Εἴμαστε, ἀνεμναλε, τὰ ζάρια κ' ἐδῶ πέρα
 ἤρθαμε νὰ σοῦ πάροουμε καὶ τὸ στερνό σου ντύμα !
 ἂ φορεμένος ἔφρευες, γιὰ μᾶς θὲ νάταν κοῖμα !»
 Τὰ ζάρια ἰδόντας φηγητὰ καὶ τὴ ζορκιά του ἀτός του,
 40 ἐμίλησε ὁ Ἄγγοξάκουστος αὐτὰ τῆς γυναικὸς του :
 «Ὅποιον τὸ ἄχι μ' ἔκαμε τὴ βασιλεία νὰ χάσω,
 μὲ κάνει, ἀκατηγόρητη, κ' ὁ μαῦρος νὰ πεινάσω,
 ζωοθροφή μὴ βρίζοντας κ' ὅποιοι ἔτσι τὰ βολέψαν,
 45 ποῦ οἱ κάτο.κοι τῶ Νισχιαντζῶν ἐμένα δὲ φιλέψαν,
 οἱ ἴδιοι ἐγίνηκαν πουλιά καὶ μοῦτλεψαν τὸ ροῦχο·
 κ' ἀπ' τὰ δεινά μου βάσανα κ' ἀπὸ τὴν πίκρα ποῦχο
 τὰ λογικά μου ἐσβύστησαν τοῦ ἀντρός σου, ἐμένα, μαθῆ
 τὸ λόγο τοῦτο ποῦ καλὸς θάναι γιὰ σέ : δεξιάθε
 50 στὸ Νταξινάπατμα ὀδηγοῦν, περνώντας τὴν Ὀξήνη
 καὶ τὸ ὄρος τὸ Ριζάβαντα κατόπι, οἱ δρόμοι ἐκεῖνοι
 καὶ πέρα ἐκεῖ εἶναι τὰ βοννά τὰ Βίντζια τὰ μεγάλα
 καὶ τῆς Παγιώσχης τὰ νερά τὰ σήγλια σὰν τὸ γάλα,
 ποῦ χίνονται στὴ θάλασσα, κ' ἀσκηταριά γεμάτα
 ῥίζες, καρπούς κάθε λογῆς ἐκεῖνη ἐκεῖ εἶναι ἡ στρατά

- 55 γιὰ τοὺς Βιντάριμπτες, ἡ ἄλλη αὐτοῦ στὴν Κώσαλα ξεβγάνει,
 παρέκει κατὰ τὸ Νοτιὰ δεξιὰ εἶναι τὸ Ντεκχάνι.»
 Προθυμερὰ πολλὲς φορὲς ἐκεῖ ποῦ παραδέρνει,
 ὁ ἀπόγονο τοῦ Μπάρατα, στὴ Νταμαγιάντη γέρνει
 ὁ ρήγας Νάλας λέγοντας αὐτὰ τῆς Μπχιμοκόρης.
 60 Κι' αὐτὴ μιλώντας μὲ φωνὴ τοῦ Νισχιαντζίτη, χῶρις
 δύναμη ἀπὸ τὸ κλάψιμο, σφραμμένη ἀπὸ τὴ λύπη,
 λέει ἡ Νταμαγιάντη τοῦ ἀτυχου : «Τρομάρας καρδιοχτύπι
 μὲ πιάνει καὶ μοῦ κόβονται τὰ ἥπατα σὰν πάλι
 καὶ πάλι, ὦ ρήγα, σκέφτομαι τὸ τί ἔχει ὁ νοῦς σου βάλει.
 65 Χαμένο τὸ βασίλειο σου, τὰ πλούτια σου χαμένα,
 εἶσαι γυμνός, πεινᾶς, διψᾶς, πῶς θάφερυα ἀπὸ σένα
 ποτέ μου παραιτώντας σε στοῦ λόγγου τὴ μονάζια ;
 Μεγάλε ρήγα, στὸ φοιχτὸ ρουμάνι ἐγὼ θάμ' ἄξια
 τὸν ἀγαναχτησμένο ἐσέ, ποῦ σέ παθαίξει ἡ πείνα
 70 καὶ ποῦ ὄλο συλλογίζεσαι τὰ μεγάλεια σου ἐκεῖνα,
 στὴν τόση στενοχώρια σου νὰ σέ καταπραῖνω.
 Βοτάνι ἡ γνώμη τῶ γιατρῶ δὲν ξέρει σὰν ἐκεῖνο
 ποῦναι ἡ γυναῖκα στοὺς καημοῦς· ἀληθινὰ σοῦ κρένω!»
 Ὁ Νάλας εἶπε :
 «Ὁ Νταμαγιάντη λυγερή, τόχεις σωστὰ εἰπωμένο,
 75 ἄλλο τοῦ ἀντρα δὲν εἶναι, σὰν πίκρα τὸν πλακόνει,
 θεράπιο πολυκάρφιβο, παρὰ ἡ γυναῖκα μόνη.
 Οὔτε ν' ἀφήσω ἐσέ ποθῶ, γιατί δειλὴ φοβάσαι ;
 τὸν ἴδιο ἐμένα, ἄφρηγη, ναί, μὰ ἐσέ δὲ θ' ἀφινά σε.»
 Ἡ Νταμαγιάντη εἶπε :
 «Ἄ μεγαρήγα ἐοῦ ἀπὸ ἐμὲ νὰ φύγεις δὲν ποθοῦσες,
 80 τότες γιατί τῶ Βινταριμπτζῶν τὸ δρόμο μοῦ ξηγοῦσες ;
 Ἄντροσχη, σ' ἐκατάλαβα, δὲ θέλεις νὸ μ' ἀφήσεις,
 μὰ, τῆς γῆς ἄρχε, ξέφρενος ἦθε μὲ παραιτήσεις,
 μὰ κ' ὄλο, ὦ καλλιε τῶν ἀντρῶν, τὸ δρόμο μοῦ ὀρημνεύεις·
 85 ἔτσι, ὅμοιε τῶν ἀθάντων, τὴν πίκρα μοῦ τρανεύεις.
 Σὰν ὄλο ἐκεῖ πᾶς μὲ τὸ νοῦ, καὶ στοὺς δικούς μας ἄμε,
 στῶ Βινταριμπτζῶν, ἂν ἀγαπᾶς, τὴ χῶρα ἀντάμα ἄς πᾶμε.
 Τιμές, περφάνειας χαριστή, κεῖ ἀπὸ τὸ ρήγα θάχεις
 καί, ὁ βασιληᾶ, στὸ σῆτι μας καλοτιχιά θὰ λάχεις.»

10

Ὁ Νάλας εἶπε :

•Βέβαια εἶν', ὅπως τοῦ ἀφέντη σου δική μου ἡ βασιλεία
 μὰ ἐκεῖ νὰ πάω δὲν εἴμπορῶ σὲ τέτοια δυστυχία.
 Πῶς, τὴ χαρὰ σου ἀξιάνοντας, μὰ κ' ἦρθα εὐτυχισμένος,
 μεγαλωτῆς τοῦ πόνου σου θὰ γύρω ξεπεσμένος ;·

Ὁ Βοιχαντάσβας εἶπε :

- 5 Ὁ ρήγας Νάλας λέγοντας τῆς Νταμαγιάντης πάλι
 καὶ πάλι αὐτὰ, τὴν ὀμορφη ποῦ τὸ μισὸ εἶχε βάλει

- σκουτι μονάχα απάνου της εγλύκανε, κ' ἐκίνα'
 αὐτὴ κι' αὐτὸς μ' ἓνα σκουτι ντυμένοι, κι' ἀπ' τὴν πείνα
 λωμένοι κι' ἀπ' τὴ δίψα τους, ὡς ποῦβραν ἓνα χάνι,
 10 καὶ μὲς σ' αὐτὸ τῷ Νισχιαντζῶν ὁ ἄρχος ἅμα φτάνει,
 ὁ ρήγας, κ' ἡ Βιντάμπχαινα, σωριάζεται στο χῶμα.
 Κι' ἀλήθεια αὐτὸς χωρὶς σκουτι λερὸς καὶ δίχως στρῶμα
 στῆς Νταμαγιάντης τὸ πλευρὸ νὰ κοιμηθεῖ πλαγιάζει,
 καὶ κουρασμένον κατὰ γῆς μουχὸς τότε σκεπάζει.
 15 Κ' ἡ Νταμαγιάντη ἡ ὁμορφὴ σὲ βάσανα γιὰ νάρθει
 ἡ ἀσκήτρα ἡ τρυφερώτατη ξάφνου ἀπ' τὸν ὕπνο ἐπάρθη.
 Καὶ μόλις ὁ ὕπνος, ἀντραρχε, τὴ Νταμαγιάντη παίρνει,
 ὁ ρήγας Νάλας, ποῦ ὁ καῦμὸς νοῦ καὶ καρδιά τοῦ δέρονει,
 πλιά δὲν κοιμάται σὰ μπιρκοῦ, κι' ὄλο φροντίζει ὁ νοῦς του
 20 γιὰ τὸ βασίλειο πῶχασε, γιὰτὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς του
 ὄλους ἐπαρτήθηκε, γιὰτὶ μὲς στοῦ ρουμάνι
 πλάνητας ἐπαράδερον κι' αὐτὴν τὴ σκέψη κάνει :
 «Πῶς θὰ ἦταν ἂν τὸ ἔκανα, καὶ πῶς ἂ δὲν τὸ κίνω ;
 κάλλιο εἶνα ἀπὸ κάθε ἀνθρώπο νὰ φύγω, ἢ νὰ πεθάνω ;
 25 Τούτη ποῦ δλόπιστη σ' ἐμὲ γιὰ ἐμὲ κακοπιθαίνει
 νὰ πάει μιὰ μέρα στοὺς δικοὺς μπορεῖ ἀπὸ ἐμὲ ἀφημένη.
 Μαζῆ μου βέβαια ἡ μπιστικιά σὲ συφορὲς θὰ μπλέξει'
 ποιὸς ξέρει, ἂν ἔρημη βρεθεῖ, μπορεῖ καὶ νὰ τῆς φέξει.»
 Κ' ἔκοιρε σὰν τὸ ξέταξε σιγὰ κ' ἐπολυσκέφθη,
 30 πῶς τὸ παρατίο πιὸ καλὸ τῆς Νταμαγιάντης πέφτει.
 «Μεγαλόμοιρα, δοξαστή, πιστή, ὅπως μῶχει τάζει,
 τὸ μεγαλεῖο της ποιδὸς μπορεῖ στοῦ δρόμο νὰ πειράζει ;»
 Στὴ Νταμαγιάντη ἔτσι ἔγερνε τὸ νοῦ του, ν' ἀπαρηγάει
 τὴ Νταμαγιάντη, ἔτσι κακὸν τὸν εἶχε ὁ Κάλης φτιάκει.
 35 Κ' εἶδε ποῦ αὐτὸς ἦτο ἀντυτος καὶ μ' ἓνα ντύμα ἐκείνη,
 κι' ὁ βασιληᾶς νὰ κόψει της τὸ μισὸ ντύμα κρίνει :
 «Πῶς θὰ κόβα τὸ ροῦχο της, πρὶν ἢ ἀκριβὴ ξυπνήσει ;»
 καὶ ὁ ρήγας Νάλας τριγυρνᾷ τὸ χάνι νὰ ζητήσει,
 κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖθε τρέχοντας, τοῦ Μπαράτα βλαστάρι,
 40 στοῦ χάνι ἦρε ἓνα ἐξαίρετο σπαθὶ χωρὶς φηκάρι.
 Μὲ δαῦτο τὸ μισὸ ἔσκισε σκουτι καὶ σὰν τὸ ἐντύθη,
 ἄφρενος ὁ δαχτοπαθιαστὴς φεύγοντας κεῖθε ἐχύθη
 ν' ἀφήσει τὴ Βιντάμπχαινα τὴν ἀποκοιμισμένη.
 Τότες ξανάρε με καρδιά στὰ πίσω γυρισμένη
 45 τῷ Νισχιαντζῶν ὁ ἄρχοντας, στοῦ ἴδιο χάνι κι' ἅμα
 τὴ Νταμαγιάντη ἀντίκρουσε, τὸν ἔπιασε τὸ κλάμα :
 «Ὁ Ἄνεμος πρὶν δὲν ἐβλεπε μὴδ' ὁ Ἥλιος τὴ γλυκειά μου,
 καὶ τώρα ἀσκεπὴ κοιτεται μὲς στοῦ καλύβι χάμου,
 ἓνα ξεσκλίδι ἡ ὠρηόγελι, σὰν τὴν τρελλὴ φορῶντας
 50 γιὰ ντύμα ἡ ὁμορφολάγγοι, πῶς θὰ βρεθεῖ ξυπνῶντας,
 πῶς μόνι ἡ Μπχιμογέννητη θὰ πάει ἀπὸ μένα χῶρια
 στοῦ θεοιοριδομῶνιστο φριχτόλογγο ἡ πανώρημα ;
 Ἄντιτες, Ροῦντρεις, Ἄσβινες, Βάσουοι, Ἄνεμοι βοηθοὶ σου
 ἂς εἶνα, μεγαλόμοιρη, σκεπάζει σε ἡ ἀρετὴ σου.»

- 55 Σὰν εἶπε αὐτὰ τῆς ἀκριβῆς συμβίας του, ποῦ σὲ κάλλη
 ἀνόμοιαστη ἦτανε στὴ γῆ, παρῆταν ἀπ' τὸν Κάλη
 τοῦ Νάλα τὰ συλλοϊκά, κ' ἐμάκρυνε τρεχάτος,
 μὰ πάλι ὁ ρήγας Νάλας μιὰ καὶ δυὸ ξαναφευγάτος
 ὄλο στοῦ χάνι ἐγύριζε, τὶ ὁ Κάλης ἀρπαξέ τον,
 60 κι' ἀπὸ τὸν Κάλη ἡ ἀγάπη του σ' αὐτὴν ξανάφερονέ τον.
 Καρδιά σκιστὴ σὲ δυὸ εἶχε αὐτὸς, ποῦ ἡ πίκρια τότε θλίβει,
 σὰν ἀνεμόκουνια ἔρχονταν καὶ πῆγαινε στοῦ καλύβι.
 Μὰ ὁ Κάλης πῆρε τον τυφλὸς, τριόσθλιφτος δάκρυα χύνει,
 καὶ φεύγει καὶ κοιμάμενη ἐκεῖ τὴν κόρη ἀφίνει.
 65 Νεκρόφυγον τὸν κύριεσαν τὰ μαγικὰ τοῦ Κάλη,
 τὸ βασιληᾶ, καὶ συλλοῖ στοῦ νοῦ του δὲν εἶχε ἄλλη,
 καὶ φεύγοντας παρῆτησε στῆς πίκριας του τὴ θέρμη,
 στοῦ λόγγου τὴ γυναῖκα του τὴ μοναξιά παντέρμη.

11

- Σιά, ρήγα, ὁ Νάλας μάκρυνε ξυπνάει ξυποσταμένη
 ἡ Νταμαγιάντη ἡ ὠρηόγοι σὲ λόγγου ἐρμιὰ σιαγαμένη.
 Κ' ἡ θλιβερὴ μὴ βλέποντας τὸν ἄντρα της τρομάζει,
 καὶ ὁ μεγαρήγα, σκουίζοντας τὸ Νισχιαντζῆ κραζει :
 5 «Ρήγα τρανέ, σώστη, ἀκριβέ, γιὰτὶ μ' ἀφίνεις μόνι ;
 μὲς στὴν ἐρμιὰ τοῦ ρουμανιοῦ τρομάρα μὲ πλακόνει'
 πεθαίνω κι' ἀφανίζομαι ! τὸ δίκιο μὴ δὲν ξέρεις ;
 μὴ, μεγαρήγα, σ' ὅτι λὲς ἀλήθεια δὲν προσφέρεις ;
 πῶς μιὰ φορὰ κ' εἶπες μου : «Ναί, μὰ τὴν ἀλήθεια» τώρα
 10 φεύγοντας μ' ἀπαράτησε στοῦ ὕπνου μου τὴν ὥρα ;
 πῶς ἡ καρδιά σου τὴν πίστη, τὴν ἄξια σου συμβία
 νὰ παρατήσεις βίασας, μάλιστα δίχως μία
 κἂν ἀδικιά ἀπὸ μέρος της ; τᾶδικο ἀλλοῦθε ὑπάρχει !
 Νὰ κᾶμεις ν' ἀληθέψουνε σ' ἐμὲ τὰ λόγια, ἀντράρχη,
 15 μπορεῖς, ποῦ ὀμπρὸς στοὺς φύλακες τοῦ κόσμου πρῶτα ἐμίλειε ;
 Γραφτὴεῖνα ἡ ὥρα της θανῆς τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ ποῦ ἐφίλειε,
 ἀντροδαμάλι, ἀλλοιώτικα καὶ ὠροῦλα μιὰ μονάχη,
 τώρα ποῦ τὴν παρῆτησε, ζοῖ πῶς μπόρειε νάχη ;
 Δαμάλι τῶν ἀνθρώπωνε, χωράτεψες καὶ φτάνει,
 20 φανίσου, τέλεια ἀνέστητε σιαξῆ, ἄρχοντα, μὲ πιάνει !
 Φαίνεσαι, ρήγα, φαίνεσαι νὰ Νισχιαντζῆ, ἐφάνης !
 κρούβεσαι στὰ χαμόκλαδα, τί δὲ μοῦ ἀναθιβάνει ;
 Ἄρχε σιγάδων, κριμας ! ὦχ ! σὲ τέτοιο παραδειοῖ
 καὶ θρηγο ἐδῶ νὰ μὴν ἐρθεῖς γιὰ παρηγόριο, κίρη !
 25 Δὲν κλαίω γιὰ μένα, δὲ θρηγῶ γιὰ τίποτ' ἄλλο : λέω
 μόνο γιὰτὶ εἶσαι μοναχὸς, καὶ σένα, ἀντράρχη, κλαίω
 ἂν πείνα, δίψα, βασιληᾶ, καὶ κόπος τυραγνᾷ σε.
 πῶς βράδυ στές δειτρούριζες μὴ βλέποντας με θάσαι ;»
 Τὴν ἀψυποκροπλάνταχη μάνητα πόνον κἀει,
 30 κ' ἐδῶθε ἐκεῖθε τρέχοντας συφοριασμένη κλαίει.

Μιά κόβεται, σωριάζεται, μιὰ ὀλόρθη ἢ νιὰ πηδαίει,
 μιὰ σκούζει, μύρεται, καὶ μιὰ τρέμει, λυγοθυμαίει.
 Κ' ἢ θλιβερὴ στεναζόντας, σ' ἄμετρης λύπης κάψες,
 λέει ἢ Μπχιμογέννητη ἢ πιστὴ μὲ βογγητὰ καὶ κλάψες :

35 «Γιὰ ὅποιον κατάρα πλάκωσαν πονόσφαχτον οἱ πόνοι
 τὸ Νισχιαντζίτη, ἀψύτερος τὸ εἶναι του ἄς πλακόνει
 πόνος καὶ ἀπὸ τὸν πόνο μας' καὶ πάθια πιὸ μεγάλα,
 ἄς πάθει ἐκεῖνος ὁ κακὸς κι' ἀπὸ τὸν ἴδιο Νάλα,
 ποῦ τοῦτον ὁ κακόγνωμος σὲ βάσανα ἔχει μπλέξει·

40 στὴν κακορίζικη ζωὴ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ φέξει.»
 Ἔτσι ἔλεε τοῦ τρανόψυχου ρήγα, ἢ συμβία θρηνηῶντας,
 σὲ λόγγο θεριομόνιαστο τὸν ἄντρα της ζητῶντας.
 Καὶ «ἄχ!» καὶ «βιάχ!» ὦ βασιληᾶ, μυρόμενη ὀλοένα
 ἐδῶθε ἐκεῖθε ἀδιάκοπα τρέχει τοῦ Μπχιμα ἢ γέννα.

45 Αὐτὴν, ποῦ σὰ θαλασσαιετοῦ τῆς ἔμοιαζαν οἱ γόοι,
 κ' ἔσκουζε κ' ἔκλαιε ἔλεινὰ μὲ πικρομυρολόι,
 ξάφνου τὴ Μπχιμογέννητη, ποῦ αὐτοῦ φτασμένη ψάχνει,
 βόας πεινασμένους, ὄφις μεγάλος τὴν ἀδράχνει.
 Κι' ἀπὸ τὸ φίδι ὀλόζωστη, κεῖ ποῦ σὰ δάκρυα πλέει
 50 λόγου της δὲ συγκλαίεται τὸ Νισχιαντζίτη κλαίει :
 «Ἐμὲ τὴν ἀπροστάτευτη στὴν προστασία σου μ' ἔχεις,
 φίδι μ' ἀρπᾶ σὲ λόγγο ἐρμιά, γιατί δὲ μὲ συντρέχεις ;
 Σὰ θυμηθεῖς με, πῶς θὰ ζεῖς σὰ σύγκαλα, σὰ πλοῦτη,
 ὦ Νισχιαντζίτη, ἐλεύτερος ἀπ' τὴν κατάρα τούτη ;

55 Σὲ κόπου, πείνας βάσανα λυωμένους, Νισχιαντζίτη,
 ρηγάδων τίγρη, ποιόν, ἀθάε, θὰ βρεῖς παρηγορήτη ;»
 Κ' ἕνας περῶντας κνηγὸς τ' ἀρούπητο ρουμῆνι
 τότες τὸ σκούξιμο ἄκουσε καὶ αὐτοῦ μ' ἀσποῦδα φτάνει.
 Πῶς ἦταν ἀπ' τὸν ὄφιο σφιγτὴ ἢ μεγαλομμάτα
 60 εἶδε κ' εὐτὺς ὁ κνηγὸς τὴ ζύγωσε τρεχάτα,
 κι' ἀπὸ προστὰ τὸν ἔσκισε μὲ κοφτερὸ λεπίδι,
 λιάνισε τὸ σερνάμενο, δὲ σπάρραξε τὸ φίδι.
 Γλύσαντάς τιν, καὶ λούσαντας, συνήφερέ τιν πρώτα
 μὲ φαγοπότι, ὦ ἀπόγονε τοῦ Μπχάρατα, κ' ἐρώτα :

65 «Ποιανοῦ εἶσαι ποῦ τὸ μάτι σου σὲ ζαρκαδιοῦ προσφέρει ;
 πῶς μὲς στὸ λόγγο εἶσαι, κυρά, ποιὰ σφοδρὰ σὲ δέρνει ;»
 Καί, ἀνθρώπων ἄρχε, ὅλα ἐκείνου μ' ἀλήθεια, σὰ ρωτήθη,
 ἢ Νταμαγιάντη, ἀλόγονε τοῦ Μπχάρατα, δηγήθη.
 Μισόντυτη, παχειόμηρη καὶ παχειοβυζοφόρα,
 70 ἀπαλοσπεγαδόκορη, γεμοφεγγαροθώρα,
 καμαροτσινορόμματη, μὲ τῆς μιλιᾶς τὴ γλύκα,
 σάν εἶδε τὴν ὁ κνηγὸς ζήτηε ἐρωτίας ἐγροῖκα.
 Μὲ γλυκοτυφερόλογο σιῆς πεθυμιᾶς τὴ φλόγα
 ὁ κνηγὸς τὴν πράαινε κ' ἢ ἀρχόντισσα τὸ ἐνόγα.

75 Μὰ ἢ Νταμαγιάντη ἢ ἀντροπίστη τὸν εἶχε καταλάβει,
 τὸν ἄχρειον, κι' ἀπὸ μάνητα τρανῆς ὀργῆς ἀνάβει.
 Καὶ ὁ τιποτένιος, ὁ κακός, ἀδύνατος γιὰ ζόρι,
 ν' ἀστράφτει ἢ ἀκαταδάμιστη σὰ φλόγας ἄκρη ἐθώρει.

Κι' ἀφοῦ ἦρθε ἢ ὥρα ποῦ ὁ καιρὸς γιὰ λόγια εἶχε περάσει,
 80 ἢ Νταμαγιάντη ἢ θλιβερὴ, ποῦχε τὸν ἄντρα χάσει
 καὶ τὸ βασίλειο, στῆς ὀργῆς πνιγμένη τὴν ἀντάρα,
 ἐκεῖνον καταράστηκε μὲ τούτην τὴν κατάρα :
 «Τὸ Νισχιαντζίτη, ἄλλον ποτὲ στὸ νοῦ μου ἐγὼ δὲν εἶχα !
 85 ἔτσι ὁ τρισάθλιος κνηγὸς στὸν τόπο νὰ ξεψύχα !»
 Ὁ κνηγὸς τὸ λόγο της γρικαίει δὲν ἀγρικαίει,
 χάμου σωριάζεται ἄψυχος, σάν τὸ δεντρὸ ποῦ ἐκάη.

12

Τὸν κνηγὸ σὰ σκότωσε προβῆκε ἢ λωτομάτα
 μὲς σὲ ρουμῆνια ἔρμα, φριχτά, τζιτζιριστά, γεμάτα
 λιόντες, καπλάνια, τίγρηδες, βουβάλια, ἀροῦδες, λάφια,
 μ' ἀρίφνητα πετούμενα, μ' ἀγριῶν κλεφτῶν ἐσνάφια,
 5 πῆχτρα ἀπὸ σαλοφιλουριῆς καὶ μπάμπουκαλαμιῶνες,
 ἀπὸ γκρισέες, ἀγριοσοκκιῆς κ' ἀμπανοζιοδεντρῶνες,
 μαζί μὲ κομμιδόδεντρα, κατάπτες, τερμινάλιες,
 μ' ἀρτζούνες καὶ μὲ μέλεγες, νταλβέργες καὶ σαλμάλιες,
 ροδομηλιῆς, μαγγόδεντρα, λῶδρες, γαντζιῆς, παντμάκες,
 10 σάλες καὶ σπανοκάλαμα, καδάμπες κ' ἀμαλάκες,
 πλάχες καὶ κονβαροσοκκιῆς καὶ τζιντζιφιῆς, μπανάνες
 πλήθιες κ' ἰνδοπορτοκαλιῆς, μαζί καὶ μπουχανάνες
 πλατύφυλλες καὶ φοινικιῆς πολλῆς καὶ χαριτάνια
 μυρόβολα καὶ χουρμαδιῆς καὶ πλήθια βιφιτάκια.

15 Κ' εἶδε βουνά, λογιῆς λογιῆς μὲ πλοῦτια μέσα χίλια,
 λογγάρια πολυᾶλητα, θιάμα φαράγγια σπήλια,
 ποτάμια, ρεῖθρα καὶ λιμνιά κ' ἄμετρα ἀγρίμια, ὀρνίθια,
 πισάτσες, ράξχασες φριχτοῦς κ' ὀφιοδαίμονια πλήθια,
 20 βάλτους, ψαρόλιμες, βουνῶν κορφαδες καὶ συνάμα
 παντοῦ ροῆς θεώρατες καὶ καταρράχτες θιάμα.
 Κοπαδιαστὰ τῶ Βινταρμπχῶν ἢ ρηγοθυγατέρα
 βουβάλια, φίδια, ἀγριόχοιρους κ' ἀρκουδία ἐκεῖ εἶδε πέρα.
 Ἡ τυχερὴ καὶ ψυχρὴ, μὲ δόξας λαμπροσύνη,
 ἢ ἔρμη τὸ Νάλα ψάχνοντας νὰ βρεῖ τὴν ὥρα ἐκείνη,
 25 δὲ σιαχτήκε, ἢ Βιντάρμπχαινα, τοῦ ρήγα Μπχιμα ἢ γέννα,
 ἐδῶθε ἐκεῖθε τρέχοντας, ἀπ' ὅλα αὐτὰ κανένα.
 Σὲ λόγγο φρίκη φτάσαντας ἢ Βινταρμπχουαγιαίστρα,
 καντὴ ἀπ' τὰ πάθια τ' ἄντρα της, πικρὴ, μοιρολογίστρα,
 μὲ τὸ κορμί της, βασιληᾶ, ποῦ ἢ θλίψη τὸ φουραίνει
 30 τ' ἄντρος της, χάμου ξαπλωτὴ στὲς πέτρες, ἔτσι κρένει :
 «Τῶ Νισχιαντζῶν, πλατύστηθε, γενάρχη, μακροχέρη,
 ρήγα, ποῦ πᾶς καὶ μ' ἄφησες σ' ἔρμιον ὀρμανιοῦ λημέρι ;
 Πῶς, ἦρωα, ἐσὺ ποῦ ἐπρόσφερες σφαχτῶν ἱεροπραξία
 πλοῦσια, μὲ πρώτη, ὦ ἀντροτίγρη, τὴν ἀλογοθυσία,
 35 μὲ μένα ψεύτης φάνηκες ; Ὡ τῶν ἀνθρώπων πρώτε,
 τὸ λόγο ποῦπες, τριλάμπρε, καλόηθε, ὀμπρός μου τότε,

δαμάλι τῷ ρηγάδωνε, γιὰ στρέξε καὶ θυμήσου !
 Κι' ὅ,τι εἶπαν οἱ χρυσόκωννοι σιμὰ στὴν πινομή σου,
 40 γιὰ καταδέξου νὰ σκεφτεῖς, κύριε τοῦ γήινου κόσμου !
 Στὴ μιὰ μεριά τῆς ζυγαριᾶς οἱ Τετραβαῖντες καὶ οἱ Ἄγχιες
 καὶ μ' ὄλο, ὃ τίγρη τῶν ἀντρῶν, τὸ μᾶκρος τους οἱ Οὐπιάγχιες,
 ποῦ ἐσὺ τὰ καλοδιάβασες, στὴν ἄλλη ἢ ἀλήθεια μόνη,
 ἀσφαλτα μὲ τὸ βάρος της αὐτὴ τ' ἀντισηκῶνει.
 45 Γιὰ δαῖτο κλίνε, ὄχτροφονηᾶ, νὰ κάμεις, ἀντροζύρη,
 μπροστά μου ὅ,τι εἶπες, ἦρωα, σ' ἀλήθεια νὰ ξεγύρει.
 Ἄσφαλτα ἢ ἀγάπη σου, ἦρωα, τοῦ ἀθώου δὲν εἶμ' ἐσένα;
 τί μὲς στὸ δῆσος τὸ φοριτὸ δὲν ἀπαντᾷς μου ἐμένα;
 Ἐμένα διαπλατόστομος, φοριτὸς, μὲ σκιαχτροῦ μπόι,
 50 ὁ λιμασμένος βασιληᾶς τῆς ἐρημιᾶς μὲ τρώει
 γιὰτὶ νὰ γλύσεις με ἀψηφᾷς ; δὲν εἶπες δὲν ξανάπες :
 « Ἄλλες ἀπ' τὴν ἀγάπη σου δὲ θὰ γνωρίσω ἀγάπες ; »
 Σ' ὅ,τι εἶπες, ρήγα, ἀληθινός, καλόηθος στέρεος στέκα
 στὴ δακροζᾶλιστη, ἀντραρχε, τοῦ πόθου σου γυναικα.
 55 Ὁ ποθητὸς στὴν ποθητῆ, προστάτη, πῶς δὲν κρένεις
 τῆς ἀχαιμνῆς, βαρειόμοιρης, λερῆς, ξεθωριασμένης,
 τῆς ἐρημῆς, ἀπροστάτευτης, τῆς μισοντυμοφόρας,
 ποῦ κλαίω καὶ μύρομαι, ἀρχοντα τῆς γῆς τῆς πλουτοδώρας,
 σὰν πλατυμάτα ἀπ' τὴν κοπὴ λαφίνα ἂν ἀλαργάσει,
 60 δὲ μοῦχεις ἔγνοια, εὐγενικέ, καμιᾶ, ὄχτροκυνηγάρη ;
 Ἐσέ, μεγάλε βασιληᾶ, σ' ἀγριώματα μεγάλα
 ἢ Νταμαγιάντη κράζω ἐγώ, τί δὲ μοῦ κρένεις, Νάλα ;
 Τίμει, ἀπὸ σοί, μὲ ὀλόβολη κορμοστασιὰ πανώρια,
 σήμερα, ὃ κάλλιε τῶν ἀντρῶν, σὲ τοῦτα ἐδῶ τὰ ὄρια
 65 δὲ βλέπω σε, τῶν Νισχιαντῶν ὃ βασιληᾶ, κοντὰ μου
 στεκάμενον, καθούμενον, ἢ ξαπλωμένον χάμω,
 ἢ κατὰ μένα ἐρχάμενον, ἐσὲ τὸν κάλλιον ἄντρα,
 μέσα στὸ σκιαχερώτατο ρουμάνι, ὅπου νὰ τ' ἄντρα
 τῶν τίγριδων καὶ λιονταριῶν ! Καὶ ποιόνε θὰ ρωτήσω,
 70 μεγαλωτὴ τοῦ πόνου μου, στὸν πόνο τὸν περισσο,
 ποῦ ἐμὲ τὴν ψυχοπάθιαστη καίει γιὰ δική σου αἰτία :
 « Τὸ ρήγα Νάλα ἔλαξε ἐδῶ νὰ ἴδεις στὴν ἐρημία ; »
 Σήμερα ποιὸς θὰ εἰπεῖ μου πῶς : « Ὁ ρήγας τριγυρῆζει
 στὸ λόγγο ὄραϊος, τρανόψυχος, ποῦ ἀσκέρια ὄχτρῶν τσακίζει,
 75 ὁ Νάλας, ὁ ἄρχος ποῦ ζητᾷς, ὁ λατομάτης νὰ τοξ ! »
 ποιόνε θ' ἀκούσω αὐτὸ νὰ εἰπεῖ στὸ μίλημα μελάτος ;
 Μὲ τὸ μουσοῦδι κατὰ ἐμὲ λαμπρόπρεπος ζυγόνει
 τίγρης, τοῦ λόγγου βασιληᾶς μὲ κάθε του σιαγῶνι
 τρανό, μὲ δυὸ σκυλόδοντα μεγάλα ἀρματωμένο,
 80 ἄφοβη καταπάνου του τότε κ' ἐγὼ προβαίνω :
 « Τῷ ζωντανῶν ὁ ἐξουσιαστὴς εἶσαι ἢ εὐγενία σου κ' ἔχεις
 γιὰ βασιλεία σου τοῦτο ἐδῶ τὸ δῆσος ἄς κατέχεις
 πῶς εἶμαι ἐγὼ τοῦ βασιληᾶ τῷ Βινταμπχῶ βλαστάρη
 καὶ Νταμαγιάντη κράζομαι καὶ γι' ἄντρα μου ἔχω πάρεϊ

85 τὸ Νάλα τὸ Νισχιαντῶρχο, ποῦ κάθε ὄχτρο ὀσκοτόνει
 τὸν ἄντρα μου ἀξιοδάκρυτη πικρὴ γυρεῖω μόνη.
 Τὸ Νάλα ἀνίσως, βασιληᾶ τῷ ζωντανῶ, σὲ κάποιο
 μέρος ἐσὺ εἶδες, πές μου το καὶ δόσε μου θαράπιο.
 Μὰ γιὰ τὸ Νάλα ἂ δὲ μοῦ πεις, τῆς ἐρημιᾶς ὃ ρήγα,
 90 φράγε με, κάλλιε ἀπὸ τὰ ζᾶ, καὶ τὸν καῖμό μου σίγα.»
 Μὰ κ' ὁ ἴδιος ὁ ἀγριμύρηγας φεύγει ἀπ' τὸν ἔρομο λόγγο,
 σ' ὄρηόνερα κατάγιαλα γρικῶντας μου τὸ βόγγο.
 Τοῦτον τὸν πετροβούναρο ποῦ ξιάστερος ψηλόνει
 μὲ τὲς πολλὲς λαμπρὲς κορφὲς ποῦ ἢ κάθε μιὰ τους σώνει
 95 τὸν οὐρανό, μὲ χρώματα κάθε λογῆς καὶ χάρη
 γεμάτος, μέταλλα ἄμετρα καὶ πετραδιῶ λογάρι
 φορῶντας, μυριοστόλιστος σὰ φλάμπουρο στημένος
 τοῦ τριζεγάλου ρουμανιοῦ, παντοῦ κατοικημένος
 ἀπὸ λιοντάρια, τίγρηδες, ἐλέφαντες, ἀρκοῦδια,
 100 ζαρκάδια κ' ἀγριογούρουνα, κ' ὀλοῦθε ἀπὸ τραγοῦδια
 πετούμενων πολύχρωμων ἀρίφνητων ἀχῶντας,
 καὶ δεντρικὰ πολύανθα πλουμῖδια του φορῶντας :
 ἀσῶκες, κομμιδόδεντρα, γκρισιλέες, κασσιοκαλάμια,
 πουνάγχιες, βάκουλες, σουκιές, ζωσμένος μὲ ποτάμια,
 105 ποῦ λούζουν ἄμετρα πουλιά, πολύκορφος γιὰ πρῶτον,
 τὸ ρήγα τοῦτον τῷ βουνῶν, τὸ βασιληᾶ, ἐρωτῶ τον :
 « Καλότυχε, ἀρχισάλευτε, θιόφρατε, δοξισμένε,
 ἀσυλοδότη βούναρε, μυριοχαριτωμένε,
 ἄς ἔχεις δόξασμα ἔγῳ ἐσὲ μ' εὐλάβεια ἐνῶ ζυγόνω,
 110 προσπέφτω σου, βασιλικὸ γνώρισε ἐμένα γόνο·
 μάθε πῶς νύφη βασιληᾶ καὶ βασιληᾶ εἶμαι ταῖρι,
 ἢ Νταμαγιάντη ἔτσι μὲ λέν καὶ ὁ κόσμος μένα ξέρει. (*)
 Ἐχω πατέρα βασιληᾶ τὸ Μπχίμα τὸ ρηγάρχη
 τὸ Βινταρμπχίτη, ἐξουσιαστὴς παρόμοιος δὲν ὑπάρχει
 115 σ' ὄλην τὴ γῆς ἔχει πολλὰ μεγάλα, πλούσια ἀμάξια
 καὶ κυβερνᾶ τὲς τέσσερις τὲς τάξεις δίκιχα κ' ἄξια.
 Θυσίες, ὀλοκαυτώματα βασιλικά καὶ δῶρα
 στοὺς ἱερουργοὺς κ' ἔργα ἀγαθὰ πρόσφερε αὐτὸς ὡς τώρα,
 αὐτὸς ποῦν' ὁ καλύτερος ἀπ' τοὺς ρηγάδες, πῶχει,
 120 μάτια πλατιὰ καὶ στρογγυλὰ κ' ὄραϊα μέσα στὴν κόχη,
 ποῦναι θεοφοβούμενος, ποῦ κρένει μόνον ἀλήθειες,
 ποῦναι καὶ γλυκομίλητος μὲ καλωσύνες πλήθιες,
 ποῦ δίκιχος εἶναι, ψυχερὸς, καλός, ποῦ τὸ ἄκουμά του
 εἶναι ἀπλωμένο μακρῶ, ποῦναι γενναῖα ἢ καρδιά του,
 125 ποῦ τῶν Βιντάρμπχων τὸ λαὸ στ' ἀλήθεια ὑπερασπίζει,
 ποῦ αὐτὸς τὰ πλήθη τῶν ὄχτρῶν πῶχει νικήσει ὀρίζει,
 μάθε ποῦ ἐκείνου τοῦ ρηγὸς ἐγὼ εἶμαι ἢ θυγατέρα
 ποῦ τώρα ἦρθα, περιλάμπρε, σ' ἐσέναν ἐδῶ πέρα.
 Ἄκουσε, μεγαλόβραχε, στῶ Νισχιαντῶν τὸν τόπο
 130 τοῦ ἀντρός μου ὁ κύρης ἦτανε ὁ πρῶτος τῶν ἀνθρώπων,

(*) Τέλος τῆς ἐργασίας τοῦ Μαβίλη στὸ στίχο 112.

- ποῦ Βιρασαίνας, ὄνομα περίφημο εἶχε πάρει,
 κ' ὁ γιὸς ἐκείνου τοῦ ρηγὸς τ' ἄξιο τὸ πᾶλληκᾶρι,
 εἶναι γενναῖος καὶ ξακουστός, κ' εἶχε τὴ βασιλεία
 στὸ θρόνο τοῦ πατέρα του ἀπὸ κληρονομία.
- 135 Τοῦ μελωποῦ τοῦ ὀχτροφονιά Νάλας εἶν' τὸνομά του,
 παντοῦ εἶναι πολυφούμιστο τὸ πάναγο ἀκουσμά του,
 θρησκός, τὸ Βαίντα ἐσπούδαξε, γλυκόλογος, δὲ σβήννει
 τοῦ ἐνάρετου ποτὲ ἢ φωτιά, τὸν ἅγιο Σῶμα πίνει,
 καὶ θυσιαστής καὶ δωρητὴς εἶναι κ' ἀντρειωμένος
- 140 πολεμιστὴς, καὶ βασιληᾶς ὡς πρέπει καμωμένος.
 Γνώρισε, πρῶτε ἀσάλευτε, τοῦ ρήγα ἐκείνου ἐμένα
 γυναικα του, ποῦ τώρα ἐδῶ ἐγὼ ἔχω ἐρθεῖ σ' ἐσένα.
 Ἡ τύχη μ' ἀπαράτησε κ' ὁ ἄντρας μου μοῦ λείπει,
 ἐδῶ εἶμαι ἀνυπεράσπιστη κ' ὄλη γιομάτη λύπη,
- 145 ζητῶντας καὶ γυρεύοντας σ' ὄλης τῆς γῆς τοὺς τόπους
 τὸν ἄντρα ποῦναι ὁ πλιὸ καλὸς ἀπ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους.
 Μήπως, ὦ πρῶτε ἀσάλευτε, δὲν ἔχεις δεῖ καθόλου
 μὲ τὰ ἐκατό σου τὰ ψηλά τὰ χτένια, ποῦ τοῦ θόλου
 τοῦ οὐράνιου σκίζουν τ' ἀπλωμα τ' ἀγέρινο, μεγάλα,
- 150 στὸ ὀρμάνι αὐτὸ τὸ τρομερὸ τὸ βασιληᾶ τὸ Νάλα,
 πῶχει τοῦ ἔλεφαντόρηγα τὸ νοῦ, τὸ μακροχέρη,
 τὸν ἦρωα τὸν ἀπόκοτο ποῦ ἀπομονές δὲν ξέρει,
 τὸ δυνατόν, τὸν ἄψευτο, τὸν πολυγνωσεμένον,
 τὸν ἄντρα τῆς ἀγάτης μου τὸν πολυδοξασμένον,
- 155 ποῦ τῶν Νισχιάντων ὁ λαὸς τὸν εἶχε γιὰ μονάροχη,
 μήπως ἐσὺ τὸν ἔχεις δεῖ τὸ Νάλα τὸ ρηγόροχη;
 Γιατί, ἐσὺ πρῶτε βούναρε, ἐμένα τὴν παντέρημη,
 ποῦ ὄλο στεναζῶ κλαίοντας καὶ λυόνω ἀπὸ τὴ θέρημη,
 μὲ τὴ φωνὴ πορηγοριά σὺ δέ μου δίνεις τώρα,
- 160 σὰ νάμουν θυγατέρα σου, σ' αὐτὴν τὴ μαύρη μου ὦρα;
 Ἐσὺ ποῦ ξέρεις τὸ σωστό, γενναϊόκαρδε λεβέντη,
 πάντα στὸ λόγο σου πιστὸς ἦσουν, τῆς γῆς ἀφέντη:
 ἂν ἴσως εἶσαι, ὦ βασιληᾶ, σὲ τοῦτο τὸ ρουμάνι,
 μονάχος σου τὴ χάρη σου κάμε ἐδῶ ν' ἀναφάνει.
- 165 Πότε ἐγὼ ἐκείνην τὴ φωνὴ τοῦ Νισχιαντζίτη ὀπίσω,
 ποῦ ὀλόγλυκη εἶναι καὶ βαρεία, θὰ τὴν ξαναγρικῆσω,
 αὐτὴν ποῦ μὲ τῷ σύμφων τὸν πάταγο προομοιάζει,
 ποῦναι ἀμβροσία ποῦ ξιάστερα «Βιντάρμπιχνα!» θὰ κραῖζει,
 τοῦ μεγαλόφινχου ρηγὸς τὴν τρυφερὴ τὴν ἅγια
- 170 φωνὴ ποῦ κάνει θάματα, φωνὴ ποῦ ρίχνει μάγια,
 φωνὴ πανώρηα, ποῦ ὄλες μου τὲς πίκρες θὰ πρᾶναι,
 παρηγορεῖστε, βασιληᾶ, καὶ μὲ τὴ φοβισμένη!»
 Ἔτσι σ' αὐτὸν τὸ βούναρχον ἢ ρηγόκορη κρένει,
 ἢ Νταμαγιάντη, κ' ἀπὸ κεῖ στὰ πλιὸ ψηλά ἀνεβαίνει.
- 175 Τρία μερονόχτια ἢ κορασιά, ποῦ τὰ πιθέματά της
 ἦταν πανώρηα, ἐβάδισε κ' ἀντίκρουσε μπροστά της
 ἓνα ἄγριο δάσος ἀσκητῶ σὲ κόσμο δὲν ἐφάνη
 ἓνα ἄλλο τέτοιο, τὶ ἔμοιαζε σὲ οὐρανικὸ ρουμάνι.

- Οἱ μάντιδες ποῦ ἐλάμπρηναν τοῦ ἀσκηταριοῦ τὰ κάλλη
 180 τοῦ Μπχρίγκου εἶχαν, τοῦ Βάσιςτχα καὶ τοῦ Ἄτρη τὴ μεγάλη
 δύναμη, ἐπαίρναν λιγοςτὴ θροφή οἱ τυραγνισμένοι,
 ποῦ μὲ τὰ φύλλα, τὸ νερὸ καὶ τὸν ἀγέρα ἐξοῦσαν,
 ποῦ ὄλα τὰ πάθη τῆς σαρκὸς οἱ ὑπέρλαμπροι ἐνικοῦσαν,
- 185 ποῦ ἐλαχταροῦσαν τοῦρανοῦ νὰ ἰδοῦν τὸ μονοπάτι,
 ποῦχαν φλουδένια ντυμασιά καὶ μιὰ γιδιὰ στὴν πλάτη,
 οἱ μάντιδες, ποῦ ἀμίλητοι τὴν πεθυμιά ἐδεσεῦσαν.
 Εἶδε τῆς σκήτης τὰ ὄμορφα τὰ μέρη ὅπου ἀσκητεῦαν
 οἱ πάναγοι, ὅπου ζωντανὰ περίσσια ἀναγαλλιάζαν,
- 190 ὅπου ἓνα κληθὸς στὰ κλαριά μαιμούδες ἐκουρνιαζαν,
 ἢ ὄρηοφρυδάτη, ἢ ὄρηόμαλλη, μὲ τὰ ὄρηα τὰ λαγγόνια,
 ἢ ὄρηόβυζη, μὲ τὰ ὄρηα τῆς δόντια στὰ ὄραϊα σιαγόνια,
 ποῦ ξιάστραφτε μὲ τὰ πολλὰ παινέδια τοῦ κορμοῦ της,
 καὶ μὲ τὴ μαύρη ἀναλαμπὴ τοῦ μακρουλοῦ ματιοῦ της.
- 195 Κ' ἐμπήκε τότε ἢ διαλεχτὴ τοῦ Νάλα ἢ Νταμαγιάντη,
 τῷ γυναικῶν ἢ ὑπέρλαμπρη τὸ ἀτίμητο διαμάντι,
 στ' ἀσκηταριὸ καὶ προσκυνᾷ ἢ ἀσκήτρα ἢ παιδεμένη
 τοὺς ἄχραντους καὶ σκίφτοντας μ' εὐλάβεια ὀμπρός τους μένει.
 Μὲ τὸ «καλῶς ἐκόπιασες» τὴν ἀντιχαιρετῆσαν
- 200 ὄλοι οἱ ἀσκητὲς κ' ὡς ἔπρεπε τὴν ἐκαλοσκαμνίσαν.
 «Κάθου» τῆς εἶπανε «καὶ πὲς γιὰ σὲ ἂ μπορούμε κάτι
 νὰ κάμουμε.» Κι' ἀπάντησεν ἢ ὀμορφολαγγονιάτη:
 «Ἡ ἄσκησή σας, ἢ φωτιά, ποῦ στοὺς βωμούς σας καίει,
 τὰ ζωντανά σας, τὰ πουλιά, τ' ἀγίαστικά σας χρέη,
- 205 περιλάμπροι, ἀψευγάδιαστοι, τὰ χρέη, ποῦ ἢ ἱερωσύνη
 θέλει ἀπὸ σᾶς, πάνε καλά;» Κι' ἀπάντησαν ἐκεῖνοι:
 «Στὴ σκήτη μας, πανέμνοστη, καλά τὰ πάντα πᾶνε
 μὰ λέγε ποιὰ εἶσαι, ἀμόλευτη, κ' ἢ πεθυμιά σου ποιὰ ναι;
 Θωρῶντας τόση λάμψη ἐδῶ, τὴν πάγκαλη μορφή σου,
- 210 μᾶς συνεπαίρνει ὁ θαυμασμός. Θάρρει, παρηγορήσου.
 Μήτοι τοῦ λόγγου εἶσαι ἢ θεά, μὴν τοῦ βουνοῦ, ἢ στὸ ρέμα
 αὐτὸ ἀφεντεύεις, ἄχραντη; Πανώρηα μὴν πῆς ψέμα.»
 Κι' ἀπάντησε στοὺς μάντιδες: «Δὲν εἶμαι θεά, βραχμαῖνοι,
 τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲ τοῦ βουνοῦ, δὲν κυβερνῶ τὸ ὀρμάνι,
- 215 γνωρίστε με ὄλοι ἀνθρώπινο πλάσμα, ἀσκητὲς, κ' ἐμένα,
 ἀκούστε με, θὲ νὰ σᾶς πῶ τὰ ἱστορικά μου ἓνα ἓνα:
 Τοῦ ἐξουσιαστή τῷ Βινταρμπχῶν, τοῦ Μπχίμα τ' ἄλογάρη,
 πρῶτοι τῶν διπλογέννητων, γνωρίστε με βλαστάρι
 τοῦ βασιληᾶ τῷ Νισχιαντῶν, τοῦ πολυπαινεμένου,
- 220 τοῦ Νάλα τοῦ περίφημου, τοῦ πολυγνωσεμένου,
 τοῦ μεγαρήγα, τοῦ σοφοῦ, τοῦ ἦρωα, τοῦ μακροχέρη,
 τοῦ ἀνίκητου σὸν πόλεμο, μάθετε ἐγὼ εἶμαι ταῖρι.
 Αὐτός, ποῦ οἱ διπλογέννητοι τὸν ἔχουν ὄλοι φίλο,
 καὶ ποῦ δουλεύει τοὺς θεοὺς μ' εὐλάβεια καὶ μὲ ζῆλο,
- 225 ποῦ ὁ δυνατός, ὁ ὑπέρλαμπρος, τῷ Νισχιαντῶν τὸ γένος
 σκέπει καὶ ποῦναι ἀληθινός, φιλόθεος, σπουδασμένος,

ὄχτροχυλάστης, ἄψευτος, δίκης, λογοβαστάχτης,
 ἀφοσιωμένος στους θεούς και καστροοχτρορημάχτης,
 230 τοῦ θεορήγα, ὁ κάλλιστος ἀπ' ὅλους τοὺς ρηγάδες,
 ὁ ἄντρας μου εἶναι ὁ ἑξακουστός, ὁ ὠραῖος, ὁ ἀνοιχτομάτης,
 ὁ γεμοφεγγαροθύρωρος, ὁ ἀντρεῖος ὁ στρατηλάτης,
 ποῦ ἀσύγκριτες βασιλικές θυσίες ἔχει προσφέρει,
 ποῦ ὅλους τοὺς Βαῖντες ἔμαθε καὶ τοὺς Βαιντάγκες ἔφερε,
 235 ποῦ τοὺς ὄχτροὺς στὸν πόλεμο τσακίζει καὶ σκοτόνει,
 καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ καὶ μὲ τοῦ ἡλιοῦ θαμπώνει.
 Αὐτόνε κάποιοι ταπεινοὶ καὶ πρόστυχοι στὴ γνώμη
 καὶ σπουδασμένοι στὸ κακό, τὸ βασιληᾶ ποῦ οἱ νόμοι
 κ' ἢ ἀλήθεια ἦταν οἱ ἔγνοιες του, τὸν κραῖξαν κ' ἐπιτήδεια
 240 καὶ θρόνο κ' ἔχει οἱ διάστροφοὶ τοῦ ἀρπάξαν στὰ παιγνίδια.
 Κεῖνον τοῦ ρήγα μάθετε πῶς ἢ γυναικα ἐγὼ ἔμαι
 καὶ Νταμαγιάντη ποῦ ποθεῖ τὸν ἄντρα της λογιῶμα.
 Ἐγὼ ποτάμια καὶ βουνὰ καὶ λίμνες καὶ δρυμῶνες
 διαέγνων κ' ἐρημίτοπους καὶ βάλτοκαλαμιῶνες,
 245 τὸν πολεμόχαρο ἄντρα μου τὸ Νάλα, ὅπου κ' ἂν μένει,
 τὸν ἄξιον κονταράτορα, ζητώντας ἢ καυμένη.
 Περὶλαμπροὶ, μὴ ὁ βασιληᾶς ὁ Νάλας στ' ὄρηο δομάνι
 τῆς ἀσκησις, τῶ Νισχιαντῶν ὁ ρήγος μὴν ἐφάνη,
 ποῦ ἐγὼ γι' αὐτὸν στὰ τρομερά, στὰ φοβερά ἄγρια δομάνια
 250 ἐδῶ ἔγω ἐρθεῖ ὅπου κατοικοῦν θεοῖα ἄγρια καὶ καπλιάνια ;
 Τὸ ρήγα Νάλα ἂ δὲν ἰδῶ λίγον καιρὸν ἀκόμα,
 θὰ σμιῶζω ἐγὼ τὲς εὐτυχίες ἐλεύτερη ἀπ' τὸ σῶμα.
 Τί μ' ὠφελεῖ τάχα ἢ ζωὴ τώρα ποῦ αὐτὸς μοῦ λείπει,
 πῶς θὲ νὰ ζῶ σήμερα ποῦ τοῦ ἀντρός μὲ λυώνει ἢ λύπη ;»
 255 Ἔτσι στὸ δάσος μόνη της ἢ Μπχιμοπούλα ἐθρήνει,
 ἢ Νταμαγιάντη, κ' εἶπαν της οἱ ἀσκητευτὲς ἐκεῖνοι,
 ποῦ ἐβλέπανε τὸ ἀληθινό : «Γιὰ ἐσέ, καλογραμμένη,
 τὰ ἐρχάμενα καλότρυχα θάνα, χαριτωμένη.
 Βλέπουμε μὲ τὴν ἀσκησι. Θὰ ἰδεῖς τὸ Νισχιαντζίτη,
 260 τῶ Νισχιαντῶν τὸ βασιληᾶ, τὸν ὄχτροκαταλύτη,
 τὸν πρῶτο τῶν ἐνάρετων, ποῦ ἀπ' ὅλα του τὰ λάθη,
 ὁ Μπχιμοπούλα, ἐλεύτερος θὲ νᾶναι κ' ἀπ' τὰ πάθη·
 θὰ τὸν ἰδεῖς τὴ χώρα αὐτὴ καὶ πάλι νὰ ἐξουσιάζει,
 τὸ νικητὴ ποῦ τὴ χαρὰ στοὺς φίλους του μοιράζει,
 265 τὸν ὄχτροσκιάχτη· θὲ νὰ ἰδεῖς τὸ ρήγα ποῦ ἢ γενιά του
 καλότρυχη εἶναι, ὁ τυχερὴ, ποῦ θὰ βρεθεῖς σιμά του !»
 Ἔτσι ἐμίλησαν οἱ ἀσκητὲς σ' αὐτὴν τὴ ρηγοκόρη,
 τὴ ρήγισσα, ποῦ ἐγύρευε τὸ Νάλα της στὰ ὄρη,
 κ' ἀφανιστῆκαν· κ' οἱ βωμοὶ κ' ἢ σκίτη τους ἀντάμα.
 270 Κ' ἢ Νταμαγιάντη βλέποντας τὸ μέγα ἐκεῖνο θᾶμα,
 ξένισε ἢ νύφη ἢ ἀμόλευτη τοῦ ρήγα Βιρασάινα :
 «Τί ὄνειρο ἐγὼ εἶδα ; τί εἶν' αὐτὸ πῶλαξε ἐδῶ σ' ἐμένα ;
 Ποῦ εἶναι οἱ ἀσκητὲς, τὸ ἀσκηταριό, τῶρηο ποτάμι ποῦ ναι ;
 Ποῦ τὰ πουλιὰ ποῦ σὲ νερά σὰν κρουσταλλένια ζοῦνε ;

275 Καὶ τ' ἀνθοκαρποπλούμισα τὰ δέντρα ποῦ εἶν' τὰ τώρα ;»
 Κ' ἢ Νταμαγιάντη ἀπόμεινε συλλογισμένη γιὰ ὦρα,
 ἢ Μπχιμοπούλα ἢ θλιβερὴ, ποῦ τὴν ἐτυραγνοῦσαν
 οἱ ἔγνοιες τ' ἀντρός, ἢ ἀχνόθυρη κ' ἢ ἑαστερογελοῦσα.
 Καὶ πῆγε ἀλλοῦ καὶ μὲ φωνή, ποῦ οἱ κλάψες τὴν ἐσβήνναν,
 280 θρηνοῦσε καὶ τὰ μάτια της περίσσα δάκρυα ἐξύναν.
 Κ' ἰδόντας ἓνα δεντρικὸ ποῦ Ἀσώκας τῶνομά του
 ἔχει νὰ εἶπεῖ παρὶλυπος, ἐξύγωσε κοντὰ του.
 Καὶ τὸ πανώρηο τὸ δεντρὸ στὸ δάσος τότε ἀνθοῦσε,
 πεντάμορφο καὶ φουντωτὸ κ' ἀπ' τὰ πουλιὰ ἐλαλοῦσε.
 285 Κ' εἶπε : «Ἀχ, πῶς μέσα στὸ δρυμὸ λαμπρὸ τὸ δέντρο φέγγει,
 σὰ βουνορήγας λαμπερό, μὲ τὸν κλαριῶν τὸ ρέγγι.
 Παρὶλυπε ἀκριβόθυρε, κάμε γοργὰ ὡς κ' ἐμένα
 ἀλύπητην· ὦ ἀλύπητε, μὴ ἔχει ἰδωθεῖ ἀπό σένα
 290 τῆς Νταμαγιάντης τὸ ἀκριβὸ τὸ ταῖρι ὁ Νισχιαντζίτης ;
 Δὲν ἔχεις δεῖ τὸν ἀγαπῶ στὰ δάση τοῦτα τὰ ἔρμα,
 τὸ βασιληᾶ πῶχει ψιλὸ καὶ παγανὸ τὸ δέσμα,
 τὸν ἥρωα Νάλα, ποῦ φορεῖ μισὸ σκουτὶ μονάχα ;
 Ὁ δεντρικὸ, ὁ παρὶλυπε, μὴ χάρη ἤθελα νᾶχα !
 295 νὰ φύγω ἐδῶθε ἀλύπητη, καὶ τῶνομά σου ἄς εἶναι
 ἀληθινό : ὁ παρὶλυπος, ὁ λυπολαίτης γίνε.»
 Ἔτσι ἀφοῦ τὸ ἀσωκόδεντρο περιέγυρε ἢ θλιμμένη
 πῆγε σὲ τόπους πλιὸ φοριχτοὺς ἢ ὁμορφοκαμωμένη.
 Κ' εἶδε περισσοὺς ποταμοὺς βουνὰ περίσσια κ' ὄρη
 300 ὄρηα, κ' ἀγρίμια καὶ πουλιὰ περίσσια ἢ ὁμορφοκόρη.
 Εἶδε ποτάμια θιαμαστά, ραχοῦλες εἶδε κ' ἄντρα
 ἢ Μπχιμοπούλα ἢ ἔμνοστη ποῦ ἐγύρευε τὸν ἄντρα.
 Ἔκαμε δρόμους μακρυνοὺς κ' ἢ ἑαστερογελοῦσα
 ἢ Νταμαγιάντη ἀντάμωσε μιὰν καραβάνα πλοῦσα.
 305 Ἐλεφαντοαλογομάξα συντριμωχιά διαβαῖναν
 ἓναν πανώρηον ποταμὸ ποῦ τὰ νερά του ἐπηᾶιναν
 ἢσουχα, ἑαστερώτατα, καθάρια, ἓνα ποτάμι,
 ποῦ ἀπὸ ἀλιαητοὺς καὶ ρωδιούς, κλεισμένο ἀπ' τὸ καλάμι
 τὸ πολυπουλοστόλιστο, κ' ἀπὸ ρουσοσησάρια
 310 ἀντιλαλοῦσε, ὀλόγιομο χελῶνες, φίδια, ψάρια.
 Κι' ἄμα τοῦ Νάλα ἢ ξικουστὴ συμβία εἶδε τὴ μεγάλη
 τὴν καραβάνα ἢ ὠρηόμηρη ζυγόνει καὶ προβάλλει
 μέσα στὸν κόσμο σὰν τροελλὴ στὴν ὄψη, παιδεμένη
 ἀπὸ τὴ θλίψη, μὲ μισὸ γιμάτι τυλιγμένη,
 315 ὄρη, λυγνὴ κ' ἀκάθαρτη μὲ τὰ μαλλιά στὴ σκόνη.
 Καὶ βλέποντάς τὴν οἱ ἀνθρώποι, κάποιοι ποῦ τοὺς λιγόνει
 ἢ σκιάξη φεῖγουν σκεφτικοὶ, καμπόσοι ἐκεῖ καθίζουν,
 φωναζοῦν κάπο οἱ, περὶγελοῦν καμπόσοι κ' ἄλλοι βοῶζουν
 κ' ἄλλοι, βλαστὲ τοῦ Μπχάρατα, τὴν ἐρωτοῦν μ' ἀγάπη ;
 320 «Ποῖα καὶ ποιανοῦ εἶσαι, ὠρηόκορη, τί ἀποζητᾶς στὰ νύχη ;
 Σκιαχτήκαμε ἐδῶ ἰδόντας σε. Δὲν εἶσαι τέκνο ἀνθρώπου.
 Πῆς τὴν ἀλήθεια : τοῦ βουνοῦ, τοῦ λόγγου αὐτοῦ ἢ τοῦ τόπου

- εἶσαι ἢ θεά, πανέμοσθη ; Προσπέφτουμε σ' ἐσένα,
ὅ,τι κι' ἂν εἶσαι, Ράξιαση. Γιαῖξχη, ἢ θεότης γέννα,
325 σὲ κάθε τρόπο εὐκήσου μας, καλή, και φύλαξέ μας·
τὸ καραβάνι τυχερὸ κάμε και χάρισέ μας
ἐδῶθε δρόμο γλίγωρο χωρὶς κανένα μπόδιο.
εὐτύχισέ μας, ὦ θεά, και δός μας καταβόδιο.»
Στὴ ρήγισσα ἔτσι μίλησε κείνο τὸ καραβάνι,
330 κ' ἢ Νταμαγιάντη, ποῦ ἢ ἀτυχιά τοῦ ἀντροῦς τὴν ἐτυράννει,
στὸν κύριο τοῦ καραβανιοῦ και σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους,
σὲ νιοὺς, παιδιὰ και γέροντες, στοὺς προστοστρατοκόπους,
ἀπηλογήθη : «Εἶμαι ἀνθρωπος, κι' ἀνθρωπορήγα κόρη,
νύφη ρηγός, ταῖρι ρηγός, και λαχταρῶ τὸ θῶρι
335 τ' ἀντροῦς μου· ἐγὼ τῶ Βινταρμπχῶν τοῦ ρήγα εἶμαι βλαστάρι,
κι' ὁ βασιληᾶς τῶ Νισχιαντῶν γυναῖκα μ' ἔχει πάρει,
ὁ Νάλας ὁ περιφήμος, ποῦ ὀλοῦθε τὸν ζητάω.
Τὸ βασιληᾶ, ἂ γνωρίζετε, πέστε μου ποῦ νὰ πάω
για νάβρω τὸν πολυάκριβο, ποῦ ὄχτροῦν τσακίζει πλήθη,
340 τὸν ἀντροῖγρη, ποῦ ποτὲ σὲ μάχη δὲ νικήθη ;»
Κι' ὁ κύριος τοῦ καραβανιοῦ στὴν ἀφρηγὴ ἀπανταίνει :
«Ἐγὼ εἶμαι ὁ καραβάναρχος, ὁ Σούτσης, ξακουσμένη.
Γροῖκα ὅ,τι λέγω : ὁ ὀδηγητὴς εἶμαι, καμαροφρυδά,
και ὁ κύριος τοῦ καραβανιοῦ, μόν' ἀνθρωπο δὲν εἶδα
345 μ' ὄνομα Νάλα. Τίγρηδες και ρήσους και βουβάλια,
κι' ἄλλα θεριά κι' ἐλέφαντες κι' ὄροῦδες και παρδάλια
προστά μου ὀλοῦθε στὸ ἔρημο τ' ὄρημάνι ἔχουν περάσει,
μὰ ἔξὸν ἐσὲ θνητὸ ἀνθρωπο δὲν εἶδα στ' ἄγρια δάση,
ἔτσι τῶν Γιαῖξχων ὁ ἀρχηγός σὲ μᾶς βοήθεια ἄς δίνει,
350 ὁ Μανιμπχάντρας, σήμερα.» Κι' ἀπολογήθη ἐκείνη
στὸν κύριον τοῦ καραβανιοῦ και στοὺς πραγματευτάδες :
«Ποῦ πάει τὸ καραβάνι σας ; εἰπέτε μου, ἀφεντάδες.»
Ὁ Σούτσης εἶπε :
«Στὴ χώρα τ' ἄφρητου ρηγός Σουμπάχου ἴσια πηγαίνει
τὸ καραβάνι γιὰ ὄφελος, ἀνθρωπογεννημένη.»

Ὁ Βριχαντάσβας εἶπε :

- Τοῦ κύριου τοῦ καραβανιοῦ τὰ λόγια ἢ ἀντροποθήτρα
ἄκουσε κι' ἀκολούθησε τὸ καραβάνι ἢ ἀσκήτρα.
Κι' ἀπάνου σὲ πολὺν καιρὸ, στὰ τρομερὰ ἄγρια δάση
οἱ στρατοκόποι ἀντίκρουσαν ἕνα ὄρηο νεροστάσι,
5 λωτοανθομοσκοβόλιστο, τρανὸ, κατοικημένο
ἀπὸ λογιῶν πετούμενα, καρποανθοστολισμένο,
μ' ἄφτονα ξύλα, μὲ βοσκή και μὲ γλυκὸ νεράκι
σὺν κορυστάλλο, μαγευτικὸ, μὲ δροσερὸν ἄγεράκι.
Τὰ ζᾶ τους εἶχαν κουραστέι, νὰ μείνουν βουληθῆσαν
10 και μὲ τὸ λόγο τοῦ ἀρχηγοῦ στ' ὄρηο δρυμὸ ἐσταθῆσαν.

- Τὸ καραβάνι τὸ τρανὸ λημέριασε τὸ βράδυ,
και μὲς στὴς νύχτας τὰ βουβά στὴ μέση ἀπ' τὸ σκοτάδι,
σὺν ὁ ὕπνος τοὺς πολυκόπους ἀνθρώπους εἶχε πιάσει,
ἕνα κοπάδι ἐλέφαντες ἔπῃε νὰ ξεδιωράσει
15 στὴ νερομάννα πῶρρεε μὲσ' ἀπ' τὴ βουνορίζα
θολὴ ἀπ' τὸ χυμοστάλαγμα ποῦ τοὺς τὸ ἐγέννα ἢ βρούζα.
Τὸ καραβάνι τ' ἄγρια ζᾶ τότες ἐξαγναντήσαν
και τοὺς περισσίους ἡμερους ἐλέφαντες νοῆσαν.
Κ' ἰδόντας οἱ ἄγριοι ἐλέφαντες αὐτοὺς ποῦ ζοῦν στὰ σπῆτια,
20 διψῶντας αἶμα χύμησαν μ' ὄρημ', τρελλοὶ ἀπ' τὴ ζήτεια.
Κι' ἀκράτητη ἦταν τῶν θεριῶν ἢ χύση στὸ γιουροῦσι,
σὺν τῶν βουνῶν ποῦ ἀπ' τὲς κορφῆς σπῶντας στὴ γῆ κυλοῦσι.
Μὰ τοὺς σφαλνὰ ἐνῶ ἔξυγοναν τὸ δρόμο τὸ ρουμάνι·
και τότε—ἀκόμα ἢ σῦχαζε τὸ πλούσιο καραβάνι—
25 αὐτὰ, τὸ δρόμο φράζοντας τῆς λίμνης, μὲ μανία,
ἐνῶ στὸ χῶμα ἐσφάραζε, τὸ σύντριψαν μὲ μία.
Οἱ στρατοκόποι, ποῦ ζητοῦν καταφυγὴ, στοὺς λόγγους
ντρομόνον ἀπ' τὴ νύστα τους στραβοὶ και κλαῖν μὲ βόγγους.
Μὲ τὰ ποδάρια, μὲ δοντιῆς οἱ ἐλέφαντες σκοτόνουν,
30 και μὲ τὴν προβοσκίδα τους πάλι ἄλλους θανατόνουν.
Καμπόσοι ποῦ οἱ καμῆλες τους τότες ἐσκοτωθῆσαν,
ποῦ μὲ τὸ πλῆθος τοῦ πεζοῦ λαοῦ ἀνακατευτήσαν
και πῶτρεχαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκιασμένοι ἀπὸ τὸ σάλο,
στὸν ντρομωγιὸ πεθίγησαν κ' ἐπάταε ἕνας τὸν ἄλλο.
35 Στὰ δέντρα ὅσοι ἐσκαρφάλωναν, ἢ ἐπέφταν ἀπ' τὴ ζᾶλη
σὲ λάκκος, ἄγρια ἐφῶναζαν κ' ἐπέφταν χῆμον πάλι.
Τρόποι πολλοὶ, τ' ἄγρια θεριά ποῦ ἐρρίχονταν, ἢ μοῖρα
χαλάσαν τοῦ καραβανιοῦ τοῦ πλούσιου ὄλην τὴ γύρα.
Και τοὺς τρεῖς κόσμους ἐσκίαζεν ὁ πάταγος ποῦ ἐγίνη :
40 «Φυλάχτε, τρέχτε ! ἐδῶ ἐπιασε φωτιά ποῦ πλιά δὲ σβήννει.
«Σκορπίστηκε αὐτὸς ὁ σωρός ἀπὸ πετράδια ! Ἀρπάχτε !
«Τὶ φεύγετε ; χτήμα ὀλουνῶν τὰ πλούτη εἶναι ! Τηράχτε !»
Κι' ὅσοι ἔτσι ἐκρέναν ἐφευγαν γιὰ τὸ καθεῖς φοβεῖται.
«Πάλι σᾶς λέω μὴ φεύγετε ! λιγὸκαρδοὶ, σκεφτεῖτε.»
45 Μέσα σ' ἐκείνης τῆς σφαγῆς τὴν τρομερὴ τὴ λύπη
κ' ἢ Νταμαγιάντη ξύπνησε μὲ φόβου καρδιοχτύπι.
Κ' εἶδε τὸν πρωτοθώρητο τὸ χαλασμό, ποῦ σκιάζει
τοὺς τρεῖς τοὺς κόσμους, γύρω της, κ' ἰδόντας τὸν τρομάζει.
Κ' ἢ λωτομάτα κορασιά σηκώθη κι' ἀπ' τὴ δειλία,
50 ποῦ τὴ συνέπαιρνε, ἢ πνοὴ τῆς σταματᾶ στὰ χεῖλια.
Ἄλλὰ ὅσοι ἀκόμη ἦταν γεροὶ κι' ἀλάβωτοι ἀπὸ κείνη
τὴν καραβάνι εἶπαν μαζῆ : «Ποῖο φταιξίμω μας δίνει
τέτοιους κορπούς ; Ἴσως ἐμεῖς τὸ βασιληᾶ τῶν Γιαῖξχων,
τὸ γόνου τοῦ Βισράβανα τὸ δοξαστό, τὸν ἄξιον,
55 τὸ Μανιμπχάντρα, ὡς ἔπρεπε δὲν ἔχουμε τιμήσει,
ἢ ἐκείνους ποῦ εἶναι οἱ μποδιστές δὲν ἔχουμε βλοήσει ;
Τὰ ὄρηια θὰ μᾶς ἐφεραν τὴ σφοδρὰ τὴν τόση !
Μὰ μὲ πλανήτες βολικούς ; Και τί ἄλλο ἔχει ζυγώσει ;»

- Κι' ἄλλοι ποῦ πλοῦτια καὶ δικούς οἱ δόλιοι εἶχανε χάσει,
60 Ἐλέγαν : «Ἡ γυναῖκα αὐτῆ, ποῦ σὺν τρελλῆ στὰ δάση
ἦρθε στὸ παραβάνι μας, αὐτὴ μὲ τ' ἄσκημά της
πιθέματα, ποῦ ἀνθρώπινη δὲν ἦταν ἡ ματιά της,
τοῦτα τὰ τρομερώτατα τὰ μάγια ἔχει προστάξει.
Ἡ φοβοδότρα Ράξιαση, Πισιάση θ' ἂν ἢ Γιάξχη.
65 Αὐτὴ ἔφερε ὅλο τὸ κακό· κ' ἡ σκέψη περιττὴ 'να!
"Α βλέπαμε τὴ φόνισσα, τὴν ἄχρεια, τὴν κακίηνε,
τὴ μάγισσα, τὴ φοβερὴν καταβανοσκοτώτρα,
ἂν ἴσως τὴν ἐβλέπαμε, τὴ χλιοπονοδότρα,
μὲ σβώλους, σκόνες, μὲ γροθιές, μ' ἄχρρα, μὲ καλάμια,
70 βέβαια θὰ τὴν πεθαίναμε τὴν καταβανολάμια.»
Κ' ἡ Νταμαγιάντη τὴ φωνὴ τὴν ἄγρια ἀκούει κ' ἐντροπῆ
καὶ τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο της καὶ κρύβεται στὰ νάπη.
Καὶ φοβισμένη ἀπ' τὸ κακὸ σὲ λόγον της ἐλάλει :
«Ἄλλοι σ' ἐμένα ! ἡ ἄγρια ὀργὴ τῆς μοῖρας μου, ἡ μεγάλη,
75 δὲ μ' εὐτυχεῖ ! Ποιὸ φταῖσμα μου καρπεῖ καὶ τυραγνᾷ με ;
Μὰ οὐδὲ σὲ κάτι κανενὸς νᾶφταιζα δὲ θυμᾶμια
μὲ λόγο, μ' ἔργο ἢ μὲ τὸ νοῦ· ποιὸ φταῖσμα τυραγνᾷ με ;
Μὰ βέβαια κοῖμα ἄλλης ζωῆς μεγάλο κυνηγᾷ με ,
κ' ἦρθα σ' αὐτὴν τὴν ἄμετρη θλίψη τῆς δυστυχίας !
80 Ἐχωρισμὸς ἀπ' τοὺς δικούς· χαμὸς τῆς βασιλείας
καὶ τᾶντρα μου· παραιτημὸς τοῦ ἀντρός· ἀπ' τὰ παιδιὰ μου
πολὺ μακρῶν· καὶ τὸ δρυμὸ τῶν ἄγριων κατοικιᾷ μου !»
Κι' ὅσοι ἀπ' τὸ φόνο ἀτόμνεσκαν, τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα
φρεύουν ἐκεῖθε τὴ σφαγὴ θρηγῶντας : τὸν πατέρα,
85 τὸν ἀδερφό, τὸ γυνόκα τους, ὦ βασιληᾶ, ἢ τὸ βλάμη.
Κ' ἐθρήνηι ἡ Βινταρμπίτισσα : «Ποιὸ κοῖμα ἐγὼ ἔχω κάμει ;
Χάλασε ἡ ἑλεφαντοκοπὴ τὴν ἀνθρωποπλημμύρα,
ποῦ μ' εἶχε βρεῖ στὸ ἔργο δρυμὸ καὶ φταίει ἡ κακὴ μου ἢ μοῖρα !
Ἡ μακρινὴ μου ἢ δυστυχία καὶ τώρα ἐδῶ μὲ βρίσκει !
90 Βέβαια πρὶν ἔρθει ἡ ὥρα του κανένας δὲν πεθνήσκει.
Μία παροιμία τὸ λέει παλῆά· γι' αὐτὸ μήτε κ' ἐμένα
σήμερα δὲ μ' ἀπέθαναν τὰ ζᾶ τὰ μανιωμένα.
Ἄπ' ὅσα κάμει ὁ ἀνθρώπος κ' ἀπ' ὅσα ἐδῶ παθαίνει
χωρὶς τὸ θέλημα θεοῦ τίποτα δὲ συμβαίνει.
95 Μὰ ἀπὸ μικρῆ δὲν ἔκαμα ποτὲ ἁμαρτία καμῖα
μὲ λόγο ἢ μ' ἔργο ἢ μὲ τὸ νοῦ, γιὰ νᾶρθει αὐτὴ ἢ ἀτυχία !
Μὰ στὸ ἀντροδιάλεμα μαζῆ, θυμοῦμα, οἱ θεοὶ ἐπροβάλλαν
καὶ τοὺς ἐκαταφρόνεσα τότε ἔξαιτίας τοῦ Νάλα.
Ἡ δυνάμη τους ἔκαμε βέβαια νὰ ζοῦμε χώρια !»
100 Μὲ θρήνους ποῦχαν τέτοια ἀρχὴ θρηγῶντας ἢ πινώρηα
ἢ Νταμαγιάντη, τὸ πιστὸ τὸ ταῖρι, ἢ πονεμένη,
μαζῆ μὲ κάποιους ἱερουρογούς, ποῦ οἱ βαινοσπουδαγμένοι
εἰχὰν γλιτώσει ἀπ' τὴ σφαγὴ, μισεύει καὶ στὸ θῶρι
μοιάζει στὸ λειψοσέληγο τοῦ χινοπώρου ἢ κόρη.
105 Κ' ἔφρασε ἀφοῦ περπάτησε, ρηγάρη, πολλὴν ὥρα
κατὰ τὸ βράδυ στὴν τρανὴ τῶν Τσαίντιδων τὴ χώρα,

- ὅπου ὁ Σουμπάγους ἄρχε, ρήγας δικαιοκρίτης.
Στὴν ὄρηα χώρα ἐμπήκε αὐτὴ μὲ τὸ μισὸ σκουτὶ της.
Τὴν ξεμαλλιάρα, τὴ λυγνὴ, τὴ δόλια, τὴ σωσμένη,
110 οἱ χωραῖτες τὴν τηρᾶν ποῦ σὺν τρελλῆ πηγαίνει.
Τὴν εἶδαν χωριατόπαιδα στὴν πολιτεία τοῦ ρήγα
νὰ μπαίνει καὶ κατόπι της ἀπὸ περιέργεια ἐπῆγα.
Καὶ μπρὸς στὸ σπῆτι τοῦ ρηγὸς ἦρθε μ' ἐκεῖνα ὀμάδι.
Κ' ἡ ρηγομάννα ποῦχε βγεῖ στοῦ παλατιοῦ τὸ σιάδι,
115 μέσα στὸν κόσμον βλέπει τὴν, καὶ τότε λέει στὴ νέννα :
«Πῆγαινε φέρε τὴν ἐδῶ τὴν ἀτυχη σ' ἐμένα.
Τὴν κόρη οἱ ἀνθρώποι τυραννοῦν γυρεύει ἕναν προστάτη
μὲ τέτοιο θῶρι ξέρω πὼς θὰ φέξει τὸ παλάτι.
Μὲ τὰ τρελλόρουχα τῆς Σοῆς ἢ μακρομάτα μοιάζει !»
120 Κι' αὐτὴ τὸν κόσμον σπρώχνοντας, ρήγα, τὴν ἀνεβάζει
στ' ἀνάχτορο καὶ στατικὴ τὴ Νταμαγιάντη ἐρώτα :
«Καὶ μὲς τὲς τόσες συφορὲς τὰ κάλλη σου εἶν' τὰ πρῶτα !
Φέγγεις σὰ συγνεφαστραψιά, πὲς μου ποιανοῦ καὶ ποιὰ 'σαι ;
Κι' ἀπόλοιστη ἔχεις ὁμορφιὲς οὐράνιες, δὲ φραβᾶσαι,
125 ἐσὺ ποῦ λάμπεις σὰ θεᾶ, μονάχη μὲς στὰ πλήθη ;»
Κ' ἡ Μπχιμοπούλα ἀκούσαντας τὰ λόγια αὐτὰ ἀποκρίθη :
«Γυναικα εἶμαι στὸν ἄντρα μου πιστή, τὴ δοῦλα κᾶνω,
ἀπὸ καλὴ εἶμαι φαμιλιά, δουλειὰ ὅπου θέλω πᾶνω,
μὲ ρίξες ζῶ καὶ μὲ καρπούς, μονάχη ὅπου μὲ βρίσκει
130 τὸ βράδυ εἶνε τὸ σπῆτι μου, πιστὸς σ' ἐμένα μνήσκει
πάντα ὁ ἄντρας μου, ποῦ οἱ ἀρετὲς εἶναι στολισμάτα του.
Τὸν ποθητὸ ἀκλουθοῦσα ἐγὼ στὸ δρόμο σὺν ἢ ἰοσιὰ του.
Ἡ τύχη του ἔκαμε περσὴ στὰ ζάγια νᾶζει ἀγάπη,
καὶ σὶὸ παιγνίδι ἀφοῦ ἔχασε, μόνος του ἐπῆε στὰ νάπη.
135 Τὸν ἦρωα τὸ μονόρουχο ποῦχε τὰ φρένα χᾶσει,
τὸν ἄντρα μου, λυπιούμενη, κ' ἐγὼ ἀκλουθῶ στὰ δάση.
Γιὰ κάποια αἰτία καὶ κάποτες ὁ ἦρωας στὸ ρουμάνι,
πινώντας ὁ ἄσκαφος κ' αὐτὸ τὸ μόνο ροῦχο χάνει.
Καὶ τὸ γυμνὸ σὺν τοὺς τρελλούς, τὸν ξέφρονα, ἀκλουθοῦσα
140 μονόντη καὶ γιὰ πολλὰς νυχτιὰς μάτι δὲν κλειοῦσα.
Καὶ σὲ καιρὸ ἐνῶ ἡσύχαζα, στὴν ἐρημιὰ μ' ἀφίνει,
μὲ παραιτᾷ κ' ἀπ' τὸ μισὸ τὸ φῶρεμα μὲ γδύνει.
Μέρα καὶ νύχτα ἐγὼ ζητῶ τὸν ἄντρα μὲ μαράζι,
δὲ βλέπω τὸν τρισπόθητο ποῦ μὲ λωτάνη μοιάζει,
145 δὲ βρίσκω ἐγὼ τὸν ποθητὸ, ποῦ ἀθάνατον προσφέρνει,
τὸν ἄντρα μου ποῦ θέλοντας καὶ τὴ ζωὴ μου παίρνει.»
Στὴ Μπχιμοπούλα ποῦ σ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἢ πονεμένη
βαραιοθρηγῶσε, χίνοντας δάκρυα πολλὰ ἀπανταίνει,
πλιὸ πονεμένη, τοῦ ρηγὸς ἢ μάννα : «Ἐδῶ σιμά μου,
150 ὁμορφονιά, κατοίκησε, πολλὴ θᾶνα ἢ χαρὰ μου.
Οἱ ἀνθρώποι μου θε νὰ σοῦ βροῦν τὸν ἄντρα σου, πινώρημα,
ἢ ἀτός του τριγυρίζοντας θάρθει σὲ τοῦτα τὰ ὄρη.
Θὰ ξαναῖδες τὸν ἄντρα σου, καλὴ, μαζῆ μου στέκα !»
Κι' ἀκούσαντας τὴ ρήγισσα, τοῦ Νάλα εἶπε ἡ γυναῖκα :

- 155 «Γεννήτρα ἡρώων, σὸ σπίτι σου μονάχα μὲ ὄρους μένω :
μὲ ἀποφραγίδια δὲ θὰ ζῶ, ποδιάρια δὲ θὰ πλένω,
ποτὲ ἄντρας ξένος πουνθενά σ' ἔμε δὲ θὰ μιλήσει,
καὶ θὰ παιδέψεις παρεντὺς ὅποιον μ' ἀποθυμήσει,
κι' ὅποιος ξανά θάνατο ὁ τρολλὸς τὸ θάνατό του θαῦρει.
- 160 Αὐτὸ τὸ τᾶμα ἐγὼ ἔκαμα. Καὶ θ' ἄνταμώσω ἢ μαύρη
βραχιμάνους γιὰ νὰ ξαναβρῶ τὸν ἄντρα μου. Κι' ἂν ξέρεις
πῶς ὅλα ἐδῶ ἔτσι θὰ γενοῦν, σὸ σπίτι σου ἄς μὲ φέρεις,
εἶδὲ ἢ καρδιά μου πουνθενά νὰ κατοικεῖ δὲ στρέγει.»
Κ' ἢ ρηγομάννα ἀπάντησε καὶ μὲ χαρὰ τῆς λέγει :
- 165 «Ἐὖγε ! ποῦναι τὸ τᾶμα σου τέτοιο θὰ γένουν ὅλα !»
Κι' ἀφοῦ ἔτσι εἶπε ἢ βασιλίτσα, ρήγα, στὴ Μπχιμοπούλα,
στὴν κόρη τῆς, τοῦ Μπχάρατα βλαστέ, Σουνάντα κρένει :
«Σουνάντα, αὐτὴ ἢ θεόμορφη περέτρα σου θὰ γένει.
Εἴσατε συναμώσκαλες καὶ φίλες θὰ γενεῖτε
170 κι' ἀφρόντιστα ἀναγῶντιστες πολλὲς θὲ νὰ γενεῖτε.»
Καὶ μὲ χαρὰ, ἀπ' τὲς φίλες τῆς τριγυρισμένη, γέρονει
σπίτι ἢ Σουνάντα καὶ μᾶζι τὴ Νταμαγιάντη παίρνει.

14

- Τὴ Νταμαγιάντη ἀφίσαντας ὁ Νάλας ἀντιχοῦζει
μιά πυρκαϊὰ ποῦ τὸ δρυμὸ τὸ ἀτρούπητο φλόγιζει.
Κι' ἀπὸ τὴ μέση τῆς φωτιάς λαλιὰ ψυχῆς τὸν κράζει :
«Τρέχα ἐδῶ, Νάλα» δυνατὰ πολλὲς φορὲς φωνάζει
5 «μὴ φοβηθεῖς !» Καὶ στῆς φωτιάς τὴ μέση ὁ Νάλας μπῆκε
κ' ἔναν ὀριοδαίμονα κουλουριασμένον βρῆκε,
Τρέμοντας ὁ ὄφις, μὲ σμιχτὲς παλάμες, τοῖπε : «Ἐγὼ ἢ μα
ἄφις, ἀντράχη, ξέρε το, Καρκώτακας λογιῶμαι.
Ἄπατησα τὸ Νάραντα, τὸ μάντη, ποῦ ἢ ἄσκησή του
10 φοριτὴ ἦταν· κι' αὐτὸς μοῦδωσε κατόρα στὴν ὀργή του :
«Στάσιμος στάσον· ὡς ποῦ ἀπὸ δὴ κάπου θὰ σ' ὀδηγήσει
«ὁ Νάλας κ' ἢ κατάρρα μου τότες ἐκεῖ θὰ σβήσει.»
Κεῖνη ἢ κατάρρα πάτημα νὰ κάμω δὲ μ' ἀφίνει,
γιὰ τὸ καλὸ σου ἢ χάρη σου νὰ λυρωθῶ ἄς συγκλίνει.
- 15 Δὲ βρῖσκεται ὄφις ὁμοῖος μου, φίλος σου ἐγὼ θὲ νᾶμαι,
θαῖμαι ἀλαφροῦς, ὀγλίγορα πάρε με ἀπῶδε, πᾶμε !»
Ἔτσι εἶπε κ' ἔνοῦ δάχτυλου σὸ μᾶκρος του ἀπομένει
ὁ ὄφις· κι' ὁ Νάλας πιάνει τον κι' σπὸ τὲς φλόγες βγαίνει.
Καὶ στὸν ἀγέρα φτάσαντας ὅπου ἢ φωτιὰ δὲ σμίγει,
20 τοῖπε ξανά ὁ Καρκώτακας, ποῦθελε πλιὰ νὰ φύγει :
«Ἦ Νισχιαντζίτη, μέτρησε πηγαίνοντας ὀλίγα
πατήματα, καὶ τότε ἐγὼ θὰ σοῦ χαρίσω, ὦ ρήγα,
τὸ πλιὸ μεγάλο ἀπ' τὰ καλά.» Καὶ νὰ μετῶ τὰ ζῶλα
ἄρχισε αὐτὸς κ' ἐδάγκασε σὸ δέκα ὁ ὄφις τὸ Νάλα.
25 Κι' ἄμα δαγκάθηκε ἔχασεν ὁ βασιληᾶς τὰ κάλλη,
καὶ βλέποντας ἀπόρησε ποῦ ἢ ὄψη του ἦταν ἄλλη.

- Καὶ τὸ δικό του, βασιληᾶ, στὸν ὄφιο εἶδε τὸ θῶρι,
καὶ τὸ στοιγεῖο ὁ Καρκώτακας τὸ Νάλα ἐπαρηγόρει :
«Γιὰ νὰ γενεῖς ἀγνώριστος τὴν ὀμορφιά σου πῆρα.
30 Αὐτὸς ποῦ χίλια βάσανα σοῦ δίνει, ὦ Νάλα, τῆρα :
μέσα σου ἀπ' τὸ φαρμάκι μου θάχει μεγάλη κρίση,
μὲ τὸ φαρμάκι σ' ὅλα του τὰ μέλη, ὡς νὰ σ' ἀφήσει,
ὦ μεγαρρήγα, μέσα σου θάχει μεγάλη κρίση !
Κ' ἔτσι ἐγὼ ἐσὲ τὸν ἄφεγο, ποῦ σ' ἔχει βασανίσει
35 ἄδικα, αὐτόνε κάνοντας νὰ σκοῦζει ἀπ' τὴ μανία,
σ' ἐφύλαξα ! Μὴ σκιαῖσαι σπιραχτικά θερία,
βραχιανομάντιδες κι' ὀχτροῦς· ρηγάρχη, σὲ γλυτόνω,
κι' ὦ βασιληᾶ, δὲ θὰ γρικᾶς ἀπ' τὸ φαρμάκι πόνο.
Καὶ πάντα, ρήγα, νικητῆς στὲς μάχες θάσαι. Τώρα
40 γιὰ τὴν Ἀιῶντγια μίσησε τὴν ὀμορφη τὴ χώρα,
τὸ Ριτουπάρνα σύρε βρές, τὸ ρήγα τὸν τεχνίτη
στὰ ζάρια, κι' ὅταν τὸν ἴδεις εἶπες του, Νισχιαντζίτη :
«Μονάρχη, εἶμαι ὁ ἀμαξάτορας ποῦ Βάχονκας λογιέται.»
Κι' ὁ ρήγας ποῦ ἀπὸ τοῦ Ἐξβακοῦ τὴ γενεὰ κρατιέται,
45 θὰ σοῦ χαρίσει ὁ ξακουστός γιὰ τὸ πουλαροσόφι,
τὸ ζαροσόφι καὶ καλοὶ θὰ γένετε συντρόφοι.
Κι' ἄμα στὰ ζάρια γυμναστεῖς τὴν εὐτυχιά θὰ σμίξεις,
θὰ βρεῖς καὶ πάλι—στὸν καιῖμὸ τὰ φρένα σου μὴ ρίξεις—
θὲ νᾶβρεις τὴ φιλία σου, τὸ θρόνο, τὰ παιδιὰ σου,
50 ὦ ρήγα ἀλήθειες σοῦ μιλῶ ! Κι' ἂν ἴσως τὴ θεωρία σου
θελήσεις πάλι ἐσοῦ νὰ ἴδεις, τότες ἀνανοήσου
ἐμέ, καὶ τότες, βασιληᾶ, μ' αὐτὸ τὸ ροῦχο ντύσου,
κι' ὅταν ντυθεῖς τὸ ροῦχο αὐτὸ τούτη ἢ μορφὴ σ' ἀφίνει.»
Κ' εἰπόντας ἔτσι μιὰ ἀλλαξιά θεϊκὰ σκουτιὰ τοῦ δίνει.
55 Καὶ δώσαντάς του τὰ σκουτιὰ καὶ τὰ διδάγματά του,
γόνε τοῦ Κούρου, ὁ ὀφιόρηγας ἐχάθη ἀπὸ μπροστά του.

15

- Κι' ἀφοῦ ἔγινε ὁ ὄφις ἄφαντος, ὁ Νάλας μπρὸς πηγαίνει
καὶ δέκα μέρες προβατεῖ καὶ στὴν Ἀιῶντγια μπαίνει.
Κ' ἦρθε στοῦ ρήγα λέγοντας : «Βάχονκα ἐμένα λένε,
ἀμαξολάτης ὁμοῖος μου κανεῖς στὴ γῆ δὲν ἔνα.
5 Σὲ μεροδεψιές, σὲ πράματα ποῦ θέλουν νοῦ ὀρμηνεῖο,
κι' ἀπὸ τοῦς ἄλλους πλιὸ καλά ξέρω καὶ μαγειρεῖο.
Σ' ὄλες τοῦ κόσμου τὲς δουλιές, σ' ὅ,τι ἔχει δυσοζλία,
ὦ Ριτουπάρνα θὰ βαλθῶ δῶσε μου περεσία.»
Ὁ Ριτουπάρνας εἶπε :
«Σὰ θέλεις, μέινε, Βάχονκα, κι' ἄς γένει ὅ,τι εἶπες πρᾶξη·
10 πάντα ἐποθοῦσα γλίγορα νὰ τρέχω ἐγὼ σὸ ἀμάξι.
Σταυλάρχης θάσαι, οἱ φάρες μου γλίγορες νάμα γνοιάσου·
δέκα χιλιάδες πέροπερα ἔαν' τὰ μηνιατικά σου.
Ὁ Βαροναίγιας κι' ὁ Λξίβαλας σ' ἐσένα ὑπάκουσι θὰ εἶναι,

Βάχουκα, θὰ περνᾶς καλὰ μ' αὐτούς. Μαζῆ μου μείνε!»

Ἦ Ο Βραχμανάσβασις εἶπε :

- 15 Τοῦ Ριτουλάου ἀκούσαντας, καθίζει στήν ἀλή του
ὁ Νάλας μὲ τὸν Λζίβαλα καὶ τὸ Βαρσναίγια κ' ἦγουν
προσκυνημένοι. Κι' ἀκοπὰ τὸ βράδυ, ἐνῶ ἔτσι ἐξοῦσε,
σκεφτότου τὴ Βιντάρπχαινα καὶ τὴν ἐτραγουδοῦσε :
- 20 «Χωρὶς φραῖ, χωρὶς πιετό, δόλια, ποῦ τυραγιέσαι ;
Θυμάσαι ἀκόμα τὸν τρελλό ; ποιανοῦ περικαλιέσαι ;
Κι' ὁ Λζίβαλας στὸ βασιλεῖα ποῦ ἔτσι μιλῶσε λέει :
- 25 «Βάχουκα, πές μου ποιά εἶναι αὐτή ; ποιάνε ἡ καρδιά σου κλαίει ;
πές μου, νὰ ζεῖς, ποιανοῦ εἶναι αὐτή ποῦ τόσο σὲ πικραίνει ;
Κι' ὁ Νάλας τοῦπε : «Ἐνοῦ μοροῦ γυναῖκα προκομμένη
αὐτή εἶναι, ἐνοῦ ποῦ σταθερὸς στὸ λόγο του δὲ μνήσκει,
ποῦ ὁ ἀνέμιωλος κάποια ἀφορμὴ γιὰ νὰ τῆς φύγει βρῖσκει,
ποῦ χόρια του ἀπ' τὲς δυστυχῆς θλιμμένους παραδέρνει,
ποῦ μέρα νύχτα ἢ πίκρα του στὴ φλόγα τότε σέρνει.
Ἦ νύχτα πάντα τὴν πιστὴ γυναῖκα τοῦ θυμάει,
30 κι' αὐτοὺς τοὺς σίχους ὁ ἄχαρος γιὰ τοῦτο τραγουδαίει.
Ἦλην τὴ γῆς ἀνάγυρε καὶ κάπου τὸ κεφάλι
τώρα ἀκονομπᾶ θυμοῦμενος τὴ σφρορά του πάλι.
Τὸν ἄντρα αὐτὴ στὸ φοβερὸ ρουμίανι εἶχε ἀκλουθήσει,
τὴν ἀπαράτησε ὁ ἄπιστος· δύσκολο νάχει ζήσει
35 μόνη, σὲ δρόμους ἄγνωστος, ἀμάθητη, σιμμένη
ἀπὸ τὴ δίψα, νηστικιὰ θὰ νάσαι πεθαμένη !
Φίλε, ὁ τρελλός, ὁ ἄμοιρος ἐκεῖ πῶχουν μονιάσει
ἄγρια θεριά τὴν ἄφησε, στὰ φοβερά τὰ δάση !»
Ἦ Νάλας ἔτσι ἀγνωρίζοντας τὸ ταῖρι του ἐθυμότου
40 καὶ στὸ παλάτι τοῦ ρηγῶς τῆς χώρας ἐκαθότου.

16

- Ἦ Μπρίμας, ὅταν τὴν ἀρχὴ ὁ Νάλας εἶχε χάσει,
καὶ ὁ ἴδιος κ' ἡ γυναῖκα του ξένη δουλειὰ εἶχαν πιάσει,
βραχμάνους θέλοντας νὰ ἰδεῖ ξανά τὸ Νάλα στέλνει,
καὶ δίνοντάς τους μάλαμα πολὺ τοὺς παραγγέλνει :
- 5 «Τὸ Νάλα καὶ τὴν κόρη μου τὴ Νταμαγιάντη βρεῖτε.
Κι' ἂν ἴσως τοῦτος ὁ σκοπὸς πιτύχει κι' ἂν μοῦ πείτε
ποῦ ὁ Νισχαντζίτης βρίσκεται σ' ὁποῖον ἐδῶ τοὺς φέρει
βώδια θὰ δώσω χίλια ἐγώ, καὶ δουλεμένα μέρη
θένα τοῦ γραῖψω χάρισμα κ' ἓνα χωριὸ σὰ χώρα.
- 10 Μὰ ὡς κι' ἂν δὲν εἶναι βολετὸ νὰ ὀδηγηθεῖ ἐδῶ τώρα
ἡ Νταμαγιάντη κι' ὁ ἄντρας τῆς, θὰ λάβει, ὅπου μπορέσει
νὰ εἶπει μόνο ποῦ βρίσκονται, χίλιω βωδιῶν πεσκέσι.»
Κι' ἀκούσαντας χαρούμενοι τότε οἱ Βραχμᾶνοι ἐφύγαν,
κι' ὅλα τὰ κράτη ἀνάγυραν, σ' ὅλες τὲς γῶρες πῆγαν,
15 τὸ Νάλα καὶ τὸ ταῖρι του ζητώντας, μὰ τὸ θῶρι
κανεὶς δὲ βλέπει τοῦ ρηγῶς μηδὲ τὴ Μπριμοκόρη.

- Τέλος ἐνῶ στῶν Τσαίντιδων τὴν ὄρηα χώρα ἐζήτη
ἓνας Βραχμᾶνος μ' ὄνομα Σουνταίβας, μὲς στὸ σπῆτι
τοῦ ρήγα, ἐκεῖ ποῦ τοῦδινε τὴν καλημέρα, ἀγνάντι
20 μὲ τὴ Σουνάνια εἶδε μαζῆ νὰ στέκει ἡ Νταμαγιάντη.
Ἦ τὴν ἀσύγκριτη ὁμορφιά φανότου μόνον λίγη,
σὰ λάμψη σιτᾶς ποῦ τοῦ καπνοῦ τὸ δίχτυ τὴν τυλίγει.
Καὶ βλέποντάς τὴν ἄπαστρη, λυγνὴ καὶ μὲ μεγάλα
μάτια, ὑποψιάζει ποῦναι αὐτὴ γιὰ τὰ αἰτία αὐτὰ καὶ γι' ἄλλα.
- 25 Κ' εἶπε : «Τὰ κάλλη πῶχω ἰδεῖ καὶ πρὶν, τώρα εἶναι ὀμπρός μου,
ἡ νέα, σὰ νᾶβλεπα τὴ Σρῆ, τὸ ἀγάλλισμα τοῦ κόσμου,
μ' εὐτύχησε, ἡ μελαχροινὴ ποῦ μοιάζει στὸ φεγγάρι,
πῶχει πανώρηα στρογγυλὰ βυζιά, πῶχει τὴ χάρη
τῆς Ράτης, τῆς συντρόφισσας τοῦ Μάνμιτχα, ποῦ χύνει
30 ὀλοῦθε λάμψη ἢ ρήγισσα καὶ φῶς στὰ πάντα δίνει,
ποῦ τοῦ λωτοῦ τὰ μάτια τῆς ἔχουν τὴν ὁμορφάδα,
ποῦ οἱ τρεῖς οἱ κόσμοι τὴν ποθοῦν καὶ πῶχει τὴ λαμπράδα
τοῦ φεγγαριοῦ τοῦ ὀλόγιμου ! Κι' ἄχ, ἡ μεγαλομίτα,
ποῦ ἡ μοῖρα τῆς ἀπ' τὰ λιμνὰ τῶ Βινταρπχῶ, σὰ νᾶταν
35 βολβόπλεγμα λωτόκρινου ξερίζωσε μὲ ζόρι,
ξερίζωτη εἶναι, λυγδερὴ καὶ λασπωμένη ἡ κόρη.
Μοιάζει νυχτιάς γεμόφεγγης, ποῦ τὸ ὀλοφέγγαρό τῆς
ὁ Ράχους τῶχει καταπιεῖ κ' ἡ ἄχαρη στὸν κοῦμὸ τῆς
κατάντησε ἀπ' τὴν πίκρα τῆς σὰ μιὰ τραφιὰ φρυμένη.
- 40 Κ' εἶναι σὰ μιὰ λωτόλιμνη θολὴ καὶ ρημαγμένη
ἀπὸ κοπάδια ἐλέφαντες ποῦ μὲ τὲς προσοκίδες
τὴν ἀναφέρουν, σκαίζοντας τὲς δόλιες ποταμίδες,
πατώντας τὰ λωτόφυλλα κ' ἡ ὁμορφοκόρη μοιάζει,
ποῦ ἡ βεργολύγρη ἔπροπε πάντα νὰ διασκεδάζει
45 σ' ἓνα διαμαντοστόλιστο παλάτι ἢ παιδεμένη,
σὲ νούφαρο ξερίζωτο ποῦ ὁ ἥλιος τὸ μαραίνει.
Ἦ ἀστόλιστη ἢ ἀξιοστόλιστη γυναῖκα τοῦ γενναῖο
ἔχει καὶ κάλλη κι' ἀρετές, παρόμοια μὲ τὸ νέο
φεγγάρι ποῦ πρωτόφαντο στὸν οὐρανὸ προβαίνει
- 50 καὶ ποῦ ἓνα γνέφι μελανὸ τὴν ὄψη τοῦ σκεπαίνει.
Δίχως θεράπιο ἐρωτικὸ, δίχως δικὸν κανένα,
τὸν ἄντρα θέλοντας νὰ ἰδεῖ, περνᾶ δυστυχισμένα.
Τῆς γυναικὸς κ' ἀστόλιστης εἶναι ὁ ἄντρας στολισμὸς τῆς,
μὰ αὐτὴ δὲ λάμπει ἢ λαμπερὴ, γιὰτὶ ἔφυγε ὁ ἀκριβὸς τῆς.
- 55 Ἦ Νάλας ποῦ τὴν ἄφησε βέβαια πολλὰ παιδαίνει,
δύστυχος ἔστ' ἔδω πῶς ὁ δόλιος δὲν πεθαίνει.
Σαστίζω ἰδόντας ἄτηχη τὴ μαυροσογυρομάλα,
ποῦ μάτια ἔχει ἢ ἀξιοευτύχητη σὰ δυὸ λωτοὺς μεγάλα.
Πέρα ἀπ' τὴν μικροθάλασσα ποτε θὰ ἰδεῖ τὸ θῶρι
60 τάντρος, καθὼς ἢ Ρωζινὴ τοῦ φεγγαριοῦ, αὐτὴ ἢ κόρη ;
Τοῦ Νάλα σὰν τὴ ξαναβρεῖ, θᾶναι ἢ χαρὰ μεγάλη,
σὰν τοῦ διωγμένου βασιλεῖα τὸ θρόνο ἂν λάβει πάλι.
Ἦχοντας ὅμοιες ἀρχοντιές, ὅμοια ὁμορφιά, ὅμοια νεῖατα,
τοῦ πρέπεται ἢ Βιντάρπχαινα κι' αὐτὸς στὴ μακρομάτα.

- 65 Τὴν ὄψη τοῦ ἁμοιαστοῦ ἦρωα, τοῦ ἀπόκοτον, δὲ βλέπει
τὸ ταῖρι του, παρηγοριὰ σ' αὐτὸ νὰ δώσω πρέπει.
Αὐτὴν τὴν πρωτοπικραντὴ γεμοφεγαροθώρα,
ποῦ εἶν' ἡ ἄχαρη ὅλη συλλοή, παρηγορῶ ἐγὼ τώρα.»
70 «Ἔτσι ὁ Σουνταίβας ζύγισε καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ αἷτια
κ' ἐσίμωσε τὴν κορασιὰ κ' εἶπε τῆς λόγια τέτοια :
«Εἶμαι ὁ Σουνταίβας, ὁ στενὸς ὁ φίλος τοῦ ἀδερφοῦ σου,
Βιντάρμπαινα, μὲ προσταγὴ τοῦ Μπχίμα τοῦ γονηοῦ σου
γιὰ σὲ ἦρθα ἐδῶ. Οἱ γονεοὶ σου, τὰ δέροφια σου καλὰ ἔναι,
ἐκεῖ καὶ τὰ πολύχρονα παιδιὰ σου καλὰ πάνε.
75 Μὰ εἶναι γιὰ σὲ ἡ φαμίλια σου σ' ἄμετρη στενοχώρια,
καὶ σὲ ζητοῦν ἑκατοστὲς βραχυμᾶνοι σ' ὅλα τὰ ὄρια.»
Καὶ τὸ Σουνταίβα ἐγνώρισε, ρηγάρχη, ἡ Νταμαγιάντη,
καὶ γιὰ τοὺς φίλους τῆς ρωτᾶ καὶ γιὰ ὅσους ἀγαπᾶν τὴν.
Κ' ἐκλαίει πικρὰ ἡ Βιντάρμπαινα, κ' οἱ λύπες τὴν παιδεῦν
80 ἄξαφνα ἰδόντας τ' ἀδερφοῦ τὸ φίλο τὸ Σουνταίβα,
τὸν ξακουστό, ὦ Γιουντχίστιχια, βραχυμᾶνο. Καὶ στὴν ἄρη,
λυωμένην ἀπ' τὸν πόνο τῆς νὰ χύνει πικρὸ δάκρυ,
καὶ τοῦ Σουνταίβα νὰ μιλεῖ, ἡ Σουνάντα τὴν ἐθώρει
καὶ λέγει τῆς μητέρας τῆς :—«Πικρὰ κλαίει ἡ παρακόρη,
85 μπρὸς στοῦ βραχυμᾶνο. Θέλοντας μάθε ποῖαν ἔχεις σπίτι.»
Καὶ τότε ἡ μάννα τοῦ ρηγὸς πῆγε ἀπ' τὸ γυναικίτη
ἐκεῖ ποῦ ἡ κόρη ἐστέκοτον, ρῆγα, μὲ τὸ βραχυμᾶνο,
καὶ τὸ Σουνταίβα κραζάντας, ἐρώτα ἡ ρηγομάννα :
«Ποιανοῦ εἶναι ταῖρι ἡ κορασιὰ; ποιανοῦ εἶναι θυγατέρα ;
90 πῶς ἔχασε τοὺς ἐδικούς, τὸν ἄντρα, τὸν πατέρα ;
καὶ πῶς, ὦ διπλογέννητε, τὴν καμαροφρυδάτη
ἐγνώρισε, τὴ δύστηνη, σὲ τοῦτο τὸ παλάτι ;
Τοῦτα ἐγὼ θέλω νὰ μοῦ πῆς, κ' ἕνα ἕνα αὐτὰ διηγῆσου»
95 Τοῦπε κ' ὁ τίμιος ἱερουργὸς ἀναπαμένα, ὦ ρῆγα,
καθίσαντας, τὰ ἱστορικὰ τῆς κορασιᾶς ἐξήγα.

Ὁ Σουνταίβας εἶπε :

- «Μπχίμα τὸ δίκαιο καὶ λαμπρὸ Βινταρμπχορήγα κραζοῦν,
καὶ Νταμαγιάντην αὐτὴν ἐδῶ τὴν κόρη του ὀνομαζοῦν.
Καὶ ὁ Νισχανιχίτης ὁ σοφός, τοῦ Βιρασιᾶνα ὁ γόνος,
Νάλας ὁ Καλοξάκουστος λογιέται κ' αὐτὸς μόνος
5 τῆς κόρης εἶναι ὁ ποθητός. Μιὰ μέρα ὁ ρῆγας χάνει,
παίξαντας μὲ τὸν ἀδερφὸ τὸ θρόνο, καὶ σ' ὀρμάνι
πῆγε μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ πλιά δὲν τὸν ἀκοῦμε.
Κ' ἐμεῖς γιὰ τούτην τὴν κυρὰ σ' ὄλην τὴ γῆς γυροῦμε,
καὶ στοῦ παλάτι ἔχει βρεθεῖ τοῦ γιοῦ σου ἡ κορασιὰ.
10 Γυναῖκα μὲ ὅμοιες ὁμορφιές στον κόσμον ἐγὼ δὲν εἶδα!
Μ' ἕνα σημάδι ἡ μελαψὴ γεννήθη, ποῦ προβάλλει

- στὴ μέση ἀπ' τὰ δυὸ φρύδια τῆς μὲ τοῦ λωτοῦ τὰ κάλλη.
Καὶ τὸ εἶδα κ' ἄς μὴ φαίνεται, τώρα ποῦ τὸ σκεπαῖζει
κόθρα, σὰ γνέφι μελανὸ ποῦ τὸ φεγγάρι ἀδράζει.
15 Τ' ὄρηο σημεῖο ποῦ ὁ δημιουργὸς γιὰ νὰ τῆς φέρνει πλοῦτη
τόπλασε ὁ ἴδιος, ἄλαμπο κ' αὐτὸ τὴν ὥρα τούτη,
στ' ἄφωτο λευροσέληνο μοιάζει τῆς πρώτης μέρας.
Τὰ κάλλη ὅμως δὲν ἔχασε στὴν ἀπαστριὰ τῆς λέρας·
κ' ἀστόλιστο εἶναι προφαντὸ καὶ λάμπει τὸ κορμί τῆς,
20 σὰν τὸ χρυσάφι τ' ἄδολο. Τὴν κόρη ἀπ' τὴν εἰδή τῆς
κ' ἀπ' τὸ σημάδι ἐγὼ ἐννοίωσα καὶ γι' ἄλλη δὲν τὴν πῆρα,
ἔχω γνωρίσει τὴ θεὰ, σὰν τὴ φωτιὰ ἀπ' τὴν πύρα.»
Ὁ Βριχαντάσβας εἶπε :
Καὶ τὸ Σουνταίβα ἀκούσαντας, ρῆγα, ἡ Σουνάντα πλένει
τὸ ρύπο ποῦ τὴν ὁμορφὴ κηλίδα τῆς σκεπαίνει,
25 καὶ πιστρικὸ τῆς κορασιᾶς ἔλαμψε τὸ σημάδι,
σὰν τὸ φεγγάρι σ' οὐρανὸν ἀσύγνεφον τὸ βράδυ.
Κι' ἀφοῦ ἡ Σουνάντα, βασιληᾶ, τό εἶδε κ' ἡ μάννα ἀντίμα,
τὴ Νταμαγιάντη ἀγκάλιασαν γιὰ ὥρα κ' οἱ δυὸ μὲ κλάμα.
«Τῆς ἀδερφῆς μου» ἡ ρῆγισσα σιγὰ σιγὰ τῆς λέει
30 «παιδί εἶσαι, ἀπ' τὸ σημάδι σου σ' ἐγνώρισα» καὶ κλαίει.
«Τοῦ καρδεροῦ Σουντάμανα, ποῦ κυβερνᾷ τὲς χώρες
τῶ Δέκα-κάστρων, εἴμαστε καὶ γὼ κ' ἐκείνη κόρης.
Τὸ Βιραβάρχου ἐπῆρα ἐγὼ κ' αὐτὴ τὸ Βινταρμπχίτη,
καὶ σ' εἶδα ἅμα ἐγεννήθηκες στοῦ κύρη μας τὸ σπίτι.
35 Τὸ σπίτι μου γιὰ σὲ καλὴ σὰν τοῦ κυροῦ σου θᾶνσι,
κ' ὅλοι ἐδῶ πέρα ὅπως ἐμὲ καὶ σὲ θὰ προσκυνᾶνε.»
Κ' ἡ Νταμαγιάντη μὲ καρδιὰ χαϊράμενη τὴ θειά τῆς
προσκύνησε κ' ὦ βασιληᾶ, τὰ λόγια αὐτὰ ἀπαντᾶ τῆς :
«Εὐτυχισμένη ἐγὼ ἔζησα κ' ἀγνώριστη μαζὴ σου,
40 κ' ὅ,τι ἤθελα εἶχα κ' ἄκοπα μ' ἐφύλαξε ἡ ἐπινομή σου.
Μὰ ἀπὸ καλὴ καλήτερη βέβαια θὲ νᾶχω ζήση·
λείπω καιρούς, ἡ χάρη σου, μητέρα, ἄς μ' ἀπολύσει.
Τὰ δυὸ μικρὰ μου τὰ παιδιὰ βρῖσκοντια τώρα πέρα,
τί κάνονν τάχα χωρὶς ἐμὲ, χωρὶς πατέρα ;
45 Ἄν πεθυνας ἕνα καλὸ σὲ μὲ νὰ κάμεις τώρα,
πὲς νὰ μὲ πάρει μιὰ ἄμαξα στῶ Βινταρμπχῶν τὴ χώρα.»
«Ναί» τῆς ἀπάντησε ἡ ἀδερφὴ τῆς μάννας τῆς καὶ παίρνει
ἀπ' τὸν ὕγιό τῆς θέλημα, ρηγάρχη, καὶ τὴ στέρνει,
ἡ ρῆγισσα, μὲ παγανιὰ γιὰ φύλαξη κατόπι,
50 σὲ ταχιρβάνι ὀλόλαμπρο ποῦ τόφερναν ἀνθρώποι,
ὦ πρῶτε ἀπὸ τοὺς Μπχάρατες, τὴν κορασιὰ τὴν τίμια,
μὲ φαγητὰ καὶ μὲ πιοτὰ καὶ μ' ἀκριβὰ κίλιμα.
Καὶ στοὺς Βιντάρμπχες γλίγωρα ξανάρθε ἡ κόρη πάλι,
κ' ὅλοι οἱ ἐδικοὶ τὴν τίμησαν κ' εἶχαν χαρὰ μεγάλη.
55 Κ' ἰδόντας ποῦ ὅλοι ἦταν καλὰ, τὰ τέκνα κ' οἱ ἐδικοὶ τῆς
κ' ὄλες οἱ φίλενάδες τῆς κ' οἱ δυὸ καλοὶ γονηοὶ τῆς,
ἡ Νταμαγιάντη ἡ θεϊκὰ καὶ ἡ ξακουστή, ὡς προστάζει
ὁ νόμος, καὶ τοὺς ἱερουργούς καὶ τοὺς θεοὺς δοξάζει.

- Καὶ τοῦ Σουνταίβα ὁ βασιλεὺς τοῦ δίνει στή χαρά του
 60 χίλια ἀγελάδια, ἓνα χωριὸ καὶ πλούτη χάρισμά του.
 Καὶ τῆ νυχτιὰ περάσαντας σὸ σπίτι του πατέρα,
 ξεμουδιασθε εἶπε ἡ κορασιά, ρηγάρχη, στή μητέρα:
 «Μάννα, ἂ μὲ θέλεις ζωντανή, δὲ σὲ γελῶ, τὸ ξέρεις
 τὸν ἥρωα Νάλα πάσκισε, τὸ Νάλα ἐδῶ νὰ φέρεις.»
 65 Κι' ἀκούσαντας τὴν κόρη της ἡ ρήγισσα λυπήθη·
 κ' ἔχουσε δάκρυα, βασιλεῖα, καὶ δὲν ἀπηλογήθη.
 Κ' ἰδόντας τὴν τὸ γυναικίῳ σὲ τόση πόνου ὀδύνη,
 πικρόκλαιγε κ' ἐδέροτοτον καὶ μὲ φωνὴς ἐθρήνη.
 Τότες σὸ Μπχίμα ἡ ρήγισσα τοῦ μεγαρήγα λέει:
 70 «Τὸν ἄντρα της ἡ κόρη μας ἡ Νταμαγιάντη κλαίει.
 Ἄπόβαλε τὴ συστολή, καὶ μοῦπε, ὦ ρήγα, ἀτὴ της:
 «Δούλους σου στείλε γιὰ νὰ βροῦν ποῦ μένει ὁ Νισχιαντζίτης.»
 Ἔτσι τὸν πληροφόρησε κ' ὁ ρήγας τότες στέλνει
 παντοῦ βραχμάνους πρόθυμους κ' ἔτσι τοὺς παραγγέλει:
 75 «Πασκίστε ὁ Νάλας νὰ βρεθεῖ» κ' ἀκούσαντας τοῦ ρήγα
 τῶ Βινταρμπχῶν τὴν προσταγή στή Νταμαγιάντη ἐπήγα.
 Κ' εἶπαν της: «Θὰ μισέψομε.» Κ' ἡ Μπχμοθυγατέρα
 ἀπάντησε στοὺς ἱερουργοὺς: «Φωνάχτε ἐδῶ καὶ πέρα,
 σὲ κάθε ἀνθρωποσύναξη, σ' ὅλα τῆς γῆς τὰ κράτη:
 80 «Ποῦ βρίσκεσαι, παιγνιδιστή, ποῦ τὸ μισὸ γιμάτι
 «μοῦκοψες καὶ ποῦ μοῦφυγες σὸ λόγγο κοιμισμένη
 «ἀφήσαντάς με, ἀγαπητέ, τὴν πολυαγαπημένη;
 «Ἡ κόρη αὐτὴ φλεγάμενη στέκει προσμένοντάς σε,
 «μισόντυτη, ὅπως πρόσταξες ἐσὺ, δὲν τὸ θυμᾶσαι;
 85 «Πάντα θρηνεῖ ἀπ' τὸν πόνο της, ἀνίκητε, σπλαχνίσου
 «τὴν ἄχαρη καὶ μὲ γλυκεῖα λαλιά, ρήγα, ἀποκρίσου.»
 Θὰ πεῖτε αὐτὰ κ' ἄλλα πολλὰ γιὰ νὰ μὲ συμπονήσει,
 τί ὡς καὶ τὰ δάση καίει ἡ φωτιά, τὰ γέρι ἂν τὴ συμπήσει:
 «Τῆς γυναικὸς συντηρητῆς καὶ σκέπη εἶναι ὁ ἀκριβὸς της,
 90 «πῶς καὶ τὰ δυὸ σοῦ ξέφυγαν, ἂν καὶ εἶσαι δικαιογνώστης;
 «Πῶς σὺ ὁ λαμπρός, ὁ ὄνομαστός, ποῦ τόση ἔχεις σοφία,
 «ἄσπλαχνος εἶσαι; σκιάζομαι ποῦ ἡ τύχη μου εἶναι ἡ αἰτία.
 «Κάμε, ἀντροτίγη βασιλεῖα, σὲ μένα ἐλεημοσύνη,
 «ὡς ἄκουσα ἀπ' τὲς ἀρετὲς πρώτη εἶναι ἡ καλωσύνη.»
 95 Κι' ἂν δεῖτε σὰ θὰ λέτε αὐτὰ πῶς κάποιος ἀπανταίει,
 γνωρίστε αὐτὸν τὸν ἀνθρωπο ποιὸς εἶναι καὶ ποῦ μένει.
 Κι' ὅποιαν ἀπόκριση ὁ ἀνθρωπος σᾶς δώσει, ὅποια κ' ἂν εἶναι,
 πάρτε τὴν, διπλογένητοι, καὶ φέρε μοῦτε τήνε.
 Καὶ θὰ μὴ μάθει ὅμως κανεὶς πῶς μὲ παραγγολή μου
 100 μλεῖτε καὶ πῶς πάλι ἐδῶ θὰ σμιζετε μαζὴ μου.
 Κ' ἰδέτε ἂν εἶναι πένητας, ἢ πλούσιος ἢ τοῦ πλούτου
 πιθυμητῆς καὶ μάθετε τί κλώθει αὐτὸς σὸ νοῦ του.»
 Εἶπε κ' ἀπ' ὅλες τὲς μεριὰς αὐτοὶ οἱ βραχμᾶνοι ἐφύγα·
 τὸ Νάλα ποῦ ἐδυτύχευε γυρεύοντας, ὦ ρήγα.
 105 Ζητοῦν σὲ χῶρες σὲ χωριὰ σ' ἀσκηταριά, σὲ σπήλια,
 τοῦ κάκου, ἀντράρη, καὶ περνοῦν ἀπ' ὅλα τὰ βασίλεια,

κι' ὅθε ἐπηγαῖναν ἔλεγον παντοῦ ὅλοι αὐτοὶ οἱ βραχμᾶνοι
 τὰ λόγια ποῦ ἡ Βιντάρμπχαινα τοὺς εἶχε ἀναθηβάνει.

- Κ' ἓνας βραχμᾶνος μ' ὄνομα Παρνάντας ξαναγέρνει
 στή χώρα ἀπάνου σὲ καιρὸ, κ' ἀπάντησι τῆς φέρνει:
 «Ζητῶντας, Βινταρμπχίτισσα, τῶ Νισχιαντῶν τὸ ρήγα,
 σὸ τὸ γόνου τοῦ Μπαγκάσουρα στή χώρα Ἀϊόντχια ἐπήγα.
 5 Κι' ἀγρήθησε, καλόγνωμη κ' ὠμορφοθώρα, ἓνα ἓνα
 ὁ Ριτουπάρνας ὁ λαμπρὸς τὰ λόγια σου ἀπὸ μένα.
 Ὁ Ριτουπάρνας τᾶκουσε καὶ δὲν ἀπηλογήθη,
 οὔτε αὐλικός, ἂν καὶ συχνὰ τὰ φώναξα, ἀποκρίθη.
 Ὁ βασιλεὺς μ' ἀπόλυσε καὶ τότε μὲ πλησιάζει
 10 κρυφὰ ἓνας ἀπ' τοὺς δούλους του ποῦ Βάχουκα τὸν κράζει.
 Εἶναι ὁ ἀμαξᾶς κοντόχερος καὶ μ' ἄσκημα μοιασίδα,
 ἀρταίνει νόστιμα φαγητὰ καὶ πιαλεῖ πιτῆδεια.
 Αὐτὸς βαρυστενάζοντας μπροστὰ μου δάκρυα χύνει
 κ' ἀφοῦ τί κἀνὼ ἐρώτησε, τὰ λόγια αὐτὰ μοῦ κρίνει:
 15 «Οἱ τίμιες κ' ἂν δυστυχετοῦν, μόνες τὸν ἑαυτὸ τους
 «φυλᾶν καὶ βέβαια θὲ νὰ βροῦν στὰ οὐράνια τὸ μιστὸ τους.
 «Καὶ δὲ θυμόνουν οἱ καλὲς ὡς καὶ παραιτημένες,
 «μόν' ὑποφέρουν σ' ἀρετῆς ἀρματασιὰ κλεισμένες.
 «Κι' ἄς μὴ θυμόνει μήτε αὐτὴ γιατί τὴν ἔχει ἀφήσει
 20 «ἓνας τρελλὸς σὲ δυστυχίᾳ πεσμένος καὶ σὲ κρίση.
 «Μ' ἓναν ποῦ ἐγύρευε θροφή, ποῦ ἐπήραν του ὅ,τι ἐφόρει
 «τὰ ὄρνια, ποῦ οἱ λύπες τότε καὶν, ἄς μὴ θυμόνει ἡ κόρη.
 «Κι' ἂν τὴν κακόκανε ὁ ἄντρας της κ' ἂν τὴν καλῶχε, ἐκείνη
 «ἄς μὴ θυμόνει ἰδόντας τὸν σὲ τόση πόνου ὀδύνη:
 25 «πεσμένον ἀπ' τὸν θρόνον του χωρὶς χαρὰ καμία,
 «λυωμένον ἀπ' τὴν πείνα του, γεμάτον δυστυχία.»
 Κι' ἀφοῦ ἄκουσα τὰ λόγια αὐτὰ μ' ἀσπούδα ἐδῶ ἔχω γύρει·
 κυρὰ εἶσαι ἢ ἴδια τᾶκουσες, εἰπές τα καὶ τοῦ κύρη.»
 Καὶ τὸν Παρνάντα ἀκούσαντας στή μάννα της πηγαίνει
 30 ἢ Νταμαγιάντη κλαιάμενη καὶ μυστικὰ τῆς κρένει:
 «Δὲν πρέπει ὁ Μπχίμας τίποτα νὰ μάθει, ὄμπρός σου, μάννα,
 θένα ὀρημνέσω τὸν καλὸ Σουνταίβα τὸ βραχμᾶνα.
 Πάσκισε μόνο ὅσο μπορεῖς, ἂν θέλεις τὸ καλὸ μου,
 νὰ μὴν ἀκούσει ὁ βασιλεὺς, ὁ Μπχίμας τὸ σκοπὸ μου.
 35 Ὅπως ἐμένα στοὺς δικούς ἀμέσως μ' ἔχει φέρει,
 ὅμοια ὁ Σουνταίβας τυχερός, γιὰ τὸ καλὸ μου ταῖρι
 ἄς φύγει ἀμέσως, μάννα μου, καὶ στήν Ἀϊόντχια ἄς πάει.»
 Καὶ τὸν Παρνάντα τὸν καλὸ βραχμᾶνο προτιμάει,
 ἀφήσαντάς του ἀνάπαψη, μὲ πλούτη ἢ ὀμορφοθώρα
 40 καὶ τοῦπε: «Ἄν ἐρθεῖ ὁ ἄντρας μου θὰ λάβεις κ' ἄλλα δῶρα.
 Ἄλλος κανεὶς δὲ μοῦκαμε τόσα καλὰ μεγάλα,
 πρῶτε βραχμᾶνε, ἀφοῦ γοργὰ θὰ σμιζῶ μὲ τὸ Νάλα.»

- Εἶπε· κί ὁ μεγαλόφυγος στήν κόρη εὐκὲς χαρίζει,
καὶ σπῆτι, ἀφοῦ τὴν τίμησε, καλόκαρδος γυρίζει.
- 45 Καὶ ἡ Νταμαγιάντη, ὡ βασιληᾶ, τὸ ἱεραυργὸ φωνάζει
καὶ τοῦπε ὁμπρὸς στή μάννα τῆς λυωμένη ἀπ' τὸ μαράζι :
«Στοῦ Ριτουπάρνα τοῦ οἰκιστοῦ ποῦναι κατοικημένος
μὲς στήν Ἀϊώντσια, ὡς νᾶσυνε καταλαχοῦ φερόμενος,
50 ἄμε, Σουνταίβα, νὰ τοῦ εἰπῆς τὰ λόγια αὐτά : «Προβάλλει
καὶ δεύτερη ἀντροδιαλεξιά τοῦ Μπχίμα ἡ κόρη πάλι
καὶ τρέχουν βασιλόπουλα καὶ βασιληοὶ ἐκεῖ πέρα,
καὶ βρίσκω λογαριάζοντας πῶς αὔριο θάναί ἡ μέρα.
«Κί ἂν τὴ γιορτὴ κ' ἡ χάρη σου θὲ νὰ τιμήσει, ἄς τρέξει,
«ἄμα ὁ ἥλιος βγεῖ τὸ δεύτερο τὸν ἄντρα θὰ διαλέξει.
55 «Ἄν ὁ ἥρωας Νάλας ζεῖ ἢ δὲ ζεῖ κανέννας δὲν τὸ ξέρει.»
Κί ἀκούσαντας τὰ λόγια τῆς μισεύει χέρι χέρι
τότε ὁ Σουνταίβας ὁ λαμπρὸς βραχμᾶνος καὶ πηγαίνει
στοῦ Ριτουπάρνα, ὡ βασιληᾶ, καὶ τοῦ τὰ ἀναθηβαίνει.

19

- Καὶ τὸ Σουνταίβα ἀκούσαντας μ' ὄμορφα λόγια κραῖζει
ὁ βασιληᾶς τὸ Βάχονκα κ' ἔτσι τοῦ κοιβεντιάζει :
«Θέλω νὰ πάω στὸ Βινταρμπχῶν τὴ χώρα σὲ μᾶς μέρας
ὄρες, γιὰ τὸ ἀντροδιάλεγμα τῆς Μπχιμοθυγατέρας,
5 ἂν ἡ καρδιά σου, Βάχονκα, σοφὲ ἀλογᾶ, τὸ στρέγει.»
Ἔτσι τοῦ Νάλα ὁ βασιληᾶς ὁ Ριτουπάρνας λέγει,
κί ἀπὸ τὸν πόνο ἡ καρδιά τοῦ δόλιου, λαοδυναστή,
σπαίνει, κί ὁ μεγαλόφυγος τότε πικρὰ ἐστοχάσθη :
«Νὰ τόπε αὐτό ; νὰ τόκαμε στοῦ πόνο τῆς τὴ ζῆλη ;
10 ἢ μὴ σαοφίστηκε γιὰ μὲ τέτοια δουλειὰ μεγάλη ;
Ἄχ! θ' ἁμαρτήσῃ ἡ κορασιά ἢ ἐνάρετη τοῦ Μπχίμα,
ὁ ἄχρειος ἐγὼ, ὁ κακόβουλος, τὴν ἔριξα στὸ κοῖμα.
Πρᾶμα ἢ γυναῖκα εἶναι ἄστατο στὸν κόσμο καὶ σὲ λάθος
πολὺ μεγάλο ἐγὼ ἔπεσα ! Στοῦ χωρισμοῦ τὸ πάθος
15 θᾶσβυσε ἢ ἀγάπη τόκαμε στήν τόση ἀπελπισία τῆς
ἢ λυγρὴ ἴσως τρέμοντας γιὰ μὲ ἀπ' τὴν πικριά τῆς.
Μὰ βέβαια αὐτὴ δὲ θᾶκανε ποτὲ μιὰ τέτοια πράξη,
καὶ μάλιστα ἔχοντας παιδιὰ ! Θὰ πάω ἐκεῖ μὲ τ' ἁμάξι,
κί ἂν εἶναι ἀλήθεια ἢ ψέματα τὸ θετικὸ μαθαίνω,
20 τὴ χάρη κάνω τοῦ οἰκιστοῦ κί ἀπὸ τὲς ἔγνοιες βγαίνω.»
Ἐσκέφτηκε ἔτσι ὁ Βάχονκας θλιμμένος στήν καρδιά του
καί, τὲς παλάμες σμίγοντας, εἶπε τοῦ βασιληᾶ του :
«Τὴν προσταγὴ σου προσκυνῶ, οἰκιστοῦ, σὲ μιὰ μέρα
πάω, βασιληᾶ, στὸ Βινταρμπχῶν τὴ χώρα, λαοπατέρα.»
25 Καὶ μὲ τὸ λόγο τοῦ οἰκιστοῦ ἐπῆγε νὰ ἐξτάσει
τᾶλογα, ἀντροῦρα, ὁ Βάχονκας τότε στ' ἀλογοστάσι,
κ' ἐνῶ ὁ γιὸς τοῦ Μπχαγκάσουρα βιάζει τὸν ἀλογόρη,
κοιτάζει καὶ ξανακοιτᾷ τὸν κάθε ταληγάρι

- ὁ Βάχονκας προσεχτικὸς καὶ ξεδιαλέει μὲ τρόπο
30 κάποια φρενά, μὰ δυνατὰ κ' ὑπόμονα στὸν κόπο,
στὸ τρέξιμο ἄξια ἀφνὰ πολὺ, σοῦλιτικά, γενναία,
χωρὶς σημάδια ἀνάπτελα, μὲ πλατεῖα ἀρθούνια, νέα,
φαρδύστομα, μὲ τὸ μαλλὶ στριφτὸ σὲ δέκα μέρη,
ἀλάθειτα, Σινχιτικά καὶ γλίγωρα ὡς τὸ ἄγρι.
- 35 Καὶ λέει κάπως θυμόνοντας ὁ οἰκιστοῦ βλέποντάς τα :
«Τί θὲ νὰ κάμεις, Βάχονκα ; μὲ μᾶς τὰ γέλοια βᾶστα !
Αὐτὲς οἱ φάρες μου πνοὴ κοντὴ κί ἀδύναμη ἔχουν,
σὲ δρόμο τόσο μακρυνὸ πῶς θὰ μποροῦν νὰ τρέχουν ;»
Ὁ Βάχονκας εἶπε :
«Τ' ἄλογα αὐτὰ γνωρίζονται τί ἔχουν σγουρὰ σπιλίγγια :
40 στὸ μέτωπο ἓνα, δυὸ στὰ δυὸ πλευρά, δυὸ στὰ μηλίγγια,
ἓνα στή ράχη κί ἀπὸ δυὸ στές δυὸ μεριεὶς στὰ στήθια.
Αὐτὰ στοῦ Μπχίμα ἀνήμερα θὰ πᾶν, μὰ τὴν ἀλήθεια.
Μὰ ἂν ἄλλα, ὡ οἰκιστοῦ, ἔχεις στὸ νοῦ, στὰ ζεύγω ποιά θὰ πάρεις ;»
Ὁ Βραχαντάσβας εἶπε :
Κί ὁ Ριτουπάρνας τοῦ ἀπαντιᾷ : «Σοφὸς εἶσαι ἀλογόρη
45 κ' εἶσαι ἐπιδέξιος, Βάχονκα, καὶ ξέρεις ἀπὸ ἁμάξια,
τέψε μου, δίχως ἄργητες, ὅποια σοῦ φαίνονται ἄξια.»
Καὶ τότε ὁ Νάλας ἔξεψε τέσσερα ταληγάρια,
σοῦλιτικά, ἡμερα, γερά, γλίγωρα στὰ ποδάρια.
Καὶ μπαίνει ὁ οἰκιστοῦ βιαστικὸς στήν ἔτοιμη ἁμαξία του,
50 κ' οἱ πάγκαλες οἱ φάρες του γονάτισαν μπροστά του.
Κί ὁ οἰκιστοῦ Νάλας ὁ ἀκουστὸς ἀντροῦρα, βασιληᾶ,
χάιδεψε τότε τὰ φαριὰ τὰ δυνατὰ κί ὄραϊα
κ' ἔγδωσε ὁ Νάλας τὰ λουριά, καὶ θέλει νὰ πετάξει,
καὶ τὸ Βαρσναίγια μπάσιντας τὸν ἁμαξῶ στ' ἁμάξι.
- 55 Καὶ τᾶλογα ἀπ' τὸ Βάχονκα μὲ τέχνη κεντημένα.
πηδοῦν ἀνάερα, τᾶμαξῶ συγχίζοντας τὰ φρένα.
Κ' ἰδόντας αὐτὰ τᾶλογα νὰ τρέχουν σὺν οἱ ἀνέμοι,
ὁ Ριτουπάρνας ὁ λαμπρὸς ἀπὸ τὸ θάμπος τρέμει.
Τὸν κρότο ἀκούοντας τ' ἁμαξιοῦ καὶ τὴν πολλὴ πιλάια,
60 τότε ὁ Βαρσναίγιας σκέφτηκε τὸ γνώσημα τοῦ Νάλα :
«Εἶναι ὁ ἁμαξῶς τοῦ Ἰντρα αὐτός, ὁ Μάταλης ; τὰ ἴδια
βλέπω στὸν ἥρωα Βάχονκα τὰ θιαμαστὰ γνωρίδια.
Ἡ ὁ Σαλιγώτρας εἶναι αὐτός, ποῦ τὲς ἀλογοφάρες
ξέρει μία μία, μ' ἀνθρώπινη μορφή γεμάτη χάρες ;
65 Ἡ ἐδῶ φερόμενον βλέπω ἐγὼ τὸν καυροοτροχαλίστη,
τὸν ξακουστὸ τὸ βασιληᾶ τὸ Νάλα ;» Αὐτὸ ἐστοχάσθη.
«Ἡ μὴν τοῦ Νάλα ὁ Βάχονκας τὴν ἐπιστήμη ξέρει ;
ἔχουν, θαρρῶ, κί ὁ Βάχονκας κί ὁ Νάλας ἓνα χέρι.
Κ' εἶναι τοῦ Νάλα δμολικός κί ὁ Βάχονκας ; μὰ ὁ ἴδιος
70 δὲ θάναί εἶν' ἄλλος ὅμοια του τεχνίτης ἐπιτήδειος.
Μὰ ὡς κ' οἱ μεγάλοι κάποτες ἀγνωρίστοι μισεοῦν,
ἀκολουθῶντας τὲς γραφές, ἢ κί ὅταν δυστυχεοῦν.
Πάλι ἢ πολλὴ ἢ ἀσκημάδα του σὲ διστασμὸ πὲ ρίχνει,
μὰ λέει ἢ καρδιά μου ποῦναι αὐτὸς κί ἄς μὴ μού τὸ ἀποδείξει.»

- 75 Ἡ ὁμοία ἡλικία εἶναι ἀπόδειξη· μὰ τὰ σουσουμια εἶν' ἄλλα·
κάθε ἀρετὴ ἔχει ὁ Βάχουκας, γι' αὐτὸ τὸν κράζω Νάλα.»
Στὸ νοῦ του τόσους στοχασμοὺς κάνει ὁ Βαρσναίγιας, ρήγα,
ποῦ ἄλλοτε τ' Ἀγνοξάκουστου τὰ ταληγάρια ὁδήγα.
Κι' ὁ Ριτουπάργας ὁ λαμπρὸς ρηγάρχης τοῦ ἀλογάρη
- 80 τὴν τέχνη συλλογιόμενος μὲ τὸ Βαρσναίγια ἐχάρη.
Καὶ καρφωμένην βλέποντας ὄλην τὴν προσοχὴ του
στὲς φάρες, ποῦ ἐκυβέρνα τες μ' ὄλην τὴ δύναμή του,
καὶ τὲς προσπάθειες πῶκανε νὰ τὲς βαστᾶ, θαυμάζει
ὁ Ριτουπάργας ὁ λαμπρὸς κι' ὄλος ἀναγαλλιᾶζει.
- 20
- Διάβηκε λίμνες καὶ βουνά, ποτάμια καὶ ρουμάνια,
ὀλόγορα, σὰν τὸ πουλὶ ποῦ πέτεται στὰ οὐράνια.
Κι' ὁ γόνος τοῦ Μπαγακάσουρα, ποῦ χῶρες εἶχε ἐρμάζει,
χάνει τὸ πανωφόρι του στὸ φύγι ἀπὸ τὸ ἀμάξι.
- 5 Κι' ἄμα εἶδε ὁ μεγαλόψυχος τὸ ροῦχο του στὴ στρατά,
«Θὰ τὸ σηκώσω» βιαστικὰ τοῦ Νάλα λέει «σταμάτα!
Βάστα, ἐπιδέξει, μὰ στιγμὴ τὰ γλίγωρα ἀλογά σου,
ὡς που ὁ Βαρσναίγιας, τὸ σκοτι νὰ πάει νὰ φέρει, στάσου.»
Κι' ὁ Νάλας ἀποκρίθηκε : «Μακρὰ μᾶς ἔχει πέσει,
- 10 τρία μίλλια ὀπίσω· τὸ σκοτι νὰ βρεῖ δὲ θὰ μπορέσει.»
Ἔτσι εἶπε ὁ Νάλας τοῦ ρηγός· κι' ὁ Ριτουπάργας, ρήγα,
στὸ λόγγο εἶδε μιά λιβανιά, ποῦ ἀπ' τοὺς καρποὺς ἐλύγα.
Κ' ἰδόντας τὴν ὁ βασιληᾶς τοῦπε γοργὰ ὅσο ἠμπόρει:
«Κ' ἐγώ, ἀμαξᾶ, στὸ μέτρημα πόσο ἄξιός εἰμαι, θῶρε.
- 15 Δὲν ξέρουν ὄλοι ὄλα· κανεὶς δὲν εἶναι παντογνώστης·
δὲν εἶναι ἡ γνώση ἐνοῦ· κανεὶς δὲν εἶναι ὁ ἀτοχός της·
πόσους τὸ δέντρο ἔχει καρποὺς καὶ φύλλα ; καὶ πεσμένα
πόσα εἶναι χάμου, Βάχουκα ; — Τοῦτα εἶναι ἑκατὸν ἕνα·
κ' ἐδῶ ἕνα φύλλο· κι' ἀπὸ κεῖ κι' ἄλλος καρπός· ὁμᾶδι
- 20 πέντε μιλιοῦνια, Βάχουκα, φύλλα ἔχουν καὶ οἱ δυὸ οἱ κλάδοι.
Πάρε μαζῆ τὰ δυὸ κλαριά καὶ τὰ ἄλλα τὰ κλωνάρια,
καρποὺς ὄλο ἔχει : παρὰ ἑπτὰ τριάντα κητηνάρια.»
Κι' ὁ Νάλας σταματήσαντας τοῦ βασιληᾶ εἶπε τότε:
«Γιὰ ὅ,τι δὲ βλέπω, ὄχτροφονηᾶ, παινίεσαι, ρήγα πρῶτε !
- 25 Θὰ ἰδῶ κι' ὁ ἴδιος κόφτοντας τὴ λιβανιά, μονάρχη,
κι' ὅταν μετρήσω, διαταγμὸς κανένας δὲ θὰ ὑπάρχει.
Γιὰ τοῦτο ὀμπρός σου τὸ δέντρο θὰ κόψω, βασιλέα,
ἂν εἶναι ἡ ὄχι καθὼς λές, ἐγὼ δὲν ἔχω ἰδέα.
Καὶ θὰ μετρήσω τοὺς καρποὺς μπροστά σου, στρατηλάτη,
- 30 ἐσύ, Βαρσναίγια τὰ λουριά γιὰ λίγην ὥρα κράτει !»
Κι' ὁ ρήγας εἶπε τοῦ ἀμαξᾶ : «Τώρα δὲν ἔχουμε ὥρα !»
Καὶ τοῦ ἀποκρίθη ὁ Βάχουκας δειλιά, δειλιά : «Συχώρα !
Κι' ἀνάμεινέ με μιά στιγμὴ· κι' ἂν ἴσως βιάζεσαι ὅμως,
παρ' τὸ Βαρσναίγια γι' ἀμαξᾶ, ἴσιος πηγαίνει ὁ δρόμος.»

- 35 Κι' ὁ Ριτουπάργας τοῦ ἀπαντᾶ μὲ λόγια μελωμένα :
«Δὲ βρῖσκειται ἄλλος ἀμαξᾶς στὸν κόσμον σὰν ἐσένα !
Νὰ πάω στοῦ Μπαχίμα πεθυμῶ, δική σου θάναι ἡ χάρη,
μὴ μὲ μοδιῶσεις· κρέμομαι στὰ χέρια σου, ἀλογάρη.
Κι' ὅ,τι ζητήσεις ἀπὸ ἐμέ, Βάχουκα, εὐτὺς θὰ γένει,
- 40 ἂ στὴ Βιντάρμπχα σήμερα τὸν ἥλιο ἰδῶ νὰ βγαίνει.»
Κι' ὁ Βάχουκας τοῦ ἀπάντησε : «Ναί, στὴ Βιντάρμπχα πᾶμε,
ἀφοῦ τὰ φύλλα μετρηθοῦν· ὅ,τι σοῦ λέγω κάμε.»
Κι' ὁ ρήγας : «Μέτρα» τοῦ ἀπαντᾶ σὰν παραπονεμένα
«ἂπ' τὰ κλαριά ποῦ θὰ σοῦ πῶ, μέτρα, ἀψεγάδιαστε ἕνα.
- 45 Κι' ἀφοῦ μὲ ἴδεις ἀληθινὸν ὁ νοῦς σου ἂς ἡσυχάσει.»
Κι' ὁ Νάλας ἀπ' τὴν ἀμαξᾶ κατέβηκε μὲ βιάση,
κόφτει τὸ δέντρο καὶ μετρᾶ καὶ βρῖσκει ποῦ οἱ καρποὶ του
ἦταν ὅσοι εἶπε ὁ βασιληᾶς κι' ἀπόρροσε ἡ ψυχὴ του.
Καὶ λέει : «Ρηγάρχη, ἀπόρροσα κι' εἶδα τὴ δύναμή σου,
- 50 θέλω νὰ ξέρω, βασιληᾶ, ποιά τέχνη εἶναι ἡ δική σου.»
Κι' ὁ βασιληᾶς ποῦ ἐβιάζονταν ἀπάντησε τοῦ δίνει :
«Στὰ ζάρια καὶ στὸ μέτρημα τὴν ἴδια ἔχω ἀξιούσνη.»
Κι' ἀπολογήθη ὁ Βάχουκας : «Αὐτὴν τὴν γνώση δός μου·
καὶ σοῦ μαθαίνω τῶν φαριῶν τὴν τέχνη, ἀντράρχη, ἀτός μου.»
- 55 Κι' ὁ ρήγας εἶπε, θέλοντας τοῦ Βάχουκα ν' ἀδραξέι
τὴν τέχνη καὶ ζυγίζοντας τὴ σοβαρὴ τὴν πράξη :
«Πάρε ὅπως μοῦπες τῶ ζαριῶν τὴν ἐπιστήμη τώρα,
καὶ τὴν ἀλογοτέχνη σου μοῦ τὴ χρωστᾶς μίαν ὥρα.»
Κι' ἀφοῦ ἔτσι τοῦπε, ὁ βασιληᾶς τὴν τέχνη τοῦ μαθαίνει,
- 60 κι' ἀπ' τὸ κορμὶ τοῦ Νάλα εὐτὺς ὁ Κάλης τότε βγαίνει,
ἀπὸ τὸ στόμα ἀδιάκοπα φτυῶντας τ' ἀψὺν φαρκάκι
τοῦ ὄφιου Καρκώτακα κ' ἡ ἀψὺν κατάρρα ποῦχε πιάκει
τὸν Κάλη κ' ἐτυράγνει τον κ' ἐκείνη τότε σβήννει·
Τὸ Νάλα θλίβοντας, καιροὺς στὸ σῶμα του εἶχε μείνει.
- 65 Κι' ἀπ' τὸ φαρκάκι ἐλεύτερος ὁ Κάλης τὴν εἶδή του
ξανάλαβε· κι' ὁ βασιληᾶς ὁ Νάλας στὴν ὀργή του
ὁ Νισχαντχίτης ἤθελε νὰ δώσει ἀρὰ στὸν Κάλη.
Κι' αὐτὸς μὲ τρόμο σμίγοντας τὰ χέρια ἐπερικαίει :
«Ρηγάρχη, βιάστα τὸ θυμὸ καὶ δόξες ἀπὸ μένα
- 70 θὰ λάβεις. Σὰν τὴν ἀφησες, ἡ μάννα τοῦ Ἰντρασαίνα
μοῦδωκε τὴν κατάρρα της θυμώσαντας· κι' ὡ ρήγα,
ἀπὸ τὰ τότε μέσα σου σὲ βιάσανα ὄχι λίγα
ἐκατοικοῦσα, ἀνίκητε, καὶ μ' ἔκαμε νύχτα μέρα
τ' ἀψὺν φαρκάκι τοῦ ρηγός τῶν ὄφιων, λαοπατέρα.
- 75 Καταφυγὴ ζητῶ ἀπὸ σέ ! τὰ λόγια μου ἀφοκράσου :
ἐκείνους ποῦ προσεχτικὰ θ' ἀκοῦν τὰ ἱστορικὰ σου,
ποτὲ ἀπ' τοὺς φόβους ποῦ γεννῶ κανεὶς δὲ θὰ τοὺς θλίβει,
ἐμένα ἂ δὲν καταραστεῖς, ποῦ ὁ φόβος μὲ συντρίβει,
καὶ ποῦ ζητῶ καταφυγὴ.» Τοῦπε καὶ τὸ θυμὸ του
- 80 ὁ ρήγας Νάλας βάσταξε, κι' ἀπὸ τὸν τάραχό του
μπήκε γοργὰ στὴ λιβανιὰν ὁ Κάλης· καὶ τὸν Κάλη,
ὅταν μιλοῦσε τοῦ ρηγός, δὲν τὸν ἐβλέπαν οἱ ἄλλοι.

Κι' ὁ ὀχτροπαλληκαροφονιάς ὁ Νάλας ἄμα ἐχάθη
 ὁ Κάλης, γαίνοντας εὐτὺς ἀπ' ὄλα του τὰ πάθη,
 85 καὶ τοὺς καρποὺς μετρήσαντας τῆς λιβανιάς, καὶ πάλι
 στὸ ἄμαξι ἀνέβη μὲ χαρὰ καὶ λεβεντιὰ μεγάλη,
 καὶ μ' ὄρεξη ξεκίνησε τὰ γλιγῶρα ἄλογά του.
 Κ' ἔκαμε ὁ Κάλης τὸ δεντροὸ κακὸ μὲ τᾶγγιγμά του.
 Κι' ὄλο ἔβιαζε πασίχαρος ὁ Νάλας τὰ ὄρη τᾶτια,
 90 ποῦ ἀναρριχόνταν σὰν πουλιὰ πρὸς τοῦρανοῦ τὰ πλάτια·
 κ' ἔτρεχε πρὸς τῷ Βινταρμπῶν τῇ χώρα ὁ ξακουσμένος.
 Κι' ὁ Κάλης, ἀφοῦ ἀλάργεψαν, σπίτι του ἐπῆε σκιαγμένος.
 Καὶ γιάναντας κ' ἐλεύτερος, ρηγάρχη, ἀπὸ τὸν Κάλη,
 δὲν εἶχε ἀκόμα ὁ βασιληᾶς τὰ πρῶτα του τὰ κάλλη.

21

Καὶ στὴ Βιντάρμπα ἀπὸ βραδὺς ὁ Ριτουπάνας φταίνει,
 κ' ἐπῆε λαὸς στοῦ βασιληᾶ καὶ τοῦ τὸ ἀναθηβαίνει.
 Κι' ἀπὸ τὸ Μπχίμα παίρνοντας ὁ Ριτουπάνας ἄδεια.
 μπῆκε στὴ χώρα κάνοντας τὰ τέσσαρα σημάδια
 5 κι' ὄλα τὰ οὐρανοθέμελα ν' ἀχᾶνε ἀπ' τὲς ἀντάρες
 τῆς ἄμαξάς του. Κι' ἀκούσαν τότε τοῦ Νάλα οἱ φάρες
 τὸν πάταγο· κι' ἀκούσαντας ἐχάρηκε ἡ καρδιά τους,
 σὰν ἄλλοτε, ὅταν ἔβλεπαν τὸ Νάλα στὰ σιμά τους.
 Κ' ἡ Νταμαγιάντη τοῦ ἄμαξι τοῦ Νάλα ἀκούει τὸ σῆλο,
 10 πῶμοιαζε μὲ τοῦ σύγνεφου τὸν κρότο τὸ μεγάλο,
 ὅταν σιμόνει βροχερό, κ' ἐθόλωσε ἡ θαμπούρα
 τὰ μάτια της σὰν ἀκουσε τὴ βροντερὴ βαβούρα,
 αὐτὴν τὴν ἴδια πῶκαναν ἄλλη φορὰ τοῦ ρήγα
 τοῦ Νισχαντζίτη τὰ φαριά, ποῦ βασιληᾶς τὰ δόγηγα.
 15 Τὸ ἄλογοποδοβόλημα τέτοιο τὸ φανταζόνταν
 καὶ τὰ ἄτια καὶ ἡ Βιντάρμπαινα, κι' ὁμοίως ἀφοκραζόνταν
 τῆς ἄμαξας τοῦ βασιληᾶ τὸν κρότο τὰ παγώνια,
 ποῦ στοῦ ψηλοῦ τοῦ παλατιοῦ στεκόνταν τὰ μπαλκόνια,
 καὶ μέσαθε ἀπ' τοὺς σταύλους τους οἱ ἐλέφαντες κ' οἱ φάρες.
 20 Καὶ τὰ πουλιὰ κ' οἱ ἐλέφαντες γρικῶντας τὲς ἀντάρες
 τῆς ἄμαξας, ἀπ' τὴ χαρὰ, ρήγα, ψηλὰ ἐκοιτᾶζαν,
 σὰ νὰ ἐποθοῦσαν τῶν γενεφίων τοὺς βρόντους κ' ἐφωναζάν.

Ἡ Νταμαγιάντη εἶπε :

«Πῶς ἡ βοή τῆς ἄμαξας ὄλην τὴ γῆς γεμίζει !
 Ὁ Νάλας θάνα οὐ βασιληᾶς, ἀφοῦ ἡ καρδιά μου ὀλπίζει !
 25 Ἄν τὸ φεγγαροπρόσωπο, τὸ μυριστολισμένο,
 τὸν ἦρωα Νάλα δὲν ἰδῶ σήμερα ἐγὼ πεθαίνω.
 Ἄ σήμερα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἦρωα, ποῦ μ' εὐφραίνει
 μὲ τ' ἄγγιγμά του, δὲ βρεθῶ, ἐγὼ εἶμαι πεθαμένη.
 Ἄν τῶρα ὁ συγνεφὸβρόντος σ' ἐμὲ δὲν ἔρθει ὀπίσω.
 30 σὲ μιὰ φωτιά χουσόλαμπρη πέφτω νὰ ξεψηχίσω.
 Ὁ ἐλεφαντολυσσοκάρδος, ὁ λιονταρόψυχός μου

τῶρα ἂδὲν ἔρθει ὁ βασιληᾶς, ἀφίνω γειὰ τοῦ κόσμου !
 Ψέμα ποτὲ δὲν ἀκουσα νὰ πεῖ, ἢ βρισιὰ καμία,
 κι' οὐδὲ γιὰ πρᾶμα ἀδιάφορο λέξη χωρὶς οὐσία.
 35 Τρανός, γενναίος, ὑπόμονος, ὁ Νάλας μου ὁ ἀντρεϊμένος
 κρυφὰ ἀτιμίες δὲν κυνηγᾷ ποτέ του ὁ ἀποδεμένος.
 Μέρα καὶ νύχτα ἔχω στὸ νοῦ τοῦ ποθητοῦ, ποῦ λείπει,
 τὲς ἀρετές, καὶ σκίζεται ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ λύπη.»
 Ὁ Βριζαντιάστας εἶπε :
 «Ἔτσι, ὦ βλαστὲ τοῦ Μπχάρατα σὰν ξέφρενη θρηνοῦσε,
 40 καὶ στὸ μπαλκόνι ἐπῆε νὰ ἰδεῖ τὸν ἄντρα ποῦ ἀγαποῦσε.
 Καὶ βλέπει, μὲ τὸ Βάχουκα καὶ τὸ Βαρσναίγια καίτου,
 τὸ Ριτουπάνα στὴν αὐλὴ μέσα στὴν ἄμαξά του.
 Ἄπ' τῶρη ἄμαξί ὁ Βάχουκας καὶ ὁ σύντροφος πέξεψαν,
 τὸ σταματῆσαν στερεὰ καὶ τᾶλογα ξεξέψαν.
 45 Κι' ὁ Ριτουπάνας πέξεψε τότε κ' ἐπαρουσιάστη
 στὸ βασιληᾶ τῷ Βινταρμπῶ, τὸν τρομερὸ δυνάστη.
 Κι' ὁ Μπχίμας μὲ πολλὰς τιμὲς τὸν δέχτηκε σὰν ἕναν
 ποῦ μὲ σπουδὴ δὲν ἔρχεται χωρὶς σκοπὸ στὰ ξένα.
 Καὶ τὸ γυναικίω τέχνασμα καθόλου δὲ νογαίει,
 50 κι' ὁ βασιληᾶς, τοῦ Μπχάρατα βλαστὲ, τότε ρωτᾶει :
 «Τί ἐστάθη ; Καλῶς ὄρισες στὴ χώρα τὴ δική μας !»
 Πῶς γιὰ τὴν κόρη του εἶχε ἔρθει δὲν τὸ κατέχει ὁ Μπχίμας.
 Κι' ὁ Ριτουπάνας ποῦχε νοῦ καὶ στήθια ἀντρεϊμένα
 Ρηγόπουλόν ἡ βασιληᾶ δὲν βλέπει ἐκεῖ κανένα,
 55 κι' οὔτε γιὰ τὸ ἀντροδιᾶλεγμα δὲν ἀκόνσε ὀμιλία,
 οὔτε βραχμάνων σὺναξη δὲν εἶδε ἐκεῖ καμία.
 Κι' ὁ βασιληᾶς τῆς Κώσαλας στοχάστηκε καμπόσο,
 κι' ἀπάντησε : «Ἦρθα βιαστικὰ χαϊρέτια νὰ σοῦ δώσω.»
 Κ' ἐσκέφτηκε θιαμᾶζοντας ὁ Μπχίμας μὲ τὸ νοῦ του,
 60 τὸ μακρυνὸ ταξεῖδι του καὶ τὰ αἷτια τοῦ ἐρχομοῦ του :
 «Τόσα χωριὰ δὲ διάβηκε μόνο γιὰ τὸ χαϊρέτιο,
 πέρα μικρὴ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀφορμὴ γιὰ ἕνα ταξεῖδι τέτοιο.
 Στερνότερα μ' ἀπομονὴ θὰ μάθω τὸ σκοπὸ του.
 Δὲν εἶναι αὐτός.» Ὁ βασιληᾶς ἔτσι εἶπε στὸν ἑαυτό του,
 65 Κι' ἀφοῦ τὸν καλοσκάμισε πολλὰς φορὰς τοῦ κρῖνει :
 «Ἄμε ἀναπάψον· ἐμοῦδιασε !» Κι' ἀπόλυση τοῦ δίνει.
 Κι' ὁ βασιληᾶς χαρούμενος καὶ καλοσκαμισμένος
 ἀπὸ τὸ Μπχίμα μὲ χαρὰ πολλή, συντροφεμένος
 ἀπὸ τοὺς δούλους τοῦ ρηγός, πῆγε νὰ ξεμονιάσει
 70 στὲς κάμαρες τοῦ παλατιοῦ ποῦ τοῦχαν ἐτοιμάσει.
 Κι' ἀφοῦ ὁ γιὸς τοῦ Μπχιαγκάσουρα μὲ τὸ Βαρσναίγια ἐφύγα,
 στὸ ἄμαξοστάσι ὁ Βάχουκας παίρνει τὸ ἄμαξί, ὦ ρήγα,
 κ' ἔλυσε κ' ἐσυγύρισε τὲς φάρες του μὲ τάξη
 ὁ ἴδιος καὶ τὲς χάιδεψε κι' ἀνέβηκε στὸ ἄμαξί.
 75 Κ' ἰδόντας τοῦ Μπχιαγκάσουρα τὸ γόνιο ἡ θυγατέρα
 τοῦ Μπχίμα, καὶ τὸν ἄμαξᾶ ποῦχε ἄμαξᾶ πατέρα,
 κ' ἰδόντας καὶ τὸ Βάχουκα, πῶμοιαζε μὲ τὸν ἄλλο,
 ἡ Νταμαγιάντη ἐσκέφτηκε : «Ποιὸς κάνει τέτοιο σῆλο ;

- 80 Ὡσάν τοῦ Νάλα ἦταν βαρῦς· μὰ ποῦ εἶναι ὁ Νισχιανχίτης;
Βέβαια ὁ Βαρσναίγιας ὅμοιος τοῦ θά γίνηκε τεχνίτης.
Γιὰ τοῦτο σήμερα ἔκανε τὸ ἀμάξι τοῦ τὴν ἴδια
βαβούρα σάν τὴν ἄμαξα τοῦ Νάλα. Ἡ κ' ἐπιτήδεια
ὡσάν τὸ Νάλα κυβερνᾷ κι' ὁ Ριτουπάρνας κι' ἄξια
85 Κι' ἀφοῦ ἔτσι ὠρολογήθηκε, ρηγάχη, μιά μηνύτρα
πεντάμορφη ἔστειλε νὰ βρεῖ τὸ Νάλα, ἢ ἀντροποθήτρα.

22

Ἡ Νταμαγιάντη εἶπε :

- «Πήγαινε μάθε, Καίσινη, ποιὸς εἶναι ὁ ἀσκημομούρης
ὁ ἀμαξηλάτης πῶμεινε στὴν ἄμαξα, ὁ καμπούρης.
Ζυγόνοντας τὸν ἀνθρωπο, χαριτωμένη, πρῶτα
ἀρχίζοντας γλυκὰ γλυκὰ, γιὰ τὴν ὑγεία του ρώτα.
5 Καὶ φρόντισε, ἀψευγάδιαστη, νὰ μάθεις κι' ὅλα τᾶλλα,
τί ἔχω μεγάλη ἀφαντασιά μὴν ἴσως μὲ τὸ Νάλα,
αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀνθρωπος, ἀφοῦ ἡ καρδιά μου τόση
χαρὰ γρικᾷ στὰ στήθια μου. Κι' ἀφοῦ ἡ ὀμίλια τελειώσει,
ὅ,τι ὁ Παρνάντας τοῦχε πεῖ, κ' ἡ ἴδια ξαναπές του,
10 καὶ πρόσεξε, ὠρολόγγονη, ποιὸς θάναί οἱ ἀπάντησές του.»

Ἁ Βριχαντάσβας εἶπε :

- Κι' ὀρμημένη ἡ κορασιά τὸ Βάχουκα ζυγόνει,
καὶ τοῦπε, ἐνῶ ἡ Βιντάρμπχαινα τηράζει ἀπ' τὸ μπαλκόνι :
«Σὲ χαιρετῶ, ψηλὴ κορφή, σ' ὦρα καλὴ σ' εὐρήκα·
τί λέει, δαμάλι τῶν ἀντρῶν, ἡ Νταμαγιάντη γρικά :
15 Πότε ἔμισέψετε ; καὶ ποιὸς σκοπὸς σᾶς ἔχει φέρει ;
Πὲς τὴν ἀλήθεια. Αὐτὸ ἀπὸ σὲ θέλει ἡ κυρὰ νὰ ξέρει.»

Ἁ Βάχουκας εἶπε :

- «Ὁ βασιληᾶς ὁ ξακουστός ποῦ στὴν Ἀϊώντχια μένει,
ἄκουσε ἀπὸ ἓναν ἱερουργὸ πῶς αὔριο θὲ νὰ γένει
ἢ δεύτερη ἀντροδιαλεξιά τῆς Μπχιμοθυγατέρας.
20 Κ' εὐτὸς μὲ τ' ἄξια τὰ φαριά ποῦ τρέχουν σάν ὁ Ἀγέρας,
ποῦ χιλια μιλια δὲν ψηφοῦν, τὰ λόγια ἀκούσαντάς του,
ὁ βασιληᾶς ἔμισέψε, κ' εἶμαι ὁ ἀμαξάτοράς του.»

Ἡ Καίσινη εἶπε :

- «Κι' ὁ τρίτος ποῦναι ἀντάμα σας ποιανοῦ εἶναι καὶ ποῦθε ἔναι ;
καὶ σὺ πῶς ἔχεις τὸ ἔργο αὐτό ; ποιανοῦ εἶσαι πῶς-σὲ λένε ;»

Ἁ Βάχουκας εἶπε :

- 85 «Αὐτὸς τοῦ Νάλα εἶναι ὁ ἀμαξᾶς, Βαρσναίγιας τῶνομά του,
ποῦ ἀφόντις ὁ Ἀγνοξάκουστος ἄφησε τὰ καλά του,
τὸ γόνιο τοῦ Μπχαγκάσουρα δουλεύει· κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος
εἶμαι ἀλογάρης κι' ἀμαξᾶς, πεντάμορφη, ἐπιτήδειος.
Κι' ὁ Ριτουπάρνας ὁ σοφὸς ἔχει διαλέξει ἐμένα
30 γιὰ μάγειρα καὶ τὰ φαριά τοῦ κυβερνῶ ὀλονένα.»

Ἡ Καίσινη εἶπε :

«Ποῦ νᾶναι ὁ Νάλας, Βάχουκα ; μὴν ὁ Βαρσναίγιας ξέρει ;
Κουβέντα γιὰ τὸν βασιληᾶ καμιά γὲ σῶχει φέρει ;

Ἁ Βάχουκας εἶπε :

- «Τοῦ Νάλα, τοῦ τερατοουργοῦ τὰ δυὸ παιδιὰ στοῦ Μπχιμα
ἐδὼ ὁ Βαρσναίγιας τᾶφερε, κ' ἐπῆγε ὅπου ἐπεθύμα.
35 Ὁ Νάλας ποῦ νὰ βρῖσκεται δὲν ἔχειαυτὸς ἰδέα,
κι' οὔτε δὲν ξέρει. Ξακουστή, κανεὶς τὸ βασιλέα.
Πλανιέται ὁ ρήγας ἄγνωρος καὶ μὲ πιθέματα ἄλλα
στὸν κόσμο· ὁ Νάλας μοναχὰ ξέρει νὰ βρεῖ τὸ Νάλα,
κι' αὐτὴ ποῦ τοῦναι ἀχώριστη, γιὰτὶ ποτέ του γνώρα
40 δὲν ἔχει δώσει κανενὸς ὁ Νάλας ὡς τὴν ὦρα.»

Ἡ Καίσινη εἶπε :

- «Τοῦτα τὰ λόγια πῶβγαιναν ἀπὸ γυναίκα χεῖλη
πρωτήτερα ἓνας ἱερουργὸς συχνὰ συχνὰ τὰ ἐμίλει
στὴ χώρα Ἀϊώντχια φτάσαντας, στοῦ ρήγα τὸ ἀπαλάτι :
45 «Ποῦ βρῖσκεσαι, παιγνιδιστή, ποῦ τὸ μισὸ γιμάτι
«μοῦκομψες ; καὶ ποῦ μοῦφρυγες στὸ λόγγο κοιμισμένην
«ἀφήσαντάς με, ἀγαπητέ, τὴν πολυαγαπημένην ;
«Μέρα καὶ νύχτα φλογιστὴ στέκει προσμένοντάς σε,
«μισόντυτη ὅπως πρόσταξες ἐσύ, δὲν τὸ θυμᾶσαι ;
«Πάντα θρηνεῖ ἀπ' τὸν πόνο της, ἀνίκητε, σπλαχνίσου
50 «τὴν ἄχαρη καὶ μὲ γλυκεῖα λαλιά, ρήγα, ἀποκρίσου.»
Πρόφερε, μεγαλόφυγε, τὰ λόγια ποῦ ἀγαπᾷ
ἢ Νταμαγιάντη, ἢ ἀψεχτὴ θέλει νὰ τὰ γρικᾷει.
Ἄκουσε τὴν ἀπόκριση ποῦ τοῦχες ἀπαντήσῃ
καὶ θέλει ἢ λύγερη ἀπὸ σὲ νὰ τὴν ξαναγρικᾷσει.»

Ἁ Βριχαντάσβας εἶπε :

- 55 Ἔτσι τοῦ Νάλα ἢ Καίσινη, βλασιτὲ τοῦ Κούρου, λέει,
καὶ τὸν ἐπόνεσε ἢ καρδιά κι' ἀπὸ τὴ λύπη κλαίει.
Κι' ὁ βασιληᾶς φλεγόμενος τὴν πίκρα καταβάλλει
καὶ μὲ φωνὴ δακρυδόσβυστη τῆς ἀπανταίνει πάλι :
60 «Οἱ τίμιες, κι' ἂν δυστυχετοῦν, μονάχες τὸν ἑαυτὸ τους
φυλᾶν καὶ βέβαια θένα βροῦν στὰ οὐράνια τὸ μιστὸ τους.
Καὶ δὲ θυμόνουν οἱ καλὲς ὡς καὶ παραιτημένες,
μόν' ὑποφέρουν σ' ἀρετῆς ἀρματωσιὰ κλεισμένες.
Κι' ἂς μὴ θυμόνει μήτε αὐτὴ γιὰτὶ τὴν ἔχει ἀφήσει
ἓνας τρελλὸς σὲ δυστυχία πεσμένος καὶ σὲ κρίση.
65 Μ' ἓναν ποῦ ἐγύρευε θροφή, ποῦ ἐπῆραν του ὅ,τι ἐφόρει
τὰ ὄθνια, ποῦ οἱ λύπες τότε καὶν, ἂς μὴ θυμόνει ἢ κόρη.
Κι' ἂν τὴν κακόκανε ὁ ἀντρας της κι' ἂν τὴν καλῶχε, ἐκείνη
ἂς μὴ θυμόνει ἰδόντας τὸν σὲ τόση πόνου ὀδύνη·
πεσμένον ἀπ' τὸ θρόνο του, χωρὶς χαρὰ καμιά,
70 λυωμένον ἀπ' τὴν πείνα του, γεμάτον δυστυχία.»
Κι' ὁ Νάλας ἔτσι λέγοντας, ἀπ' τὴ μεγάλη ὀδύνη,
ρήγα, δὲ μπόρει νὰ κρατεῖ τὰ δάκρυα του κ' ἐθρήνη.
Καὶ στῆς κυρᾶς της γύφραντας ἢ Καίσινη διηγότου
ὅλα τὰ λόγια τοῦ ρηγὸς καὶ τὸν ἀπὸ καῦμό του.

- Κ' ἡ Νταμαγιάντη ἀκούσαντας πάρα πολὺν θλιμμένη,
καὶ μ' ὑποψία ποῦ ἦταν αὐτός, στήν Καίσινη ἀπανταίνει.
«Ἄμε ξανά στο Βάχουκα, καί τήρα τότε, κόρη,
καὶ στάσου ἀμίλητη σιμά κι' ὅ,τι κι' ἂν κάμει θῶρει.
- 5 Κι' ἂν ἴσως, ὦ πεντάμορφη, βαλθεῖ νά κάμει κίτι,
ἴδὲς πῶς κάνει τὲς δουλειὲς κ' ἔχε ἀνοιχτὸ τὸ μάτι.
Καὶ μὴν τοῦ δώσεις οὔτε σιὰ γιὰ νάβρει δυσκολία,
κι' ἂν Καίσινη ζητεῖ νερὸ μὴ δεῖξεις προθυμία.
Κι' ἰδόντας πῶς πορεύεται γύρε νά μοῦ ἴστορήσεις
- 10 ὅ,τι σημειῶ ὑπεράνθρωπο στο Βάχουκα γνωρίζεις.
Κι' ὅ,τι ἄλλο ἴδεις εἰπὲς μου το.» Κ' ἡ Καίσινη γρικῶντας
τὴ Νταμαγιάντη ἐμίσησε καὶ τὰ σημάδια ἰδόντας
τοῦ ἀλογονώστη ἐγύρισε κ' ἐδιηγῆθηκε οὐλα
ὅσα εἶχε ἰδεῖ, ὡς συνέβηκαν, τότε στὴ Μπχιμοπούλα.
Ἡ Καίσινη εἶπε :
- 15 «Τὸ φέρομό του εἶναι ἄχραντο, Βιντάριτγαινα, στὴ ζήση
ἄθροπον ἄλλον σάν αὐτὸν δὲν ἔχω ἰδεῖ ἢ γρικῆσει.
Ποτὲ σὲ διάβα χαμηλὸ τὴν κεφαλή δὲν κλίνει,
τὶ ὅσο εἶναι χρεῖα ψηλόνει αὐτὸ, μπρός του μὲ καλωσύνη.
Καὶ στείλαντας ὁ βασιληῆς κρέατα γιὰ τὸ γιῶμα
- 20 τοῦ Ριτουπάρα διάφορα καὶ φαητὰ κι' ἄλλα ἀκόμα,
γιὰ νά τὰ πλύνει, ὁ Βάχουκας κοιτάζει τὲς κανάτες,
ποῦ ἦταν ἐκεῖ πατέτοιμες κ' ἐβρέθησαν γεμάτες.
Καὶ πλύναντας τὰ φαητὰ καὶ συγυρίσαντάς τα,
στὸν ἥλιο μὲ τὸ χέρι του λίγο χορτάρι ἐβάστα :
- 25 κι' ὄλο μὲ μιάς ἀπ' τὸ σανὸ τὴ φλόγα εἶδα νά βγαίνει,
καὶ τὸ τεράστιο βλέποντας, ἐδῶ ἦρθα σαστισμένη.
Κι' εἶδα κ' ἓνα ἄλλο θῆμα του μεγάλο ἐγὼ μπροστά μου :
πιάνει στο χέρι τὴ φωτιά καὶ δὲν τὸν καίει, κυρά μου.
Κι' ὅταν τὸ θέλει, τὸ νερὸ ποτάμι γοργοτρέχει :
- 30 κι' εἶδα κι' ἓνα ἄλλο τέρας του τρανὸ ποῦ ὅμοιο δὲν ἔχει :
πιάνοντας ἄνθη τᾶπλαθε στὰ χέρια ἀγάλι, ἀγάλι,
καὶ τὰ πλασμένα λούλουδα δὲν ἔχαναν τὰ κάλλη
κ' εὐώδιαζαν περισσότερο κ' ἐπέκονταν ὀλόρθα,
κι' ἰδόντας τέτοια θιαμασιὰ σημάδια εὐτὺς ἐδῶ ἴρθα.»
Ὁ Βριζαντάσβας εἶπε :
- 35 Γιὰ τὰ ἔργα του ἔτσι ἡ Καίσινη μιλεῖ τῆς Νταμαγιάντης :
κ' ἡ Μπχιμοπούλα ἐσκέφτηκε πῶς βέβαια ἀπόδειχνάν της
τὸν ἐρχομὸ του τὰ ἔργα του κ' ἔβαλε ὁ λογισμὸς της
ἰδέα πῶς εἶχε τὴ μορφή τοῦ Βάχουκα ὁ ἀκριβὸς της.
Καὶ κλαίοντας λέει τῆς Καίσινης ξανά μὲ καλωσύνη :
- 40 «Ἄμε ξανά στο μαγειριό, κι' ἀπὸ τὸ κρέας ποῦ ψήνει
ἓνα κομμάτι φέρε μου, πεντάμορφη, κρυφά του.»
Κ' ἐπῆγε ἡ κόρη ἢ σπλαχνικά, καὶ τότε ἀπὸ μπροστά του,
βλαστὲ τοῦ Κούρου, ἡ Καίσινη τὸ κρέας ἀμέσως παίρνει

- καὶ στήν κυρά της παρεντὺς ξεστὸ ξεστὸ τὸ φέρνει.
- 45 Κ' ἡ Νταμαγιάντη ποῦ ἄλλοτες συχνά εἶχε δοκιμάσει
τὸ μαγειριό του, ἄμα ἔφαγε τὸ κρέας ποῦγε ἐτοιμάσει
ὁ Νάλας, νοιώθει ποῦ ὁ ἀμαξῆς ἦταν ὁ Νισχιαντζίτης,
κ' ἐφάναξε καὶ γρίκησε θλίψη πολὺ ἢ ψυχὴ της.
Καὶ σὲ μεγάλη ταραχὴ καὶ σύγχυση πεσμένη
- 50 ἢ Νταμαγιάντη, βασιληᾶ, τὸ πρόσωπό της πλένει,
καὶ μὲ τὴν Καίσινη τὰ δυὸ τὰ τέκνα ἀνταμωμένα
τοῦ στέλνει, καὶ γνωοίσαντας τότε τὴν Ἰντρασιάνα
καὶ τᾶλλο ἀδέρφρι ὁ Βάχουκας, καὶ τρέξαντας τὰ βάζει
στὰ γόνατά του ὁ βασιληῆς καὶ τὰ σφιχταγκυλιάζει.
- 55 Καὶ σκύψαντας ὁ Βάχουκας πάνω σιὰ δυὸ παιδιὰ του,
ποῦ μοιάζαν σὲ θεόπαιδα, γρίκησε στὴν καρδιά του
μεγάλῃ θλίψη κ' ἔκλαιγε καὶ μὲ φωνὲς ἐθρήνη.
Κι' ὁ Νισχιαντζίτης δεῖξαντας πολλὰς φορὲς ἐκείνην
τὴ σύγχυση, ἄφησε μὲ μιάς τὴν κόρη καὶ τ' ἀγόρι
- 60 κ' εἶπε τῆς Καίσινης εὐτὺς : «Χαριτωμένη κόρη,
μοιάζουν τὰ δυὸ τὰ δίδυμα στὰ τέκνα μου ἓνα ῥάμμα,
γιὰ τοῦτο ξάφνου ἰδόντας τα μ' ἐκάρησε τὸ κλάμα.
Μὰ ὁ κόσμος, ἂ συχνόρχεσαι, κατὸ θεὸ νά υποθέσει,
κ' εἴμαστε ξένοι, πῆγαινε, καλή μου, ὅπου σοῦ ἀρέσει.»

- Κ' ἰδόντας τοῦ Ἀγνοξάκουστου τὴ σύγχυση εὐτὺς γέρνει
στὴ Νταμαγιάντη ἢ Καίσινη κι' ὅλα τῆς τὰ προσφέρνει.
Καὶ ἔελοντας νά ξαναἰδεῖ τὸ Νάλα ἢ ἀντροποθῆτρα,
ἔστειλε ἢ ποθοπλάνταχη στὴ μίαννα τὴ μινύτρα
- 5 καὶ παραγγέλνει νά τῆς πεῖ : «Μητέρα, εἶχα ὑποψιάσει
πῶς ὁ ἄντρας μου εἶναι ὁ Βάχουκας, τὸν ἔχω δοκιμάσει
πολλὰς φορὲς καὶ δισταγμὸ μονάχα τὰ μυσεῖδια
μου δίνουν, τώρα πιθυμῶ νά τὸν ξετάξω κ' ἢ ἴδια.
Κάμε το μὲ τὸν ὀρισμὸ τοῦ κόρη μου ἢ κρυφά του :
- 10 ἐδῶ μητέρα ἂς ἔρθει αὐτὸς ἢ ἂς κατεβῶ ἐγὼ κάτου.»
Κ' ἀκούσαντας ἢ ῥήγισσα τί ἢ Νταμαγιάντη ἐμίνα,
στο Μπχιμα εὐτὺς ἀνάφερε τὰ λόγια της ἐκεῖνα.
Κι' ὁ βασιληῆς ἐσύγκλινε κ' ἀφοῦ στὴ θέλησή της,
ἀντροδαμάλι, ἐσύγκλιναν τῆς κόρης οἱ γονοὶ της,
- 15 ἔκαμε εὐτὺς τὸ Βάχουκα νάρθει στὸν κρυφτοντᾶ της.
Κι' ὁ Νάλας ξάφνου ἰδόντας τὴν ἐξύγωσε κοντά της
καὶ δάκρυα τοῦ πλημμύρισαν τὰ μάτια καὶ τοῦ ἀδράχνει
πολὺ βαρὺς πικρόπονος τοῦ βασιληᾶ τὰ σπλάχη.
Καὶ βλέποντας τῷ γυναικῶν ἢ πρώτη ἢ Νταμαγιάντη
- 20 τὸν ἄντρα της τὸ βασιληᾶ σ' ἐκεῖνο τὸ κατάντι,
ἐγούρησε πολὺ βαρὺ πικρόπονο κ' ἢ ἴδια.
Κ' ἡ Νταμαγιάντη, βασιληᾶ, ποῦ ἦταν χωρὶς στολίδια,
ποῦ ροῦχα μαυροκόκινα φοροῦσε, σκονισμένη

- καὶ λυγδερή, τοῦ Βάχουκα τοῦτα τὰ λόγια κρένει :
- 25 « Ἄνθρωπο, Βάχουκα, σωστὸν εἶδες ποτὲ στὴ φύση
στοὺς λόγγους τῆ γυναῖκα του κοιμάμενη ν' ἀφήσει ;
Ποιὸς ἄλλος παρὰ ὁ βασιληᾶς ὁ Νάλας σ' ἔρμους τόπους
ἀφῆσε τῆ γυναῖκα του τῆ δόλια, ποῦ ἀπ' τοὺς κόπους
λυωμένη ἦταν ἢ ἀψεχτη ; Σὲ τί ἐγὼ τοῦχω φταίξει
- 30 ἀπὸ ἀγνωσιᾶ τοῦ βασιληᾶ γιὰ νὰ μὲ περιπαίξει
ἀφήσαντάς με στὰ δρυμὰ σὰν ὁ ὕπνος μ' εἶχε πάρει ;
ἐμὲ ποῦ τὸν προτίμησα μπρὸς στῶ θεῶν τῆ χάρη,
ἐμὲ ποῦ τοῦκαμα παιδιὰ, ποῦ τοῦχα τόση ἀγάπη,
γιατὶ αὐτὸς μ' ἀπαράτησε στὰ τρομερὰ τὰ νάπη ;
- 35 Πιάνοντας πάνου ἀπ' τῆ φωτιά τὸ χέρι μου μοῦ ὀρκίστη
μπρὸς στοὺς θεοὺς : « Θάμαι ὁ ἄντρας σου » μὰ πούναι ἐκείνη ἢ
[πίστη ; »
- Κ' ἐνῶ ἔτσι ἡ Βινταρμπχίτισσα, ὀχτροχαλάστη, ἐμίλα,
καημοῦ νερὸ ἀπ' τὸ μάτι της πικρὸ περίσσιο ἐκύλα.
Καὶ βλέποντας τὸ κλάμα της ὁ Νάλας χύνει δάκρυ
40 πάρα πολὺ ἀπ' τὰ μάτια του, ποῦχαν βολβούς στὴν ἄκρη
κόκκινους καὶ ψαρόμαυρους καὶ στὴ θλιμμένη λέει :
« Τίποτα ἐγὼ δὲν ἔκαμα, μονάχα ὁ Κάλης φταίει
ποῦ σ' ἀπαράτησα, ὦ δειλή, καὶ πῶχασα τὸ θρόνο.
Ὅταν ἐσύ, ἐνῶ ἐκάθοσουν στὸ λόγγο κι' ἀπ' τὸν πόνο
- 45 ἀδιάκοπα πικρόκλαιγες γιὰ μένα, ἐκαταράστης
τὸν Κάλη, διώχτρα τοῦ κακοῦ, τότε ὁ ψυχοχαλάστης
φλεγάμενος, ἀπ' τὴν ἀρὰ κρουσμένος, κοκοξόγα
στὸ σῶμα μου κ' ἐκαίγοτον καθὼς στὴ φλόγα ἢ φλόγα.
Κ' ἡ θέλησή μου, κ' ἡ ἄσκηση στὸ τέλος τὸν συντρίβουν.
- 50 Τώρα τελειόνουν κ' οἱ καημοί, πανώρηα, ποῦ μᾶς θλίβουν.
Μὰ μιὰ γυναῖκα πῶς μπορεῖ ποτὲ νὰ παραιτηθεῖ
τὸν ἄντρα ποῦ τὴν ἀγαπᾷ πιστὰ καὶ νὰ θελήσει
ἄλλον νὰ πάρει παρεντὺς, καθὼς ἐσύ, ὠρηγοκὴρη ;
Μὲ διαταγὴ τοῦ βασιληᾶ, πῆγαν μαντατοφόροι
- 55 σ' ὄλην τῆ γῆς κηρύχοντας : « Λεύτερη κι' αὐτεξούσια,
« ἀνάμεσα στοὺς ὅμοιους της ἢ Νταμαγιάντη ἢ πλούσια
« θὲ νὰ διαλέξει δεῦτερον ἄντρα τῆς ἀρεσιᾶς της. »
Κι' ὡς τ' ἄκουσε, τῆς Κώσαλας γοργὰ ἦρθε ἐδῶ ὁ δυνάστης. »
Κι' ἀκούοντας τὸ παράπονο τοῦ Νάλα φοβισμένη
- 60 τὰ χέρια σμίγει ἢ κορασιά καὶ κλαίοντας ἀπανταίνει :
« Καθόλου μὴν ὑποψιαστεῖς πῶς, ἀκριβέ, ἔχω φταίξει,
Νάλα, ἐγὼ ἀφήκα τοὺς θεοὺς καὶ σένα ἔχω διαλέξει !
Βραχμᾶνοι, ἀνάζητῶντας σε τῆ γῆ εἶχαν τριγυρίσει
τὸ μήνυμά μου ψάλλοντας σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση.
- 65 Κ' ἕνας βραχμᾶνος, ὁ σοφὸς Παρνάντας, βασιλέα,
στοῦ Ριτουπάρα σ' εὔρηκε τῆ χώρα τὴν ὠραία.
Κι' ὅταν ἀρμόδια ἀπάντησε, ρηγάρχη, στὴ λαλιά μου
σκέφτηκα αὐτὸ τὸ τέχνασμα γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ σιμά μου.
Ἄλλος κανένας, βασιληᾶ, στὸν κόσμον σὲ μιὰ μέρα
- 70 χίλια μίλια μὲ τ' ἄλογα δὲν κάνει, λαοπατέρα.

- Γρίζοντας τὰ ποδιάρια σου στὸ ὁμόνω, ἀντροδαμάλι,
πῶς οὔτε ὁ νοῦς μου, βασιληᾶ, ποτὲ δὲν ἔχει σφάλει.
Ὁ κοσμοτρέχτης ὁ Ἄνεμος, ὁ μάρτυρας στὴ φύση,
ἄς μοῦ ἀφαιρέσει ἂν ἔπεσα σὲ κρῖμα εὐτὺς τῆ ζήση.
- 75 Κι' αὐτὸς ποῦ βλέπει ἀπὸ ψηλά, τῆς θέρμασης ἢ βρύση,
ἄς μοῦ ἀφαιρέσει ἂν ἔπεσα σὲ κρῖμα εὐτὺς τῆ ζήση.
Καὶ τὸ φεγγάρι ὁ μάρτυρας σ' ὅ,τι ἢ καρδιά ποθήσει,
ἄς μοῦ ἀφαιρέσει ἂν ἔπεσα σὲ κρῖμα εὐτὺς τῆ ζήση.
Ἄς μολοήσουν αὐτοὶ οἱ τρεῖς θεοὶ ποῦ συγκροτοῦνε
- 80 τοῦ κόσμου τὴν ἀπαντολὴ τὸ βέβαιο ἢ ἄς μ' ἀρηθοῦνε. »
Κι' ἀκούσαντάς της ὁ Ἄνεμος ἀπάντησε ψηλάθε :
« Ἀμάρτημα δὲν ἔκαμα, Νάλα, τὸ βέβαιο μάθε.
Ἐφύλαξε τὸ θησαυρὸ τὸν πλούσιον τῆς τιμῆς της
ἢ Νταμαγιάντη, βασιληᾶ, κ' ἐγὼ, ποῦ φυλαχτῆς της
- 85 τρία χρόνια ἀλάκωρα ἤμουνα, τὸ μαρτυρῶ, δυνάστη.
Γιὰ σένα αὐτὸ τὸ ἀνόμοιαστο τὸ τέχνασμα ἔστοχάστη.
Ἄλλος δὲ βρῖσκεται κανεὶς στοῦ κόσμου τὰ βασίλεια
ποῦ σὲ μιὰ μέρα νὰ μπορεῖ νὰ τρέξει χίλια μίλια.
Παντρέφτης τῆ Βιντάρμπχαινα, κ' ἡ Μπχιμοπούλα ἐσέναν,
- 90 κοιμήσου τὴν καὶ δισταγμὸ μὴν ἔχεις πλιά κανέναν. »
Καὶ σὰ βροχὴ τὰ λούλουδα πέφτουν ἐνῶ ἔτσι λέει,
κι' ἀγῆν τὰ οὐράνια τούμπανα, καὶ γλυκὸ ἀγέρι πνέει.
Κι' ὁ ρήγας Νάλας βλέποντας τὰ θαυμαστὰ σημεῖα,
βλαστὲ τοῦ Κούρου, ὁ ὀχτροφοφιά δὲν ἔχει πλιά ὑποψία.
- 95 Κι' ὁ βασιληᾶς ἐντύθηκε τὰχραντιο πανωφόροι,
τὸν ὄφιο ἐσκέφτη κ' ἔλαβε τὸ πρῶτο του τὸ θῶρι.
Καὶ βλέποντας τὸν ἄντρα της στὴν πρώτην ὁμορφιά του,
ἢ κόρη πικροκλαίγοντας πέφτει στὴν ἀγκαλιά του.
Κι' ὁ ρήγας Νάλας, πῶλαμπε σὰν ἄλλοτε, ἀγκαλιᾶζει
- 100 τὴν κορασιά, καὶ μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ του ἀναγαλλιᾶζει.
Καὶ γιὰ πολλήωρα ἢ λαμπερὴ τὸ πρόσωπό του ἐκράτα
στὸν κόρφο της κι' ἀπ' τὸν καῦμό στέναζε ἢ μακρομίατα.
Κι' ὅμοια ὁ ἀντροτίγρης θλιβερὸς γιὰ ὦρα πολλὴ ἐφιλοῦσε
τὴν κορασιά τῆ λύγδικη, ποῦ ξάστερα γελοῦσε.
- 105 Καὶ ἡ μάννα τῆς Βιντάρμπχαινας τοῦ Μπχίμα ὅ,τι ἐουνέβη
στὸ Νάλα καὶ στὴν κόρη της, ρήγα, τὸ μαντατεῦει.
Κι' ὁ Μπχίμας εἶπε : « Ἀφοῦ λουστεῖ καὶ καλοξενυχήσει,
μὲ τὴ συμβία του τὸ προῖ τὸν βλέπω, ἀφοῦ ξυπνήσει. »
Κι' ὀλόχαροι ξενύχτησαν, κι' ἀλλήλως τοὺς ἔλεαν
- 110 ὅλα τοὺς τὰ παθήματα στὸ λόγγο, βασιλέα.
Κι' ὁ Νάλας κ' ἡ Βιντάρμπχαινα πασίχαροι στοῦ Μπχίμα
βοισκόνταν κι' ὁ ἕνας τοῦ ἄλλουνοῦ τὴν εὐτυχιά πεθύμα.
Καὶ σμίξαντας τὸν τέταρτο τὸ χρόνο τῆ συμβία
ὁ Νάλας, κι' ἀπολάψαντας κάθε του ἐπιθυμία,
115 ἀπ' τὰς χαρὰς δοκίμασε τότε τὴν πιὸ μεγάλην.
Καὶ βρῖσκοντας τὸν ἄντρα της ἢ Νταμαγιάντη πάλι,
ὄλη ἀναχλώρνε καθὼς ἢ γῆ ἢ θησαυροφόρα,
σὰν τὰ σπαρτὰ εἶναι τρυφερὰ καὶ βρέχει γιὰ πολλήωρα.

- Κι' ἀφοῦ εἶδε ὄλους τοὺς πόθους τῆς μπροστά τῆς, οἱ καῦμοί τῆς
 120 ἠσούχασαν καὶ παρεντὺς ἐχάθη ἡ κούρασί τῆς.
 Κ' ἡ Νταμαγιάντη ἀνάλαμψε τὸν ἄντρα ὅταν ἐχάθη
 καθὼς ἡ νύχτα ἡ σκοτεινὴ σὺ βγαίνει τὸ φεγγάρι.

25

- Καὶ τὴ νυχτιὰ περῶσαντας, ὁ Νάλας προλαβαίνει
 καὶ στοῦ ρηγὸς ὀλόπλουμος μὲ τὴ συμβία πηγαίνει.
 Καὶ ταπεινὰ τοῦ πεθεροῦ χαϊρέτιο πρῶτος δίνει
 καὶ μπρὸς στοὺν κύρη ἡ κορασιά τὴν κεφαλή τῆς κλίνει.
 5 Καὶ σὰν παιδί του ἐδέχτηκε τὸ βασιληῆ τὸ Νάλα
 ὁ Μπχίμας ὁ περίφημος μὲ πράγματα μεγάλα,
 κι' ὡς ἔπρεπε τὸν τίμησε καὶ τὴν πιστὴ τὴν κόρη
 τὴ Νταμαγιάντη ποῦχε βρεῖ τὸν ἄντρα ἐπαρηγόρει.
 Κ' ἐδέχτη ὁ Νάλας τὲς τιμὲς ὡς θέλουν τὰ συνήθεια,
 10 κι' ὡς ἔπρεπε ἀντιπρόσφερε στοῦ βασιληῆ βοήθεια.
 Τότε στὴ χώρα ἀκούστηκε χαρῆς βοή μεγάλη
 καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀναγάλλιαζαν ποῦχε ἐρθεῖ ὁ Νάλας πάλι.
 Καὶ μὲ στεφάνια ἐστόλισαν, φλιάμπουρα καὶ σημαῖες
 τὴ χώρα κι' ἐκατάβρεξαν τὲς ροῦγες τὲς ὥραιες,
 15 καὶ τὲς γιομίσαν λούλουδα καὶ μυρωμένα χόρτα,
 κι' ἐστρώσαν λούλουδα στὴ γῆς μπροστά σὲ καθε πόρτα,
 καὶ τοὺς βωμοὺς καλλώπισαν κι' ὄλους τοὺς ἄγιους τόπους.
 Κι' ὁ Ριτουπάρνας ὁ λαμπρὸς γρικῶντας τοὺς ἀνθρώπους
 καὶ λέν ποῦ ὁ Νάλας τὴ μορφή τοῦ Βίχονκα εἶχε πάρει
 20 καὶ τὴ γυναικί του εἶχε βρεῖ ξανά, περίσσια ἐχάρη,
 κι' εὐτὺς τοῦ Νάλα ἐμήνυσε καὶ τὸν ἐπερικάλει
 νὰ συμπαθήσει ὁ βασιληῆς, κι' ὁ Νισχιαντζίτης πάλι
 ἔαφορμιζότον για πολλὲς αἰτίες ὁ γνωσεμένος.
 Κ' εἶπε τοῦ Νάλα ὁ βασιληῆς τότες προτιμημένος
 25 μὲ θαυμασμὸ ποῦ ἐφαίνοντον μὲς στὰ πιδέματά του :
 «ὦ χάρη ! ὁ κύριος ἔσμιξε ξανά τὴ φημιλιά του !
 Ὅλπιζω νὰ μὴ σῶκαμα, Νάλα, κακὸ κανένα
 ὅσον καιρὸ κατοίκησες ἀγνώριστος μ' ἐμένα
 30 κι' ἄν, Νισχιαντζίτη, κάποτες ἐγὼ σ' εἶχα ἀδικέψει,
 θέλοντας ἢ μὴ θέλοντας μὴ μοῦ βαστάξεις μέση.»
 Ὁ Νάλας εἶπε :
 «Ποτέ, οὐδὲ στοῦ παφαμικρὸ δὲ μ' ἔχεις ἀδικήσει,
 κι' ἄν μοῦσφαλες, δὲ χόλεψα καὶ σ' ἔχω συμπαθήσει.
 Σ' εἶχα ἀπὸ πρῶτα, βασιληῆ, καὶ συγγενὴ καὶ φίλο,
 35 κι' ἀκόμα πλειότερη στοῦ ἐξῆς ἀγάπη ἐγὼ σοῦ ὀφείλω.
 Μιάζῃ σου καλοπέρασα, κι' εἶχα ὅ,τι πεθυμοῦσα,
 καὶ σπῆτι σου καλῆτερα παρὰ στοῦ σπῆτι ἐξοῦσα.
 Ἄλλὰ τὸ ἀλογοσόφι σου, σοῦ τὸ χωριστῶ ἐγὼ ὡς τόσο
 καὶ τώρα ἄν θέλεις, βασιληῆ, θὰ σοῦ τὸ παραδώσω.»
 Ὁ Βοιχαντιάσβας εἶπε :

- Κ' εἰπόντας ἔτσι ὁ βασιληῆς ὁ Νάλας, παραδίνει
 40 στοῦ γόνου τοῦ Μπχαγκάσουρα τὴν ἐπιστήμη ἐκείνη,
 κι' ὁ ρήγας εὐλαβητικὰ τὸ μυστικὸ ἀφοκράστη,
 καθὼς οἱ νομοκάνονες διορίζουν, λαοδυναστή.
 Κι' ὁ Ριτουπάρνας μύθαντας τὸ ἀλογοσόφι παίρνει,
 Γιουντχίστριρα, ἄλλον ἀμαξῆ καὶ στὴν Ἀϊώντχια γέρονει.
 45 Κι' ἀφοῦ ὁ ρηγάρχης μίσεψε, κι' ὁ Νάλας, στρατηλάτη,
 δὲν ἔμεινε πολὺν καιρὸ στοῦ Μπχίμα τὸ παλάτι.

26

- Καὶ στὴ Βιντάρμπχα μείναντας, τῆς Κούντης γέ, ἓνα μῆνα,
 ὁ Νάλας μ' ἄδεια τοῦ ρηγὸς ἀπὸ τὰ μέρη ἐκείνα,
 ὁ βασιληῆς, ἐμίσεψε μὲ λιγοστοὺς ἀνθρώπους
 κατόπι του, πηγαίνοντας στὴ Νισχιαντχίον τοὺς τόπους.
 5 Μ' ἐξῆντα καβαλλάριδες, μ' ἐλέφαντες δεκαῆς,
 μὲ πεζοὺς πέντε ἑκατοστὲς κι' ἓνα πανώρηο ἀμάξι,
 ἐμπήκε ὁ μεγαλόψυχος χωρὶς νὰ χάσει οὐδ' ὥρα,
 σειῶντας τὴ γῆ καὶ μὲ χολή, στὴ Βινταρμπχίων τὴ χώρα.
 Κ' ἐξῆγασε τὸν Πούσκαρα τότε τοῦ Βιρασαίνα
 10 ὁ γιὸς καὶ τοῦπε : «Ἄς παίζομε ξανά ! Ἄδερφέ στὰ ξένα
 καὶ πάλι πλοῦτη ἀπόχτησα πολλὰ. Τὴ Νταμαγιάντη
 ἐγὼ θὰ βάλω στοίχημα κι' ὄλο μου τὸ καζάνι,
 καὶ βάλω ἐσὺ τὸ θρόνο σου. Καὶ παρεντὺς τὸ ντζόγο
 ἄς ξαναχίσομε. ἀδερφέ δὲ βγαίνω ἐγὼ ἀπὸ λόγο !
 15 Κι' ἄς παίζομε, τυχερὸ, καὶ τὴ ζωὴ στοῦ ζῆρι,
 τί ἓνας ποῦ τὸ ἔχει τᾶλλοννοῦ κερδήσει, καὶ τοῦ πάρει
 τὴ βασιλεία ἢ τὰ χρήματα, μένει ὑποχρεωμένος
 νὰ ξαναπαίξει, οἱ νόμοι λέν, σὰν τὸν καλεῖ ὁ χαμένος.
 Κι' ἄν δὲ θελήσεις, βασιληῆ, νὰ παίξεις μὲ τὰ ζῆρια,
 20 ἄς ἀρχινήσει παρεντὺς παιγνίδι μὲ κοντάρια,
 κι' ἔτσι μὲ τᾶρματα ἄς βρεθεῖ γιὰ μὲ ἢ γιὰ σὲ ἡσυχία.
 Τὸ θρόνο τὸν προγονικὸ ποῦναι ἢ κληρονομία
 τῆς φημιλιάς, πρέπει κανεὶς καὶ μὲ τὸ δόλο ἀκόμη
 νὰ τὸν ζητήσῃ, τῶν παλῶν αὐτὴ εἶναι ἡ δίκη ἢ γνώμη.
 25 Ἄποφασίσον, Πούσκαρα, γιὰ ἓνα ἀπ' τὰ δυὸ : ἢ τὸ ζῆρι
 σήμερα ρίξε, ἢ λίγνεσε γι' ἀμάχη τὸ δοξᾶρι !»
 Κι' ἀκούσαντας ὁ Πούσκαρας τὸ Νάλα, ἀρογελαίει
 καὶ βέβαιος γιὰ τὴ νίκη του στοῦ ρήγα αὐτὰ μιλάει :
 «Χαρὰ ἔχω ποῦ ἐκαζάντισες ξανά καὶ παίζεις, Νάλα,
 30 χαρὰ ἔχω ποῦ ἀμαρτήματα δὲ θὰ παιδέψουν κι' ἄλλα
 τὴ Νταμαγιάντη, ὃ βασιληῆ, κι' ἔχω χαρὰ ποῦ τώρα,
 ὃ μαροχέρη, ἀκόμη ζεῖς μὲ τὴν ὀμορφοθώρα.
 Ἄληθινὰ, ὀλοστόλιστη μ' ὄλα τὰ κερδεμένα
 τὰ πλοῦτη σου, ἢ Βιντάρμπχαινα θὰ κανακεύει ἐμένα,
 35 καθὼς τὸν ἴντρα μὰ Ἄψαρα στοῦ οὐράνιο του τὸ σπῆτι.
 Σ' εἶχα στοῦ νοῦ καὶ τῶξερα πῶς θᾶρθεις, Νισχιαντζίτη,

- τί ξεφαντόνω μοναχὰ μὲ φίλους στὸ παιγνίδι.
 Κι' ἄ σοῦ κερδέσω σήμερα τ' ἄφραχτο τὸ στολίδι,
 τὴ Νταμαγιάντη, θὲ νὰ πῶ ποῦ ἢ κάθε πιθυμιά μου
 40 ἐχόρασε· ἐγὼ πάντοτε τὴν εἶχα στὴν καρδιά μου.»
 Ἔτσι εἶπε αὐτὸς ὁ πελελὸς πολυλογᾶς τοῦ Νάλα,
 κ' ἠθέλησε θυμώσαντας ὁ ρήγας μὲ τὴν πᾶλα
 νὰ τοῦ χωρίσει τὸ λαμό, κ' ὅμως χαμογελάει.
 45 «Παῖξε, λογᾶ! δὲ θὰ μιλῆς σὰ χάσεις οὐδὲ λέξη!»
 Καὶ μὲ τὸ Νάλα ὁ Πούσκαρος ἐβόληκε νὰ παῖξει.
 Καὶ ὁ βασιληᾶς μὲ μιὰ ριζιὰ κερδίζει τὸ παιγνίδι,
 καὶ χάνει ὁ Πούσκαρος σωροὺς πετράδια, ἓνα βλησίδι
 50 καὶ τὴ ζωή. Κι' ὁ βασιληᾶς κερδίσαντάς τον τέλεια,
 ὁ Νάλας, τοῦ ἀναθήβανε τὰ λόγια αὐτὰ μὲ γέλοια:
 «Εἶναι δικὰ μου ἀσόμευτα γιὰ πάντα αὐτὰ τὰ κράτη,
 ἀφοῦ τ' ἀγκάθια ἐχάθησαν! Καὶ σὺ οὔτε μὲ τὸ μάτι,
 ὠ κακορήγα, δὲ μπορείς νὰ ἴδεις τὴ Μπχιμοπούλα.
 Σκλάβος τῆς εἶσαι, πελελέ, κ' ἡ φαμιλιά σου δοῦλα.
 55 Μὰ ἐσὺ δὲ φταῖς ποῦ ἐγὼ ἔχασα πρωτιέτρα τὸ ἔχει,
 ὁ Κάλης φταῖει, καὶ σὺ, τρελλέ, δὲν ἐνοιωσες τί τρέχει!
 Μὰ ξένο σφάλμα ἀπίνου σου νὰ ρίξω δὲν ὀρίζω.
 Ζῆσε ὅπως θέλεις, ἀδερφέ, τὴ ζῆση σοῦ χαρίζω.
 Τὸ μερτικό σου κ' ὄλα σου σοῦ ἀφίνω τὰ χρειασίδια
 60 κ' εἶναι, λεβέντη, ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα πάντα ἢ ἴδια.
 Κι' οὔτε ποτὲ λιγώτερη θά γίνει, μὴ φοβείσαι,
 γιατίεἶσαι, Πούσκαρα, ἀδερφός· ἕκατὸ χρόνους ζῆσε!»
 Ὁ Νάλας ἔτσι ὁ καρδερός τὸν ἀδερφὸ προαῖνει,
 κ' ἀφοῦ τὸν πολυφύλησεν ἀπόλυση τοῦ δίνει.
 65 Καὶ σμίγοντας ὁ Πούσκαρος τὰ χέρια προσκυνῆει
 τὸ Νάλα, ἀντράχη, καὶ πραγνὸς στὸν ἀδερφὸ ἀπαντᾶει:
 «Ἄς ἔχεις δόξα ἀγέραστη, μίριοι καλοὶ σου χρόνοι!
 μ' ἀφίνει ἡ χάρη σου νὰ ζῶ καὶ δὲ μὲ ξεσπιτόνει!»
 Καὶ μουσαφίρης τοῦ ρηγῶς γιὰ ἓνα φεγγάρι στέκει
 70 ὁ Πούσκαρος ὁ βασιληᾶς, καὶ μὲ χαρὲς ἀπέκει
 μίσηψε γιὰ τὴ χώρα του μ' ὄλην τὴ φαμιλιά του
 καὶ μ' ὑπηρέτες ταπεινοὺς καὶ μὲ λαὸ σιμά του,
 καὶ σὰν τὸν ἥλιο μ' ὄλο του τὸ σῶμα ἀχιδοβόλα.
 Κι' ἀφοῦ ξαπόστειλε γερὸν καὶ μὲ τὰ πλοῦτη του ὄλα
 75 τὸν ἀδερφὸ του, ὁ βασιληᾶς ὁ Νάλας, στρατηλάτη,
 μπῆκε στὸ περιστόλιστο τὸ πλούσιο του παλάτι.
 Κι' ὁ βασιληᾶς τῶ Νισχιαντῶν τὸν κόσμο ἐπαρηγέρα
 κ' ἀπ' τὴ χαρὰ ἀναγορίτσιασαν τὰ μπόργα κ' ὄλη ἡ χώρα.
 Κι' ὄλοι τὰ χέρια σμίξαντας, κ' ἡ δωδεκάδα πρώτη,
 80 τοῦπαν: «Ρηγάχη, ἰδόντας σε στὴν πρώτη σου λαμπρότη,
 χαρῆκαν τὰ περίχωρα κ' ἡ χώρα σου, δυνάστη,
 σὰν τοὺς θεοὺς ποῦ χαίρονται τὸν Ἐλατοθυσιάστη!»
 Καὶ τέλος ὅταν οἱ χαρὲς εἶχαν καθησυχάσει
 στὴ χώρα, κ' εἶχε τελειωθεῖ τὸ μέγα τὸ γιορτάσι,

- 85 ἔστειλε ὁ πολυδύναμος ὁ βασιληᾶς νὰ φέρει
 ξανὰ τὴ Βινταρμπχίτισσα μ' ἓνα μεγάλο ἀσκέρι.
 Κι' ὁ κύρις τῆς ὁ ὀχτροφονῆας, δῶρα χαρίζοντάς τῆς,
 ξαπόστειλε ὁ ἀπειρόφυχος τὴν κόρη, ὁ ὀχτρογαλίστης,
 90 κ' ἀφοῦ ἔφρασε ἡ Βιντάρμπχιανα μαζί μὲ τὰ παιδιὰ τῆς,
 ὁ ρήγας Νάλας ἔζησε χροσῆ ζωὴ σιμά τῆς,
 καθὼς ὁ ρήγας τῶ θεῶν μὲς στὸν παραδείσιό του.
 Κι' ὁ ξακουστός καθίσαντας στὸ θρόνο του χαροτόν!
 δόξα μεγάλη ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους βασιληᾶδες,
 κ' ἐπρόσφερε θυσιᾶς πολλὰς καὶ δῶρα στοὺς παπάδες.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Α. ΜΑΒΙΑΗ ΟΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 ΑΡ. 112

ΤΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΩΝΣΤ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΑΛΗ

ΣΤΟΝ ΠΟΥΤΙΛΙΑΝΟ

Ρωτᾶς γιατί δὲ σοῦστειλα τὰ ἔργα μου ; Στοχάσου :
φοβήθηκα μήπως καὶ σὺ μοῦ στείλῃς τὰ δικὰ σου.

ΣΤΟΝ ΑΠΠΙΑΝΟ

Σὰν εἶδε πῶς ἐγλώμιασε κ' ἐπῆρε νὰ γερνᾷ,
στίχους νὰ κἀνῃ μπόλικους ὁ δόλιος ἀρχινάει.

ΣΤΟΝ ΚΑΡΤΣΕΛΛΙΟ

Σὰν ἐξηντάρης γένηκες ἄρχισες νὰ ξυπνᾶς,
ὡς πού νὰ γείνης καὶ σοφὸς πόσο χρονῶν θὰ πᾶς ;

Σ' ΕΝΑ ΜΕΘΥΣΤΑΚΑ

Γελιέται λέγοντας κανεῖς, ὅτι βρωμᾶ ὁ Ἄτσέρρας
ἀπὸ τοῦ χθεσινοῦ κρασιοῦ τῆ βρωμα.
Φιλοτιμιέται πάντοτε νὰ πίνη ἀπὸ τὸ γιῶμα
ὡς τὸ πρῶτ' τῆς ἄλλης τῆς ἡμέρας...

Σ' ΕΝΑ ΧΕΙΡΟΥΡΓΟ

Ὁ Δίαυλος ἦταν χειρουργός. Τώρα ὀδηγεῖ
μὲ νεκροκρέββατο στὸν τάφο πεθαμένους :
δὲν ἦτον ἄλλος τρόπος ὁ καϋμένος νὰ μπορῇ
καλὸ νὰ κἀνῃ στοὺς κρεββατωμένους !

ΜΕΤΑΦΡ. ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ

GABRIELE D'ANNUNZIO

Ο ΕΡΜΗΣ

FUNUS TACITUM

Ὅταν ξαπλώνουμαι στὸ στρῶμα μου, θλιβερὸς καὶ νυσταγμένος,
γιατὶ στὸ τέλος τίποτα πειθὸ νὰ μὲ πλανέσῃ δὲ μπορεῖ (μισοσβυστὰ
τὰ τελευτᾷ ἄστέρια, τρέμουν, καθρεφτισμένα στὸ ταραγμένο βάλτο),

Ἄργά, μὲς τῆ ψυχρῆ σιᾶ, γεννιέται ἓνα πρόσωπο γυναίκας,
καὶ μεγαλώνει· καὶ τὸ μεγάλο τοῦτο ζωντανὸ λουλούδι, στέλνει μου,
τὸ λαμπρὸ φῶς τῶν γυμνῶν μελῶν του.

Ξαναῦψῶν τὸ μέτωπο· μέσα στῆ νάρκη μου, μιὰ ἔξαψη ξώ-
φρενου μίσους μὲ πνίγει, μιὰ βίαιη μανία νὰ θρυμματίσω τῆ βουβὴ
τούτη

Φόρμα, αὐτοῦ τοῦ ὀλέθριου Ἑρμῆ τῆς ἀγάπης, ποὺ στέκεται
κεῖ δά, θωρώντας τὸ ρημαγμένο δάσσο τῶν εἴκοσι μου χρόνων.

Η ΧΙΜΑΙΡΑ

Ὅταν, ἐρωτικὴ μαινάδα, ἡ ὠραία Χίμαιρα, ἔσερνε σὲ ρόδι-
νους λαβύρινθους, τὸ λαχανιασμένο κοπάδι, τῶ λευκῶν ἐφήβων, ποῦ,
κρεμόταν ἀπ' τὴν κόμη τῆς,

Λῦτοί, βαμμένοι στὸ ἴδιο τους αἶμα, γελοῦσαν στὰ φιλιὰ καὶ τὰ
νύχια τῆς τερατώδικης λέαινας· ὕστερα λιγοθυμοῦσαν μέσα στῆ
φλόγα τῆς μεγάλης χαίτης, σὰν λιγωμέν' ὑάκινθοι.

Ἔτσι, ὃ ὄνειρο, πετιοῦνται πρὸς τίς θλιβερὲς αὐγές σου, τὰ
πνεύματα, ποῦ, ἀπ' τὴν καρδιά μου, δραπετεύουν, ὅλα μαζὺ καὶ
θορυβώδιστα.

Ἄκλονθᾶν, ἀλαλιασμένα, τὴν τυφλή τους μοῖρα, καὶ ἀκούοντας
τὸ μουγκρητὸ τοῦ κοντινοῦ θανάτου, γελοῦνε, μεθυσμέν' ἀπὸ πόνο
καὶ χαρὰ.

ΤΑ ΚΡΙΝΑ

Ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ, μοῦ δόθηκε μὲ μιὰν ἀπέραντη κραυγὴ
(ἡ ψυχὴ μου τρέμει ἀκόμα) μιὰ μεγάλη ἀγκαλιὰ κρίνα, σύμβολο
ἀγνό, ἀνάδινε στὸ στρῶμα δίπλα, τὸ θυμιάμά τῆς τὸ καθάριο.

Σήμερα πού όλες μου οι αισθήσεις άμαρτωλά, μέσα της πίνουν, την υπέρτατην ήδονή, τὸ ἀνάβασμα ἀκούω, τοῦ αἵματός μου ν' ἀδυνατίζει, καὶ θαρρῶ ν' ἀκούω τὸ μουγκρητὸ τοῦ θανάτου.

Μὰ τὰ κρῖνα (ἐνῶ τὰ μάτια μου, ἓνα πέπλο σκοτινιάζει τα, κ' ἐνῶ ἀπὸ τὸ πέπλο τοῦτο πίσω, ἡ ψυχὴ μου ἀπολησιμονᾶ τὰ πάντα, τὰ κρῖνα, τὰ κρῖνα, κάπου κάπου,

Ψηλὰ καὶ μόνα, ἡ ψυχὴ μου βλέπει τα, νὰ λάμπουν μὲς τὸν ἥσκιό, τὴ στιγμὴ ὅπου ἐτοιμοθάνατη μέσα στὴν ήδονή, ξαναβουτᾶ.

ΑΠΑΝΩ Σ' ΕΝΑ "ΕΡΩΤΙΚΟ" ΤΟΥ GRIEG

Ἐρυνία! Τέτοιο εἶναι τὸ τραγικό σου τῶνομα. Μέσα σου ζεῖ ἀκόμα ἡ πανάχαα δύναμη. Ἡ ἀπέραντη νύχτα, ὦ Μαινάδα, ἀνατριχίασεν ὅλη, στὸ μόνο ἀνάδεμα τῆς κόμης σου.

Ὅταν, φανερόνεσαι, σὰν φλόγα, στὸ κατώφλι μου μπροστά, μὲς τὴν πορφυρῆ σου ρόμπα πού φεγγοβολᾶ, μὴν ἀνατριχίλα τρέχει ἀπ' στὰ κόκκαλά μου, καὶ τὸ τραγικό σου τῶνομα, ἡ ψυχὴ μου κραῖει το.

Μὰ εἶσαι γλωμῆ, τὴ νύχτα τούτη, ὦ Ἐρυνία. Πόσο εἶσαι γλωμῆ! Μὴν ἄνοιξες τὶς φλέβες σου κ' ἔβαψες τὴ ρόμπα σου;

Ἄκου, τὶ τραγουδᾷ ἡ θάλασσα: ὕμνους νεκρικούς. Καὶ ξανα- νέωσε μέσα μου τὴν ἀνέλπιδη παραφροσύνη, πού ἀφαιροῦσε τὸν ὕπνο τοῦ Ὁρέστη.

ΤΟ ΨΕΜΑ

Ὅχι, δὲν πονῶ. Ἄν εἶμαι σιωπηλός, τὰ βράδνα, ὅταν κάθομαι στὰ πόδια σου μπροστά, (ὦ τὸν τρόπο τοῦ ἐρχόμενου νυχτιάτικου μαρτύριου, μὲς τὸ μεγάλο λευκὸ κρεβάτι!) πίστεψέ με:

Εἶναι γιὰ ν' ἀπολάβῃ τελειότερα ἡ ψυχὴ μου, τούτη τὴν τερπνὴ γαλήνη (μέρα νύχτα, μὴ σκέψη ἀφανίζει τὴ ψυχὴ μου, ἀδιάκοπα, ἀδιάκοπα)

Τούτη τὴν τερπνὴ γαλήνη πού μὲ σκεπάζει μὲ μιὰ χαρά, πολὺ ἀσυνείθιστ' ἴσως. (Εὐδόκησε Κύριε, νὰ μπορέσω πάντα νὰ κρατῶ, τὸ φριχτό μου μυστικό!)

Ἄχ, τούτη ἡ μεγάλη ἄρνηση καὶ λήθη τῶν πάντων, στὰ πόδια σου μπροστά! Εὐλογημένη νᾶσαι! (Ἡ ψυχὴ μου δὲ θὰ γνωρίσῃ ποτέ τὴ λήθη, ποτέ τὴ λήθη, ποτέ!) Εὐλογημένη νᾶσαι!

ΜΙΑ ΘΥΜΗΣΗ

Ἀτὰ τὰ ὑπερκόσμια μάτια, πού σὰν δυὸ φάρτοι φάνηκαν στὴν πλανεμένη μου ψυχῇ, ἴσως νὰ σκοτινιάσουν θὰν τὰ ἰδῶ, μὲς τὴν ἀργὴ λήθη.

Ἴσως νὰ σ' ἀποξεχάσω, πεσμένη μὲς τὶς ἄβυσσες τοῦ Χρόνου, ὅρα μοιραῖα, ὅπου ἦπια τὴν ἄγνωρη μέθη.

Ἴσως νὰ χάσω τὴ μνήμη τοῦ κακοῦ πού μοῦ προξενήσατε, ὦ ἄνθρωποι, καὶ τοῦ καλοῦ πού μοῦ κάματε, κί' ὄλων τῶν ἄλλων θνητῶν

πραγμάτων' μὰ ὄχι καὶ τὴ δική σας, ὦ γυναῖκες, πού σὲ κείνην τὴν θανατερὴν ἀχρογιαλιά, κάτω ἀπὸ κείνον τὸν τρικυμισμένον οὐρανό, οὐρλιάζατε σὰν ὕαινες.

Οὐρλιάζανε ἀγνάντια στὴν ἀγριεμένη θάλασσα, πὶδ δυνατὰ κί' ἀπὸ τῶν κυμάτων τὸ βογγητό' οὐρλιάζανε μέσα στὴ νύχτα, ἀδώρητες, δίχως ἀνάπαψη.

Κί' ἀνάμεσα στὶς ἀκατάπαυτες κραυγές τους, στιγμιαῖα ἀκουόνταν, διαπεραστικά σφρυγίγματα, πουλιῶν πού χαμοπετούσανε κοπαιδιαστά.

Ἡ γλαοὴ τρομοκρατοῦσε τ' ἀχρογιαλί. Πρὸς ποῖο νανάγιο οὐρλιάζανε; Τὶς ἄκουσα μὰ δὲν τὶς εἶδα.

Ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ σύννεφα, πέφτανε ἀδρὲς σταλαματιές, γλιερές σὰν ἀπὸ αἷμα, ἢ σὰν δάκρυα. Καὶ μοῦ φάνηκε πῶς πίσωμου, ἡ γλαοὴ, ὅλο κί' ἔκραζε, ἓνα ὄνομα, κάποιον ὄνομα!

PAMPHILA

Ἄφοῦ, κανένας ἔρωτας ἀνθρώπινος, δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν υπέρροχο τεχνίτη πού δὲν ἀνέχεται ξένη σκιά ἀπάνω στὴν κατάρχησή του' ἀφοῦ ἡ γυναῖκα εἶν' ἁμαρτωλή, κί' αἰῶνια ἡ πληγὴ τῆς ἀφοῦ κανένας οὐρανός, δὲν προσφέρει μου, ἀκόμα, κείνην πού δὲ δόθηκε ποτές.

Σήμερα ἡ ἀπόκρυφη τοῦ ὄνειρου μου δύναμη, γιὰ τὴν υπέρτατη μου ἀηδία, ἐπικαλεῖται, κείνην, πού πάφηκε ἀπ' ὄλους, μέσα στὸ κρεβάτι τῆς, στὸ στανροδρόμι ἀπάνω, ὅπου ἡ ἀκάθαρτη ἀνάγκη, τραβήξε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κουπιοῦ, τοὺς μεθυσμένους στρατιώτες, ἓναν ἄγνωστο συρφετό.

Κείνην πὸν δόθηκε μὲς στὸ ἀσημένιο της κρεβάτι, στοὺς δοῦκες καὶ τὰ πριγκηπόπουλα, πὸν στάλαξε τὸ θανατερό της δηλητήριο μὲς τὸ αἷμα τὸ πιὸ πλούσιο, πὸν χρωμάτισε μὲ πολύτιμα φρυσίδια τὴ γλωμάδα της, πὸν στόλισε μὲ πετράδι' ἀτίμητα τὸ στήθος της, καὶ βάφουε μὲ δαχτυλίδια τὸ ἄχρωμο της χέρι :

Ἀποχτημένη ἀπ' ὄλους, ἀπ' τὸ βασιληᾶ καὶ τὸ ζητιάνο, καλυμμένη μὲ ἀμνημόνευτα χάρδια, ἡ τελευταία σου ἀπόγονη, ὦ Ἐλένη, αὐτή, πὸν τὸ ἀρχαῖο της μυστήριο, σκεπάζει ἀκόμα τὶς ὁμορφιές πὸν ἡ Τρωάδα εἶδε νὰ λάμπουν μὲς τὸν ἥλιο !

Αὐτὴ εἶναι πὸν θ' ἀγαπήσω. Στ' ἁμαρτωλά της μέλη ἀπάνω, τὸ γήϊνο πόθο ὄλον θὰ δρέψω, τὸν ἔρωτα ὄλου τοῦ κόσμου θὰ γνωρίσω· στὰ μάτια της μέσα σκοτεινῶν πραγμάτων σύννεφα θὰ κυνηγήσω· κάτω ἀπ' τὸ στεῖρο της βυζί, ν' ἀργοκτυπᾶ θ' ἀκούσω τὴ βαθεῖα καρδιά της.

Τὰ χέρια της θὰ φιλήσω, τὰ πολύγνωρά της χέρια, πὸν χαδέψαν, τὸ μαλλιαρὸ πηγοῦνι τοῦ πιλότου, πὸν γυρνᾶ ἀπὸ θάλασσες ἀγνωσμένες, καὶ πὸν ἀνλακώσαν μὲ ἀργὰ κινήματα τὰ μαλλιά τοῦ στοχαστικοῦ παλληκαριοῦ, ἐνῶ πλανιόνταν ἀνάμεσα στὶς μεγάλες σιωπές,

τῆς ἀφέγγαυης νύχτας, τούτη ἡ ψυχὴ, ἡ χαμένη μέσα στ' ὄνειρο· τὰ χέρια της θὰ φιλήσω, ὅπου τὰ μῦρα θὰ δημιούργησαν μιὰν ὑπερφυσικὴ λευκότη· καὶ τὰ μουσικὰ της δάχτυλα, πὸν θάκαναν ἴσως μιὰ φορὰ μέσα στοὺς ἀνέμους τῆς Λέσβος, ν' ἀχολογᾶ, μιὰ λῦρα, στὸ γενέθλιο,

Αἰγαῖο, κεῖ ὅπου οἱ ροδωνιές, τῆς Μυτιλήνης ἀνάδιναν ἀρώματα, πὸν ἀγαποῦσαν οἱ μυστικὲς φιλενάδες τῆς Σαπφῶς μὲ τὴ μενεξεδένια κόμη· θὰ φιλήσω ἀπάνω στοὺς καρπούς της τὶς πιὸ γαλαζιές φλέβες της· ἀπὸ τὰ χεῖλια της τὰ ξεδιάντροπα, βουβὸς ἐγώ, τὸ λόγο τοῦ πόθου θ' ἀποσπᾶσω,

πιὸ λάγνο, κί' ἀπὸ τὸ φιλί. Ὅλα τὰ πιὸ φλογερὰ καὶ τὰ πιὸ γλυκὰ ὀνόματα, πὸν θάδωσε, στοὺς μύριους ἀγαπητικούς της, μέσα σὲ μιὰ κραυγὴ, ἢ ἓναν ἀναστεναγμὸ, θὰν τὰ γνωρίσω· θὰ πιῶ, σταλαματιά, σταλαματιά, τ' ἀρώματα τῶν πιὸ ἀπόμακρων δασσῶν, μέσα στὴ ρευστὴ πνοή της.

Στὰ μάτια της μέσα, σκοτεινῶν πραγμάτων σύννεφα θὰ κυνηγήσω· κάτω ἀπ' τὸ στεῖρο της βυζί, ν' ἀργοκτυπᾶ θ' ἀκούσω τὴ βαθεῖα καρδιά της. Καὶ θὰ τὴν ἀγαπήσω ! Στ' ἁμαρτωλά της μέλη ἀπάνω, ὄλο τὸ γήϊνο πόθο θὰ δρέψω, καὶ θὰ γνωρίσω τὸν ἔρωτα ὄλου τοῦ κόσμου.

ΣΤΗ ΒΥΖΑΣΤΡΑ ΜΟΥ

Κρουεὴ μὰ καθάρια, ἡ χριστιανικὴ νύχτα, βασιλεύει πάνω στὶς ἀνθρώπινες κατοικίες.—Ὡ σὺ, πὸν μέσα στὸ ἀπόμακρο σου σπίτι, μὲ τὰ προνοητικά σου δάχτυλα, τῶν ἀρνιῶν σου γνέθεις τὸ μαλλί, ὅσο βαστᾶ τοῦ λυχνarioῦ τὸ λάδι, καὶ τὸ κούτσουρο τὴν πυροστιά φωτίζει,

Βυζάστρα, πὸν μὲ πότισες, τὴν πρώτη μου ζωὴ, καὶ τὸν πρῶτο μου ἔπνο μὲ τὰ μπράτσα σου νανούρισε· ἂν ἀπὸ τὸ μαραμένο στόμα σου, ξανάκουγα κεῖνο τὸ τραγούδι, ἂν ἔβλεπα τὰ δάχτυλά σου, πὸν ξεφτίζουν τὸ λευκὸ λουλοῦδι τοῦ μαλλιῦ, καὶ τὸ ἀδράχτι τὸ κρεμάμενο, πὸν χαμηλώνει,

Καὶ τὸ μέτωπο τοῦτο πὸν γέρνει μὲ λευκὰ μαλλιά στεφανωμένο, τὸ μέτωπο τοῦτο, ὅπου κάποτε, μ' ἓναν τρόπο θεϊκό, ἡ ἀπλὴ κί' ἀλαφροῖσκιωτη ψυχὴ σου, φανερώναται μέσα σὲ μιὰν ἀχτίδα, καὶ τὰ βαθουλωτά σου μάτια, τὰ κορασμένα μάτια σου, ὅπου ὠστόσο κάποτε σπίνθες ἀνάβουν,

Ἴσως νὰλαῖα ἀκόμα δάκρυα σωτήρια, ἴσως καὶ ν' ἀνέβαινε ἀπὸ τὰ βᾶθη μου, κάποια πάλῃ καὶ ἅγια ἀγάπη· καὶ θὰ μοῦ φαινόναται πὸν μέσα στὸ τραγούδι σου θὰ γινόμεοννα ξανά τὸ ξανθὸ βυζασταροῦδι.—Ἄχ, μακρὴ μου τὰ φριχτὰ πράματα τοῦτα !

Κί' ὄλ' ἡ δροσερότη τοῦ γαλάτου σου, θάταν μὲς τὶς φλέβες μου· μιὰ καινούρια γέννηση, μὲς σὲ μιὰν ἀγνότη ἀνέγγιχτου χιονιοῦ. Κί' ὄλη ἡ δροσερότη τοῦ γαλάτου σου, θάταν μὲς τὶς φλέβες μου, κί' ὄλ' ἡ καλοσύνη τ' οὐρανοῦ.—Ἄχ, μακρὴ μου τὰ φριχτὰ πράματα τοῦτα.

Γιὰ πάντα μακρὴ, ἀπ' τὴ ξανανωμένη μου ψυχὴ, πὸν τὴν σκεπάζει ἡ βρεφικὴ ἀγνότη της ! Μιὰ ἀπέραντη λευκότη ἄσπιλη, μιὰ εὐαγγελικὴ φόρμα ἀγάπης, καὶ παντοῦ, ἀναλυμένη ἢ εἰκόνα, μιᾶς Ὑπερταῆς Εὐτυχίας, πὸν ὄλοι πεθυμοῦν δῶ κάτω.

Μὰ σὺ πὸν στὸ ἀπόμακρό σου σπίτι, τ' ἀδράχτι σου γυρνᾶς, δὲν φαντᾶζεσαι τὴν περιπέτεια μου. Μὲ τὰ προνοητικά σου δάχτυλα, τῶν ἀρνιῶν σου γνέθεις τὸ μαλλί, κί' ἀγνοεῖς τὴ μάταιη μου θλίψη, τούτη τὴ νύχτα τὴν κυανὴ καὶ τὴν καθάρια. Τὸ ἀδράχτι σου γυρνᾶ, καὶ τὸ κούτσουρο τὴν πυροστιά φωτίζει κάπου κάπου.

Καὶ γνέθεις καὶ γνέθεις, ὅσο βαστᾶ τὸ λάδι· καὶ νεκρὸ τὸ βυζί σου κρέμεται, βυζάστρα μου.

ΑΠΟ ΤΙΣ “ΜΠΑΛΛΑΝΤΕΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ”

Ἡ σκιά σὺν ἄρωμα, ἀναδίνεται ἀπ’ τὰ βουνά, καὶ τόση εἶναι ἡ σιωπή, πὺν θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς πεθαίνει. Θάκουγε κανεὶς ἀπόψε τὴν ἀχτίδα ἐνὸς ἀστρου, ν’ ἀνεβαίνει τρέμοντας, τοῦ ζεφύρου τὸ ρέμα.

Τώρα.—Κάτω ἀπ’ τὸ μέτωπό σου τὰ μάτια σου ἄς εἶναι ἡ πηγὴ πού, στὸ δρόμο της, μαγεύει μὲ ἀντιφεγγιὲς τὶς ὄχτες της... Ἀπάνω στὴν ἀστροφωτισμένη γῆς, ἄδραξε τὸν οὐρανό, στὴ δροσοσταλίδα τῷ μούσκουλον, γροῖκησε τῶν ἀστρων τὸ γαλάζιο τραγοῦδι.

Ἀνάπνευσε. Καὶ στρέψε πίσω στὸν ἀγέρα—ἀερολούλουδο—τὴν ἀναπνοή σου. Καὶ τὰ λουλουδ’ ἄς μυράνη ἢ ζεστήπνοή σου. Ἀνάπαιψ’ εὐλαβητικά, κατὰζοντας τὸν οὐρανό, κ’ ἢ ὀργή πνοή σου ἄς ἀστροξευτήση τὴν πρασινάδα.

Ἀφησε τὸν οὐρανὸ νὰ κολυμπήση μὲς τὰ μάτια σου τὰ σκοτεινά, καὶ σμίξε τὴ σιωπή σου στὴ σκιά τῆς γῆς : ἂν ἡ ζωὴ σου δὲ σκιάζει τὴ σκιά της, τὰ μάτια σου, κ’ ἢ δροσοσταλίδα τους, εἶναι οἱ καθρέφτες τῶν κόσμων.

Νοιώσε τὴ ψυχὴ σου ν’ ἀνεβαίνει στὸν αἰώνιο της μῆσο : τὴ θεϊκὰ συγκίνηση. Καὶ νὰ φτάνη στοὺς οὐρανοὺς. Ἀκλούθα μὲ τὰ μάτια, τ’ ἀστέρι σου, ἢ τὴν αἰώνια ψυχὴ σου, πὺν ἀνοίγει τὸ στεφάνι της καὶ μοσχομυρίζει τοὺς οὐρανοὺς.

Στὴ φρενία τῶ νυκτῶν, μὲ τοὺς ἀθώρητους κλώνους, κίττα πὺν λάμπουν τὰ χρυσολούλουδα τοῦτα ἐλπίδα τῆς ζωῆς μας, κίττα πὺν ἀστράφτουν πάνωθε τ’ ἀστέρια μας—χρυσὲς σφραγίδες μελλούμενω ζωῶν,—θωρητὰ ἀπὸ τὰ δέντρα τῶ νυκτῶν.

Ἄκου τὴ ματιά σου πὺν σμίγει τ’ ἀστέρια, τὶς ἀντιφεγγιὲς τους πὺν σιγανὰ συγκροοῦνται μέσα στὰ μάτια σου, καὶ τὴ ματιά σου σμίγοντας μὲ τὰ λουλούδια τῆς πνοῆς σου, ἄφισε ν’ ἀνοίξουν μπρὸς τὰ μάτια σου, ἀστέρια γέα.

Τώρα. Ἔσο τὸ πρᾶγμα σου, ἄφισε νὰ σκέφτονται τὶς αἰσθηθῆς σου, ἀγάπησε τὸν ἑαυτό σου σκόρπιο μὲς σὲ τούτῃ ζωῇ. Ρύθμισε στὰ μάτια σου τοὺς οὐρανοὺς, δίχως νὰ τὸ νοιώθης, καὶ δημοῦργει μὲ τὴ σιωπὴ σου τῶ νυκτῶν τὴ μουσική.

SUR LE PONT AU CHANGE

Πόψε πουλοῦν λουλούδια στὸ Pont au Change. Ὁ κυματιστὸς ἀγέρας μυρίζει σκόνη καὶ ταμπερόζα. Αὔριο εἶναι τῆς Παναγιάς. Στοῦ δυτικοῦ οὐρανοῦ τὸ βῆθος, καὶ στίς προκυμαῖες πάνω, κυλᾷ μιὰ χρυσομένη ὥρα, καὶ μὲς στὸν ὄγλο ρίχνει μιὰ λάμψη ξανθοκόκκινη. Βλέπουμε τὴν τρικυμισμένη κίνηση τῆς πλατείας τοῦ Σατελαί, ὅπου ἄμαξες χοροπηδοῦν, καὶ γλυστοῦν τραμβάγια. Ἀπὸ ἓνα περίβολο πὺν ποτίζουν, σὺν ὑγρὸς ἀτμὸς σηκώνεται καὶ δίνει ἓνα γλυκὸ κυματισμὸ στὸ φρούριο τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου... Ὁ κυματιστὸς ἀγέρας μυρίζει σκόνη καὶ ταμπερόζα... Στὸ μυρωμένο γιοφύρι πάνω, πλανιέμαι μὲς στὸν ὄγλο. Τὰ ρόδα κ’ οἱ γαυροφαλλίες ξεχειλίζουν τὰ παραπέτα, ἀπὸ τὰ πεζοδρόμια κατακυλοῦν σὲ καταράκτες κ’ ἀνακατείνονται, μὲ τὶς ἀρόδες πὺν τὰ πέρνουν μέσα στίς ἀχτίδες τους, μὲ τὰ φουστάνια πὺν τὰ χαϊδεύουνε, καὶ μὲ τὰ βήματα πὺν τὰ χαμοσέροννε.

Ἐγὰ τὸς ὄρες θὰ σημάνουνε στὸ ρολοῖ τοῦ Παλατιοῦ. Ἡ δύση, πάνω στὸ Παρίσι, εἶναι σὰ λίμνη ὀλόγιομη χρυσαφί. Στὴ συννεφιασμένη ἀνατολή, μουγγρίζει μιὰ ἀβέβαιη καταιγίδα· ὁ κυματιστὸς ἀγέρας εἶναι ζεστός καὶ μόλις ἀναπνέεται. Καὶ συλλογιέμαι τὴ Μανόν, καὶ δυὸ φορὲς ἀναστενάζω. Ὁ κυματιστὸς ἀγέρας εἶναι ζεστός, καὶ τὴν ὀσμὴ λικνίζει τῷ συντριμμένω λουλουδιῶν... Ἀναστενάζουμε κατὰζοντας δροσερὰ ρέματα μενεξελιά, πὺν παιγνιδίζουν πὺν παιγνιδίζουν κάτω ἀπ’ τὶς καμάρες τοῦ «Καινούριου Γιοφυριοῦ» πὺν σκονισμένο φαίνεται μὲς στὸν ἐτοιμοθάνατο ἥλιο.

— «Τὸ ξέρεις σὺ Μανόν, ἂν σ’ ἀγάπησα πολὺ!» Στ’ ἀπόμακρο βογγᾷ ἢ καταιγίδα. Ζεστός εἶναι ὁ κυματιστὸς ἀγέρας.

Ἀνάμεσα ἀπ’ τὶς ἀνθισμένες γλάστρες, τοὺς κλώνους, τὰ μπουκέτα, τὴ διάφανη σειρὰ τῶ κυγγίδων, φαίνεται ἓνα ἀργὸ ποτάμι, πὺν γλιστρᾷ, κάτω ἀπὸ ἀντιφεγγιὲς μαίρου χρυσαφιοῦ. Λὲς κ’ ὁ Σηκουάνας, βαρυστισμένος πάει νὰ ποθάνη ἀπὸ ἡλιοθάνατο. Τὰ πονεμένα του νερά, μὲ τὶς μακρυνὲς μενεξελιὲς σχισμάδες, τὰ ρόδα σέρνει πέρα, ποῦπεσαν ἀπὸ τὰ παραπέτα. Ἐνα στερνὸ ἡλιάχτιδο χαμηλὸ καὶ πυρετώδικο πήρε, ἀνάμεσα ἀπ’ τὶς προκυμαῖες, τὸ πλάτος τοῦ Σηκουάνα, καὶ χτυπᾷ μ’ ἓνα φλογερὸ παλμό, κάθε κῆμα πὺν στεναίξει... Ἐλιμμένος ἀκονμπῶ στὸ κάγκελλο τῆς προκυμαῖας... Ὁ ἀγέρας ἀπὸ μυρωδιὲς βαρὺς, εἶναι γιομάτος ἀπὸ θύμιαρες κ’ ἀναλογιέμαι τὴ Μανόν πὺν μ’ ἔκαμε τόσο νὰ πονέσω !

Στὸ ἀπόμακρο Λουῖβρο, πῶς ἀστέρι λαμπυρίζει, κεῖ, πού ὁ οὐρανὸς ἔχει τὸ χρῶμα τῆς ἐλπίδας; Ἄχ! Ξέρω. Ἡ Μανὸν μοῦ τὸ τραγούδησε: «Εἶναι τὸ ἀστέρι τῆς ἀγάπης... Ἐρωμένοι κι' ἀγαπητικές, κεῖ πάνω τᾶχα, πάντα ν' ἀγαπιοῦνται;...» Μὲς τὰ δάκρυα μου λάμπεις, ὦ διαμαντοστόλιστη Ἀφροδίτη! Μὰ ἕνας σκοτεινὸς καπνός, τὸ σημάδι κρύβει μου, ὅπως κι' ἕνα πικρὸ δῶρο, σβύνει ἕνα παρελθὸν γλυκό. Τί τὸ γνοιάζει τὸν καπνό, γιὰ τὴ φτώχεια καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἐρωμένων, πού τὰ βράδυα ἀκουμποῦν σὰ παραπέτα;—τὴν καρδιά μου θὰ σφαλίζω τὴν, σ' ὅλες τίς χίμαιρες.—Μιὰ ἀστρινὴ δροσοσταλίδα, ἂν σκεπάσῃ τὴ νύχτα, ἢ καλλίτερα, ἢ καταιγίδα τούτη, ἂν πενθοφορήσῃ τὸν πράσινον οὐρανό, τίποτα δὲ συγκινεῖ τὴν καρδιά γιὰ ὅτι δὲ χτυπᾷ γι' αὐτήν. Ἡ Μανὸν μιὰ μέρα τραγουδοῦσε: «Ἡ ἀγάπ' εἶναι ἐφήμερη!»—«Σὰν τὴν ὁμορφιά σου, εἶπα τῆς, καὶ σὰν τὴ σάρκα σου...» Τοῦτα τὰ λουλούδια πού κάτω ἀπ' τὴν καταιγίδα τρέμουνε θὰ μαραθοῦν... Ὁ οὐρανὸς ἀστράφτει καὶ βροντᾷ. Κ' ἐγὼ θάρρος ξαναπῆρα.

Ἦ σοβαρὴ, ἀδυστηρὴ βροχή, ὅπου τῶν πετρῶν ἡ ψυχὴ ἀνεβαίνει, σὺ πού ἔχεις μέσα σου ἕνα φῶς ψυχρό, πάγωσε τὴ φλογισμένη μου ψυχὴ, κάνε τὴν καρδιά μου ἀδυστηρὴ, τὴ δροσιὰ ἀπίθωσε σὰ χέρια πού σοῦ τείνω... ἢ πόσο πέφτει λίγο... πέφτει... λιγοστείνει... περιμένω... Τί; ἀνατέλει τὸ φεγγάρι; Τί! πέρασε ἡ καταιγίδα; Τί! ὁ οὐρανὸς ὅλος ἀνθοστόλιστος; Κι' ὁ κυματιστὸς ἀγέρας μωρῶζει, ρόδα, σκόνη, γαρύφαλλα καὶ ταμπερόζα; Ἐνα ἐρωτιάζικο ἀστέρι πάνω ἀπ' τὸ Λουῖβρο γλύστησε; Μπουκέτα ἀγοράζω! Τί! Μήπως τρελλάθηκα; Κι' ἀπ' τὴν καρδιά γελῶ καὶ τρέχω στὴ Μανόν, μὲ τὴν ἀγκυλιὰ γιομάτη ρόδα, γιὰ νὰ ἱκετέψω τὴ συχώρεσή μου;

GUY-CHARLES CROS

B A R

Ὁ ἔρωτας δὲ θὰ μοῦ προξενοῦσε, παρὰ τύφες καὶ τρομάρες, ἂ δὲν ἔνοιωθα νωρίς, πῶς εἶναι μόνο μιὰ κωμωδία ἄθλια, καὶ πῶς κ' ἡ ἡδονή, δὲν εἶναι πῶς σίγουρο λιμάνι.

Γιατὶ ἀπόψε νάμαι πάλι, τόσο πληγωμένος, ἀπογοητευμένος ὥσαμε τὰ δάκρυα, σὰ μιὰ παιδιάτικη νέα καρδιά; Ποῦθε ξαναγεννιέται πάλι ἡ παλιὰ μου περιφρόνηση γιὰ τούτους τοὺς ἀνθρώπους,

πού στριφογυροῦν, στὶς ἀρμονίες τῶν κουρασμένων ἀτσιγγάνων;

— Μερικοὶ δὲ γνώρισαν ποτὲς τίς νοσταλγίες τῆς ψυχῆς. Ἄλλοι φτωχοὶ γέροι, δὲ κουράστηκαν ἀκόμα ἀπὸ τὴν ὀμὴ φωτιά τοῦ σπέρτου καὶ τῶν σπασμῶν τῶ γυναικῶν...

— Μὰ τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς, ποιὸς δὲ θὰ τὴ ζήλευε;

ΤΩΡΑ ΞΕΡΩ...

Τώρα ξέρω, οἱ γυναῖκες, τί ὀνομάζουν ἔρωτα: Ἐνα παιγνίδι, δίχως εἰλικρίνεια, ὅπου πάντα κλέβουν.

Ξέρω ὅτι, ἡ ἀγάπη τους, τὴ γείση τοῦ μίσους ἔχει, πῶς ἐκεῖ δὲ βρῖσκει κανεὶς τίποτα, καὶ πῶς χάνεται ὁ ἴδιος.

Μὰ ἡ γυναῖκα ἔχει ἀνάγκη ἀπ' τὸν παλιὸν ἐχθρὸ τῆς γιὰ νὰ στολίσῃ τὴν πυρετώδη ἐρημιὰ τῆς πλήξης τῆς.

Τῆς φτάνουνε, τὰ δυὸ τῆς μάτια, καὶ τὸ χαμογέλιο τῆς... Εἶναι μιὰ γέριχη ἱστορία.—Τί βγαίνει νὰ τὴ ξαναλέμε;

Διάβασα, πῶς γραμμένο βρῖσκεται σὲ μιὰ ἀπὸ τίς Λιαθῆκες: «Ἡ γυναῖκα θὰ συντρίψῃ τοῦ φιδιοῦ τὴ κεφαλή»—Μὰ τῆς γυναῖκας τὸ κεφάλι, ποιὸς θὰ τὸ συντρίψει;

ΝΥΧΤΩΔΙΑ

Τὸ τοιμπλιάζικο μάτι, τὸ μισοσβυστό, καὶ τὸ κανούριζο, τῆς τρώγλης, ὅπου οἱ μουσκεμένοι ἀγαπητικοί, τραβοῦν μιὰ χλωμὴ μπύρα, τὰ μακροσκοτεινά γιοφύρια, τὰ στολισμένα μὲ κόκκινες φωτιές, πού, μὲ τρυπάνια φωτεινά, τρυποῦν τὰ μαῦρα τὰ νερά,

Ἐνα τραμβαϊ, πού τρέχει μακρὰ μ' ἕναν ἀπαίσιο κρότο, οἱ φάροι ἐνὸς αὐτοκινήτου πού ματώνουνε τὰ πεζοδρόμια, καὶ τὰ χυνοπωριάτικα δέντρα, τὰ ξεμαλλιάρικα κι' ἀσβολωμένα, πού συστοῦν τ' ἀδύνατα τους μπράτσα, πρὸς ἕνα ξεπλυμένον οὐρανό,

Τούτη ἡ σκηνοθεσία—Ἄδης μεταλλικός καὶ νύχτιος—καλλίτερα ταιριάζει, ἀπὸ κάθε ἄλλῃ, στοὺς σπασμένους ἔρωτες μου μὲ τὴν πόρνη, τὴ θλιβερή, καὶ τὴ λευκή, στὸ φεγγαῖο φῶς, πὺν νευρασθενική σέρνεται, πάνω σὲ τούτη τὴν προκυμαία.

ΝΟΕΒΡΗΣ

Νοέβρης, ὁ θλιβερότερος μῆνας,—μαῦρε Νοέβρη...

Ἡ ἀνγὴ, σουρώνει λίγο μὲς τὴν κάμαρη ἀκούω τὴν καρδιά μου νὰ χτυπᾷ, στὸ κύλωμα τοῦ ὄμου σου χαϊδεύεις τὰ μιάγουλά μου, καὶ μοῦ μιλεῖς μὲ μικρὰ παιδιάτικα λόγια, κουρασμένα, ξέπνοα.

Ἡ ψυχρὴ βροχή, βαρεῖ στὸ παραθύρι, ὁ ἄνεμος κἀμνει τὴ θύρα νὰ χτυπᾷ.—Μὴ σκέφτεσαι τὰ χρόνια τὰ παιδιάτικα σου, θάχες ὄρεξη νὰ κλάψης.

Ἐγὼ δὲ συλλογιέμαι παρὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας ποῦναι γυμνοὶ καὶ ζωομένοι, μέσα σὲ τοῦτο τὸ πλατὺ κρεβάτι, γιατί θελήσανε νὰ δώσουν, στὰ κορμιά μας, τὴ στερνὴν αὐτὴ χωρά, πρὶν τὰ ρημάξουν οἱ ἀνατριχίλες τῆς ὀρθῆς παγωνιάς τοῦ θανάτου... Δὲ νείρονται παρὰ τὰ δυὸ κορμιά μας, τὰ τόσο κοντινά, τὰ τόσο συμγμένα, πὺν σὲ μιὰ στιγμή, τὸ Παρίσι θὰ χωρίση, μὲ τὸν ποταμό, τὰ σπίτια του καὶ τοὺς διαβάτες του... Σκέφτονται τοὺς ἑαυτοὺς μας, πὺν κείτονται αὐτοῦ, γιομάτοι ἀπὸ βυρσιές γέριτες θλίψεις, γιὰ τίς ὁποῖες σιωποῦμε, φοβώντας, μὴ σκώσουνε ἀκόμα τὴ φωνή, ὅπως στίς ματωμένες μέρες τίς ἄλλοτινές, τοῦτες τίς μέρες πὺν στὰ τρίαβῆθα μας κρύβονται.

Τὸ μιάγουλο μου χαϊδεύεις καὶ μοῦ μιλεῖς μὲ μικρὰ λόγια... Ὁϊμέ! Τὸ ξέρω πολὺ καλά πὺς μ' ἀγαπᾷς. Μὰ θάθελα νᾶμουν μακρὰ ἀπὸ δῶ, μακρὰ ἀπ' τὴν καρδιά σου, καὶ τὸν ἑαυτό μου.

HENRI BATAILLE

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΡΙΣΜΟΥ

Πρὶ νὰ μπῆς μέσα, κάθισε κεῖ, πάνω σὲ τοῦτο τὸ σεντοῦκι. Ὅπου καὶ νᾶναι... ναι, αὐτοῦ, γιὰ νὰ κτυαχτοῦμε γιὰ πρώτη φορὰ μέσα στὰ μάτια. Ποιὰ εἶσαι; Ποιὰ μπορεῖ νᾶσαι; Ποῦθε μοῦχε-

σαι μὲ τοῦτο τὸ μεγάλο γλωμὸ πρόσωπο; Ποτὲς δὲν εἶχα δὴ τὰ μάτια σου, σ' ὄλο τους τὸ μέγεθος. Πόσο μεγάλα εἶναι! Ὁ! Ποιὰ νᾶσαι, σὺ, ποῦρχεσαι νὰ μοῦ φέρης, τὴ ξεστασιά τούτω τῶν χειρῶν;

Ἐκλαψες;—Ναι, ἔκλαψα.—Πόνεσες;—Ναι, πόνεσα.—Κι' ἀπ' ὄλ' αὐτά, τί κράτησες;—Τίποτα. Κάποιες ἡμερομηνίες, σᾶν παλιὰ γράμματα... Ναι πόνεσα! Μιὰ κίνηση ἀδιάκοπη πρὸς νέες καιτικίες, μ' ἔφερε ὡσαμε δῶ, πρὸς σᾶς.—Κ' οἱ θλίψεις;—Ὁχι. Ποιές;—Τὰ μέρη πὺν ἀγαποῦσαμε ὡς τόσο...—Ἐχω τόσο ταξιδέψει! Δὲ σᾶς ἔχω πῆ, πὺς σιγὰ σιγᾶ κἀκονομαί γιὰ νὰ ζητήσω κάτι πὺν νόμισα ν' ἀφήκα, στήν τάδε κάμαρη, στὸ τάδε μέρος... «Μὰ ὄχι, ὄνειρεύομαι. Ἦταν στὸ Μπορντώ, λέω... ὄχι, ἦταν στή Λυών... Εἶτε τὴ στερνὴ φορὰ, πὺν βρέθηκα στή Μασσαλία...» Ἐχω κλάψει κάποτε, γιὰ ὅτι ξυπνᾷ, καὶ ξαναγεννιέται ἀπὸ μιὰ τέτοια εὐτυχισμένη σύγχιση.—Ναι, μοῦ τῶχετε πῆ ἀλήθεια—τὸ θυμοῦμαι... Λοιπόν, νά, ἀκόμα ἓνα καινιούριο σπίτι, ὅπου θὰ μπῆτε. Αὐτὸ δὲ σᾶς τρομάζει; Πόσο καιρὸ θὰ μείνετε; Σὲ τοῦτο τὸ διάστημα θὰ προσπαθῆσω νὰ σταθῶ καλός. Εἶναι τόσο ὁμορφος ὁ τόνος τῶ χαμόκλιδω σας, κοντὰ στὰ μιάγουλα!

.....

Τὸν ἀγάπησες πολὺ;—Ναι. Χωρίσαμε δίχως μιὰ λέξη. Τὸ ἀμάξι πήγαινε μὲ ἀργὸ βῆμα. Γὼ κῆταξα τὴ στράτα. Ὁ ἀμαξῆς καθόνταν στὸ ἐδώλιο του, μ' ἓνα μεγάλο μαλακὸ γροῖο καπέλλο... Πόσος καιρὸς πέρασε ἀπὸ τότες, Θέ μου!

—Γλυκεῖα φωνή! Γλυκεῖα φωνή! Αἰώνια μορφή! Θὰ σὲ παρηγορήσω, θὰ τὸ δῆς, ὅσο μπορῶ καλλίτερα. Θέλω νὰ σὲ λικνίσω μ' ἓνα μεγάλο μουρμουρητό, μιᾶς βαθειᾶς θρησκευτικῆς δίχως λόγια ἀγαπημένη κεφαλῆ, προκαταβολικὰ καρτερικὸς, στὸ ἀργυρὸ τῶ δακρύου σου φαινόμενο,—ὄραία μου ἰτιά!

—Νοιόθω σε, ἀδικαιολόγητα συγκινημένη. Θὰ μποῦμε κεῖ μέσα. Εἶναι ὁμορφὴ ἡ ζωὴ κεῖ μέσα: μοῦ τῶχουν πῆ. Τὴ χώρα, τὴ πολυθελγη, πὺν ὁ πόθος σου χαϊδεύει, χιμαρική τὴ ξέρεις, καὶ μάταιη τὴ θλίψη σου! Ξαπόστασε. Τέντωσε τὰ ὄραία σου χέρια, μέσα στή νύχτα...

—Δὲ μοῦ κρατᾶτε ἐχθρητα;—ὄχι. Καὶ βλογημένη νᾶνε ἡ ἀλλογενὴ μαθητεία, τόσο χρόνω, πὺν γλυκὰ σοῦ συνείθισε τὰ χεῖλια στὸ φιλί...

—Ποιὸς θάλλεγε, πὺς ἐδῶ εἶναι πὺν μ' εἶχατε φέρει!.. Νά, ἡ ζωὴ μου. Καὶ σεῖς;..

—Ὁ! Ἐγὼ... Δὲ θὰ καταλάβαινες, εἶσαι παρὰ πολὺ ὄραία.

Σσςσ! Μή λές πειὰ τίποτα, σώπα. . . σὲ βλέπω μέσ' ἀπ' τὰ ἕγρά σου
μάτια, τὰ γιομάτα οὐρανό, σὲ βλέπω μέσα ἀπ' τὸ μέτωπό σου, ὅπου
φύσηξα, μέσα ἀπ' τὸν πόνο καὶ τὴν ἀπλότητά σου σὲ βλέπω, σὲ μαν-
τεύω, εἶσαι δῶ, γιὰ πάντα δίχως γάντια, γιὰ τὰ μισανουγιμένα χέ-
ρια μου. Καὶ μὲ τὴ θεϊκὰ χειρονομία τῆς προσφερόμενης θλίψης,
ξανάφερες πάλι πάνω στοὺς δυό μας, ὅλη τὴ σκιά. . . Λοιπὸν, μπορεῖ
νὰ μποῦμε τώρα ;

— "Ἄν θές.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ

TRISTAN KLINGSOR

POÈMES DE BOHÈME

Ἄνάγκη μὲ τὸν πόνο νὰ γελοῦμε

Ἄγαπημένη

Καὶ μὲ τὴ λύπη μας τραγοῦδια νὰ γεννοῦμε.

Μέν' ἡ ζωὴ μας γεμισμένη

Μὲ πόνους ποὺ κανένας δὲν γνωρίζει

Μὰ τί νὰ γένει ;

Ἄνάγκη γὰ γελοῦμε μὲ τὸν πόνο

Ἄγαπημένη

Γιατ' εἶναι φόβος πῶς μ' αὐτὸν θὰ κλαίμε μόνο.

Μὲ κωμικὴ μιὰ προσωπίδα

Στὸ βίο αὐτὸ θὰ περιμένω.

Χαμόγελο στὰ χεῖλια, στὴν καρδιά φροντίδα.

"Ε! τρέλλα εἶναι τὸχο μαθημένο

Μὲ τέτοιο τρόπο ν' ἀγαποῦμε

Μὰ τί νὰ γένει ;

Πῶς εἶναι σύντομη κι' ἀνάλαφρη ἡ ζωὴ ἀκούμε.

Ἄλλοίμονο! ἀνάγκη νὰ γελοῦμε μὲ τὸν πόνο

Ἄγαπημένη

Γιατ' εἶνε φόβος πῶς μ' αὐτὸν θὰ κλαίμε μόνο.

ΜΕΤ. Δ. ΜΥΡΙΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ "ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΠΑΝΤΩΝ"

R I S T A U R A T I O O M N I U M

Τῶν περασμένων οἱ μορφὲς ξαναγεννιοῦνται πάλι
Καὶ βαλσαμώνουν μ' ἠδονὴ καὶ λύπη τὸν ἀέρα
"Ὅπως στὶς μέρες ποὺ χορὸν περήφρανο ἐστήναν.
...Καὶ γιὰ νὰ μὴν τίσει θωροῦ τὰ βλέφαρα μου κλείνω.

*

Χωρὶς φοβέρα θύελλας νὰ διάβαινα ἄς ἦταν,
Νὰ γνῶριζα ὁλόισιοι πῶς εἶναι πιά οἱ δρόμοι.
Νὰ πῆγαινα ν' ἀναπαντῶ στῆς φυλοσσιᾶς τὸν ἴσκιο
Μὲ μόνο φόβο ἀλλουνοῦ ματιὰ μήπως διαβάσω.

*

"Ἄτονα θὰν τὰ μάτια μας, σὲ θέρημ τὸ κεφάλι
Σὰν θὰ τὸ δέρνει ἡ θύμησι τῆς νεκρωμένης "Εχτρας.
Καὶ θὰ διαβοῦμε ἀνάμεσο σὲ λούλουδα καὶ κρηνες
Μ' ἀστόλιστο τὸ μέτωπο καὶ ξεραμένο ἀχειλί.

*

Θᾶρθονε μερικὲς στιγμὲς μὲ ἔκσταση γλυκειά,
Τὴν ὥρα ποὺ στὰ κύματα ὁ ἥλιος θὲ νὰ γέρνει.
Μὰ κάτω ἀπὸ τὸ γήτεμμα τῆς τύψης ποὺ βαραίνει
Θὰ βουβαθοῦμε πνίγοντας κάθε ἀναφυλλητό.

*

Τὰ μάτια θὰ σηκώσουμε πρὸς τὸ γαλάζιο θόλο
Ρώτημα νὰ ρωτήσουμε στ' ἀστέρια ποὺ σκορπᾶνε.
"Ἄν πιά ἡ εὐτυχία μας εἶναι ἀσφαλισμένη.
Καὶ πῶς κάθε σωστὴ χαρὰ ἀπ' τὴν καρδιά μας λείπει ;

*

Οἱ ὄρες θὰ σημάδουνε, οἱ ὄρες οἱ αἰώνιες
Κι' ἀτάραχοι θ' ἀκούσουμε τὸ χτύπο τους ἐμεῖς.
...Στῆς πεισματάρως μας ψυχῆς σὲ μιὰ γωνιά μονάχα
Κάποιος ἀντίλαλος παληοῦ πόνου θὲ νὰ θροῖσει.

*

Θὲ νὰ τοὺς ξανακάμουμε τοὺς ὄρκους τοὺς αἰώνιους
Τὴ ζήση μας θ' ἀρχίσουμε ἀπ' ὅπου ἔχει σταθεῖ.
Μὰ τῆς καρδιᾶς μας οἱ πληγὲς δὲν θὰ λησμονηθοῦν
Ὅτε οἱ πόνοι οἱ βαθιοὶ ποὺ μᾶς ἐβασανίσαν.

Γύρισμα τῶν μεθυστικῶν τῆς ἀνοιξῆς στιγμῶν!
Γύρισμα τοῦ καλοῦ καιροῦ πού σμίγαμε τὰ χέρια!
Τῆς χάρας τῆς φωταδερῆς γλυκεῖα ἐπιστροφή!
Μὰ μοναχὰ ὁ πόνος μας δὲν ξαναστρέφει πίσω.

*

Ἐχθροὶ καὶ φίλοι, ὅλοι μας, θὲ νὰ χαιρετηθοῦμε
Μὲ ξάφνισμα καὶ μὲ χαρὰ θὰ τύχουμε μαζύ.
Κι' ἡ σκλαβωμένη μας καρδιά νὰ ἰδεῖ θὲ νὰ ἐλπίζει
Τὸ χέρι τὸ Ἄθεατο πού ὅλους ξανὰ μᾶς σμίγει.

*

Καὶ τότε πλέον θὰ φανεῖ . . . ὁ φοβερός Ἐχθρὸς
— Ὁ ἀρχαῖος ὁ διώκτης μας ὁ πολυμνημένος —
Ποῦ βλέποντάς μας ξαφνικὰ ἄτονους καὶ γλωμοῦς
Μὲ πατρικὴ του μιὰ ματιὰ θὲ νὰ μᾶς ἠσυχάσει.

*

Καὶ πρόσωπο μὲ πρόσωπο μαζύ του θὰ βρεθοῦμε
Μ' αὐτὸν ὅπου μᾶς ἔριξε στὴ λύπη καὶ στὸν πόνο,
Μ' αὐτὸν πού μᾶς ἐπότισε τὸ κύπελλο τοῦ μίσους.
Καὶ πρόσωπο μὲ πρόσωπο μαζύ του θὰ βρεθοῦμε.

*

Μὰ στὴ μοιραῖα αὐτῆ στιγμῆ ἔμπρὸς εἰς τὸν ἐχθρὸ
Θὲ νὰ τὴν λησμονήσουμε τὴν παλαιὰν ὀργή.
Κι' ἀφοῦ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς γιαιτρεύτηκε ἡ ψυχὴ μας
Θὲ νὰ χαμογελάσουμε, χαμόγελο μνημῆτου.

ΠΟΝΟΣ

Στὸ ἄπειρο τῆς ἔκτασης, στὸ ἄπειρο τοῦ χρόνου,
Πόνε, πηγὴ μοναδικὴ εὐγενικῆς ζωῆς,
Ἄν δὲν ἐβασανίστηκα ὅσο ἔπρεπε βαιθεία,
Κάμε μὲ βίβαν' ἄπειρα πάλι νὰ ὑποφέρω.

ALEXANDRIE

GEORGES BRISSIMIZAKIS

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ, Δ. ΜΥΡΙΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΞΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἡ συνεργάτης μας κ. Α. Νικολάου σὲ μιὰ μακρὴ σειρὰ μεταφράσεων πού θὰ δημο-
σευτεῖ ὀλόκληρη στὰ «Γράμματα» θὰ δώσει πολλὰ ἀπὸ τ' ἀριστουργήματα τῆς ξένης ποιή-
σης σὲ φροντισμένες μεταφράσεις πού ἀποδίδουν πιστὰ τὶς ὀραιότητες τῶν πρω-
τότυπων:

CHARLES BAUDELAIRE

ΥΜΝΟΣ

Α. ANDRÉA V. B.

Στὴν προσφιλέστατη καὶ ὀραιότατη
Ποῦ τὴν καρδιά μου πλημυρεῖ μ' αἰθρία,
Στὸν ἄγγελο, στὸ εἶδωλο τ' ἀθάνατο,
Δόξα ὡς τὴν ἀθανασία!

Μὲς στὴ ζωὴ μου ἀπλώνεται
Ὡσαν πνοὴ ἀέρα θαλασσίου,
Καὶ στὴν ψυχὴ μου τὴν ἀκόρεστη
Χύνει τὴ γεῖση τοῦ αἰωνίου.

Σασὲ πού πάντα φρέσκο τὴν ἀτμόσφαιρα
Κάποιου καταφυγίου ἀγαπητοῦ ἀρωματίζεις,
Λησμονημένο θυμιατὸ πού ἀθόρυβο
Μέσα στὴ νύχτα μυστικὰ καπνίζεις,

Πῶς νὰ σὲ πῶ, ἀγάπη ἀβάρετη,
Ποῦ νάχει ὀρθότη ὁ λογισμὸς μου;
Μόσχου σπυρὶ πού κεῖσαι, ἀόρατο,
Στὸ βάθος τῆς αἰωνιότητός μου!

Εἰς τὴν καλὸτατη, καὶ ὀραιότατη
Ποῦνε χαρὰ μου καὶ ὑγεία,
Στὸν ἄγγελο στὸ εἶδωλο τ' ἀθάνατο,
Δόξα ὡς τὴν ἀθανασία!

BRUXELLES 10 13

ΜΕΤ. Α. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

JEAN MORÉAS

ΑΠΟ ΤΙΣ STANCES

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

IV

Λογιαζῶ ἐκεῖνο τὸ χωριὸ στ' ἀκρόδασο κοντά,
Μὲ τὰ δεντρὰ τὰ σιωπηλὰ πού ὁ Ἀποβροχάρης δέρνει,

Μὲ τίς μελετηρὸς νυχτιῆς—καὶ δίπλα στήν ἔστιά
Βλέπω σκυμένη μιὰ γρηῃά νά στρέφῃ τὴν ἀνέμη.

ὦ ! ἔσένα πού συνάντησα σ' ὅλα τὰ στενοδρόμια,
Ποῦ μ' ὀδηγοῦσες, ὦ γλυκεῖά καὶ μελαγχολικιά
Σελήνη, θά σέ ξαναἰδῶ νά καθρεφτίζεσαι ὅμοια
Στὸ ρέμμα ὠραίου ποταμοῦ νά πιάνῃ πού ἀρχινᾷ !

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

IV

Γιὰ σένα μίλησα ἄπρεπα, ῥόδο μὲ τόσα κάλλη·
Μὰ ἂν κι' ἔχεις τόσο ζωντανὸ καὶ λαμπερὸ τὸ χρῶμα
Ὅμως στὴ γλῶσση ἀνάμεσα μονάχο στ' ἀνθογνάμι,
Εἶσαι χαρὰ τῶν ὀμματιῶν καὶ τῆς καρδιάς ἀκόμα.

Σὲ κάποιος πόρτας Γοτθικιάς τὸν τοῖχο μιὰν ἡμέρα
—Στὰ Βορεινὰ πλανιόμενα ἐκεῖνο τὸν καιρό—
Μοῦ φάνηκες φανταστικὸ καὶ σάν, πολὺ ὄχρῳ,
Νᾶτρεμες στὸν θανατερό καὶ βροχερὸν ἄερα.

ΑΘΗΝΑΙ 12-11

ΜΕΤ. Α. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

J.—W. HEYS

ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ

Κράτα τὰ προϊστορικά τὰ χάρδια σου καὶ τὰ φιλιὰ σου,
Δὲν εἶμ' ἐγὼ πού θὰ θρηνηῶ στήν ποδιά σου.

Λόγια παρηγοριᾶς ν' ἀκούσω θέλω ποτές μου.
Οὔτε βοτάνι πού νά γιάνῃ τίς πλιγές μου.

Τὴν εὐσπλαχνία Σας ὑπόβαθρον ἔστησα χάμου
Κι' ἔψωσα πάνω της μαρμάρينو τ' ὁμοίωμά μου.

*

Μ' ἂν θέλεις πάλι νὰ σ' ὀνομάσω συντρόφισσά μου,
Χάλκινη ντίσου πανοπλία κι' ἔλα κοντά μου.

Γέλοιο στὰ χεῖλια μας τὰ φλογισμένα δὲ θ' ἀντίση·
Κι' ἡ Μοῖρα μας μαζί μας θ' ἀδημονίση...

Κι' ἂν ἡ σιωπὴ μας σὲ τρομάξῃ κι' ἂν κλονίση
Μὴ γελαστῆς καὶ τὴν καρδιά μου ἀναζητήσης·

Ἄπο τὰ στήθια μου τὴν ἐξερίζωσα μὲ χέρι ἀνήλειο
Στὸν Ὀκεανὸ τὴν ἔλουσα καὶ τὴν ἐξέρανα στὸν Ἥλιο !

BLANKENBERGHE 10. 13

ΜΕΤ. ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ Α. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Ὅρθην στὸ κατώφλι ὅπως τὸ «χαῖρε»
Ἐλεπούργησεν, ἀγαπημένο της τραγοῦδι,
Τὴν Καλή μου στὴ θύμησή μου φέρε...

Στολίδι της τὴν δυστυχία μας εἶχε βάλει·
Κι' ἔλεγες τὴν βαραίναν ὄλες μου οἱ ἁμαρτίες
Ὅπως ἐκράταγε σκυμμένο τὸ κεφάλι.

Στὰ χέρια της ἐκράτα τὴ λεπτὴ ψυχὴ της
—ὦ ! τὰ χεράκια πῶπλεξαν τοὺς στοχασμούς μας !—
Κι' ἦταν κομένο στὴ βροχὴ ἄνθος ἢ ψυχὴ της...

Βαρῆ, σὰν βράδυ σ' ἀερογιάλι, ἦταν ἡ σιωπὴ της.
Καὶ ξεφυλοῦσεν μὲ τὰ βλέμματά της.
Κι' εὐώδιαζεν φθινόπωρο ἢ ἀναπνοὴ της.

Βαρὺ τὸ πένθος φέρον τὰ λυτὰ μαλλιά της·
Καὶ στήν ποδιά της ἀνιστορίσαμε τὰ βάσανά μας
Κι' ἐγέμισες, ψυχὴ μου, μὲ τὴν εὐωδιά της...

ὦ ἀησιμόνητη, Ἄρμονία ἢ θύμησή σου !
Καὶ μὲς στὰ σύννεφα πού ἐκούρασεν ἡ μπόρα
Σκάζει τὸ Οὐράνιο τόξο τῆς ψυχῆς σου.

BLANKENBERGHE 10. 13

ΜΕΤ. ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ Α. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

"Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΑΛ"

Τὰ λαμπρὰ βώδια, στριφτοπόδα, πᾶνε,
 Ξεσέροντας ἀργὰ τὴ νεκροφόρα,
 Μὲ τὸ ἅγιο λείψανό σου· κ' ἔρημ' ἡ χώρα
 Ἄπ' τοὺς πιστοὺς σου, ὅπου σκυφτοὶ ἀκλουθᾶνε,
 Τὴ φωτεινὴν ἀποζητᾶει φωνή τους
 Καθὼς, σὰν τὰ κεντάει μὲ τὴ βουκέντρα,
 Βαθιὰ ὁ ζευγᾶς—κι αὐτὰ δὲ μουκανιῶνται,
 Μὲ πλέριο ἀχόν, ἀνάμεσα στὰ δέντρα·
 Ὅμως, τὰ γερατιά σου τ' ἀνθοφόρα,
 Ποῦ στῆς ζωῆς σου ἐρέψανε τὴ ρίζα,
 Σὰ μυγδαλιᾶς, ἀπὸ προσήλια μπόρα,
 Εἶδαν τὴ γῆ σου, ἀπάρθρευη, ὀρθοβύζα,
 Στοῦ ὕπνου σου τὸ ἄκουσμα, βαθιὰ νὰ νιώσει
 Τῆς δόξας τὸν ἀθάνατον ἰχώρα.
 Τί, ἂν ἅπ' τοὺς βάλτους τῆς Καμάργας, ἴσια
 Μὲ τῆς Ἀρλῆς τὰ ρεῖπια, ἀχολογᾶνε,
 Οἱ καμπάνες, ἀργὰ, στὰ ἐρημοκλήσια;
 Ρετσίνοι ἀδρό, εὐωδᾶν τὰ κυπαρίσσια!
 Καὶ ὀλόγυρα, βυζαίνοντας, βογγᾶνε
 Τὰ χρυσᾶ πρωτοξάνοιγτα μελίσσια.
 Καὶ νά, οἱ παρθένες δὲ μοιρολογᾶνε,
 Μὰ ἐκεῖ ποῦ εὐλογημένος φέρνει ὁ δρόμος,
 Ὅπου ἄφοβο πατάει καὶ τὸ κοτσύφι,
 Στὰ μονοπάτια ὅπου θρασεῦει ὁ φλώμος,
 Τὸ «χαῖρε» λέοντας, πρὸς τὴν Ἁγία Νύφη,
 Πρὸς ἐσένα τὸ «χαῖρε» προβοδᾶνε.
 Ὡ πόσο εὐλογητὸ τὸ κοιμητήρι,
 Ποῦ θὰ δεχτῆ τὴ μνήμη σου, ὡς τὸ μαῦρο
 Τοῦ Βασιλόπουλου ποιητῆ, ποτήρι,
 Τοῦ Κήτς, ποῦ στὰ κατάβαθα χωμένο
 Τῆς γῆς, ἐπόθησε νὰ πιεῖ, ἅπ' τὸ λαῖρο
 Μῦρο κι' ἅπ' τὸ τραγοῦδι σου ἀδρωμένο!
 Τί, ἂν ἀγρυπνᾶν γιὰ σέ, τὰ μοναστήρια;
 Τί, τῶνα—τάλλο, στὰ χωριά, ἂν ξυπνᾶνε
 Τοῦ πόνου οἱ ἐκκλησιές, τὰ σημαντήρια;
 Τί, ἂν ὁ ἀχός, λιγοθυμώντας φτάνει;
 Τὸ Ἡλιοβασιλεμά σου, ὅπως τὰ μύρια
 Πουλιά, ποῦ πᾶνε νὰ κουρνιάσουν, κἀνει
 Ἄπ' τὸ κελᾶδισμα, ἓνα συντριβάνι,
 Τὰ κυπαρίσσια, θεία, ν' ἀχολογᾶνε!

H. J. BOGUSKA (HAJOTA)

Τ' ΟΝΕΙΡΕΜΕΝΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

— Ἀδερφοῦλα! ἀδερφοῦλα! ποῦ εἶσαι;
 Ἡ μικρὴ Λουκία, ξύπνησε ἀπὸ ἓναν ὕπνο βαρὺ κι' ἀρρωστημένο.
 Μὲ δυσκολία κυλᾶ, πάνω σ' ἓνα ἄθλιο μαξιλάρι, τὸ καστανομάλλο κε-
 φάλι τῆς, τὸ χωσμένο μέσα σὲ καμπούρικους ὤμους. Τὰ μεγάλα τῆς
 μαῦρα μάτια, ὅπου καίει μιὰ πυρετώδεια φωτιά, ρίχνουν ἓνα τα-
 ραγμένο βλέμμα, γύρω στὸ μικρὸ δωμάτιο.

Τὸ γλωμὸ πρῶτ' μιᾶς χειμωνιάτικης μέρας, φώτιζε θαμπὰ τοὺς
 γυμνοὺς τοίχους, καὶ τὰ κάποια φτωχὰ ἐπιπλα, μιᾶς κατοικίας
 τέταρτου πατώματος, ἐνὸς σπιτιοῦ, ποῦ ἔβλεπε σὲ μιὰν αὐλή, στενὴ
 καὶ σκοτεινὴ.

Σὰν πουλιά, μέσα σὲ φωλιά ἐγκαταλειμμένη ἀπὸ τοὺς γονιούς,
 ζοῦνε δῶ δυὸ κορίτσια ὄρφανά. Τὸ μεγαλύτερο—δεκαπέντε χρονῶ
 γλωμὸ καὶ ἀδύνατο—σηκώνεται ἀπὸ τὴ μηχανὴ ποῦ ἔραβε μπρὸς τὸ
 παρᾶθρο, καὶ τρέχει πρόθυμα, κοντὰ στο κρεβατάκι τῆς μικρῆς
 ἄρρωστης ἀδερφῆς.

Ὅλη τὴ νύχτα, φροντίζοντας τὴν, ἔραβε γιλέκια—κέρδος ἐξευ-
 τελιστικό—μὲ τὸ ὅποιο ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς χήρας τοὺς μητέ-
 ρας, κέρδιζε τὴ ζωὴ τῆς, καὶ συντηροῦσε καὶ τὴ σικαίτισσα Λουκία.
 Καὶ τὴν ἀγαπᾶ τὴ φτωχὴ παρᾶλυτη, ὅπως μπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ μιὰ
 γυναίκα καρδιά, ὅτ' εἶναι δυστυχισμένο καὶ νοιώθει τὴν ἀνάγκη
 μιᾶς βοήθειας, μιᾶς παρηγορίας.

— Αἰσιάνεσαι καλλίτερα;—ρωτᾷ ἀνήσυχη, σκύβοντας πάνω
 στὴν ἄρρωστη.—Κοιμήθηκες τόσο καλά. Ξέρεις: Ροχάλισες κι' ὅλας
 μερικὲς φορὲς!..

— Καὶ σύ; Ἐραβες ὅλη τὴ νύχτα; Ἀρώτησεν ἐπίσης ἡ μικρὴ,
 κυτᾶζοντας τὸ γλωμὸ πρόσωπο τῆς ἀδερφῆς τῆς, μὲ μιὰ ματιὰ συγ-
 κινήμενη καὶ εὐγνώμονη.

— Δὲν πειράζει! Φτάνει νὰ γιάνης. Ὁ γιατρός θᾶρτη στὴ
 στιγμῇ. Μοῦ τὸ ὑποσχέθηκε. Μὰ πές, εἶσαι καλλίτερα;

— Ὅχι... Δὲ ξέρω τίποτα! ἀπαντᾷ ἀόριστα ἡ μικρὴ.—Ὡστόσο
 θὰ πεθάνω γρήγορα... .

— Λουκία!

— Μὰ εἶν' ἀλήθεια, Στάχικα! Μόνο μὴ λυπᾶσαι.

Κιὰ γιὰ νὰ συγᾶσῃ τὴν ἀδερφῆ τῆς πῆρε μιὰν ἐκφραση φαιδρῆ.

— Δὲ ξέρεις καὶ μὲν, τί θαυμάσιο ὄνειρο ποῦ εἶδα. Εἶδα ἓνα
 λουλούδι... Ἄχ! Πόσο ὠραῖο ἦταν... Ἦταν ἀπέραντο! Λευκὸ
 σὰν τὸ χιόνι, καὶ στὰ πέταλά του πάνω, σὰ μικρὲς καρδιές αἱμάτι-
 νες... Κι' αὐτὰ τὰ πέταλα κρεμόνταν πάνω στὸ κοτσάνι, μακρὰ,
 μακρὰ, σὰ ξέπλεκες πλεξίδες... Καὶ μοῦζανε ὠραία... Ἄχ! Στά-
 χικα! Δὲ ξέρω νὰ στο περιγράψω... Γιατί ἦταν ἓνα μοναχὰ
 λουλούδι, κι' ὅμως ἀληθινά, εἶταν κάμποσα λουλούδια, πάνω στὸ
 ἴδιο τὸ κοτσάνι, σὰν ἓνα μπουκέτο. Κ' ἤμουνα τόσο εὐτυχισμένη...

τόσο εὐτυχημένη... γιατί αὐτὸ τὸ λουλούδι ἦταν δικό μου. Μόνο πού δὲ θυμᾶμαι ποιὸς μοῦ τὸ δώσε. Ἄχ! Στάχικα! Ἄ μποροῦσε κανεὶς ν' ἀποχτήσει ἓνα τέτοιο λουλούδι, νὰ τὸ νοιώθει πάνω του, νὰ τὸ χαϊδεύει, σὰν μέσα σ' ὄνειρο...

Δηγιέται τ' ὄνειρο, μὲ μιὰ φωνὴ λαχανιασμένη—μὲ πολλὰ διαλείμματα—ξεκουραζόμενη συχνά—ἐνῶ κόκκινες βούλες σχηματίζονται στὰ σκαμμένα μάγουλά της.

Ἡ ἀδερφή, χαμογελάμενη, τὴν ἀκούει, — σχεδὸν παιδί κι' αὐτὴ ἀκόμα—καὶ μ' ἓνα χέρι καταρτυπημένο ἀπὸ τὸ βελόνι, χαϊδεύει τ' ἄταχτα μαλλιά της μικρῆς.

— Ἴσως καὶ νὰ τ' ἀποχτήσει, — λέει μὲ τρυφερὴ φωνή. Ἄν ἰδῶ κανένα παρόμοιο λουλούδι, θὰ σ' ἀγοράσω.

— Θὰ μοῦ τ' ἀγοράσης! — ἀπαντᾷ ἡ ἄρρωστη, σέρνοντας τὴ φράση, γιομάτη πίκρα καὶ δυσπιστία, ὅπου, μοναχὰ ἡ ἔκφραση, τῆς προώρης πείρας τῶν θλίψεων καὶ τῶν ἀμείλιχτων ἐπαύριων, διακρίνεται. — Ἄχ! Σὺ Στάχικα!..

Κάποιος χτυπᾷ τὴν πόρτα.

Μπαίνει ὁ γιατρός, ἓνας μεσόκοπος ἄντρας, μὲ πρόσωπο αὐστηρὸ καὶ κουρασμένο, μὰ μ' ἓνα καλὸ χαμόγελο, κάτω ἀπ' τὰ ψαρὰ μουστάκια του.

Στηθοσκοπᾷ τὴ μικρὴ Λουκία. Ἀκουμπᾷ τ' αὐτὴ στὴν καμπύριχη πλάτη, καὶ στὸ φουσκωτὸ στήθος, κι' ἀγκίζει μὲ τὸ χέρι, τ' ἀξιολύπητα, στρεβλά, καὶ παγωμένα πόδια της.

Τίποτα ἀπ' ὅτι σκέφτεται καὶ νοιώθει, δὲ μπορεῖς νὰ ξεδιαλύνης πάνω στὶς ἥρεμες γραμμὲς του, τὶς ἀσάλευτες σὰν πέτρα.

Ἡ Στάχικα τὸ γνωρίζει πολὺ καλά, τοῦτο τὸ κλειστὸ πρόσωπο, μὰ ὡστόσο μὲ ἀγωνία τὸ κυτᾶ, προσπαθώντας, προκαταβολικὰ νὰ καταλάβῃ, τὴν κατάστασι τῆς ἄρρωστης.

Αὐτὴ, γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦν, φαίνεται λίγο νὰ ἐνδιαφέρεται, κι' ἀφηρημένη, κυτᾷ μπροστά της. Νοιώθει πῶς ἡ σκέψη της κυλᾷ ἀδιάκοπα γύρω στὸ λουλούδι πού νερθεύτηκε.

— Καὶ λοιπόν, Κύριε Γιατρέ; — ρωτᾷ ἡ Στάχικα, τρεμάμενη.

Ἄντὸν Γιατρός δὲν ἀπαντᾷ. Τὰ μάτια του πλανιέται πάνω στὸ τραπέζι τὸ σκεπασμένο ἀπὸ δείγματα ὑφασμάτων, λευκῶν καὶ ριγωτῶν.

Ἡ Στάχικα, κάμνει θέση, βιαστικά, γιὰ τὸ χαρτὶ καὶ τὸ μελάνι.

— Καὶ λοιπόν, κύριε Γιατρέ; — παναλαβαίνει, ψάχνοντας γιὰ τὸν κοντιλοφόρο πούχε χαθῆ κάτω ἀπ' τὶς στοιβες τῶν γκριζῶν σατινέδων.

— Γράφω τούτη τὴ ρετσέτα — λέει ἐπὶ τέλους ὁ Γιατρός. — Πρέπει νὰ φέρετε τὸ γιατρικό, ὅσο τὸ δυνατὸ πῶ γρήγορα. Εἶναι πολὺ ἀκριβό — προσθέτει ἀργά, κυτᾶζοντας μὲ ματιὰ ἑταστικὴ τὸ πρόσωπο τῆς μικρῆς μοδίστρας.

Αὐτὴ, κοκκινίζει δυνατὰ. Τὰ χεῖλια της τρέμουν. Τὰ βλέφαρά της βαραιοχτυποῦν.

— Καλά, Κύριε Γιατρέ — λέει καταπίνοντας τὸ σάλιο της.

— Καλά, Κύριε Γιατρέ, μιμείται ὁ Γιατρός, μὲ μιὰν ἀπότομη

καλοσύνη. — Εἶναι τόσο εὔκολο νὰ λέμε «καλά». Τὸ γιατρικὸ θὰ στοιχίσῃ τρία ρούμπλια. Οἱ παράδες βρίσκονται στὸ σπῆτι;

— Ὁχι, Κύριε Γιατρέ — ψιθύρισε — κοκκινίζοντας ἀκόμα περισσότερο ἢ Στάχικα.

— Νάτα! Ἦμουν βέβαιος γι' αὐτὸ. Καὶ γιὰ τὸ φάρμακο δὲν πρέπει νὰ χάσουμε οὔτε λεπτό, ἂν θέλουμε νὰ τελεσφορήσῃ. Γράφω στὴ ρετσέτα «κατεπεῖγον» γιὰ νὰ μὴν ἀγοπορήσουνε στὸ φαρμακεῖο. Πρέπει νὰ στείλετε γρήγορα, καὶ κάθε δυὸ ὥρες νὰ τῆς δίνετε μιὰ κονταλιά τῆς σουπας. Ναι... καὶ πρὶν βραδυάση, θὰ ξαναπεράσω ἀκόμα μιὰ φορά... ἀντίο... καμιά εὐχαριστία... εἶναι δάνειο...

Κι' ἀφίνοντας πάνω στὸ τραπέζι, ἓνα χαρτονόμισμα πέντε ρουμπλιῶν, φεύγει βιαστικά, παναλαβαίνοντας ἀκόμα:

— Πρέπει νὰ κάνετε γρήγορα. Οὐτ' ἓνα λεπτό γιὰ χάσιμο. — Κ' ἐνῶ κατεβαίνει, τὰ στενά, ἀκάθαρτα σκαλιά, σηκώνοντας τοὺς ὄμους σκέφτεται:

— Εἶναι ἡ τελευταία προσπάθεια γιὰ νὰ τὴ σώσουμε. Μὰ γιατί; Ἡ παράτασι τῆς ζωῆς, γι' αὐτὴ τὴ καυμένη τὴ σακάτισσα, θάναι πάντα ἓνα μεγάλο μαρτύριο. Καὶ γιὰ τὴν ἄλλη; Φτωχὸ κορίτσι!.. — Δεκανίκια γιὰ παράλυτα πόδια... Ἄχ! μὰ τί νὰ γίνῃ; Τὸ καθήκον τοῦ γιατροῦ...

Τὴν ἴδια στιγμὴ, ἡ Στάχικα πυρετώδιστα περνᾷ τὸ πανωφόρι της, σκεπάζει τὸ κεφάλι της, μ' ἓνα χρωματιστὸ μαντήλι, καὶ σφίγγοντας στὸ χέρι της, τὸ χαρτονόμισμα τῶν πέντε ρουμπλιῶν, βγαίνει τρέχοντας. Μπαίνει γιὰ μιὰ στιγμὴ στὴς γειτόνισσας γιὰ νὰ τῆς πῆ νὰ φροντίσῃ, στὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας της, τὴ μικρὴ πού ὑποσχέθηκε πῶς θάναι φρόνιμη, καὶ ἤδη βρίσκεται στὸ δρόμο.

Ἄντὸν Γιατρός διάταξε γρήγορα, καὶ τὸ Φαρμακεῖο εἶναι μακρὰ. Σχεδὸν τρέχει, γλυστρώντας πάνω στὰ λασπερὰ πεζοδρόμια, τῶν ἀπόμονω δρόμων. Ὁ κοφτερὸς ἀγέρας τῆς ρίχνει κατὰ πρόσωπο νιφάδες χιονιοῦ, πού πέφτουνε ἀρῆ — ἀργά. Μὰ δὲ νοιώθει τίποτα. Εὐγνωμοσύνη καὶ ἐλπίδα, ἀνεβαίνουν μέσα στὴν καρδιά της.

— Ὁ καλὸς! Ὁ καλὸς! — παναλαβαίνει ἀναλογιώντας τὸ Γιατρός. — Τί θάκαμνα ἂν δὲ μοῦ δάνειζε τὰ χρήματα; Εἶν' ἀλήθεια πῶς ἔχω τῆς γαμήλιες βέργιες τῶν γονιῶν μου, μὰ εἶναι τὸ μοναδικὸ τους θυμητᾶρι, κ' ἡ μητέρα στὸ προσκεφάλι τῆς ἀγωνίας της, ζήτησε νὰ μὴν τὶς χωριστῶ ποτέ, γιατί λέει θάφερναν καλὸ στὶς ὀφθαλμούς. Κι' ἀληθινὰ, φέρανε καλὸ. Μήπως δὲν εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ εὐτυχία, πούβρα κατὰ τύχη, τὸν ἀγαθότερο γιατρός τοῦ κόσμου; — Πρὸ ἕξι μῆνες θεραπεύει τὴ μικρὴ Λουκία δωρεάν, καὶ μὲ τόσο ζῆλο καὶ τώρα τῆς δάνεισε καὶ χρήματα... Μὰ θὰ τοῦ τὰ γυρίσῃ... Ὁρισμένα... Μπορεῖ ἐπὶ τέλους νὰ τὰ οἰκονομήσῃ κι' ἀπὸ τὸ φαγὶ της... Σίγουρα πῶς τρῶει πολὺ... Παραδείγματος χάρη. Τοῦξ παράδες πού θὰ ξώδευε, γιὰ ν' ἀγοράσῃ γάντια γιὰ τὴν παγωνιά. Νάτα μας! Σὰ νάναι ἀναγκαῖα! Σὰ νὰ μὴ μποροῦσε τάχα, νὰ ζεστάνῃ, μέσα στὰ μανίκια, τὰ χεῖρια της...

Τέτοια συλλογιότανε ἐνῶ μπαίνει μέσα σ' ἓνα δρόμο κεντρικὸ στὴ μέση τῆς πολιτείας, ἀργαίνοντας τὸ βῆμα. Ἐπὶ τέλους βρῆκε τὸ φαρμακεῖο, στὴ γωνιά τοῦ δρόμου. Ἐνας νέος μὲ φορτωμένο ἀπὸ

πομάδες τὸ κεφάλι, διαβάζοντας τὴ συνταγή, τῆς λέει νὰ περάσῃ μετὰ εἴκοσι λεπτά.

Ἡ Στάχικα μένει μιὰ στιγμή ἀκίνητη. Νὰ γυρίσῃ σπῆτι, δὲν ἀξίζει ὁ κόπος, καὶ νὰ περιμένει πάλι μὲς τὸ φαρμακεῖο, πάει πολὺ.

Καλλίτερα θάνατι νὰ πλανηθῆ μέσα στὸν ὁμορφο δρόμο μὲ τὰ θανατία μαγαζιά. Ἴσως μάλιστα νὰ τῆς κάνει καὶ καλὸ. Κ' ἐπειδὴ ἔραβε ὅλη τὴ νύχτα, νοιώθει τώρα ἕνα καταπληχτικὸ βάρος στὰ μηνίγγια τῆς.

Βγαίνει κ' ἀρχινᾷ νὰ περπατεῖ, πάνω στὸ πολὺ φαρδὺ πεζοδρόμιο.

Ὅταν σταματᾷ ἀπόλυτα κεραινωμένη.

Στὴ λαμπρὴ βιτρίνα ἑνὸς πλούσιου ἀνθοπωλείου, μέσα σ' ἕνα μακρουλὸ βάζο κρυσταλλένιο ἀνεβαίνει ἕνα λουλουδί— μᾶλλον ἕνας κλώνος φωτωμένος μὲ λουλούδια.

— Μεγάλε Θεέ!.. Τὸ ἴδιο ποὺ νεορέυτηκε ἡ Λουκία! Τὰ ἴδια πέταλα, ἐκτυφλωτικὰ λευκά, καὶ φανταστικὰ γραμμένα, οἱ ἴδιες μικροῦλες αἰμάτινες καρδιές... — Καὶ θὲ νᾶναι κάτι ἀξιοπερίεργο, ἀφοῦ ὅλος ὁ κόσμος σιμῶνει καὶ τὸ τηρᾷ μὲ θαυμασμό.

Μὰ κανεὶς μὲ τὸν τρόπο τῆς χλωμῆς κ' ἀδύνατης αὐτῆς κόρης, μὲ τὰ κόκκινα ἀπὸ ἀπντία μάτια, ποὺ φαίνονται νὰ καὶν τὰ τζάμια, μὲ τὴ φωτιά ποὺ ξεπετοῦν.

Κ' ἡ ἴδια, τὴ στιγμή αὐτή, κάνει τὴν ἐντύπωση κάποιος ποὺ τῆς ῥιζαν μάγια. Στὸ μυαλό τῆς, τὸ σχεδὸν παιδιάτικο, τὸ θέαμα τοῦ λουλουδιοῦ, πέρασε διαστάσεις θαναματοργές, σὰ νᾶτανε σταλμένο ἀπὸ τὴ θεία πρόνοια...

— Πῶς! Σήμερα τὸ πρωῖ ἡ Λουκία πεθύμησε τόσο νὰ τὸ ἴδῃ. Ἔλεγε πῶς θὰ γιαιτροῦνταν ἀπὸ εὐτυχία... Λένε πῶς καμμιά φορὰ συμβαίνει... καὶ τὸ φτωχὸ παιδί, ἀφότου ζῆ ποτὲς δὲ γνώρισε τὴ χαρὰ. Ἴσως νὰ σταθῆ ποὺ σωστικὸ κ' ἀπὸ τὸ φάρμακο... καὶ μιὰ καὶ θὰ πληρώσῃ στὸ φαρμακεῖο τρία ρούμπλια, θὰ τῆς μείνουνε ἀκόμα δυό.

Καὶ λὲς σπρωγμένη ἀπὸ μιὰ δύναμη ἀόρατη σκοιντᾷ τὴν πόρτα καὶ μπαίνει μέσα στὸ μαγαζί.

Μιὰ ψηλὴ Δεσποσύνη, μὲ γιακᾷ μαῦρο, καὶ μαλλιὰ πολύσγουρα, σιγνηρισμένη σὰ νὰ πῆγαινε σὲ μπάλο, μ' ἕναν ἄερα βασίλισσας ἐκθροισμένης, πλανᾷ τὰ δάχτυλά τῆς, μέσα σὲ μιὰν ἀγκάλη ἀπὸ ροῦζ γαροφάλλα.

— Κυρία! Ἄν ἀγαπᾶτε... πόσα στοιχίζει αὐτὸ τὸ λουλουδί;

Ἄρωτᾷ ἡ Στάχικα, μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ τὴ νομίζει ξένη.

— Αὐτὸ τὸ λουλουδί;— παναλαβαίνει εἰρωνικὰ ἡ αὐτοκρατορῆσσα τοῦ πάγκου.— Μὰ δὲν εἶναι ἕνα... εἶναι ὀρχιδέες. Καὶ γιατί;

— Γιατί θέλω νὰ τὸ ἀγοράσω.

— Δεσποινίς! Μὰ στοιχίζουν πέντε ρούμπλια!

— Τὸ ἕνα;

— Εἶναι ἕνας κλώνος. Δὲ μπορεῖ νὰ μοιραστῆ.

— Πέντε ρούμπλια!— παναλαβαίνει ἡ Στάχικα χλωμαίνοντας.

— Ἡ Δεσποινίς νόμιζε πέντε καπίκια; λέει ἡ βασίλισσα γυρνώντας τὰ νῶτα.

— Μὰ τὸ κορίτσι φαίνεται τίποτα νὰ μὴ βλέπῃ, τίποτα νὰ μὴν ἀκοῦν. Ὁρισμένα κάτι θὰ τὴ μάγειρε. Πολλὰ χρόνια θὰ περάσουν δίχως νὰ μπορέσῃ. νὰ καταλάβῃ πῶς ἔκαμε καὶ ἔξασε καὶ γιαιτρικὸ καὶ φαρμακεῖα... Ἔρει μοναχά, πῶς τοῦτο τὸ λουλουδί— ὀρχιδέες ὅπως τὶς ὀνομάζει ἡ μεγαλόπρεπη Δεσποσύνη— πρέπει νὰ τ' ἀγοράσῃ, καὶ νὰ τὸ φέρῃ τὸ γρηγορώτερο στὴ Λουκία τῆς.

— Παρακαλῶ. Νὰ οἱ παράδες— λέει ἀκόμα, μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ δὲν τῆς ἀνήκει, καὶ τεντώνει τὸ χέρι τῆς μὲ τὸ χαρτονόμισμα τῶν πέντε ρουμπλιῶν.

— Πῶς;

Ἡ Α. Μ. στρέφει ἔκκληχτη.

— Δεσποινίς, ποιὸς σᾶς ἔστειλε;

— Σᾶς παρακαλῶ γρήγορα! Τυλίξετέ το... τὸ γρηγορώτερο.

Ὅλη πυρετός, μὲ σαγόνια ποὺ ριγοῦσαν, φεύγει τρέχοντας ἀπὸ τὸ μαγαζί, μὲ τὸ μπουκέτο σκεπασμένο ἀπὸ ἄσπρο μεταξωτὸ χαρτί. Σὰν κάτι νὰ τὴ φέρνει πάνω σὲ φτερά, στὸ τέταρτο πάτωμα τοῦ φτωχικοῦ σπητιοῦ.

— Λουκία! Λουκία!... Πάρε, τὸ ἀγαπημένο λουλουδί σου— φωνάζει ἀπ' τὴν πόρτα.

Ἡ μικρὴ ἄρρωστη, ἀνοίγει κατὰ μάτια τρομαγμένα. Ὅταν ἡ ἀδερφή τῆς εἶχε βγῆ, βρέθηκε τόσο ἄσκημα, ποὺ ἡ γειτόνισσα, ποὺ ἦρτε νὰ τὴ δῆ, τρώμαξε, καὶ θέλησε ν' ἀνάβῃ τὰ νεκρικὰ κεριά. Μὰ ἡ κρίση εἶχε περάσει, καὶ τώρα λαγοκοιμᾶται, νεορέυμενη τὸ λουλουδί τῆς.

— Τί! Τί!... ἄρωτᾷ, σχεδὸν ἀναίσθητη.

— Κοίτα!

Ἐνας θρόνος, μεταξωτοῦ χαρτιοῦ ποὺ σκίζεται ἀπ' τὸ τρεμάμενο χέρι τῆς Στάχικας. Καὶ μέσα σπ' τὸ κουρελιασμένο κάλυμμα βγαίνει σὰ θάμμα ὁμορφιάς, σὰν κῆμα φανταστικὸ, ὁ ἀλαβάστρινος κλώνος, ὁ πασπαλισμένος μὲ αἶμα. Ἐνα δυνατὸ ἄρωμα ἀρχίζει νὰ γιομίζει τὸ μικρὸ δωμάτιο.

— Τὸ λουλουδί μου!— ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ μ' ἔξταση ἡ ἄρρωστη.— Τὸ λουλουδί μου! Μήπως πάλι ὄνειρεύομαι;

— Ὁχι! Ὁχι!

Ἡ Στάχικα γονατίζει μπροστὰ στὸ κρεββάτι, καὶ τοποθετεῖ τὸν πολῦτιμο κλώνο, ἀπάνω στὰ χοντρά σκεπάσματα— γέρικες βαριὲς κουβέρες— ποὺ σκέπαζαν τὸ φουσκωτὸ στήθος τῆς μικρῆς καμπούρισσας. Γιὰ πρώτη φορὰ θαρρῶ, τὸ λουλουδί τῆς σέρρας, τῆς χλιδῆς, καὶ τῶν ὀριτοκρατικῶν προθαλάμων, βρισκόνταν κάτω ἀπ' τὴ στέγη μιᾶς τρώγλης. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ λουλουδί τὸ συνειδημένο νᾶρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ ταντέλλες καὶ μεταξωτά, ἀκουμποῦσε πάνω σὲ φτηνὰ περκαλία καὶ τοίτια πρόστυχα. Μὰ καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἀναμφίβολα θᾶφερνε μαζί του, τὴν ἄγνην εὐτυχία.

— Ὁ ἀδερφοῦλα! Πόσο καλὴ εἶσαι!

Τ' ἀδύναμα μπράτσα τῆς ἄρρωστης ἀγκυλιάζουν τὸ λαιμὸ τῆς γονατισμένης κόρης. Καὶ οἱ δυὸ ὄρφανὲς φιλιῶνται ἀνάμεσα στὶς

ορχιδέες, για τις οποίες τέτιο φίλι, είναι άγνωστο, όπως κ' η φτώχεια.

— Ξέρεις Σταχτούσκα, δεν έλπίζα ποτέ, πως μπορεί κανείς νά'ναι τόσο εύχαριστημένος—μουρμούρισε η Λουκία.—Και βρίσκουμαι σε μιὰ τέτοια κατάσταση... σὰ νὰ πεθαίνω από ευτυχία!

— Λουκία!.. Σώπα!.. Μένε ήσυχη.

— Τώρα νοιώθω τόσο καλά... τόσο καλά... Μόνο μείνε κοντά μου.

Και μένουν έτσι κάμποσο, αγκαλιασμένες, τριγυρισμένες, από ένα, σαν βανίλιας άρωμα, νοιώθοντας πάνω στα μάγουλά τους, το γλυκό μεταξωτό χάιδι τῶ λουλουδιῶν, πού δέχονται τὰ σμιχτά τους δάκρυα.

Κείνη τῆ στιγμή μπαίνει ἡ γειτόνισσα.

— Πῶς περνάτε;— Πρωτὰ μ' ἕνα χαμόγελο. Γιατί νόμιζα, πῶς τὸ τσαμένο τὸ κορίτσι πάει άσκημα. Ὅλο και γλωμιάει σαν ὄστια. Ἡ δεσποινὶς Στάχινα ἔδωσε τὸ γιατρικό; Ὡ! τί ὄμορφα πού μυρίζει δῶ μέσα!

Ἡ Στάχινα σηκώνεται ἀπ' τὰ γόνατα ἀπότομα, λὲς σπρωγμένη ἀπὸ κάποιο ραβδί, και τραβώντας τὰ μαλλιά της φωνάζει:—Τὸ γιατρικό!.. Χριστὲ και Παναγιά!..

Πλησιάζει τῆ γυναίκα. Τὴν τραβᾷ ἀπὸ τὸ χέρι.

— Κερά Ἀντωνάνα! Λυπηθῆτε... Μὴν φύγετε... Ἐγώ... Ἄμέσως... Ὡ! Θεὲ Μεγαλοδύναμη! Τί καλὸ ἔκαμα λοιπόν;

Μὲ χέρια τρεμάμενα, βγάζει ἀπὸ ἕνα συρτάρι τὶς γαμήλιες βέργες. Δὲν ἀκούει πῶς κάτι τῆς λέει ἡ γειτόνισσα, δείχνοντας, τῆ μικρῆ κόρη, πού'ναι ξαπλωμένη ήσυχα. Και σαν τρελλή, κατακαυλᾷ τὴ σκάλα.

Στὸ φαρμακεῖο, ὁ νέος, ὁ φορτωμένος μὲ πομάδες, ἀρχίζει νὰ τινεῖ μαλώνει:

— Νά την!.. Ἐδῶ γράφουν πῶς εἶναι «κατεπείγον». Ἐδῶ κάνουμε γρήγορα, κ' ὕστερα δὲν ἔρχεται κανεὶς ἔδῶ...

— Κύριε, δώστε γρήγορα!

— Κ' οἱ παράδες;

Ἡ Στάχινα βάζει πάνω στὸ τραπέζι, τὶς βέργες.

— Κύριε!.. Σὰς παρακαλῶ... Πάρτε τοῦτο τὸ ἐνεχειρο...— Μιλεῖ γρήγορα... Εἶναι χρυσές... Ἀξίζουν περισσότερα... Ἐγώ... Θὰ σὰς δώσω τὰ χρήματα... μιὰν ἄλλη φορά... Κύριε!..

Και διὰ τῆς βίας τοῦ ξεκολνᾷ ἀπὸ τὰ χέρια τὸ μπουκάλι μὲ τὸ γιατρικό.

— Δεσποινίς!—Τῆς λέει ὁ νέος.— Ἀλλὰ ἔδῶ δὲ φέρνονται μὲ τέτιο τρόπο. Ἐδῶ δὲν εἶναι ἐνεχειροδανειστήριο. Ἐδῶ...

Μὰ ἡ Στάχινα εἶναι ἤδη μακρὰ. Κανένα ἀνθρώπινο πλάσμα δὲ μπορεῖ νὰ τρέξῃ, τόσο ἀπελπισμένα ὅπως τρέχει, τὸ φτωχὸ κορίτσι. Μὰ ὁ θάνατος, μπαίνει πρὸ γοργά, ἀπὸ τῆ Στάχινα στὸ τέταρτο πᾶτωμα τῶν ὄρφανῶν. Γιατί ὁ θάνατος εἶναι φτεροπόδαρος...

...Τὰ ψυχρά του δάχτυλα περνῶν κάτω ἀπ' τὸν κλῶνο τῆς ορχιδέας—πὺ ἡ ἄρωστη ἔσφιγγε στὸ πρόσωπό της πάνω, τῆ στιγμή, τῆς ἡρεμῆς της ἀγωνίας—και χαράζει σὰ χαρακτηριστικὰ τῆς

μελλοθάνατης, τὰ ἴχνη μιᾶς ἀπερίγραφτης εὐτυχίας—τελευταῖο γήινο συναίσθημα τῆς δύστηνης σακάτισσας.

Κι' ὁ γιατρὸς πὺ ἦρτε, ὕστερα ἀπὸ λίγες ὥρες, παρατηρεῖ, μὲ ἀπορία, τοῦτο τὸ φαινόμενο, σιμώνοντας τὸ προσκεφάλι τῆς νεκρῆς. Κ' ἐνῶ σηκώνει ἀπ' τὸ πᾶτωμα, τῆ Στάχινα πὺ σπαράζει ἀπ' τὴν ἀπελπισία, ἀπορεῖ ἐπίσης γιατί ὁ θάνατος ἦρτε τόσο σύντομα.

— Σὲ σκότωσα!.. Σὲ σκότωσα!.. Κράζει ἡ δύστυχη κόρη, και μὲ φωνὴ διακομμένη ἀπὸ ἀναφυλλητά, διηγίεται τοῦ γιατροῦ τὴν ἱστορία τῆς ορχιδέας, και τοῦ γιατρικοῦ πὺ καθυστέρησε.

— Μὰ, κύριε Γιατρέ—τελειώνει μὲ ταπεινοσύνη, στηλώνοντας ἀπάνω του δυὸ μάτια ἱκετευτικά, σὰ νᾶθελε νὰ ζητήσῃ συχώρηση γιὰ τὴ βαρεῖά ἐνοχὴ της,—πεθυμοῦσε τόσο, τοῦτο τὸ λουλούδι. Κ' ἦτανε τόσο εὐτυχισμένη!.. Γιὰ πρώτη φορά στὴ ζωὴ της εὐτυχισμένη!.. Κύριε Γιατρέ!.. Κι' ἀπὸ τούτη τῆ χαρὰ, πέθανε! Ἄχ! Ποτέ, δὲ θὰ συχωρέσω τὸν ἑαυτό μου... Ποτέ. Κακιὰ! Καταραμένη! Κουτή! Τρελλή! Ἐγώ!.. Πὺ ἀντὶς φάρμακα φέρνω λουλούδια!..

Μὰ ὁ γιατρὸς ἀκόμα μιὰ φορά, κινάει ἡρεμα, τῆ γλυκειά, οὐράνια, ἔκφραση, τῆς νεκρῆς. Και ξεσκεπάζει τὰ ξυλιασμένα μικρὰ πόδια, τὰ κυρτά, τὰ συσπασμένα, πὺ ποτέ, δὲ θὰ μπορούσαν νὰ περπατήσουν. Ἀγγίζει μὲ τὸ χέρι τὸ φουσκωτὸ στήθος, πὺ τόσο δύσκολα ἀνάπνεε, και τὰ μάτια του τὰ σοφὰ και τὰ καλά, γιομίζουν δάκρυα.

— Σύχασε παιδί μου—λέει σιγανὰ βάζοντας τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι τῆς Στάχινας πὺ σειόνταν ἀπ' τὰ ἀναφυλλητά.—Σύχασε, παρηγορήσου. Ἡ φτωχὴ, ἡ ἄθλια ἀνθρώπινη σοφία μας, ἠθελε νὰ σώσῃ τούτη τῆ ζωὴ τοῦ πόνου και τῆς δυστυχίας. Μὰ κάποια ἄλλη σοφία, πὺ ψηλὴ, τῆς ἔδωσε τὸ λυτρωμό...

Ὁ Γιατρὸς, δὲν τελειώνει τῆ σκέψη του, μὰ κατεβαίνοντας τὰ σκαλοπάτια, προσθέτει μέσα του:

— Τὸ λυτρωμό!.. Μὰ ὄχι και γι' αὐτὴν ἔδῶ... ὄχι και γι' αὐτὴν ἔδῶ!..

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΑΠΟΚΡΗΑΣ

Μέσα στην τρελή χαρά της κάθε απόκριας που έρχεται ο Γκρίτσας, δέ μπορεί να μη θυμηθῆ μιὰ νύχτα απόκριας, που σ' ἕνα πλούσιο σπίτι είχε περάσει, όταν ήτανε νέος πολύ, σχεδόν παιδί.

Πλησίαζε, τότε, να τελειώση τὸ γυμνάσιο καὶ ἔμενε, ἢ καλλίτερα ὑπηρετοῦσε στὸ σπίτι τοῦ γέρο Κανκαλά. Ὅταν μιὰ ἀρρώστια ἐρριξε τὸν κύριο του χάμω καὶ ὁ θάνατος δὲν ἄργισε νὰ τὸν θερίσῃ!

Καὶ τὸν ἔκλαψε, τὸν ἔκλαψε τὸν γέρο Κανκαλά, ὅσω δὲν εἶχε κλάψει τὸν πατέρα του, ἂν καὶ φοβότανε νὰ τὸν ἀντικρίσῃ, γιατί εἶχε πεθάνῃ γελώντας ἕνα τρομερὸ γέλιο, ποῦ ἔδειχνε τὰ λιγοστὰ μακροῦτσουλά του δόντια.

Τρεῖς γρη῏ς τὸν εἶχανε ξενοχτίσει, μισοκοιμισμένες, ἀκίνητες στὶς καρέκλες, χωρὶς νὰ βγάζουν μιὰ, καὶ βουτημένες στὰ μαῦρα σὰν νάταν οἱ μοῖρες του ποῦ εἶχανε ἐρθη καὶ στὸ χαμὸ του.

Τὴν ἄλλη μέρα καθὼς ἔκλαιγε ὁ Γκρίτσας, μαζί με τὸν γέρο Κανκαλά, τὸ σχολεῖο καὶ τὰ γραμματὰ του, γιατί θὰ ἀναγκαζότανε νὰ πάρῃ τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ του, ἀφίνοντας στὴ μέση τὰ μαθήματα, τὸν πλησίασε μιὰ μαυροφόρα κυρία, νέα γυναίκα καὶ ὡραία, καὶ τοῦ εἶπε κυτᾶζοντάς τον μ' ἕνα παράδοξο βλέμμα, νὰ πάῃ νὰ μείνῃ στὸ σπίτι της ὅσω νὰ τελειώση τὶς σπουδές του.

Αὐτὴ τὴ γυναίκα, συγγενὴ τοῦ Κανκαλά, ἄλλοτε δὲν εἶχε δὴ καὶ μόνο τότε, κείνη τὴν ἡμέρα παρουσιάσθηκε μετὰ μαῦρα ρούχα ποῦ θορυβοῦσαν ἐρωτικά καὶ μετὰ μάτια γεμάτα δάκρυα. Μετὰ τὴν κηδεῖα ἐπήγε. Ἐβρεχε σιγά, σιγά μιὰ λεπτὴ κουραστικὰ βροχή.

Στὸ σπίτι, καὶ ἦταν ἕνα μεγάλο σπίτι, σὲ κεντρικὸ μέρος, πελώριο παλιό, σκυθρωπό, τὸν δέχθηκε μιὰ μικρὴ δουλίσσα ποῦ στὰ γυμνά της κατακόκκινα πόδια φοροῦσε κ' ἔσερνε κάτι παντούφλες μεγάλες κεντιές, καὶ αὐτὴ τοῦ ἔδειξε ποῦ ἔπρεπε νὰ βάλλῃ τὰ ρούχᾳ του. Καὶ τὰ ἔβαλλε σ' ἕνα καμαράκι μικρό, μικρό, ποῦ γιὰ νὰ φωτίξεται εἶχε ἕνα παραθυράκι στρογγυλό, ψηλά, ψηλά, κοντὰ στὸ ταβάνι σχεδόν, σιδερόφραγτο.

Τὸ σπίτι ἦταν ἥσυχο, ἥσυχο. Ἡ μικρὴ δουλίσσα καὶ μιὰ ἄλλη μεγάλη, ποῦ εἶδε ἔπειτα, κίτρινη μετὰ μεγάλα δόντια, βαδίζανε σιγά καὶ μιλούσανε σιγά, πὶο σιγά σὰ νὰ φοβόντανε μὴ ξεπνήσουν κάποιον κοιμισμένον δράκοντα... Μυῖγες λίγες, δῶ καὶ κεί, ἀκίνητες καὶ ὄχι ὅπως στὸ σπίτι τοῦ γέρο Κανκαλά, ποῦ γυρίζανε σὲ μεγάλο πλῆθος τραγουδώντας γλυκά.

Κουρτίνες βαρεῖες στὰ παράθυρα ποῦ ἔκαναν τὰ δωμάτια σχεδόν σκοτεινὰ καὶ χαλιὰ κάτω ποῦ πνίγανε τὸν κρότο τοῦ βήματος. Καὶ στοὺς τοίχους, μέσα στὸ μισσκοτάδι, φαινότανε μορφές γυναικῶν, ἀνδρῶν, γερόντων, μέσα σὲ χρυσές, χονδρὲς κουρνίζες, νὰ κυτᾶζουν.

Τὴν κυρία Εὐθυμία δὲν τὴν εἶδε. Καὶ σὰ νὰ ἐπιθύμησε τὸ φωτεινὸ σπίτι τοῦ γέρο Κανκαλά μετὰ τὸ θόρυβό του, τὶς μυῖγες καὶ τοὺς χτύπους.

Τὸ βράδυ πάλι δὲ τὴν εἶδε. Ἐφαγε στὸ μαγερεῖο καὶ κοιμήθηκε στὸ μικρὸ δωμάτιο.

Πρωτὶ, πρωτὶ, καὶ ἔβλεπε ὅτι ὁ γέρο Κανκαλάς χόρευε γυμνός, ὀλόγυμνος μετὰ μιὰ ἀραπίνα ψηλὴ ντυμένη στὰ πράσινα καὶ μετὰ κόκκινο σαρίκι στὸ κεφάλι της, ξύπνησε ἀπὸ ἕνα μικρὸ χτύπημα ποῦ τοῦ ἔκανε στὴν πόρτα ἢ μικρὴ δουλίσσα.

Ἦτανε Κυριακὴ καὶ μετὰ χαρὰ σηκώθηκε. Σὲ λίγο τὸν φώναξε ἢ μεγάλη δούλα καὶ πῆγε μέσα στὴν τραπεζαρία ὅπου εἶδε τὴν κυρία Εὐθυμία νὰ κάθεται στὸ τραπέζι μὲνα μικρὸ κοριτσάκι μελαγχροινὸ πολύ, ποῦ ἔτρωγε. Ἡ κυρία Εὐθυμία τὸν εἶδε πάλι μετὰ τὸ παράδοξο βλέμμα, ποῦ τὸν εἶχε δὴ τὴν πρώτη φορὰ, ἔπειτα τὸν ρώτησε κυτᾶζοντάς τον ἀκόμη καλὰ.

— Ἐ, πῶς σοῦ φαίνεται δῶ;

— Πολὺ καλὰ! τὴς ἀπήντησε κατακόκκινος.

— Τώρα θὰ πᾶς νὰ ψωνίσῃς!

*

Τὶς πρώτες ἡμέρες ἐνόμιζε ὅτι ἄλλος κάτοικος στὸ σπίτι αὐτό, ἀπ' ὅσους εἶχε δεῖ, δὲν ὑπῆρχε, ἀλλ' ἔπειτα κατάλαβε, ὅτι ἦτανε καὶ κάποιος ἄλλος, ἄνδρας ὅμως αὐτός, ποῦ δὲν φαινότανε, καὶ ἀρρωστος ἴσως, γιατί δυὸ ἢ τρεῖς βραδυὲς εἶχε ἀκούση βογκιτὰ καὶ φωνὲς χονδρὲς, ἀντρίστικες, καὶ ποῦ πάντα ἔμεινε μέσα στὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ ὁ Γκρίτσας, δὲν μπορούσε νὰ πατήσῃ.

Ποιὸς νάταν αὐτός;

Μέσα στὸ νοῦ τοῦ Γκρίτσας τότε φάνηκε μιὰ ἐρώτηση.

— Ἐχει ἄνδρα, ἢ γῆρα εἶνε ἢ κυρία Εὐθυμία;

Μὴ αὐτὸ τὸ κρυμμένο πρόσωπο ἦτανε ὁ ἄνδρας της; Ἀλλὰ τότε γιατί τὸ ὄνομά του, ἐνῶ εἶχε τόσες μέρες ἐκεῖ, δὲν τὸ εἶχε ἀκούση διόλου; Ὅνομα κυρίου μέσα στὸ σπίτι αὐτὸ δὲν εἶχε ἀκούση!

Νὰ ρωτήσῃ τὴ μεγάλη δούλα δὲν τολμοῦσε, γιατί τοῦ φερότανε ψυχρὰ καὶ σχεδόν δὲν τοῦ μιλοῦσε. Καὶ ρώτησε μιὰ μέρα τὴ μικρὴ, καθὼς βρισκότανε μόνοι μέσα στὸ μαγερεῖο καὶ αὐτὴ προσπαθοῦσε νὰ καθαρῖσῃ γλύφοντας τὸν τέντζερι.

— Εἶνε θεὸς τὴς κυρίας!.. τοῦ εἶπε χωρὶς νὰ πάῃ τὴ δουλιά της.

Ἐνα ἄλλο σαῦτὸ τὸ σπίτι τοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση μεγάλη. Τὸ κάτω πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ ἔμενε ἀνοικιαστο, ἀκατοικατο, ἔρημο. Κανεὶς δὲν πατοῦσε ποτὲ σαῦτὸ, κανεὶς δὲν ἀνοίγε τὴν πόρτα του. Παχὺ στρώμα σκόνης εἶχε στρωθεῖ σὰν παχὺ χαλὶ κάτω στὸ πάτωμα καὶ στοὺς τοίχους του, οἱ ἀράχνες εἶχανε στήσῃ τὰ δύχτια τους.

Πολλὲς ὥρες δὲν ἔμεινε στὸ σπίτι, γιατί πρωτὶ, πρωτὶ θὰ πῆγαινε νὰ ψωνίσῃ, ἔπειτα στὸ σχολεῖο ἴσαμε τὸ μεσημέρι σχεδόν. Ὅταν σχολοῦσε ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ ἕνα σχολεῖο κοριτσιῶν γιὰ νὰ πάρῃ τὴν κόρη τὴς κυρίας Εὐθυμίας.

Αὐτὴ, ἢ κόρη τὴς κυρίας Εὐθυμίας, ἂν καὶ μικρὴ, βιάδιζε, ἢ προσπαθοῦσε νὰ βαδίξῃ πὶο ἐμπρὸς ἀπ' αὐτόν, ἔχοντας στὸ πῶσοπο ἕνα ὕφος ἀκαταδεξίως μεγάλης γυναικῆς.

*

Ἔτσι ὁ καιρὸς περνοῦσε ὡς ποῦ ἤλθε ἡ ἀποκρηά!

Μιὰ βραδεῖά ἡ κυρία Εὐθυμία τὸν φώναξε μέσα στὴν τραπεζαρία. Τὴν εἶδε ντυμένη γιὰ ἔξω. Τὸν κύταξε πάλι μὲ τὸ βλέμμα κείνο, ποῦ τὸν ἔβλεπε νὰ ὀνειρεύεται καὶ τοῦ εἶπε.

— Ἄκου δῶ Κώστα!. Ἐγὼ θὰ πάω στὸ θέατρο ἀπόψε, ἔχουνε χορὸ! Θὰ τὸ ριῶ ἔξω!. Λοιπόν, σὺ δὲ θὰ κοιμηθῆς, θὰ μὲ περιμένῃς! Ἴσως φέρω ἔπειτα καὶ κάτι φίλους μου!. Ἄπ' τὴ μικρὴ σκαλίτσα θὰ ἔρθουμε!. Πρόσεξε μὴν κοιμηθῆς καὶ χτυποῦμε!. Καὶ χτυπώντας τὸ μάγουλό του μὲ τὸ γαντωμένο της χέρι ἔφυγε ὄλο θόρυβο ἀπ' τὰ μεταξωτά της ρούχα, ἀφίνοντας πίσω, στὸ πέρασμα της, τὴν ἀγαπητὴ της μυρουδιά, γιὰ ἐνθύμηση.

Ἦτανε μιὰ βραδυνὴ παγωμένη, βραδυνὰ τοῦ Φλεβάρη χωρὶς τὸν ἄνεμο ποῦ φυσοῦσε ὄλη τὴν ἡμέρα, σὰ νὰ εἶχε παγώση καὶ αὐτός.

Ἐκάθησε πίσω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς μικρῆς σκαλίτσας γιὰ νὰ περιμένῃ. Ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶχανε κοιμηθῆ καὶ τὸ σπίτι ἦτανε σκοτεινὸ. Μέσα μόνον στὴν τραπεζαρία λίγο φῶς στὴ λάμπα περιμένε χαμηλωμένο. Αὐτὴ τὴ βραδυνὰ στὸ νοῦ τοῦ Γκριτσα, περισσότερο ἀπ' ἄλλοτε γυρίζανε πολλὰ περασμένα. Θυμῆθηκε τὸ σπίτι του, τὴ μάνα του, ποῦ ζοῦσε μακριά, τὸν χαμένο πατέρα του, τὰ τρία ἀδελφάκια του. Ὑστερα θυμῆθηκε τὸν γέρο Κωνκαλά. Αὐτὸς ἦτανε τόσο ἀγαθὸς ὅσο ἀπότομος, ὑβριστὴς ὅσο φιλάνθρωπος καὶ δίκαιος!. Ἄλλὰ πάει κι' αὐτός!.

Μὲ τίς σκέψεις αὐτὲς καὶ μὲ κάτι δάκρυα στὰ μάτια, ἔγειρε λίγο πάνω στὸ κáθισμα, σκεπασμένος ἀπὸ ἓνα παλαιοεπανοφόρι καὶ προσπάθησε νὰ ζεσταθῆ καὶ νὰ πάρη καὶ ἓναν ὕπνο.

Καὶ δὲν ἄρχισε νὰ ἔρθῃ αὐτός. Ξαφνικὰ ὅμως ξύπνησε ἀπὸ ἓναν κρότο τρομαγμένος.

Εἶδε ποῦ βρισκόταν. Κάποιος ἦτανε μέσα στὴν τραπεζαρία. Εἶχε μουδιάση καὶ παγώση ἐκεῖ. Τὸ βῆμα πάλι ἄρχισε καὶ πλησίασε στὸ μαγερεῖο καὶ σὲ λίγο ὁ Γκριτσα εἶδε νὰ φανῆ ἡ Κατερίνα ἢ μεγάλη δούλα.

— Ἐδῶ κάθισαι!. Περιμένεις;. Καὶ εἶνε μιὰ παγωνιά, καυμένη, ἀπόψε!. τοῦ εἶπε αὐτὴ.

— Ναί, πολὺ! Πάγωσα δῶ!. τῆς ἀπάντησε αὐτός καὶ αἰσθάνθηκε εὐχαρίστηση, ποῦ εἶδε νὰ τοῦ μιλά.

— Καὶ νὰ δοῦμε, θάργισή πολὺ;. Ποιὸς ξέρει!. Ἐγὼ ἀπόψε ἔχω κατατρομάξῃ!. Κοιμώμοννα καὶ πάνω στὸν ὕπνο μου μοῦ φάνηκε νὰ ἀνοίγῃ ἡ πόρτα καὶ νὰ μπαίνη ἓνας γέρος μὲ κάτι ἄσπρα γένεια, ἴσαμε κάτω, καὶ νὰ μοῦ ρίχεται καὶ νὰ μὲ ἀρπάζῃ ἀπ' τ' λαϊμό.

— Τὸ παιδί μου! μου φώναξε! Ἄκους τὸ παιδί του!. Καὶ νὰ σοῦ πῶ ὅμως, δὲ θὰ τρώμαζα τόσο, ἂν δὲν ἦτανε ἡ βραδυνὰ τῆς πεθαμένης κυρίας!.

— Τί, τί;. Πῶς εἶπες;.

— Ὅτι εἶνε ἡ βραδυνὰ τῆς πεθαμένης κυρίας!. Τί δὲν ἔχεις χαμμιά ἰδέα γι' αὐτό; δὲ ξέρεις τί γίνεται στὸ κάτω πάτωμα;. Ὅλος ὁ κόσμος τὸ ξέρει αὐτό, εἶνε πιά πασίγνωστο!. Βγαίνει φάντασμα στὸ κάτω πάτωμα καὶ γι' αὐτὸ μένει ἔρημο!. Καὶ εἶνε, λένε, τὸ φάντασμα τῆς πρώτης γυναίκας τοῦ κυρίου!.